Konferencije

o

Sv. Ivanu od Križa

KONFERENCIJE

o

Sv. IVANU OD KRIŽA

Č o v j e k

N a u k a

U t j e c a j

Zagreb 1959

Naslov originala:

San Giovanni della Croce
L'Uomo -
La Dottrina -
L'Influsso.

Na hrvatski prevedeno:
S odobrenjem Poglavara Karmelskog Reda.

Izdaje: Karmelski Samostan, Sombor (Bačka). Umnoženo ciklostilom Nadb. Duh. stola u Zagrebu, Kaptol 31. u 600 primjeraka za isključivu upotrebu bogoslova i svećenika.
Odgovara: O.Vilko Dorotić, Karmelski samostan, Sombor,(Bačka)

KRATKI PREGLED IZ POVIJESTI KARMELSKOG REDA

Karmelićani su dobili svoje ime po Gori Karmel, palestinskom brežuljku. Službeno je ime Karmelićana: Braća Reda Bl. Dj. Marije od Gore Karmela.

Predaja veli, da su Karmelićani sinovi i nasljednici sv. Ilije Proroka po načinu života i mjestu prebivališta. No najstariji dokumenti Reda pojavljuju se tek u 12 vijeku.

Red juridički svoj početak bilježi oko 1209., kada je sv. Albert, jeruzalemski patrijarha, dao redovnicima Karmela kratko pravilo života.

Nakon 1230 prelaze Karmelićani u Evropu: Italiju, Francusku, Englesku. Red je na Gori Karmelu bio čisto pustinjački, a u Evropi postaje kontemplativno-aktivan, Red molitve i apostolata.

Godine 1247 Inocent IV potvrđuje pravilo Reda, a 1251 Bl. Dj. Marija sv. Šimunu Stok, Generalu Reda, udjeljuje sv. Škapular.

U Evropi Karmelićani nailaze na stanovite poteškoće u obdržavanju svoga pravila. Stoga je Eugenije IV god. 1432 neke točke pravila ublažio. No sv. Terezija od Isusa(Španjolka) vrati žensku granu Karmela na prvotnu stegu 1562., a mušku granu ista svetica, pomoću sv. Ivana od Križa, obnovi 1568 godine.

Karmelski Red počinje tada da se dijeli

na: Obuvene i Bosonoge Karmelićane; prvi žive po ublaženom a drugi po prvotnome pravilu. Klement VIII., god 1593 proglasio je Bulom potpunu neovisnost Bosonogih Karmelićana od Obuvenih.

Danas bosonogi Karmel broji oko 4.000 redovnika i preko 15.000 redovnica.

Kod nas Obuvenih Karmelićana nema, a Bosonogi Karmelićani nalaze se u Somboru (Bačka) i u Hrv. Leskovcu, kraj Zagreba, gdje imaju i malo sjemenište.

Po sv. Tereziji Karmelićanke obnovljene nalaze se kod nas u Brezovici kraj Zagreba i u Selu u Ljubljani.

Sv. Ivan od Križa, čiji život i nauku ovim skromnim stranicama pružamo bio je prvi Bosonogi Karmelićanin. Njegova nauka sadržana je u slijedećim njegovim djelima:

1. Subida del Monte Carmelo = Uspon na Goru Karmel
2. Noche oscura = Tamna noć
3. Llama de amor viva = Živi plamen ljubavi

- - -
=

U ovom svesku sabrane su Konferencije, održane u Rimu povodom četvrte stogodišnjice rodjenja sv. Ivana od Križa. Izvanredno zanimanje za ove rasprave sa strane golemog broja slušača, naročito svjetovnjaka, koji su punili prostranu župnu dvoranu sv. Terezije, potakao nas je, da ih što prije stavimo na raspolaganje široj publici.

To je povod ovom izdanju.

Iako se ovo djelo sastoji iz niza Konferencija, čitaoc će ipak u njima naći organsku cjelinu, kojoj je zadaća, da sv. Ivana od Križa prikaže svestrano u njegovoj genijalnoj osobnosti.

Prve dvije Konferencije proučavaju "Čovjeka" prikazujući nam "lik"Sveca i opisujući nam okolinu u kojoj je on vršio svoju providencijalnu

misiju.

Slijedeće tri Konferencije imale bi dati sintetičan pojam njegove "Nauke" zadržavši se na predmetima, koji čine uporišta njegove nauke:
odricanje - ljubav - molitva.

Konačno tri posljednja razmatraju njegov "Utjecaj", ne samo onaj neposredan, što ga je vršio na duše putem duhovnog vodstva, nego i njegov općenitiji dodir s dušom svjetovnjaka i misiju, koja mu pripada kao "Crkvenom Naučitelju".

+ - + - + - + - +

M.P.O. Pier - Tommaso della Verg. d.c.

I. - Č O V J E K -

I. L i k s v e c a

O p ć i u v o d.

I odviše je prirodno, što sinovi tako velikog oca, kao što je sv. Ivan od Križa, ne mogu dozvoliti da ovaj važan datum IV. stogodišnjice njegova rodjenja prodje u tišini. Zato oni osjećajem sinovske ljubavi i štovanjem poklonika nastoje, da tu godišnjicu proslave u najdostojnijem i najsvečanijem obliku.

Iz čitavog karmelskog svijeta složno se diže glas ljubavi,divan sklad pohvala i ganutog udivljenja prema velikom Svecu,Reformatoru Karmela i Mističnom Naučitelju Katoličke Crkve.

Da i ne govorimo o drugim dijelovima svijeta dovoljno je spomenuti,što se danas čini u onoj Španiji,koja je bila domovina Terezije od Isusa i Ivana od Križa,te blagoslovljene kolijevke Reformiranoga Karmela.Sudjelovanjem članova Vlade i cijele Španjolske Crkve,ove svečane proslave poprimaju i nacionalni karakter. Drugčije nije ni moglo biti,jer je toliko uzvišen lik Ivana od Križa,Sveca,Reformatora i Učitelja,a tako je duboka ljubav i poštovanje njegovih sinova prema njemu.

Dolično je i pravdno medjutim,da se taj datum proslavi i ovdje,gdje je svetost Ivanova službenim priznanjem dobila božanski pečat.Tu je svečanim odobrenjem nepogriješivog Namjesnika Kristova pružen njegovoj nauci najsigurniji znak vlastite vrijednosti i odobren joj ulaz u Crkveno Učitaljstvo:ovdje je i Medjunarodni Zavod Bosonogih Karmelićana posvetio Ocu i Učitelju svoj Papinski Teološki Fakultet.Zato je dolično i pravedno,ponavljam,da se i ovdje na najbolji način proslavi četvrta stogodišnjica njegova rodjenja.

Žalosna vremena,rat u kojem se gotovo čitav svijet nalazi,ne dozvoljavaju nam,da to učinimo svim onim sjajem,kako bismo željeli.Ali ima nešto,što je dublje, i

istinitije,stvarnije od bilo kojeg,pa i najvećeg i najutješnijeg vanjskog sjaja i veličja,nešto što se jače osjeća,a to je intimna želja srca,da sveti Ivan od Križa bude bolje upoznat,više cijenjen, jače ljubljen.

Mislim da se ne varam ako ustvrdim, da je Ivan od Križa još uvijek većini ljudi nepoznat: a koji ga i poznaju,ne poznaju ga ispravno.

Po svoj prilici kršćani i oni,koji ga ne proučavaaju,gledaju često u Ivanu sveca krajnje,nadljudske strogoće:čovjeka skršena mrtvenjem,mračana i tmurna uslijed boli bez utjehe,koji grčevitom kretnjom obuhvata Križ!Eto zato je on nažalost nepristupačan i nepoželjan.-

A njegov je lik ipak sasvim drugačiji! Poput Evandjeliste Ivan je svetac ljubavi.Njegovo poznavanje ljudi,duboko njegovo poznavanje ljudskog srca omogućilo mu je da doista prodre do ljudske duše i da,kao malo tko, steče ljubav i naklonost.

Tkogod mu se približi i tko mu se divi,svakoga neodoljivo osvaja+divna svetost i svijetlo njegove nauke,koje svojom jasnoćom i točnošću iz njega izbija. Po tome svijetlu on sja na Nebu Crkve kao zvijezda prvoga reda. +njegova

Poznavanje radja udivljenjem,oduševljenjem i ganućem,koje očarava.Da, potrebno je proučavati ga i poznavati.

Da se unaprijedi i potakne to proučavanje,da se olakša dublje poznavanje ovoga sveca,zamišljen je ovaj niz predavanja.

U tome je učinjen veliki napredak ovih posljednjih godina,a osobito otkad je blage uspomene Sv.Otac Pio XI. 1926. godine prigodom II. stogodišnjice kanonizacije proglasio sv.Ivana od Križa Naučiteljem Katoličke Crkve.Možemo reći, da je od onda počelo novo razdoblje u poznavanju i proslavljenju sv.Ivana.

U Španiji,u Italiji,u Francuskoj,u čitavom katoličkom svijetu Ivan od Križa je uistinu predmetom sve većeg proučavanja,on je sve više cijenjen,a njegova su djela prevedena na razne jezike.Francuska posjeduje razne prijevode,koji su jako dobri:intelektualci,obrazovani slojevi i ljudi nauke sve se više upoznavaju s Ivanom.Cilj jerjoš uvijek dalek i treba nam prevaliti još dugi put,dok se naše želje ne ispune.Daljnji korak,daljnji napredak u ovom proučavanju jest ova spomen-proslava.U osam Konferencija nastojat ćemo osvijetliti lik Sveca i upoznati razne strane njegove istaknute ličnosti.Da ga dobro shvatimo,morat ćemo pažljivo razmotriti sredinu u kojoj se on rodio i u kojoj je živio.Prema tome, razmotrit ćemo gradjansku i redovničku okolinu,a sve u okviru jednoga od najsretnijih razdoblja Crkve i velikih samostanskih redova.

U Ivanu se odmah otkriva Naučitelj i to naučitelj,koji ima svoju vlastitu i originalnu nauku,kojom proučava Boga i uranja u poznavanje Božje.Iz ovoga spoznavanja proizlaze velike nauke duhovnog života,koje možemo svesti na samo dva imena: "Nauka o ništavilu" i "Teologija ljubavi" Po jednoj i po drugoj on je "Učitelj kontemplativnih duša".

Ali još je jedna privlačiva strana njegove apostolske aktivnosti,a to je vodstvo duša.Područje ovoga njegova apostolata većinom su samostani Terezijine Reforme.Ali i medju svjetovnjacima proširilo se životvorno svijetlo ovoga dragocjenog vodje.On je u Karmelu uvijek bio Učitelj,Doktor ove božanske znanosti, uvijek su mu povjeravali odgoj mladih bosonogih Karmelićana.A njegova nauka postala je pravilom duhovnog odgoja za one,koji su ga tokom vijekova slijedili, bilo pod posebnim vodstvom u cilju karmelskog savršenstva u samostanu,ili kao obični vjernici u svijetu.

Crkva je samo priznala,odobrila i unaprijedila njegovu nauku.Medjutim već prije ove svečane aureole koja mu je dodijeljena više od tri stoljeća iza njegove smrti,taj "Mysticum Doctor" - Mistični Naučitelj bijaše uvijek u Karmelu i za Karmel "Mysticus Ductor" - Mistični Vodja.Ali danas se i izvan Karmela svi oni,koji se bave proučavanjem odnosa izmedju Boga i duše,obraćaju njemu,Nau-

čitelju Katoličke Crkve,kao svom kristalnom,najčišćem izvoru i sigurnom vrelu istine.

Time smo vam iznijeli okvir raznih Koferencija,koje će se održavati tokom ove sedmice.Razni govornici,subraća i sinovi Sveca dirnut će u najljepše žice ljubavi,da bi se iz vašega duha i iz vašeg srca vinuo osjećaj udivljenja i ljubavi prema velikom Ivanu od Križa,te da ova sjajna zvijezda zablista svim svojim čarobnim sjajem u Crkvi Kristovoj prosvjetljujući sve one kršćane,koji prema njoj upravljaju svoj pogled.

Kao uvod nastojat ću vam ove večeri iznijeti sliku Ivana od Križa.To će biti kratak biografski osvrt,koji u kratkim i snažnim potezima ima donijeti jasnu i sigurnu fizionomiju Ivana od Križa.Govornici,koji će iza mene slijediti - kako vam je poznato - razmotrit će Sveca pod ovim ili onim vidom.U naslovu svake konferencije sadržan je njen posebni značaj.To je veličanstvena polifonija, koja kao da pjeva istu pjesmu Učitelju duhovnog života.I doista,čini mi se,da svaka konferencija obradjuje jednu stranu ovoga općeg predmeta: Ivan - Učitelj duhovnog života - Duhovni vodja - Učitelj Karmela - Naučitelj Crkve.Hoćemo li dati vjernu sliku našega Sveca,ne možemo zaboraviti na ovaj istaknuti biljeg,jer on bi se i nehotice sam pojavio na svakom koraku ove naše čedne rasprave.

Taj biljeg tokom čitavoga njegovog života okruživao je slavom glavu ovoga sveca,koji je divnim heroizmom u vršenju teških kreposti dosegao najviše vrhunce kršćanskog i redovničkog savršenstva.

+ + +

Svečeva Mladost

Iako se ne može sasvim sigurno ustvrditi točan dan njegova rodjenja,budući da je župni arhiv g. 1546. bio uništen a drugih isprava u tom predmetu nema, ipak se uzima pod sigurno,da je rodjen g. 1542. vjerojatno dana 124 lipnja na blagdan Ivana Krstitelja,velikoga preteče Kristova.

Rodio se dakle u polovini XVI. stoljeća,koje je zadalo Crkvi velikih boli: luteranska pseudo reforma sve se više izdizala na razini i povećavala opseg svojih smrtonosnih,blatnih voda.Ali taj isti vijek pribavio je Crkvi velikih radosti: kršćanski i redovnički život iznova procvjetaše:pojaviše se brojni i doista veliki sveci,koji su u tamu što je sve više nadirala,snažno ubacili mlazove svoga sjajnog svijetla.

Rodio se u malom i čednom Fontiverosu,varošici stare Kastilije,u biskupiji Avilskoj.Otac iz plemićke obitelji zvao se Gomzalo de Yepez: majka Katari-

na Alvarez. Ivan je bio treči i poslje-dnji sin.

Unatoč svoga prezimena koje govori o plemičkoj krvi i o slavnim i cijenjenim ličnostima. Gonzalo je bio vrlo siromašan. Možda je ovome Gonzalovu siromaštvu bio kriv i njegov brak s Katarinom Alvarez, ženom vrlo kreposnom, ali iz siromašne porodice. Taj brak nije bio po volji Gonzalovim roditeljima, stoga Alfonza razbaštiniše. Možemo dakle ustvrditi, da se Ivan rodio kao siromah i da je posljedice toga siromaštva osjetio naročito poslije Gonzalove smrti.

Ivan je bio još maleno dijete, kad se vrijedna i siromašna udovica preseli u Medinu del Kampo, veliki trgovački grad, u ono vrijeme glasovit po svojim sajmovima, kamo pritjecahu proizvodi iz stranih zemalja. Obiteljska okolina je zdrava, i rekao bih sveta. Terezija od Isusa častit će kasnije majku svoga "Senequite" Katarinu Alvarez kao sveticu. A jedan naš redovnik dobro je poznavao Ivanova brata Franju i cijenio ga kao velikog sveca.

O njegovom djetinjstvu i dječaštvu nemamo mnogo vijesti. Dobro je spomenuti što znamo, da mu se u dobi od pet godina ukazao prekrasan lik Presvete Djevice, koja ga materinski spasi kad je pao u neku baru i već se počeo gušiti.

Drugom prilikom, kad se Ivan s Majkom i bratom vraćao iz grada, zaleti se na njega jedna strašna neman. Ivan se po-

sve mirno prekriži i kao da je neka tajanstvena sila neman pogodila u srce, uzmakne i izčeznu izgubivši se u dubinama vode, koja ga proguta i prekri svojim tajnama.

Teške obiteljske prilike potrajaše i u Medini del Campo. Prijeka nužda bila je razlogom, da su za Ivana počeli tražiti neko zanimanje, koje će mu biti korisno. Shvativši potpuno teško stanje, Ivan stade učiti razne vrste zanata, koji su izgledali za njega prikladni. Ili točnije rečeno, svi su ovi zanati bili za njega neprikladni.

Jedan tesar uze ga za naučnika! Ivan je bio pun dobre volje i radinosti, ali ručica mu nije mogla strugati blanjom i rukovati pilom. - Ivan pokuša kod nekoga krojača: ništa za njega... Sav postidjen okuša se u slikarstvu i rezbariji: svagdje neuspjah. Ivan će vajati druge likove, koji će nositi na sebi Božji pečat. Njegova ruka nije stvorena za ovozemske stvari. Gonjena žarkim duhom ovoga Serafa, ona će vješto i spremno letjeti po papiru da na njega prenese za potomstvo najuzvišenije misli.

Duh Ivanov zaustavit će se tek u promatranju Božanske ljepote i u gledanju neizrecivog saobraćaja Božjega s njegovim stvorom.

Ivan ipak neće zaboraviti svog nauka u raznim zanatima. On će naprotiv prikladnim usporedbama i primjerima iz svih zanata osvijetliti najuzvišenije

pojmove i istine svoje mistične teologije.

Bog je htio da se on drugdje upo-sli,gdje će se više približiti Njegovom Božanskom,Raspetom Čovještvu.Medina del Campo imala je veliku bolnicu,koja je primala bolesne siromahe!Don Alfonzo Alvarez de Toledo bio je njen skrbni i darežljivi dobrotvor i upravitelj. Blago svoga milosrdja,svoga uma i svog srca posvetio je Bogu,Kristu,kojega je ljubio u siromasima.Jamačno nadahnut Bogom,Don Alfonzo pozva Ivana da dvori njegove bolesnike.

To je razdoblje bilo bez sumlje najplodnija priprava za njegovo poslanje: jetka priprava u duhovnom i intelektualnom pogledu.

Kao bolničar imao je prilike da vrši kršćansku ljubav prema bolesnicima, u kojima je dubokom vjerom gledao samoga Krista.

Kao djak divno napreduje u književnosti,naročito u latinskom jeziku,te pobudjuje vrlo veliko udivljenje.Ivan je bio oštra i duboka uma,duha otvorena i bistra,jasna i odredjena:ljubav prema istini njemu je životna potreba.Sve ove snažne sposobnosti doprinješe,da su sve njegove osebine učenjaka u najvećoj mjeri došle do izražaja.

Ivan je bio sretan što je u zavodu našao glasovitog Isusovca, o. Bonifacija, koji se odlikovao izvanrednim znanjem i

neobičnom pedagoškom vještinom.Zato je Ivan nadaren tako lijepim svojstvima, mogao lako i krasno napredovati u nauci.

U dvad setoj godini javi se pitanje njegove budućnosti.Bio je to čas odluke, kad je trebalo odrediti životni smjer. Izgledalo je,da će to postići sasvim obično i lagano.Moći će završiti svoje nauke u Medini.Kad bude zaredjen za svećenika,Don Alfonzo će ga zadržati kod sebe kao bolničkoga kapelana.To je najveća želja dobroga starca...A uz to će se dragi Ivan moći brinuti za svoju sirotu majku.Na najveće začudjenje don Alfonza i majke Katarine Ivan odbije ovaj lagani i probitačan prijedlog.Pred njegovim očima blista drugi ideal,dušu mu zaokuplja drugi cilj.

Njega privlači ideal kontemplacije i zato on kuca na vrata Karmela. Dne 24 veljače 1563.,na blagdan sv.Matije, oblači odijelo Karmelićana.Ivan de Yjepez postaje poniznim novakom: brat Ivan od sv. Matije.Zašto je odabrao upravo Karmel? Možda - tko zna - ga je ovamo privukla pobožnost prema Mariji? Ta ona se u tom slavnom Redu toliko časti,da je o njem rečeno:"Carmelus totus Marianus est". U toj pobožnosti je sadržan najljepši okvir kotemplativnog karmeličanskog života... Ili možda ga je privuklo pravilo strogosti i molitve?

Prolazi godina novicijata i gorljivi novak radosno polaže svete zavjete.

Otac provincijal Andjelo de Salazar primi ih i prinese Bogu kao ugodnu žrtvu. Novog zavjetovanika šalju odmah u Karmeličanski Zavod sv. Andrije u Salamanci. Ivan od sv. Matije provodi kao djak tri godine na tom sveučilištu i pokaza se tamo savršenim redovnikom, uzornim i sjajnim djakom.

Kao djak on ne sudjeluje u raznim studentskim pokretima, koji su na sveučilištu u Salamanci bili osobito česti, niti se zagrijava u vrijeme izbora. Velikom marljivošću i pažnjom on uranja u nauke. Pod snažnom skolastičkom disciplinom njegov se um jača i hrani sigurnom i sjajnom tomističkom naukom. U tome toliko upijeva da je imenovam nadstojnikom studenata, to jest povjereno mu je, da s njima ponavlja predavanja.

Ali Ivan nije više sretan kao u početku. U njegovoj su duši bljeskom požara proplamsale veće želje za savršenstvom. Karmel ga više ne zadovoljava... Nije to više onaj nekadašnji Karmel starih Otaca... Ublažena je njegova strogoća. Ivan gori silnom žedju za strogošću, za neposrednom pripravom za božansku kontemplaciju. On osjeća strastvenu želju za Bogom, da Ga bolje upozna, da Ga više ljubi, da snažno po Njemu živi. Bog i jedino Bog!

Ne će li dakle duh naći svoje utočište u Reguli, koja jamči i štiti onaj ideal, za kojim on teži? - Ivan je odlučio: kad svrši nauke, ostavit će Karmel i

i povući se u Kartuzijanski samostan S. Maria del Paular, gdje se ljubomorno čuva baština sv. Brune. U medjuvremenu on je zaredjen za svećenika i u Medini služio je svoju Mladu Misu.

Katarina, pomiješana medju pukom, raduje se sa svojim sinom i zahvaljuju Bogu za onu nespretnost maloga Ivana u ručnim poslovima, koja ju je prije - na pragu njegova života - toliko žalostila. Sada te iste ruke stišću Sina Božjega!

Ne treba zaboraviti jedne pojedinosti ovoga tako svečanog dana za gorljivoga novog svećenika: Pripravljen za sveto redjenje i snabdjeven znanošću, a nadasve pravom krepošću, on osjeća puninu ljubavi Božje, čiji je postao sluga. I dok po prvi put prikazuje božansku žrtvu, iz njegova srca diže se usrdna molitva: "Bože moj, daj da Te nikada ne uvrijedim." I toga dana osjetio je najvećom sigurnošću - on sam nam to svjedoči - da je stavljen u stanje savršene nevinosti i da nikada u buduće ne će počiniti teškoga grijeha.

TEREZIJINA REFORMA

Te iste godine, 1567., dodje u Medini del Campo do jednoga susreta, koji u povijesti Karmela i u životu samoga sveca znači odlučan preokret. Ivan, koji misli na Kartuzijanski samostan i već gleda

kako mu se njegova svečana vrata otvaraju,sastaje se s Terezijom od Isusa.Čim je ona čula i shvatila Ivana,pokaže mu, da će u reformiranom Karmelu postići svoje najviše težnje.

Terezija od Isusa,velikog srca i plamene duše već je od nekog vremena ostvarila Ivanov san. Dne 24. kolovoza 1562. u siromašnim zidovima maloga Karmela sv. Josipa u Avili počeše neke Kastilijanke,pune žarke ljubavi i vjere poput svete Majke,novim životom,životom Karmelskog ideala,o kojem je i Ivan sanjao

Od 1562. do 1567. prošlo je pet godina.Terezija se nalazi u Medini radi osnivanja drugih samostana "Gospinih golubinjaka",kako ih ona naziva.Dolazi do susreta.

Ivan vidi odmah da ima posla s velikom dušom,ženom izvanrednih sposobnosti,bogatom najboljim darovima naravi i milosti,ali iznad svega dušom Božjom. Terezija s druge strane odmah uvidja,da je Ivan div ljubavi Božje,da je u njemu duh kontemplacije već dosegao najviši stepen,i da Ivan konačno može biti sretnim stupom muškoga Reformiranog Karmela. Svetica je njime očarana.Dolazi do sporazuma"Sveti Ivan odriče se žudjene odjeće Kartuzijanske,ali preporuča Majci Tereziji i traži od nje,da ubrza,da ne mora on toliko čekati.

Nije sad vrijeme da obnavljamo tegoban put Reforme.Spomenut ću samo,da

je dne 28. studenoga 1568. u malom seocu Durvela,u jednoj bijednoj,poklonjenoj kući počela Reforma Bosonogih Karmelićana. Mizerna i jadna je to kuća.... Terezija od Isusa videći je,morala je uskliknuti: "Ako su prvi redovnici toliko hrabri,da prihvaćaju bijedu Durvela,onda se doista možemo nadati uspjehu tako velikog pothvata!"

Pogledajmo sada,kako je vještom preinakom ova bijedna kućica postala samostan neobuvenih Karmelićana.Trijem postade kapelom: tavan se pretvorio u siromašni kor,jedina soba preudešena je za spavaonicu,kuhinja je razdijeljena i njen manji dio služi kao mala blagovaonica. Preobrazba je gotova.Čini se Tereziji od Isusa,da vidi drugi Betlehem! ... Čim stigoše dadoše se pustinjaci na posao da očiste,urede i preudese ovaj mali samostan.Kad pade večer,Ivan,umoran od posla i uzbudjenja pojede tek nekoliko komadića kruha,što su ga dobili od siromašnih okolnih stanovnika.Ovi se nisu mogli dovoljno načuditi,da ima nekoga, tko je još siromašniji od njih.O tom blagoslovljenom kruhu Ivan će kasnije govoriti tvrdeći,da mu ni najizvrsniji fazani ne bi tako prijali.

Slijedećega jutra bilo je oblačenje. Prostrana i udobna odjeća bude izmijenjena.Sada je druga,zaista siromašna,zaodijevala nove pustinjake.Uski i kratko bijeli plašt,vrlo uska kapuca,to su znakovi otcjepljenja i od posljednjega ostatka prostrane udobnosti.Noge potpuno bose.

"Majka" Terezija posredovat će kasnije u tom obziru.

I ime se mijenja,da se tako na pragu novoga života zaboravi na svaku prošlost.Ivan od sv. Matije izabra ime,koje će odgovarati njegovoj želji,programu i njegovu idealu: Ivan od Križa. To ime znači za njega ostvarenje ljubljenog ideala:nama ono otkriva i povijest njegove ljubavi prema siromaštvu,porugama,prezirn,oskudici,pokori.

Kad je Majka Terezija u korizmi g. 1569. prošla kroz Durvelo,duboko je se dojmio taj odviše strogi način života. Zato dobra Majka preporuči umjerenost. Medjutim dobije ovaj odgovor:Nutarnja radost sve će olakšati.Duša Ivanova se širi: udovoljeno je njegovim težnjama. Sve uokolo odiše šutnjom,svuda vlada siromaštvo.On se može predati molitvi. U ovom Betlehemskom miru,kojim odiše svaka duša i svaka stvar,počela je naša Reforma.

Naš Sveti Red naziva sv. Ivana od Križa Ocem i Obnoviteljem.A je li on to uistinu i bio? Ovo nam se pitanje od početka spontano nameće: i doista od početka možemo vidjeti u kom smislu pripadaju Ivanu slavni naslovi Oca i Reformatora Karmela.

Tek je prošlo nekoliko dana od početka novoga Karmelićanskog života,koji se vratio nekadanjoj strogoći i nekadanjem sjaju kad u Durvelo dodje Otac

provincijal.Ganut i vrlo duboko potaknut životom svetih pustinjaka,imenova o. Antuna de Heredia starješinom,a Ivana od Križa magistrom novaka i zamjenikom poglavara.

Od prvoga časa Ivan vrši skrovitu službu i zauzima podredjen položaj.Tako je bilo gotovo uvijek.U Reformiranom Karmelu on stoji obzirom na veliku Tereziju na drugom mjestu,jer ona je zamislila Reformu i za Redovnike.Majka traži i dobiva odobrenje za osnivanje dva muška samostana: ona sama traži redovnike sposobne za takvo djelo:ona polazi u Durvelo,pripravlja prvo odijelo za svoje Bosonoge Karmelićane.Sv. Terezija ih prosvjetljuje,daje im savjete i preporuke, podučava ih kao prava Majka.A to je ona doista i bila.Ona vodi Ivanove prve korake.

Ipak Ivanu pripada Naslov Oca i Obnovitelja.Ne doduše tako kao da bi on, ako tako možemo reći,materijalno i vanjskim načinom započeo i proživio Reformu ili bio starješinom Reformiranih Karmelićana,ali na jedan dublji i intimniji način.

On je doista dao Reformi svoj duh, odgojio je prve novake,dao je svoju vlastitu asketsko-mističnu nauku.On je dakle Otac duha Reforme! Dao je svjetlo, smjer,pravac,nauku: izgradio novake,odgojio učenike,stvorio tradiciju duhovnosti, koja se prenosila iz naraštaja u naraštaj i kao nova limfa prožela sve

grane Reformiranog Karmela.Kako u Dur-
velu,tako će u Pastrani i Manrezi obavljati drugorazrednu dužnost. - Al kudagod podje,on stvara i ostavlja živ i cvatući duh Reforme.Točke opsluživanja su uglavljene,on umije ublažiti žar početnika,koji je pogibeljan,ako je pretjeran,kao što umije i odstraniti nepodesne karaktere.

U Alkali otvara se prvi naučni Zavod Bosonogih Redovnika.Ivan je onamo poslan kao ravnatelj.Tu se je odlikovao u svakom pogledu.I dok sam nastoji da se usavrši u proučavanju teologije,on je ujedno one mlade redovnike,što su povjereni njegovoj brizi,posebnim naročitim načinom vodi vršenju najuzvišenijih kreposti,po kojima postaju izvrsni djaci kao i savršeni redovnici.Krepost,vladanje,nastup prvih Bosonogih Karmelićana pod njegovim vodstvom privlači pažnju cijeloga grada i budi udivljenje kod članova ostalih Redova i Zavoda.

Ali Ivana čeka i jedna druga služba! Sveta Majka Terezija morala je kroz neko vrijeme prekinuti osnivanje novih samostana i vratiti se u stari, ublaženi samostan Utjelovljenja.Ovamo ju je pozvao apostolski vizitator imenovavši je za starješicu. .Ona dodje tamo dne 6. listopada 1571. usred burnih prosvjeda i protivština: ali prodje tek šest mjeseci,a mir i redovnički život se konačno utvrdiše u tom samostanu.

Terezija pomišlja koliko bi svet ispovjednik ondje mogao učiniti dobra, i zatraži da joj se pošalje Ivan od Križa kao ispovjednik i kapelan.

Terezijinoj molbi je udovoljeno. Ivan podje ipak u Avilu,i kroz pet godina,od 1572. do 1577. vrši ondje službu ispovjednika vodeći 130 redovnica Karmelićanki toga samostana.To je pet godina šutljive samoće, u kojoj je dostigao najviši stepen kontemplacije.Ni njegova, tako plodonosna služba medju redovnicama Utjelovljenja,kao i medju nekim pobožnim osobama u gradu, nisu narušile njegove samoće,nego su ga još potkrijepile u njoj.

Tko da opiše nježne razgovore Terezije i Ivana,u kojima se dizahu do presvetoga Trojstva - Terezija Majka,Ivan poslušni sin,koga je ona prosvijetlila, da je spoznao u sebi poziv Božji.Ona ga je i zaodjela novom siromašnom i poniznom haljinom! Ali Ivan,poslušni sin, ujedno je svećenik,on je ispovjednik i duhovni vodja.I zato se njegov utjecaj na dušu Majke ne osniva samo na uzajamnim,najčišćim osjećajima nego i na svećeničkoj znanosti o Bogu i dušama,koju svetica priznaje u svome "malom Šeneki".

O l u j a

Ivan od Križa nije stvoren za počinak. Bijesna oluja otrže ga od njegove samoće. Medju Karmelićanima Stare Opservanije jami se jaka uznemirenost, koja se brzo pretvori u podmuklo protivljenje protiv bosih redovnika, koje su + za ohole novotare tim više, što je bez dozvole Reda bilo otvoreno više drugih samostana Reforme. Na njihova vrata stadoše kucati mnogi Obučeni Redovnici tražeći, da budu primljeni. Od unemirenosti prešlo se na protivljenje, a otud do otvorenog sukoba. Najžešća oluja provali iza Generalnog Kapitula u Piacenzi, gdje su Bosonogi proglašeni buntovnicima.

+držali

Noć je g. 1577. dne 4. rujna. Koraci u početku oprezni, a zatim užurbani, primiču se tihoj kućici, u kojoj stanuje o. ispovijednik samostana Utjelovljenja. Vrata su razvaljena. Neki svjetovnjaci na silu ulaze u stan, a prati ih o. Maldonado, izaslanik o. Tostada, izvršitelja odredaba izdatih na Kapitulu u Piacenzi. Oba stanovnika: Otac Ivan od Križa i o. German uhićeni su. Suvišno je reći, da je sv. Ivan glavna žrtva borbe, koja se razmahala. On je lagani cilj zlo shvaćene opore revnosti. Izgovora ne manjka: nije li on možda buntovnik i u zabludi? Zašto on, revan Bosonogi redovnik vrši službu u Karmelu ublažene Regule? U Redu je vladao mir:

zašto je on počeo smetatitaj blagi mir počevši taj mutni pokret cijepanja? A on je bio najjače uporište Reforme, kojoj su hrlili mnogi Obučeni redovnici. Privlačio ih je ovaj mali redovnik na glasu sa svoje visoke kotemplacije! Sad su ga konačno zgrabili.

Utamničenik je odveden u Toledo, zatvoren u tamnicu, u ćeliju najmanjih razmjera. Kroz jedan mali prozor, gore visoko ulaze blijede slabe zrake, što uzalud nastoje unijeti svjetla u tamu, koja vlada. Ivan se i po danu mora služiti svijećom, da može čitati Božanski Oficij. U ovoj ćeliji proveo je devet mjeseci. Dozvoljen mu je samo jedan način izlaska, a i taj mu nije na olakšanje: svakoga petka odlazi u samostansku blagovaonu, gdje na podu blaguje kruh i vodu. Ukori, koje tu prima pred cijelom zajednicom, nisu baš evandjeoski, ni bičevi, koji padaju na nježna ledja, ne obaziru se na šutljivoga redovnika. Da utamničeniku povećavaju muke, pred vratima njegove ćelije hotimice govore o pobjedama nad Reformom, koja je svladana i uništena: oni Bosi Karmelićani, upravo su kao luterovci, jer su pošli primjerom sinova, koji su se pobunili protiv svoje Majke.

Otac Prior dolazeći k njemu, postupa s njim surovo i poziva ga, da odloži habit i napusti Reformu. U neiskazanim mukama i patnjama svoga zatvora svetac nije nikad izgubio strpljivosti.

Naprotiv prema iskazu samoga brata tamničara,i pogled i držanje i vladanje Ivanovo odavalo je duboku poniznost,veliku herojsku dušu.Postupalo se prema njemu da ne može biti gore,ali on se nikada nije ni najmanje potužio,zadržao je duševni mir u tolikoj mjeri,da se po tome može lako prosuditi do koje se visine uspelo njegovo savršenstvo.

Bio je silno zahvalan i za najmanju uslugu,koja mu je bila ukazana,te se neprestano zahvaljivao.Kroz devet mjeseci traju nečuvene vanjske patnje i najstrašnije duševne muke.To bijaše užasna duhovna noć,okrutnija od svake i najgorče muke.

U početku Reforme Ivan uzima kao svoje prezime pridjevak od Križa: to bijaše njegov ideal.Želja za patnjama sada je potpuno utažena: božanski Križ njegova je škola,njegova ljubav.Dolaze mu na pamet Pavlove riječi: "Cristo confixus sum Cruci." On je uistinu s njim propet i kuša svu, najbolniju gorčinu Njegova kaleža: ali on istodobno znade i za njegovu neizmjernu vrijednost.

Svi su ga ostavili u njegovu zatvoru: ili nisu htjeli ili mu nisu mogli pružiti bilo kakvu ljudsku,bratsku, osjetnu olakšicu.Bog ga ipak ne ostavlja! Patnja je izvor svijetla - to je osnovno načelo njegove mistike.Patnja daje veliko svijetlo: božanska prosvjetljenja,duhovnu utjehu iza časova kušnje. To svijetlo su i ukazanja Presv. Djevi-

ce,koja ga krijepi i budi u njemu slutnju nedalekog oslobodjenja.Svijetlo neiskazano,nebesko,božansko svijetlo jest i ona ulivena znanost,po kojoj mu iz srca i na usne navire "Duhovna pjesma",ta sveta poezija,snažan zamah smionih poleta,koju će kasnije u mirnom zatišju Granade sam protumačiti.U tim je patnjama svetac iskušan kao zlato u vatri,a izgradjen učitelj spreman da izlije svoju božansku sjajnu nauku.

Na blagdan Uznesenja Djevica najavljuje utamničeniku oslobodjenje i upućuje ga,kako da to izvede.Jedne tamne noći nakon tjeskobnih ura,Ivan kradomice izlazi iz ćelije,prelazi hodnik,dolazi do jednog prozora.Jest to je upravo onaj prozor,što mu ga je Djevica u vidjenju pokazala!Učvršćuje uže,koje je prije toga spleo od izrezanih pokrivača. Prihvativši se za to uže on silazi u prazninu u mrak.Bijeg je vrlo pogibeljan.Uže nije dovoljno dugačko,ali Ivan pun povjerenja baca se u prazninu.Djevica ga štiti,i on se čudom uspijeva skloniti kod Karmelićanka očekujući, da mu jedan dobar kanonik,koji je bio iskreno sklon Reformi,pruži sigurnije utočište.Ovaj će mu i omogućiti da dodje do samostanaAlmodovar del Campo,gdje se drži Provincijalni Kapitul Reforme. Kapitul je već otvoren i Ivana dočekuju radosno i s poštovanjem.

Borba protiv Bosih nastavlja se svom upornošću i jačinom kroz daljnje dvije godine.Tome je bila kriva i neraz-

boritost samih Bosonogih Karmelićana. Nisu htjeli slušati Terezijine savjete kao ni mudra i razborita upozorenja Ivanova, pa stvoriše odluke, koje su nadilazile njihovu nadležnost. Konačno g. 1580. Grgur XIII. svojom odlukom /Breve/ dokrajči svu ovu žalost i tjeskobu odobrivši osnutak jedne provincije Bosonogih Karmelićana pod Jurisdikcijom o. Gracijana. Novi Breve Pape Siksta V. dozvoljava, da se podigne više provincija, a Klement VIII. g. 1593. jednom Bulom proglasi potpunu medjusobnu neovisnost ove dvije grane Karmelskog Reda.

+ + +

"O t a c" i "U č i t e l j"

Godine 1580. dovršene su borbe. Nameće se sada razdoblje unutarnjeg rada, jer treba provesti organizaciju Bosonogih. Ivan od Križa, koga su duge kušnje posvetile, došavši do najdubljeg sjedinjenja s Bogom, bogat puninom nadnaravnih darova, ulazi u ovo zaključno razdoblje, da upotpuni svoju misiju "Oca" i "Učitelja" Karmela. A on će ju izvršiti riječju, primjerom i spisima. I u ovom razdoblju on zauzima "drugorazredni" položaj. Najprije o. Gracijan, a za njim o. Doria bit će Provincijali Starješine. Gotovo do svoje smrti Ivan vrši sporedne službe poglavar u Kalvariji; rektor Zavoda u Baezi, prior u Granadi i provincijalni definitor "Consulta" i prior Segovie.

U raznim Kapitulima on odlučnošću sveca, bistrom jasnoćom svoga prosvjetljenoga uma izlaže svoju misao. I kao upozorava blagog o. Gracijana, prvog Provincijala, radi njegove prevelike dobrote i revnosti, tako se pokazuje neumoljivim i strogim pred samovoljom o. Dorie.

Nikada, medjutim, ne ističe, da je on prvi Bosonogi Karmelićanin" i pomoćnik sv. Terezije u djelu Reforme. On prepušta drugima da se bave vanjskim poslovima. On je od toga tako daleko!... U onim burnim vremenima trebalo je steći blagonaklonost kralja, potporu knezova, simpatije i pomoć biskupa i Nuncija. Neka to čine drugi, koji su veći diplomate i sposobniji. Ivan se rado povlači. S druge strane on je toliko sabran u Bogu i redovito toliko zadubljen, da se mora naprezati pazeći na ono, što mu drugi govore. On jest i ostaje vodič duša, regulator kreposti, učitelj i "Doktor" Karmela; koji će Reformi dati novi duh. Drugi rade oko uredjenja vanjskog dijela Reforme i oblikuju njeno "tijelo"; Ivan, naprotiv, u radinoj i skrovitoj tišini izgradjuje njenu dušu. A zar to nije "najbolji dio"?

Na svojim putovanjima i radi svete službe ispovijedanja Ivan često pohadja razne samostane Bosih Karmelićanka. Njima evandjeoskom jednostavnošću govori kitice svoje "Himne ljubavi", sastavljene u Toledu.

Očarane redovnice više puta su ga molile,da im napiše jedno tumačenje,da o tome sastavi komentar.U početku se branio.Ta one kitice nisu bile za javnost:sastavljene su u časovima,kad je plamen Božje ljubavi buktio u njegovim grudima.A onda čemu komentar? Kad se radi o mislima,ljubavi,on sam uči, da ih treba ostaviti u svoj njihovoj opsežnosti.Ne smijemo ih ograničavati i stezati na jedan odredjeni smisao, a to s toga da svatko može iz njih crpsti prema svojim sposobnostima i prema svojoj potrebi.Možda se nebi svima svidio jedan odredjeni pravac,te bi kod nekih možda osujetio dobre učinke.Ipak pristade da dade neko tumačenje.Ani od Isusa zahvaljujemo,što je svojom upornošću dala tome povoda.Tako je nastao "Cantico Espiritual". /Duhovna pjesma/

Kao kontemplativna duša voljko se osjeća u samoći Kalvarije,gdje ga sve diže Bogu: pjevanje ptica i golubice i slavuji i ubava ljepota prirode i cvijet i loza i trs.Tihi žubor potoka i hitri val rijeke,tisuću zvukova i pjesama,što se udružuje u divan sklad... Za njega je sve povod svetih ganuća i dubokih razmišljanja.I svoje redovnike diže u te visine.Stoga nih u tu svrhu rado vodi u koje osamljeno mjesto kraj tihog potoka ili u milovidno polje,gdje ih nakon kratkih i prodornih riječi,što plamsaju njegovom tronutom ljubavlju ostavlja u molitvi punoj utjehe.

Iz Kalvarije šalju ga kao rektora u Karmel u Baezi.Tu se njegov blagotvorni utjecaj nije ograničio samo na djake ovoga Zavoda,koji mu je povjeren,već se proteže i na sveučilišne profesore,koji često dolaze u samostan bilo da prisustvuju tezama što ih je Ivan organizirao,bilo da prime njegovo mudro i prosvjetljeno vodstvo.

Izričita želja samih njegovih djaka,koji su ga molili,da napiše predavanja i konferencije,koje im je svaki dan držao,ili - kako drugi kažu - zahtjev sveučilišnih profesora potakoše Ivana da se odluči i da napiše svoja remekdjela: "Uspon na Goru Karmel" i "Tamna noć".Ova dva djela ja bih nazvao: dvije oporuke Mistične Teologije.Po njima zasjala je glava Ivanova aureolom Crkvenog Učitelja.Duhovni vodje i Učitelji Svetih Znanosti svih razdoblja crpsti će i proučavati iz ovih oporuka pravu nauku sv. Ivana.Ove dvije oporuke zajedno s "Duhovnom pjesmom" i "Živim plamenom ljubavi" čine zakonik i školu za svaku dušu,koja hoće krenuti i ići savršenijim putem.

Nije moja zadaća,da raščlanim veličanstvena djela Ivanova niti da vam u njima predočim Crkvenog Naučitelja: to će učiniti drugi odlučnijim i savršenijim riječima.Meni je dovoljno,da obrisi slike,koju sam kanio iznijeti, zasinu životvornim sjajem i osvijetle Sveca i svu njegovu naročitu fiziono-

miju kao velikoga Mističnog pisca,Učitelja i vodje duhovnog života.

U samostanima,gdje je on starješinom :u Kalvariji,u Baezi, u Granadi, u Segoviji,njegova se uprava,koja je plod vrlo fine psihologije,temelji prije svega na primjeru.On je savršeni uzor,koji je u sebi utjelovio svetu Regulu.te privlači i druge na vršenje redovničke kreposti.Njegova živa riječ očarava.Njegov je razgovor toliko privlačiv,da se redovnici drugoga stola žure sa svojim jelom samo da što prije dodju na odmor i da mogu uživati u blagoj riječi brata Ivana.Mir i skladdivna su obilježja samostana,koji stoje pod njegovom vodstvom.

Sigurno je isto tako plodan i njegov apostolat u propovijedanju i u ispovijedaonici.Njegovo je propovijedanje jednostavno,ali njegova evandjeoska, kristalna jasnoća prosvjetljuje duhove, osvaja srca:ukratko on obraća.Iz njegova zaljubljenog srca izviru žive i prodorne riječi,koje bude i stvaraju najčvršće odluke kreposti i savršenstva.

Ivanovoj ispovijedaonici mnogi hrle sigurni,da će ondje naći potpuno razumijevanje.Pod njegovim vodstvom u griješnicima se budi skrušenje,mržnja na grijeh i odlučnost za borbu do pobjede,koja je toliko potrebna za ustrajnost u dobru.Božje duše pod njegovim sigurnim i čvrstim vodstvom ,zanesene najčišćim idealom evandjeoskog siromaštva,lete do najviših vrhunaca sjedinjenja s Bogom.

Ljubitelj Križa

Došli smo do razdoblja kad Reforma kreće novim pravcem pod upravom o.Nikole Doria,koji je postao prvim Generalom. Karakter o. Doria izgleda samovoljan i možda odviše strog: on se ne zaustavlja ni pred kojom zaprekom,nego im svima prkosi i ruši ih uz bilo koju cijenu.U njegovu karakteru ima nešto od tvrde oporosti pećina njegova kraja,neosjetnih za milovanje kao i za udarce hirovitih valova.K tomu treba dodati,da se u njegovom načinu upravljanja ističe izrazita volja,da sve centralizira. O. Doria stvara "Consultu" - vijeće od šest članova,koje ima pomagati o. Generalu i odlučivati u stvarima Reda.Na njih su većim dijelom prešle ovlasti Provincijala i Priora.

Sv. Ivan od Križa se tome izričito protivi.Kadgod to dužnost traži,on otvoreno i odlučno izražava svoje mišljenje i jasno iznosi kobne posljedice,koje bi mogle nastati iz takog smjera u Redu: naročito za Karmelićanke.Nova kušnja i nove patnje.O. Doria nije čovjek,koji popušta.On naprotiv nastoji što više učvrstiti svoj položaj.Ivan je okružen nepovjerenjem i postaje predmetom borbe, koja naravno pogadja njega kao Oca Reforme.On ne trpi za se.Ne,on je i odviše nadnaravan,a da bi se to moglo dogoditi:razlog, radi kojega tako duboko trpi i koji mu dušu puni gorčinom jest taj,što vidi,da je djelo,zasnovano i

ostvareno po sv. Majci Tereziji, iz temelja izmijenjeno i ugroženo. Ali njegov vedri mir nije time ni najmanje narušen, jer on je našao svoj počinak u gledanju Boga i u ljubavi Božjoj. Kad je slobodan od posla povlači se u koji pust i osamljen kutić. U noći nalazi kratkog počinka, provodi duge sate do nogu Isusa u Presvetom Sakramentu: ili promatrajući zvjezdano nebo diže se do najvišeg Tvorca, koji je takvim ljepotama obogatio prirodu.

Jedne takve besnene i budne noći zbilo se čudo. Pred oltarom Propetoga Boga, Ivan je uronio u najvišu kontemplaciju: redovnici -svaki u svojoj ćeliji- predali su se kratkom počinku. Odjednom iz svete slike začu se jasan i odredjeni glas: "Ivane, kakvu nagradu tražiš od mene za sve, što si za Me učinio i pretrpio?: A Ivan kome duh još plamti sjajem Križa, odgovara velikodušno i požudno, kao da se boji da bi mu molba mogla biti odbijena: "Gospodine, trpjeti i biti prezren iz ljubavi prema Tebi."

On je uistinu shvatio, da su patnja i prezir, spojeni s predanjem Bogu, pravi izvori svijetla. Po njima duša postaje sposobnom za stalni napredak u spoznavanju Boga i u sjedinjenju s Njim. To su krila koja nas dižu u najsmionije uspone i bacaju nas u plamenove najčišće ljubavi!

"Trpjeti i biti prezren iz ljubavi prema Tebi!" Posmrtna povijest svjedoči, da je Ivan bio potpuno uslišan. Čini se, da je Gospodin doista utažio nesavladivu žedj svoga odabranika. Nove boli i nova poniženja napadaju na njegovo tijelo i duh. Iz Segovije on piše: "Ne tražite drugoga dobra osim golog Križa." Htio je da prema riječima sv. Pavla bude s Kristom propet na križ. Da bude što savršenije upriličen Raspetome, morat će proći sve patnje od Getsemanija do muka i zapuštenosti na Križu.

To je najsvečaniji čas njegova života. Reklo bi se da nebo šuteći sluša i prima dirljivu i gorući žrtvu Ivana od Križa. On, Otac, Obnavitelj Duhovni Učitelj obnovljenoga Karmela, bit će zaboravljen, zapušten i prezren na najpotpuniji i posve neshvatljivi način, bez ikakve službe ikakva znaka povjerenja. On traži od Gospodina, da umre kao jednostavni redovnik. Želi, da se slomi i posljadnja zapreka, koja bi mu se mogla isprriječiti na putu i usporiti lijet. Ta zapreka bilo bi zadovoljstvo i slava radi izvršenoga velikog djela. Ne, ne, ne tako! Umrijeti ostavljen od sviju kao Krist na Križu da cijenom svoje posljednje i potpune žrtve osigura plodnost i trajnost svoga djela.

Godine 1591. drži se Kapitul u Madridu. O. Doria nameće svima svoju volju i svoje mišljenje. Teška šutnja vlada. Ivan od Križa ne oklijeva da redovničkim

poštovanjem ali i odlučno izloži svoje odvojeno mišljenje,...I odlazi kao jednostavni redovnik u samostan Penuela u gorama Sierre Morane.Drago mu je bilo to obitavalište.Ovdje medju šutljivim planinama predaje se više nego ikada molitvi i mrtvenju.Tu piše nekoja pravila za razlikovanje pravih čudesa od krivih. Dotjeruje "Duhovnu pjesmu".Piše malu raspravu:"Imovina osamljenog vrapca".
U medjuvremenu vijugajući i gmižući bliži se novi oblik poniženja:sablast progona javlja se u obliku gorljivog i nužnog ukora....Zar je zaljubljen u Križ mogao ostati poštedjen od klevete? Jedan Komesar,koji je po nalogu o.Doria imao provesti istragu protiv o.Gracijana,svojom pobudom protegne istragu i protiv o. Ivana,te na njegov račun iznudi krive iskaze zastrašivši neke redovnice.
Na Andjeosko čelo o.Ivana drznuše se nabacati blatom.... Kalež gorčina do vrha je pun!Njegovoj želji nije moglo biti jače udovoljeno.....:<u>Trpjeti i biti prezren iz ljubavi prema Tebi!</u>"

S m r t

Ivan je već iznemogao! Bolestan je njegovo slabo tijelo više ne odolijeva. Stari o.Antun,Provincijal Andaluzijski, koji je s njim dijelio lijepe dane u Durvelu,još ga voli.Penuela,siromašan i silno neudoban samostan svakako nije najzgodniji za zdravlje jednoga o. Ivana.

Dragi o.Antun predlaže mu zamjenu i nudi mu na izbor dva samostana: Baezu i Ubedu.

Ivan kao da u daljini gleda i traži dvije slike...Baeza! koliko milih uspomena u onom dragom samostanu! Prior ga voli i on bi ga ponovno okružio nekadanjom dragom okolinom! Ubeda! ....siromašan samostan.Prior? čovjek surov,koji mu nije naročito sklon,čovjek..."druge obale".U Ubedi bi morao trpjeti,to on unaprijed vidi i osjeća.I onda? Izbor pada na Ubedu!

Brat bolničar svjedoči,da je Ivan bio vrlo hladno primljen,a možemo dodati i neprijateljski.Prior mu iskazuje očitu nesklonost i služi se svakom prigodom,da mu nanese neprilika./tu je svoju revnost svakako mogao bolje upotrebiti/. Braći je zabranjeno da ga pohadjaju. Otac Prior ima za njega samo tvrde i surove riječi.

Ivan bolestan i odbačen kao jednostavni redovnik,iz svoje siromašne ćelije,iz svetišta svoje patnje nastavlja vršiti svoje poslanje Duhovnog Oca Karmela.Molitvom, ljubavlju,pobudama i primjerom uspostavlja dobar duh i mir,što ga je o. Prior loše shvaćenom strogošću narušio.S pravom je Ivan napisao: "Gdje nema ljubavi,unesite je,pa ćete žeti ljubav!"

U "Živom plamenu ljubavi" čitamo: "Smrt svetaca mnogo je sladja i vedrija, nego što je bio njihov duhovni život dok su živjeli na zemlji.Jer oni umiru

u najuzvišenijim zanosima i najsladjim susretajima ljubavi.Oni su kao labudovi koji neposredno prije smrti najsladje pjevaju.Pravo je rekao David,da je u očima Gospodinovim dragocjena smrt njegovih slugu,jer u njoj se sabiru sva bogatstva duše. U času smrti utječu se u more rijeke njegove ljubavi,koje su ondje već toliko nabujale i prostrane, da izgledaju kao more. Tamo se skuplja prvo i posljednje blago pravedne duše, da je prati u času,kad odlazi i kreće u svoje kraljevstvo,dok s krajnjih granica zemlje odjekuju hvale,koje su prema riječima Izaije,slava pravednika." Divan opis smrti Ivanove....

U noći,dne 14. prosinca 1591. samostanska zajednica bi sazvana,da obavi molitve za umiruće.Brat je o ponoći zazvonio na Jutarnju,i na prvi glas zvona Ivan usklikne: "Idem da je pjevam u nebu".

Još jedan pogled na raspelo,jedan poljubac prepun ljubavi ,a onda.... "in manus tuas commendo spiritum meum." Serafska duša odleti u nebo,na radostan susret sa svojim Bogom.

Imao je 49 godina i šest mjeseci, od toga je 28 godina proveo u Karmelu. Umro je iscrpljen patnjama,ali iznad svega kao žrtva svoje ljubavi.

Rekao sam: serafska duša! Karmel mu daje slavan naslov:"seraf Karmela." Čini mi se,da je u ovome naslovu "Serafa" sadržan sav njegov lik sa svim značajkama i odlikama.Serafi - kaže Andjeoski Naučitelj - odlikuju se svojom "excessus charitatis",djelotvornom ljubavi kreposti i svijetlom,koje izžaruje i koje rasvjetljuje druge korove.

Silna ljubav uzdigla ga je do najužeg sjedinjenja s Bogom,upriličila ga Raspetom Isusu i preobrazivši ga učinila je od njega diva kršćanske svetosti.Po "djelotvornoj kreposti" Ivan je Otac i Obnovitelj jednoga slavnog Reda,a ta krepost putem progona i borbe stvara od njega autora posebne duhovnosti obnovljenoga Karmela.Iz njegovih divnih djela izvire svijetlo prosvjetljenja vrlo velikog sjaja.On očarava,osvaja i rasvjetljuje Crkvu i duše kao njen Naučitelj.

Iz ove čedne slike koju smo nabacili proizlaze njegova tri naslova" Sveca, Obnovitelja i Učitelja.Po njima i pozdravljamo Ivana kao Karmelskog Serafa.

\+ + + + +

o. Silverije od sv. Terezije

2. - OKOLINA SVETOG IVANA OD KRIŽA -

U jednom malom seocu Avilske provincije, nazvanom Ontiveros ili Fontiveros, rodio se g. 1542. Ivan de Yepez, budući Crkveni Naučitelj i knez mistične Teologije. Sveto umre g. 1591. nakon kratkog ali dragocijenog i providencijalnog života. Imao je tek 49 godina.

Život mističnog Naučitelja odvijao se dakle u vrijeme najvećeg sjaja Španjolske, to jest u vrijeme Karla V. i Filipa II. Povjesničari općenito nazivlju i priznavaju ovo razdoblje zlatnim dobomŠpanjolske povijesti i kulture.

U ovom nizu komemorativnih govora povodom IV. stogodišnjice rodjenja svetog Naučitelja želimo s raznih gledišta obraditi nauku ovoga poniznog i velikog mistika kao i utjecaj, što ga je on vršio. Pa iza kako smo iznijeli njegov lik potrebno je da prije svega stavimo taj lik u okvir povijesne okoline, u kojoj je on živio: to jest u okolinu one velike Španjolske, koja je odgojila apostole, i umjetnike, teologe i švece... One Španjolske koja je okusila srkove osvajanja s Franjom Ksaverskim, žar svetih bitaka s Ignacijem Lojolskim, groznicu pokore s Petrom Alkantarskim, požar božanske ljubavi s Terezijom od Isusa, velikom sveticom španjolskog roda i pred-okus vječnosti s uzvišenim pjevačem Tamne noći.

Zato ćemo u ovoj Konferenciji najprije opisati opće prilike u Španjolskoj u XVI. stoljeću i to s vjerskog gledišta, koje je odlučno i značajno za ono povijesno razdoblje. Pokazat ćemo takodjer misiju i providencijalno djelo sv. Ivana od Križa bilo u Španiji njegova vremena bilo u općoj Crkvi.

Španija u XVI. stoljeću.

Neki povjesničari, odviše jednostrano, zadržavši se samo na vanjskom momentu povjesnih dogodjaja, htjeli bi, da tipičnu značajku Španije XVI. stoljeća

prikažu u političkom i monarhičnom jedinstvu. Oni tvrde, da u tome leži ključ pomoću kojega ćemo razumjeti političku veličinu, što ju je Španija dosegla u vrijeme Karla V. i Filipa II.

Drugi, još tendenciozniji mislili su, da ova značajka leži u pustolovnim osvajačkim željama, potaknutim od apsolutističkog imperijalizma jednoga kralja, koji je snage čitavog naroda, pa i njegov vjerski osjećaj stavio u službu svojih sanja o političkoj veličini. Ovi u onoj slavnoj Španiji vide samo klice kasnijega političkog propadanja, gospodarsko osiromašenje naroda, pokolj krivovjeraca, lomače inkvizicije... i kosti Španjolaca, razasuto po svim bojnim poljima Europe.

...ravi značaj, odlučni biljeg... Španije, koja je poznavala pisca "Duhovne pjesme", leži u vjerskom životnom osjećaju u katoličkom idealizmu proživljenom gorljivo i recimo slobodno fanatički.

Fanatizam, koji je spasio sav kršćanski svijet u odlučnim povijesnim časovima bitke kod Lepanta

Ona Španija bijaše prije svega Španija katoličkog naroda: još više naroda teologa. I ovaj teološki smisao nacionalnog života odlikovao je njenu pravu veličinu i jedinstvo, prosvijetlio je i vodio sve njene velike pothvate.

Taj smisao učinio je od nje konačno narod misionara i umjetnika, asketa i mistika, osnivača i obnovitelja, ponos civilizacije i slavu Crkve Kristove.

1. - N a r o d

Prije svega nepobitna je povijesna činjenica, da se političkim i socijalnim uredjenjem Španije, koje ona može zahvaliti izvrsnoj upravi katoličkih kraljeva popravio i vjerski položaj naroda. Ovo poboljšanje je dostiglo vrhunac svog sjaja u vrijeme Filipa II.. Tom poboljšanju uspješno doprinješe neki dogadjaji velike važnosti i za povijest Evrope i za povijest Katolicizma.

Konačno otkrićem Amerike i borbom protiv protestanata Španjolci postadoše gorljivi širitelji i žarki branitelji svoje vjere. Počevši od kralja pa do posljednjeg "Hidalga", u ovoj borbi svi su se smatrali narodom, od Boga odabranim, da mačem brane katoličku vjeru, svagdje i protiv svih njenih neprijatelja, bili oni Mauri ili Luterani.

Opći život naroda u vrijeme sv. Ivana od Križa bio je jednostavan i pobožan. I najskromniji radnici - provodili su takav način života, kakav bi danas bio gotovo jedino moguć u samostanu. Evo dnevnog reda jednog tkalca, zanimivog imenom Kristofora Avilskog, oca glasovitog kapelana i pratioca sv. Terezije u njenim osnivanjima, Julijana Avilskog.

"Ja Kristofor Avilski, odlučih danas, na dan sv. Magdalene da svoj život tako uredim, da bude na čast Božju i Njegove svete Majke, da me to potakne u mojoj službi Božjoj i da mi budu oprošteni grijesi kako su bili oprošteni slavnoj Magdaleni. Stoga ću od 24 dnevne ure posvetiti spavanju 6 sati, jedan sat slušat ću misu, 1 sat čitat ću evandjelje i život sveca dotičnog dana, jedan sat upotrebit ću za moje druge posebne pobožnosti, a jedan sat za šetnju. Ostaje mi još 14 sati, koje ću upotrebiti za rad i da si zaslužim svagdanji kruh. Sve za Boga i za Njegovu blagoslovljenu Majku, koji neka budu sa mnom i sa svima mojim stvarima, Tako budi." /1/

1. / o. Gerardo de S. Juan de la Cruz, Vida del Maestro Julian de Avila. Toledo, 1915. str. 14.

Ovo je samo jedan primjer kršćanskog života u narodu iako nipošto jedinstven niti redak. Mogli bismo dodati i primjere drugih tkalaca i radnika, koji su slijedili Julijanovog oca. I sv. Ivan od Križa bio je sin jednog tkalca.

Domaće ognjište

I život domaćeg ognjišta bijaše prožet strogo kršćanskim duhom. U jutro prinos čitavoga rada Bogu, u ranu zoru sv. misa, molitva na zvuk zvona bilo na kom mjestu. čitanje iz života svetaca ili iz evandjelja, koje je bilo dnevna hrana pobožnosti u obiteljima. I konačno kao dostojna kruna kršćanski provedenog dana na večer bi molili krunicu s dugim nizom Očenaša za Svetog Oca, za Kralja, za umrle, za bolesne, za brodare. i t.d. i t.d. Eto, to je bio dnevni program najvećeg dijela španjolskih obitelji.

K tome treba dodati povučenost i čednost mladeži, naročito ženske, trijeznost i poštenje na javnim sastancima i zabavama, te česta upotreba razmatranja i dobit ćemo barem opću predodžbu vjerskog duha na ognjištima Španije onoga vremena.

Ne želimo time ustvrditi, da onda na vjerskom polju Španije nije bilo rana i nevolja: bilo ih je naprotiv i to vrlo teških, kako ćemo kasnije vidjeti. Sigurno nije manjkalo zločinaca svake vrsti, lihvara i psovača, kavgadžija, ali tvrdimo, da su to bile iznimke u zdravoj i strogo kršćanskoj sredini obitelji i društva. Takvi su bili ljudi izvan zakona i podložni biču javne savjesti, koja je neumoljivo izopćila svakog, tko je vrijedjao Boga i kršio njegove zapovjedi.

Plemstvo

Ovom duhu kršćanske pobožnosti u skromnom puku odgovara vjerski život u višim društvenim slojevima. Ovdje treba istaći jednu pojavu, koja zaslužuje svaku pažnju: najbogatije i najraskošnije povjesno razdoblje španjoskog života ujedno je razdoblje najveće strogosti, pokore i vjerskog života. Bogatstva, unesena iz novootkrivenih zemalja, izazvaše istina u velikim španjoskim obiteljima dotada nepoznati sjaj i raskoš, ali je isti tako poznati sjaj i raskoš, ali je isti tako istina, da je u velikim palačama, i medju imućnim slojevima vladao sveti strah Božji. Koji put su se baš tu gojile najljepše kršćanske i herojske kreposti. I kršćanska ljubav prema siromašima bijaše tada vrlo velikodušna i neizcrpiva.

Mnoge kćeri sv. Terezije proizašle su iz ovih aristokratskih krugova, a primjer vojvode od Gandije, sv. Franje Borgie, slijedili su i drugi možda manje poznati, ali isto tako slavni plemići onoga vremena. O tome svjedoče benediktinske, augustinske, franjevačke, đominikanske i karmelićanske kronike.

Obzirom na kćeri sv. Terezije možemo ustvrditi kao iskreni povjesničari, da su gotovo sve koje su došle iz plemićkih obitelji težile za tolikom strogošću, /Terezijina Reforma bila je već po sebi vrlo stroga/ da su ih njihovi ispovjednici i učiteljice novakinja morali svojim posredovanjem obuzdavati. A to je svakako znak kako je medju tadanjim španjolskim plemstvom bio visoki smisao za strogi život.

Oblici i plodovi ovoga vjerskog duha

Vanjski i društveni plodovi ovoga vladajućega duha pobožnosti sjajno se očitovahu u dubokom štovanju prema samostanskim redovima, u dotada nevidjenom procvatu klera i svećenstva, u sklonosti k samoći, pokori i molitvenom životu, a nada sve u velikom broju duša, koje dosegoše vrhunce svetosti u njenim najrazličitijim oblicima.

U španjolskom narodu uvijek je postojalo veliko poštovanje prema redovničkom životu, ali ono se naročito očitovalo u XVI. stoljeću. U tome su davali primjer sami kraljevi.

Svima je poznato kako je velika kraljica Izabela Kastilska bila odana Redovima sv. Dominika, sv, Franje As., sv. Franje Paulskog. Kolumbo duguje njoj svu kraljevsku pomoć u svome veličanstvenom pothvatu.

Karlo V. je usred bojne buke i kraj svoga nemirnog života, čeznuo za samostanom. I kad se umoran od borbe i iscrpljen vladalačkim brigama nad carstvom, u kome sunce nije nikad zapadalo, sabrao, da si dušu spremi za posljednji, najodlučniji čas nije za svoje mirno boravište odabrao nijednu od svojih

veličanstvenih palača /Medju kojima je i zauvjek slavni Alkazar u Toledu/, nego strogu sabranost jeronimskog samostana Yuste.U tom času on nije htio ni drugog prijatelja do knjige dominikanskog askete br. Ljudevita iz Granade pod naslovom "Guia de pecadores."

Ništa ne ćemo reći ni o njegovom sinu Filipu II. osnivaču Escoriala,tog čuda graditeljstva,što ga je dao sagraditi kao svjedočanstvo svojem vjere i svoje pobožnosti,gdje je proživio mnoge godine u samostanskoj ćeliji.Tu su sazreli njegovi planovi o divovskim pothvatima,koji će pronijeti njegov glas od Evrope do Afrike i na daleki Istok. Ovdje je on otocima,nazvanim Filipini dao ime,jezik i katoličku vjeru.

Vjerski žar Španije onoga vremena još se praktičnije očitovao u velikom procvatu klera i samostanskih redova. Ne ćemo pretjerati,ako ustvrdimo,da je cijela Španija XVI. stoljeća bila kao jedan samostan.Jedan veliki moderni Španjolski pisac i kritičar tvrdi: Kad bismo društveno stanje Španije XVI. stoljeća htjeli sažeti u jednu formulu, rekli bismo,da je to bilo jedna velika redovnička demokracija ./Menendez y Pelago,Estudioa de critica literaria.Tercera serie, p. 57-67./

Odlazak u samostane bijaše toliki, da je pobudio ozbiljnu gospodarsku zabrinutost kod kraljevskih opunomoćenika, koji u više navrata pokušaše - iako bez

praktičnog uspjeha - da zaustave raseljenje gradjana Španije.To više radi toga, što je ona bila već vrlo opustošena protjerivanjem Židova i Maura,neprekidnim ratovima u Evropi i sve većim iseljavanjem u novootkrivene zemlje.

Broj stanovnika Španije u vrijeme Filipa II. kretao se oko 8 milijuna.Pisci onoga vremena tvrde,da je na svaki 7 stanovnika bio jedan redovnik ili redovnica.U samoj biskupiji Calahorra sa oko 200.000 stanovnika bilo je 22.000 svećenika.Medjutim bilo je i drugih biskupija,koje su imale još više klera. Mali gradovi kao Avila od jedva 20.000 stanovnika imali su mnoge dobro napučene muške i ženske samostane.U samom samostanu Utjelovljenja bilo je u vrijeme sv. Terezije 130 - 180 redovnica.A tako je bilo i drugdje.Ovi i slični podaci potakli su neke moderne pisce na tvrdnju,da se jedna trećina tadanjeg španjolskog stanovništva nalazila u samostanima.No ipak nam se ova tvrdnja čini malo pretjeranom.

Pobožnost onoga vremena očituje se i sklonošću na pokornički život i molitvu.Mnoge pobožne osobe,koje su raznim razlozima bile spriječene,da se zavjetuju na redovnički život osnovaše neke zadužbine s pravom patronata i ukopa. Bio je priličan broj onih,koji odabraše pustinjački i osamljeni život,da se tako predadu Bogu.Medju ovima pruža divan primjer plemkinja Katarina di Cardona, odgojiteljica prvorodjenca Filipa II. i

i kneza D. Juana de Austria: ona je bila pravo čudo pokore,a sv. Terzija govori o njoj s velikim udivljenjem. /Usp. Fundaciones,cap. 28./ Knjiga o Osnucima 28./

Ovome bismo mogli dodati i druge oblike pobožnosti,kao veliko pohadjanje bogoštovnih obreda u Crkvi,gdje su mnoge osobe satima ostajale u molitvi.Ali ne ćemo duljiti.Spomenut ćemo samo primjer D. Petra Ahumade,brata sv. Terezije.On se vratio iz Amerike,gdje je mnogo godina živio u tropskim krajevima" a ipak unatoč svoga slabog zdravlja provodio je duge ure moleći u ledenim Crkvama Avile. To nam svjedoči i sama sv. Terezija,koja mu je biranom i delikatnom gestom žene i sestre poslala preko drugog svoga brata jednu malu grijalicu,pišući:"Ova je kugla za Petra Ahumada,kome je sigurno hladno za ruke,jer provodi mnogo vremena u Crkvi."/ Silverio de S. Teresa,Biblioteca Mistica Carmelitana,18.c. 163/ Radilo se o jednoj kovinskoj kugli,u koju se stavljala topla voda,a služila je za grijanje ruku,jer tada nisu još postojale naše udobne naprave za grijanje.

Ali najsjajniji oblik one Španije gorljivoga kršćanstva bijahu brojni sveci,koji sjajem svoje svetosti proslaviše povijest onoga razdoblja.Ništa manje nego 15 svetaca i 5 blaženika,koje danas Crkva štuje slava su XVI. vijeka.Medju njima je pet osnivača ili Obnovitelja samostanskih Redova: Ignacije Lojolski,

Petar Alkantarski,Ivan od Boga,Terezija od Isusa i Josip Kalazancije.

Oslonci pobožnosti.

Da je došlo do ovoga divnog procvata duhovnosti,uspješno pridoniješe dva vrlo važna faktora. 1. asketsko mistična književnost, 2. duhovno vodstvo.Bacimo kratak pogled na ova dva elementa.

1. Asketsko-mistična književnost

Prije XVI. stoljeća bilo je u Španiji vrlo malo knjiga pobožnog sadržaja i asketske nauke,koje bi bile pisane u pučkom jeziku.Istina već u prošlom stoljeću bila su napisana neka djela s moralnom pozadinom,kojima je bila svrha da poprave javno nećudoredje: ali to su bila većinom satirička djela napisana kojiput u duhu tako sumnjinih moralnih načela,da je sredstvo često puta bilo gore od samoga zla.Tako na primjer:" El corbacho" i "La Celestina",da spomenemo samo najpoznatija.

Reforma poduzeta po velikom kardinalu Cisneros,podiže moralnu i duhovnu razinu španjolskog naroda,te se tada oćutjela potreba za višom i ujedno pristupačnijom duhovnom hranom.Da doskoči toj potrebi,ovaj isti kardinal dade početkom XVI. stoljeća prevesti na španjolski jezik razna duhovna djela,kao "Scala spiritualis" od sv. Ivana Klimaka, "Contemptus mundi",koji su tada pri-

pisivali Gersonu,spise sv. Katarine Sienske i bl. Andjele da Foligno,nekoliko rasprava sv. Bonaventure i još druga djela.

Istodobno prevedena su i druga djela raznih pisaca,kao: "Život Kristov" od Ludolfa Saksonskog,poznat u Španjolskoj općenito pod imenom "Četiri kartuzijanca": "Soliloqui" od sv. Augustina, "Vitae Patrum" "Pisma sv. Jeronima" i "Moralia" sv. Grgura Velikog, a naročito glasoviti "Flos sanctorum".Ova su djela odmah u početku u španjolskim obiteljima najljepše primljena i toliko proširena, da su kroz čitav XVI. vijek bila obavezno i svakodnevno duhovno štivo.Ta su djela potisnula "vitešku literaturu": njihova je neprocjenjiva zasluga,da se žarka i velikodušna duša španjolskog naroda stala zanositi heroizmom svetaca umjesto fanatičnim doživljajima raznih "caballerosa".Bijeg sedmogodišnje sv. Terezije iz očinske kuće u potražnji za mučeništvom treba pripisati čitanju svetačkih životopisa.A remek-djelo španjolske književnosti "Don Quijote de la Mancha" samo je pokopalo ono,što je već prije umrlo zaslugom glasovitih "Flos Sanctorum".

Nakon prijevoda uslijediše u kasnijem XVI. stoljeću djela domaće,španjolske proizvodnje,izrazito asketsko-mističnog značaja. G. 1521. pojavi se knjiga "Arte de servir a Dios"od franjevca Alfonso de Madrid,a nekoliko godina kasnije "Tercer Abecedario" i "Subida del Monte Sion" od franjevca Osune i Bernardina de Laredo. Iza ovih uslijediše u sve kraćem razmaku druga isto tako slavna djela,kao: "Audi filia" od b. Ivana Avilskog, "Menosprecio de corte y alabanza de aldea" i "Oratorio de Religiosos"od Guevare,djela bleženog Alonsa de Orozco,i tolika druga,koja ovdje radi kratkoće ne možemo spomenuti.

Španjolska asketsko-mistična književnost dosegla je medjutim svoj puni razvoj i najviši sjaj u drugoj polovici 16. stoljeća.Imena kao: Ljudevit od Granade,Ljudevit Leonski,Malon de Chaide, Juan de los Angeles i tolika druga poznata su svima.Oni u svojim djelima stekoše slavu ne samo na području asketsko-mistične nauke,nego u povijesti španjolskog jezika,jer su mu dali otmjenost, mekoću i veličanstvenost.Ovi pisci su od španjolskog jezika učinili poslušno oružje najuzvišenijih tajna Božjih i neiskazanih mističnih objava njegove ljubavi dušama.

Ali najveća slava i najsjajnija kruna mistične književnosti onoga slavnog razdoblja španjolske povijesti nesumljivo su dva velika obnovitelja Karmela,preko kojih je mistični oblik kršćanskog savršenstva dosegao nedostiživu visinu.To su pravi knezovi mistične teologije.

Broj španjolskih djela asketsko-mističnog značenja,obnovljenih ili napi-

sanih u ovo vrijeme ili u slijedećem stoljeću bio je doista ogroman. Španjolski pisac i kritičar Menendez y Pelayo tvrdi, da je broj asketsko-mističnih djela. koja su objavljena u Španiji u ovom razdoblju /uračunavši ovamo i ona, objavljena u 17. stolj./ premašio 3.000. /U tom predmetu vidi "Bibliotheca hispanica" od Nikolas Antonia, passim./ Znak snažne katoličke okoline, hranjene najboljim plodovima praktično proživljene teologije.

2. Duhovno vodstvo

Drugi potporanj pobožnosti, koji je još važniji od nabožne književnosti, bijahu duhovni vodje. Izvrsnih duhovnih vodja dali su razni Redovi, a bilo ih je i medju svjetovnim svećenstvom. Tadanja Španija bijaše Španija bogoslova, a svi znamo, da je teologija, naročito kad je združena s dubokom pobožnosti neusporedivo orudje u teškoj umjetnosti vodjenja duša kršćanskom savršenstvu.

Dobar putokaz u tome pruža nam sv. Terezija, koja je u svome životu iz raznih razloga tražila savjeta kod vrlo velikog broja duhovnika. Ona je našla izvrsne ispovjednike i duhovne vodje u slavnoj Družbi Isusovoj, u Redovima sv. Dominika, sv. Franje i u drugima, kao i medju svjetovnim klerom. Spomenut ćemo imena sv. Petra Alkantarskog, sv. Franje Borgia, o. Garcie iz Toleda, Dominika Baneza, Baltazara Alvarez, Cetine, Pradanosa, dr. Velaz-

queza, biskupa iz Osme i drugih. A da i ne govorimo o najdostojnijem i najdubljem izmedju njih, o samom sv. Ivanu od Križa, koga je ta svetica nazvala "čovjekom nebeskim i božanskim".

Sigurno je, da nisu svi bili takvi niti po svome znanju niti po krepostima: bilo ih je naprotiv /sama sv. Terezija nam o tome govori/, koji svojim teološkim znanjem ne bi nipošto služili na čast sveučilištu Salamanke. Njihovu nesposobnost u duhovnom vodstvu ona je tako gorko i bolno iskusila. /Usp. Vida, Život c. 5. n. 3 (ed. P. Silverio, Burgos 1922)/.

I sveti Ivan od Križa govori o duhovnim vodjama, koji su bili slijepi vodiči na putu savršenstva. /Usp. Llama de amor viva, Živi plamen ljubavi, 3 kit. n. 30 st./

Tamne strane ove okoline.

Dosada smo opisivali da tako kažemo pozitivnu i svjetlu stranu pobožnosti Španije iz vremena sv. Ivana od Križa. Ne bismo medjutim bili posve nepristrani, kad ne bismo pokazali i tamne predjele ove sjajne panorame bujne kršćanske pobožnosti. U njima su se podmuklo krile otrovne klice krupnih zabluda prijeteći da iskvare i uguše onu divnu duhovnost.

Nisu bile mnogovrsne te klice kvarenosti, niti su to bili otvoreni pre-

kršaju zakona Božjeg,premda je bilo i toga,nego to su bili lažni prividi,imitacije pobožnosti /kojiput nezgrapne i plod velikog neznanja,kojiput prepredene i preobučene u odjeću krive znanosti i lažne kreposti/ i presizanje prevratničkih reforma.To su ukratko bili luteranstvo i iluminizam u svojim raznim oblicima.

1. Luteranstvo.

Luteranstvu je uspjelo prodrijeti u Španiju putem štampe i manje više očito zasjesti u Sevilji,Valladolidu i u drugim gradovima.Pazili su doduše na to,da u Španiju ne udju knjige,nadahnute protestantskom naukom,te su u tu svrhu na španjolskim granicama budno i savršeno pazili,koliko je to prema tadanjim sredstvima bilo moguće.Protestantske su knjige ipak u velikom broju ulazile u zemlju,sakrivene dapače u mješinama za vino ili pod odjećom kojeg "hidalga" preobučenog u pastira.

Luteranstvo ipak nije uspijevalo. Odlučnost Filipa II. a nada sve otpor samog naroda,koji je toplo prihvatio svečane "Autos de fé" spriječiše,da se ono na poluotoku proširi.Dovoljno je bilo nekoliko ovih "Autos"-a, da se konačno uguši svaki pokušaj Reforme.

2. "Alumbrados"-Iluminizam

Mnogo je pogiljniji bio tako zvani iluminizam.I njegove posljedice bijahu mnogo bolnije.Nastala medju Hindusima kao oblik kontemplacije Nirvane,ta je nauka putem gnosticizma u II. stoljeću, prodrla u kršćanstvo,a zatim pod različitim imenima i oblicima doprla u razne kršćanske krajeve.U Španiju su je unijeli manihejski gnostici,a prihvatili su je priscilijanci,barem djelomično. U XVI. stoljeću,ta je zabluda ponovno oživjela i dostigla najodvratnije krajnosti.Njeni sljedbenici nazivahu se "alumbrados"-i, to jest ostavljenim,jer su se razmetali potpunim predanjem u ruke Božje govoreći o sebi,da su posve nepogrešivi nakon što su poništili duhovne moći.

Prikriveno,oprezno,šireći se medju osobama površne pobožnosti,ova se zabluda u stvari poklapala s protestantizmom. I ona je nijekala čovječju slobodu,ne doduše ne grubi način -kako je to činio Luter-,nego u blažem i povjerljivijem obliku. aodjela se imenom "duhovnog savršenstva"i "unutarnjeg života",kao jetki otrov,blago uštrcan u srce.

Širitelji ove nesretne sljedbe najradije su tražili svoje pristaše medju pobožnim neukim ženama,sklonim sugestiji i prevari,a bježahu daleko od učenjaka, teologa. Medju pristašama bilo je ipak i osoba iz najodličnijeg plemstva.

Ne ćemo se zadržavati na nauci i praksi ovih "alumbradosa" niti na njihovim mračnim i gnjusnim tajnim sastancima; bit će dovoljno,ako kažemo,da je sve ovo bila tek razularena i odvratna pohota i blud,koji su besramno nazvali imenom preobražene ljubavi u Bogu.

Ova je nauka u slijedećen stoljeću dobila sistematski i točniji izraz u djelu "Guia espiritual",što ga je napisao Mihajlo Molinos. Papa Inocent XI. osudio je to djelo g. 1687. /Const.Coelestis Pastor,27. XI. 1687. Djelo je već bilo osudjeno dekretom s. Oficija od 28. kolovoza iste godine.

Osim "Alumbradosa" u pravom smislu postojala je u Španiji i druga jedna vrsta iluminizma,koji je bio manje odvratan.To su bili "revelanderas"-i i "embaucadoras"-i,to jest osobe katkad neokaljane vjere i života,ali koje su tvrdile,da ih je Bog obdario posebnim darovima i karizmima.One su hinile stigmate,zanose,ekstaze i druge izvanredne mistične fenomene.

U ono vrijeme bili su vrlo česti primjeri ovoga lažnog misticizma.Neki od njih ostali su glasoviti u povijesti,kao na pr. slučaj sestre Magdalene od Križa u Kordovi.

..nadalje primjer sestre Marije od Pohodjenja u Lisabonu,koja je prevarila i vrli učene i ozbiljne ljude,kao brata Ljudevita u Granadi i druge. G. 1585.,

kad se u Lisabonu održavao Kapitul Terezijine Reforme,prisustvovao mu je i sv. Ivan od Križa.Pozvaše ga pohodi glasovitu stigmatiziranu redovnicu,ali svetac to odlučno odbije.Tri godine kasnije prevara bude otkrivena:stigmate bile su proizvedene kistom i oštrim kirurškim nožićem./O. Silverio de S. Teresa,Historia del Carmen Descalzo,tom V. (Burgos, 1936),c. 18,str.450./

Okolina je bila svakako vrlo povoljna za takve prevare,jer su ljudi tada bili silno lakovjerni prema sličnim pojavama,naročito kad su bile zajamčene redovničkim odijelom i životom klauzure ili prividne pobožnosti.S druge strane veliki broj takvih slučajeva tumači se upravo ovom lakovjernošću.A ta je aureola općeg štovanja,koja je takve osobe okruživala,u opasnoj mjeri poticala tašte i lakoumne ženske osobe,da hine slične pojave.

Uz ove svijesne krivotvorine mističnih pojava treba spomenuti i drugu vrstu lažnog misticizma.Neke naime pobožne osobe i predane kontemplativnom životu, mislile su,da su obdarene posebnim milostima Božjim,iako nisu imale nikakve nakane,da bilo koga prevare.

Takvih je primjera bilo takodjer vrlo mnogo u redovima kao i u svijetu. I to pretežno medju osobama slabog spola.Ta je činjenica vrlo zanimiva,a tumači nam je sama sv. Terezija,koja se i te kako razumije u psihologiju žene.

Sv. Terezija dakle kaže,da žena vrlo brzo počinje vjerovati ono što hoće. I doista mnogi od tih slu-čajeva lažnog misticizma nije bilo moguće drugačije protumačiti.

Medju kćerima sv. Terezije nije - hvala Bogu - nikad bilo slučajeva pravog iluminizma,ali je zato bilo mističnih obmana/mistički iluminizam/,o kojem sama svetica navodi nekoliko primjera. Tako su na pr. njene dvije kćeri dobre mislile,da će umrijeti od žudnje za sjedinjenjem s Bogom,ako ne bi svaki dan i to vrlo rano primile sv. Pričest, a što je onda bilo vrlo neobično. /Fundaciones,c.6.br.11./(O osnucima,6.11.)

Ove i slične slučajeve svetica je potpuno svladala primijenivši uvijek prikladno sredstvo. Poznato je uspješno sredstvo,što ga je u netom navedenom primjeru upotrebila./Usp. Isto br.12,13/ Drugi puta lijek se sastojao u tome,da je redovnice oprostila od redovničkog posta,dala im da dobro jedu i da malo više spavaju i prisilila ih,da podju u samostanski vrt na svježi zrak. I tako u Terezijinim samostanima nije bilo - posla s iluminizmom.

Mogli bismo navesti i druge klice rastakanja kršćanske pobožnosti u Španiji onoga vremena,kao praznovjernu pobožnost,smiješne obrede i slično. Ali mislimo,da nije potrebno na ovome se dulje zadržavati. Reći ćemo samo ukratko,

da se bolesna privrženost i lakovjernost proširila u onoj okolini kao zaraza. Najbolji duhovni pisci onoga vremena uočili su tu pogibelj i iznijeli je u svojim djelima.

I sv. Terezija,a naročito sv. Ivan od Križa gorko se tuže radi toga,što se mnoge duše tako lako zavaravaju misleći, da ih je Bog obdario neobičnim milostima i darovima. Pisac "Subide" snažno se o tome ovako izražava: "Uistinu se plašim onoga,što se dogadja u naše vrijeme: Mnoge osobe tek što malo razmatraju,čim čuju neku riječ u svojoj sabranosti, odmah misle da je to od Boga. Tako je i nazivaju govoreći: Bog mi je rekao,Bog mi je odgovorio. Medjutim nipošto nije bilo tako,jer u najviše slučajeva takva osoba sama sebi odgovara." /Subida Uspon II.c. 29. n. 4 izd. O. Silverio/

Otpor protiv pogibli

Otpor protiv ovih pogibli iluminizma nije izostao,kao što nije izostao protiv Luteranstva. Protiv poplave ove lažne i sumnjive pobožnosti digoše se u prvom redu teolozi,kao ljubomorni čuvari čistoće vjere.

Otpor je bio jak,gotovo pretjeran. Zlo je uistinu bilo veliko i "odlučan nastup",koji je uostalom u ono vrijeme bio vrlo uobičajen,činio se najprikladnijim načinom. Poznato je medjutim,da

je kod jakog otpora uvijek teško održati pravu mjeru:pa je tako bilo i u ovom slučaju.Otpor je na neki način pošao u drugu krajnost.Išlo se dapače tako daleko,da se zaziralo i od same kontemplacije: ne radi nje same,nego radi načina, kojim se ona kod mnogih osoba očitovala.

Mnogobrojni su bili znakovi ovoga otpora.Glasoviti Malchier Cane javno je rekao u jednoj propovijedi,da je "ovo" često promanje sakramenata po njegovu mišljenju jedan od sigurnih znakova "skorog dolaska Antikrista". /La ciencia tomista/Salamanca/Maye-Junie 1914. str. 213./

Učeni nadbiskup D. Fernando Valdes, i osnivač sveučilišta u Oviedu,objavi g. 1559. "Indeks zabranjenih knjiga",u koji su ušla ne samo krivovjerska i ćudoredju škodljiva djela,nego i mnoge druge pobožne knjige, pisane na španjolskom jeziku,a medju njima poznata "Guia de pecadores" od fra. Ljudevita iz Granade.Prema mišljenju Valdesovom,ova su djela bila škodljiva pravoj pobožnosti,ili barem suvišna,jer su jedino sadržavala /tako javlja o. Granata u jednom pismu iste godine 1559. "cosas de contemplacien para mujeres de carpinteros."

I sv. Terezija osvrće su u svojoj autobiografiji na ovaj glasoviti Valdesov Indeks. /Usp. Vida,(Život) c. 26,br. 5. Medju knjigama koje je svetica voljela čitati,bijahu i djela samog o. Granade,kako mu je i sama u jednom pismu g. 1575. pisala.Usp. B.M.C. tom.7,str.89./

Možda će se ove mjere nekima učiniti odviše oštre.O tome nećemo raspravljati.Sigurno je medjutim,da je iluministička opasnost bila vrlo velika:temeljito istrebljenje te pogibli smatralo se onda mnogo važnijim od štete, nanesene dobrim dušama radi pomanjkanja nabožnih knjiga na pučkom jeziku ili radi atmosfere straha i nepovjerenja prema kontemplativnom životu,koja je tim mjerama mogla nastati.

Čini se doista,da se nakon objavljenja Indeksa Valdesovog proširila Španijom neke vrsti lozinka,da u dušama treba gojiti strogu i oštru askezu.To je pohvalno do neke mjere:jer ako je istina, da su kontemplativne i mistične milosti skupocjeni dragulji kršćanskog savršenstva,onda je takodjer istina,da njihov čvrst i potreban osnov počiva na herojskom vršenju evandjeoskih kreposti.To je osnovno načelo karmelićanske nauke, koju su oba velika obnovitelja Karmelska svojim životom i spisima naučavali.

Ali neki teolozi i duhovni vodje podjoše tako daleko,da su u pravim kontemplativnim dušama sprečavali polet prema šutljivim područjima mistične intimnosti s Bogom.A ovo nije više bilo pohvalno.Radi toga,što je grupa "alumbradosa" i gomila lažnih mistika sramotno trgovala s kontemplativnim darovima i izvanrednim milostima,nije se smjelo

zatvoriti dušama put do visina mistične kontemplacije,jer je takva kontemplacija bila uvijek u Crkvi u velikoj časti.Po primjeru Krista i apostola vršili su je najveći kontemplativni duhovi istoka i zapada: od Pavla Pustinjaka do Benedikta Nurcijskog,od Franje Asiškog do Katarine Sienske,od Margarete Kortonske dei Pazzi i tako dalje.

To svakako nije bio najuspješniji način otpora iluminističkoj pogioli.Pravi lijek sastojao se prema našem mišljenju u njegovanju i poticanju poznavanja i pravog vršenja kontemplacije i prave mistične znanosti.Jer ona će podnevnom jasnoćom obasjati puteve,koji do nje vode.Nadalje trebalo je odgajati kontemplativne duše i duhovne učitelje,koji će biti sposobni,da ih sa sigurnošću vode do najviših vrhunaca savršenog sjedinjenja s Bogom.

I eto upravo tu je prava veličina providencijalne misije Mističnog Naučitelja,i to ne samo na povjesno-vjerskom području Španije njegova vremena,nego uopće na polju kršćanske duhovnosti svih vremena.

Iluminizam bestidno iskrivivši pojam i pravo provadjanje kontemplativnog života pokvario je smisao kršćanskog savršenstva u samom korjenu i predstavljao ozbiljnu opasnost.Tako je dakle prijetio teškim posljedicama ne samo duhovnosti Španije onoga vremena,nego i cijele Crkve. I protiv ove pogibli Gospodin podiže uspješno i providencijalno sredstvo u osobi poniznog sina iz Fontiverosa,koji bijaše Otac i Učitelj Reformiranog Karmela /te cvjetne bašće kontemplativnih duša/ i Mistični Naučitelj prvoga reda.

Sv. Ivan od Križa izvršio je ovu providencijalnu misiju putem svoje djelatnosti u Terezijinoj Reformi i putem svoje asketsko-mistične nauke.

Djelatnost sv. Ivana u Terezijinoj Reformi

Zamisao ove Reforme,jedne od najvažnijih,koje su se u Crkvi ostvarile,nikla je u srcu sv. Terezije.U njoj se porodila želja da Karmelskom Redu vrati onaj duh kontemplativnog života,koji je u vrijeme njegova nekadanjeg sjaja bio njegova najveća odlika.Tako bi preko njega dala Crkvi moćno sredstvo apostolata i nutarnjeg života.Ova Reforma započeta je usred bezbrojnih protivština i muka. Medjutim već u početku su je ohrabrili redovnički poglavari.Jer i unatoč teških vremena uvijek je bilo onih,koji su branili i njegovali njegov pravi duh.Ali nada sve Bogom blagoslovljena,ova će Reforma postati središtem veličanstvene duhovnosti,koja će dati Crkvi izabrani plod rodne i uzvišene svetosti.

I u ovoj će Reformi sv. Ivan od Križa svim svojim silama sudjelovati.A za to ga je djelo osvojila Majka Terezija.

Stupivši u Karmel g. 1563. svetac izvrši Novicijat i položi zavjete u Medini del Campo. To je bilo godinu dana iza kako je u Avili otvoren prvi samostan reformiranih redovnica. Njegov bistar um i lijepe kreposti ne ostadoše sakrivene njegovim poglavarima, koji ga poslaše, da svrši filozofske nauke kao i teološke u Salamanki. Ona slavna Salamanka, koja je upravo tada bila na vrhuncu svoje slave, sa svojih 50 samostana, 28 župa, 2 katedrale, 20 zavoda, 22 škole za djecu. Naročito je bila na glasu sa svojim glasovitim sveučilištem, na kojem je bilo upisano 7.000 djaka gdje su naučavali umnici Španije.

Ondje je sv. Ivan od Križa mogao sjati, ali nije htio. Njegov se duboki pogled dizao više. Buka sveučilišnih dvorana - gdje se napajao najčišćom i najsolidnijom filozofijom i teologijom - samo je povećala u njemu želju za samoćom i savršenom sabranošću, koju je odavno ćutio u srcu. Stoga odluči, da se za uvijek sakrije u Kartuziji Paular, koja je smještena u osami Guadarrame izmedju Segovije i Madrida.

Ali g. 1567, jedan susret s Majkom Terezijom odvrati ga od njegova nauma i predobije ga za Reformu. Prodornom pogledu ove velike žene, zaljubljene u Boga, dovoljan je bio ovaj prvi susret, da u suhonjavom asketskom liku mladog studenta otkrije svu veličinu duše, što sanja o mističnim visinama. Ona upotrebi sav svoj neodoljivi čar, da ga osvoji

za Reformu. I uistinu ga osvoji.

Otada po kroz čitav život Ivan od Križa nerazdruživo je bio spojen s djelom Obnoviteljice. Nekoliko mjeseci uzajamnog saobraćaja u Medini i Valladolidu, u ljtu g. 1568., bilo je dovoljno, da se ove dvije velike duše savešeno razumiju. Malo prije otvaranja samostana u Durvelu /studeni 1568./, svetica je ovako izrazila svoje mišljenje o njemu, pišući jednom prijatelju u Avilu:

"Pomozite mi u ovom poslu /osnivanje samostana u Durvelu/ jer i ako je malen, on je po mojem mišljenju velik u očima Božjim. On bi nam ovdje /Valladolid/ svakako bio potreban, jer je vrlo razborit i kao stvoren za naš način života. I tako, mi .im, da ga je Gospodin radi toga pozvao. Mnogo moli i izvrsna je uma. /B.M.C., kom, 7. str. X./

Sveti Ivan od Križa, nije se u Terezijinoj Reformi da tako kažemo istaknuo vanjskom djelatnošću. Cijelo njegovo djelovanje bijaše unutarnje: a tu je ono bilo prvorazredno. Sv. Ivan oblikovao je i uredio duh Reforme.

Kao prvi učitelj novaka u Durvelu, Manceri i Pastrani, on je u potpunom sporazumu s Majkom Terezijom dao siguran i konačan oblik života Reformiranog Karmela.

Kao prvi Rektor naukovnih Zavoda Reforme u savršenom pravilu uskladio je molitveni život i kontemplaciju sa buj-.

nim životom nauke:to pravilo /formula/ sažeto je u slijedećem distihu,koji je ostao glasovit u našim zavodima.

Religiese y estudiante,
religiose por delante.
/redovnik i djak - ali najprije redovnik

Ali svoj naročiti i najuzvišeniji rad razvio je on u duhovnom vodstvu. Možemo reći,da je to bilo glavno zanimanje čitava njegova života:njime se Mistični Naučitelj služio,da u duše ulije duhovnost,koja je u njemu samom bila stvarni i živi oblik snažne i ujedn vrlo delikatne svetosti.Tu je duhovnost predao u svojim djelima,koja su od svi- ju priznata kao prava remek-djela mistične znanosti i duhovnog vodstva.

Rad sv. Ivana od Križa,kao duhovnog vodje,odvijao se uglavnom medju Karmelićanskim redovnicima i redovnicama, ali se on protegao i na vrlo velik broj svjetovnjaka svakoga društvenog staleža. Oni su k njemu hrlili,da traže snažnu duhovnu hranu.Medju onima,koje je on vodio bilo je upravnih činovnika,kanonika,sveučilišnih profesora,plemića i skromnih pučana.

O njegovim osobinama i poukama,koje je kao duhovni vodja razvio,bit će govora u jednoj od kasnijih konferencija. Spomenut ćemo ipak,da je sva njegova nauka bila usredotočena u dvije točke: 1. pouka i vježba u potpunom odricanju i 2. vježba u molitvi i kontemplaciji.

To su bile upravo one dvije točke, koje je iluminizam potpuno poricao,ili ih besramno iskrivio.

Plodovi ovoga svečevog duhovnog naučavanja bijahu vanredni i obilni:

Govoreći u IV. poglavlju knjige "Osnivanja" o procvatu nutarnjeg života u njenim samostanima,sv.Terezija piše: "Milosti,kojima Gospodin preplavljuje ove kuće,tako su mnogobrojne,da ako u kom samostanu i ima jedna ili dvije redovnice,koje Bog vodi putem meditacije /razmatranja/,sve druge dosižu savršenu kotemplaciju." /Fundaciones,(knjiga o Osnucima) c.4, br. 8./.Spomenemo li,da je sv. Ivan od Križa bio ispovjednikom Bosih redovnica u Avili,Segoviji,Beasu, Granadi,Malagi i drugdje,onda ćemo moći ocijeniti neosporivu vrijednost svjedočanstva svete Terezije.

Plodovi njegova apostolata bijahu i medju svjetovnjecima vanredni,te su mnogi od njih dosegli velike visine na putu kontemplacije i svetosti.

Ali najrječitija pohvala o djelovanju sv. Ivana od Križa kao duhovnog vodje,proizašla je iz pera same sv. Terezije u jednom pismu upućenom M. Ani od Isusa,koja se tužila,što nema ispovjednika za svoje redovnice:"Čudi me,kćeri moja,što se bez razloga tužite dok imate tamo moga Oca br. Ivana od Križa,nebeskoga i božanskoga čovjeka.Mogu vam reći,otkad je odovud otišao nisam u ci-

jeloj Kastiliji našla nikoga,koji bi bio kao on,i koji bi toliko poticao na put prema nebu.Ne možete vjerovati koliku mi samoću njegova otsutnost prouzrokuje,jer u ovom svecu imate veliko blago.Neka sve sestre s njim govore i otkriju mu svoju dušu i vidjet ćete,koliko će se time okoristiti.Mnogo će napredovati u svemu,što je duh i savršenstvo,jer mu je naš Gospodin udijelio za to posebnih darova.Uvjeravam vas,da bi htjela ima'i ovdje kod mene moga Oca br. Ivana od Križa,koji je uistinu otac moje duše i jedan od onih, koji su joj najviše koristili.Kćeri moje, budite prema njemu vrlo jednostavne,jer on je vrlo duhovan i posjeduje veliko iskustvo i učenost." /B.M.C.,tom.8,str. 261./

To je najrječitija i najmjerodavnija pohvala,što je ikad napisana o Mističnom Naučitelju.

Njegova nauka

Drugo sredstvo,kojim se sv. Ivan od Križa poslužio u svom povjesnom i providencijalnom djelu bijaše njegova nauka,sadržana i njegovim divnim spisima.Ona je kao plod njegova dubokog filozofskog i teološkog znanja i njegova mističnog iskustva.

Nije naša zadaća,da izložimo ovu nauku: to će se učiniti u slijedećim govorima.Tvrdimo samo,da ona sačinjava glavno sredstvo ... kojim se providencijalno djelo Mističnog Naučitelja raz-

vilo u njegovo vrijeme,a još se i danas razvija u katoličkoj Crkvi.

Ponizni i veliki mistik branio je u svojim djelima kontemplaciju objavljujući njenu uspješnost za napredak na putu ljubavi:a stavio ju je na siguran temelj stroge i beskompromisne askeze.Najvećom točnošću pokazao je čas,kada treba ostaviti razgovor meditacije i prijeći na savršeniju vježbu kontemplacije.Branio je protiv "alumbrados" slobodu ljudsku u svim stepenima duhovnog života.Protiv lažnih "mistika" odredio je pravu vrijednost ekstaze i drugih pobožnih pojava i postavio mudra pravila za prepoznavanje prave pobožnosti od njenih lažnih privida.Konačno svetom slobodom potisnu zloporabe,koje su se uvukle u duhovno vodstvo.I koliko je god mogao hrabrio je duše na vršenje kreposti putem vježbanja u molitvi.

Apostolat nauke sv. Ivana od Križa nije bio neplodan.Ovom svojom naukom on je odgojio vojske kontemplativnih duša, koje su u mistični organizam Crkve unijele nove plamenove ljubavi i proširile ga do u najudaljenijih krajeva svijeta. Proglašenje sv. Terezije od Djeteta Isusa,te prave učenice sv. Ivana od Križa, zaštitnicom katoličkih misija,najrječitiji je dokaz providencijalne misije Mističnog Naučitelja.

Z a k l j u č a k

Ona Španija,koja je u svojoj bujnoj životvornosti našla lijeka svim svojim potrebama,vojnike za sve svoje pothvate i teologe za sve svoje sporove,nije mogla zatajiti ni u času najveće pogibli za svoj kršćanski život.

Ni Duh Sveti,koji uvijek vodi providencijalnu brigu za Crkvu i neprekidno je pomaže,nije mogao bez prikladna i primjerena sredstva ostaviti jednu zabludu,koja bi bila bolna za duhovnost Španije u njenim objavama.

Španija je doduše imala svojih mistika:ali ne-dostojao joj je,da tako kažemo,mistik u potpunom smislu.Ona je trebala lik,koji će je dolično zastupati,u kome će se najuzvišenije objave i mistična iskustva združiti sa sigurnom i temeljitom naukom,da bljeskom vječnosti obasja mistične putove božanske ljubavi,i da bude siguran vodič velikim ljubiteljima Božjim,na putu,koji vodi sjedinjenju duše s Riječi,sa Sinom Božjim.

A taj mistik bijaše sv. Ivan od Križa,koji je sa šjajnih vrhunaca svoje simbolične gore,zrakama svoje nauke obasjao i Španiji i svim dušama put prave svetosti.

Njegova strogo logična nauka,sažeta u njegovim ponavljanim "nada"/ništa/ zadala je smrtni udarac najodvratnijoj

nemani,koja se ikad podigla protiv kršćanske pobožnosti,to jest : iluminizmu.

A u Crkvi on je bio Naučitelj ljubavi i patnje: patnje,koja u bujicama ljubavi i svjetla,prelazi u vječnu gozbu sjedinjenja s Bogom.

\+ + + + + + +

O. Anselmo od sv. Ivana od Križa

II. - N A U K A -

3. N a u k a o "P o n i š t e n j u"

Prema Sv. Ivanu od Križa

U v o d

Ova konferencija obuhvaća dva dijela:

U prvom dijelu obuhvatit će u kratkom i općem obliku najvažnija i najosnovnija načela "nauke ništavila". Nakon što iznesemo opću ideju ove nauke, izložit ćemo postepeno njen temelj i pravac, to jest božansko sjedinjenje, koji je cilj

i svrha intenzivnog rada čišćenja, što ga sv. Ivan zahtjeva od duše. Onda ćemo pak ukratko objasniti potrebu takvoga čišćenja. A kad ukratko prikažemo tri glavna oblika, u kojima nam sv. Ivan daje navedenu nauku, i kad Isusa Krista postavimo kao uzor i primjer ovog rada obnove, zaključit ćemo prvi dio ističući veliku važnost, koju "nauka ništavila" zauzima u djelima sv. Ivana od Križa.

U drugom dijelu pristupit ćemo izvršenju i postepenom ostvarenju reforme osjetila i duha, opisujući rad duše, dovršen, usavršen i okrunjem radom Božjim. Bog je velikodušan s velikodušnim dušama. On se posve daje duši, koja se posve daje Njemu. Njegova ruka nije škrta, nego se kao zraka sunca darežljivo pruža svakome bez iznimke, gdjegod nadje mjesta. "Plamen," kit. I, br. 13/. Napominjemo, da su citati doneseni prema drugom talijanskom izdanju o. Nazzarena.

I. D I O

OSNOVNA NAČELA

Opći pojam

"Samo Bog dostaje". Ova kratka, ali duboka misao uvijek je bila pred očima sv. Terezije od Isusa. /To je bilo jedno od sedam duhovnih načela, koje je svetica svojom rukom napisala, što ga je

držala u brevijaru za označivanje./Ona joj ulijevala hrabrost i snagu u teškim usponima duha. Ta ista misao stalno se navodi u svim djelima sv. Ivana od Križa: Samo Bog dostaje! Bog sam može dostajati! On sam mora dostajati....jer On sam je sve,a stvorovi su ništa.

Čujte ga: "Niskoća stvorova nesposobna je za veličinu Stvoritelja,mnogo više nego tama za svjetlo.Sve zemaljske i nebeske stvari u poredbi s Bogom doista su ništa."Zatim redom razmatra neke izmedju najvažnijih i najviše cijenjenih stvorova pokazujući nam,kako su oni pred Bogom ništa,dapače manje nego ništa... "Sva stvorena bića u poredbi s neizmjernim bićem Božjim jesu ništa." "Svaka ljepota stvorova u poredbi s božanskom najveća je grubost..." "Sva dobrota stvorova ovoga svijeta,kad se usporedi s neizmjernom dobrotom Božjom,može se smatrati zloćom,jer nitko nije dobar osim Boga." "Svaka ljudska vještina, svaka svjetska mudrost,usporedjena s mudrošću Božjom jest,pravo i najveće neznanje..." "Svako gospodstvo i sloboda u poredbi sa slobodom Božjom,jest velika podložnost,tjeskoba i ropstvo..." "Sve naslade i užici volje u stvorenim stvarima,usporedjeni sa izvorom svih naslada,to jest s Bogom,samo su velika gorčina,muka i mučenje." "Bogatstva i slava čitavoga svijeta u poredbi s pravim bogastvom,koje je Bog,najveća su bijeda i nevolja." /Uspon,I.p.4, br.2 i sl./

Ovim,tako jasnim riječima sv. Ivan od Križa izvodi,da je duši potrebno savršeno i potpuno otcjepljenje od svega, što nije Bog,ako hoće doći do savršenog sjedinjenja s Bogom.Jer,ono što nije,ne može pristati s onim,što jest." /Uspon, I.p.4. br.2 i sl./

Evo to je opći pojam "nauke poništenja",kako ju je sv. Ivan od Križa u svojim djelima shvatio i kako je shvaća. Radi se zapravo o potpunom ostvarenju one izreke iz "Nasljeduj Krista":"Vivit Deo,qui moritur sibimetipsi"."Tko umre samom sebi,živi Bogu." A svetac hoće,da duša živi Bogu,zato je uči,kako će umrijeti sama sebi.To je sredstvo,što ga nameće jedan cilj i koje je upravljeno jednom cilju.Kojem?

Temelj i smjer

Osnova i pravac "nauke o ništavilu" jest "Jedinstvo ljubavi s Bogom." Nauka ništavila je sredstvo.Ona je podredjena mnogo višem i mnogo plemenitijem cilju, cilju koji posvećuje,koji opravdava, koji oplemenjuje svu njenu djelatnost. A to je : "Jedinstvo ljubavi s Bogom."

Ovo je centralna misao u djelima sv. Ivana od Križa,i tko je nebi imao u vidu,bio bi u opasnosti,da ne shvati njegovo djelo,nego da ga iskvari.Crtež Gore na naslovnoj strani "Uspona" predočuje nam da je cilj "Vječna Gozba", koja ne znači ništa drugo nego stanje savršenstva,što ga ovdje zovemo sjedinjenje duše s Bogom." /Uspon I. Predmet/

Iznoseći predmet "Uspona" svetac nastoji,da nam pokaže njegov svršetak: "Ova knjiga govori o putu,kojim mora duša ići,da bude spremna brzo doći do sjedinjenja s Bogom."

U kiticama,koje prethode "Usponu" i "Tamnoj noći",duša pjeva presretna, što joj je palo u dio,da tako dodje do sjedinjenja s Božanskom Ljubavi /Salita I - Argomenta/ Prve riječi uvodnoga govora ponavljaju istu misao. /Isto/ To jasno i očito slijedi iz samog značaja i naravi njegovih djela.Ona ili pokazuju put kojim mora duša proći,da dodje do božanskog sjedinjenja,ili se zaustavlja na samom cilju.U prvu vrstu spadaju naročito "Uspon na Goru Karmel" i "Tamna noć": u drugu "Duhovna pjesma" i "Živi plamen ljubavi".

Svetac ne upravlja samo dušu božanskom sjedinjenju,nego nastoji,da opiše i odredi narav toga sjedinjenja.Budući da će kasnije konferencije razviti ovaj predmet,mi se ne ćemo na njemu dulje zadržati.Za sada nam je dovoljno znati,da je božansko sjedinjenje cilj ka kojem svetac usmjeruje djelatnost duše.Ono je posljedica dvostrukog elementa: Jedan je aktivni,afektivni i efektivni,elemenat.To je aktivno raspoloženje duše za božansko sjedinjenje "po" savršenom otcjepljenju od svih stvari iz ljubavi prema Gospodinu." /Isto p.1.br. 14/ Drugi je pasivni, ovisan o Bogu.Njemu pripada,da dušu povede u vinaru,podloživši je svome bo-

žanskom utjecaju.Bog je kao sunčana zraka,što nužno obuzimlje i obasjava mjesta, koja su pod njom.On će preobraziti svaku dušu,koja se dovoljno spremila za njegovo djelovanje,lišavajući se savršeno svake želje za stvorovima.Otuda slijedi logična posljedica,da je nužni uvjet za božansko sjedinjenje potpuno i savršeno otcjepljenje od svakog zemaljskog osjećaja i želje,koje treba usredotočiti u Bogu.

To nas gotovo neopazice dovodi da razmatramo o potrebi "Nauke poništenja".

P o t r e b a

Da se uspnemo na vrhunac Gore Savršenstva,da budemo primljeni na "Vječnu Gozbu" da dodjemo do Boga,koji je Sve, postoji samo jedan put" Moramo se lišiti svakoga stvorenog osjećaja,svega Ništavila.

"Para venir a gustarlo todo,
no quieras tener gusto en nada...
Para venir a poseerlo todo
no quieras ser algo en nada..."

"Da okusim sve, - neću užitka nikakva
Da posjedujem sve, - neću posjeda nikakva...
/Uspon, Salita, c.13.br.9/

Sveti Ivan od Križa nije mogao odlučnije naglasiti potrebu potpunog otcjepljenja za postignuće božanskog sjedinjenja. Čujte neke njegove najznačajnije izreke:

".....i dok se ne očisti od te ljubavi ne će moći posjedovati Boga ni ovdje po čistom preobraženju,ni u nebu po jasnom gledanju. /Isto gl.4,br.2/ I na drugom mjestu: "..... Ali dok ne prestanu želje duša neće doći do cilja,ma kolike kreposti vršila,jer ih ne stiče u savršenstvu". /Isto gl.4,br.6/ "Kao što se u naravnom redu ne može poroditi novi oblik:isto tako,dok je duša podložna osjetnom duhu,ne može u nju ući čist i duhovan duh." /Isto gl.4,br.2./

Na ovakove rečenice nailazimo gotovo na svakoj stranici svečevih djela pa možemo reći,da ova misao prožimlje sve njegove spise.A osobito "Uspon",gdje se nauka potpunog odricanja neprekidno vraća u svim oblicima i sa svakog stanovišta.

Sv. Ivan od Križa ovako iznosi neposredne razloge ove potrebe:

<u>Prvo</u>: Dvije protivne stvari ne mogu istodobno postojati u jedmom istom predmetu.Prema tome: Tama,što je ljubav prema stvorovima,i svijetlo,a to je Bog, ne mogu se nikako medjusobom složiti, jer su protivni jedan drugom. /Uspon I., c.4,n 1./

<u>Drugi</u> razlog proizlazi iz moralno-psihičkih zakona,koji ravnaju ljubav: "Ljubav -kaže svetac- proizvodi sličnost izmedju onoga koji ljubi,i ljubljenog predmeta." Dapače ljubav "ne izjednačuje samo",nego onoga,koji ljubi,podlaže ljubljenoj stvari.Otuda sv. Ivan povlači neposredne važne zaključke:

"Tko ljubi jedno stvorenje,spušta se na njegovu nisku razinu,na neki način još i dublje." Zato,"duša koja ljubi nešto" ali ne onako kako Bog hoće,postaje nesposobna za čisto sjedinjenje s Bogom i za lično preobraženje u Njega. /Isto n.2/

Svetac izvodi svoje zaključke iz samog pojma božanskog sjedinjenja,kako nam to iznosi.Čujte ga: "Stanje božanskog sjedinjenja,sastoji se u tome,da svoju volju potpuno preobrazimo u volju Božju, tako,da u nama ne bude više ničega,što bi se protivilo volji Božjoj...Kad bi dakle duša ljubila neku savršenost,koju Bog ne ljubi,jedinstvo volje nebi više postojalo, jer bi duša htjela nešto,što Bog neće. Stoga je jasno,da se duša mora najprije osloboditi svake,pa i najmanje svoje težnje,da se uzmogne ljubavlju svoje volje savršeno sjediniti s Bogom." /Isto c.15, n.2 i 3./

Poznata je tipična i značajna prispodoba,kojom se svetac služi: "Ptica je vezana tankom niti kao i debelom.Makar kako tanka bila nit,ostaje istina,da je ptica vezana sve dok se nit ne raskine. Bez sumnje,tanka nit se lakše kida,ali ona se ipak mora prekinuti,jer ptica inače neće moći letjeti" /Salita,I.c.II.n.3./ Prigovori/li netko,da stvorovi mogu služiti barem kao pomoćno sredstvo za sjedinjenje s Bogom,svetac odgovara" Ako i dopustimo,da oni mogu služiti kao daljnje sredstvo,služeći se njima kako treba, ipak nijedna stvorena ili zamišljena stvar ne može biti bližim sredstvom za sjedi-

njenje s Bogom, "jer izmedju njih i Boga postoji neizmjerna razlika" /Uspon II.c. 7./

To indirektno pokazuje i potreba, da se lišimo svake ljubavi prema stvorovima želimo li se osloboditi mnogobrojnih zala,koja oni nanose i dosljedno, da si pribavimo silne koristi,koje nam to odricanje donosi.

Treba dakle odlučno krenuti strmom stranom Uspona na Goru Karmel.Da dosegnemo "sve",treba prijeći hridine "ništavila".

Razna gledišta

Sveti Ivan od Križa donosi nam svoju "nauku poništenja" s raznih gledišta. Istaknut ćemo iznad svega tri takva stanovišta,koja se temelje na Svetom Pismu, te su zato duboko teološka

1. Stari čovjek i novi čovjek.

Prvi oblik /aspekt/ sjeća nas nauke sv. Pavla o starom čovjeku,koga treba odložiti i zamijeniti novim čovjekom, "koji je stvoren po Bogu u istinitoj pravdi i svetosti." /Ef. IV.,24/.Ta se misao nalazi vrlo često u svim djelima svetog Ivana.A jasno se dotiče ove ideje tumačeći drugu kiticu pjesme "Živi plamen ljubavi",u kojoj se nalaze riječi: "Ubivši smrt pretvorio si je u život." On razlikuje dvije vrste života:".....

jedan blaženi,koji će se sastojati u gledanju Boga.Taj se postizava tjelesnom smrću.... Drugi je savršen život to jest posjedovanje Boga u sjedinjenju ljubavi." A taj se postizava savršenim mrtvenjem svih mana i želja vlastite naravi.Dok ne dodjemo do toga,ne možemo doseći savršenstva duhovnog života u božanskom sjedinjenju.Otuda slijedi,da je ono,što duša ovdje naziva smrću,čitav onaj stari čovjek,koji je sve svoje moći - pamćenje um,volju - stavio u službu svjetovnih stvari,te u uživanja i naslade u stvorenjima.Sve ovo znači živjeti starim životom,koji je smrt novoga,duhovnog života.U tom duhovnom životu moći će duša živjeti savršeno samo,ako savršeno umre starom čovjeku.Tako nas i apostol opominje govoreći: "Odložite starog čovjeka i obucite novoga čovjeka,koji je stvoren po Bogu u pravdi i svetosti." /Ef. 22-23/

O sretna je smrt,koja proizvodi božanski život.Zato svetac primjenjuje na dušu riječi svetoga Pavla: "Vivo ego, iam non ego,vivit vero in me Christus /Gal. II. 280/. Kao i ove: "Absorpta est mors in victoria" /Kor. XV. - 54/.

"Bog doista nikad ne usmrćuje -to su svečeve riječi- a da ne daje život,niti ponizuje,a da ne uzvisi" /Noć II. gl.br. 7/. Mi ipak završavamo: "On ubija starog čovjeka,da oživi novoga."

2. Povratak prvotnoj nevinosti.

U stanju prvotne pravednosti čovjek je doista bio u presretnom položaju.On nije bio opremljen samo nadnaravnim darovima: milošću,krepostima i darovima, nego je uživao i mimonaravne darove, to jest otpornost protiv pohote,neznanja,boli i smrti.Po tome je niži,osjetilni dio bio savršeno podložan i poslušan višem i duhovnom dijelu,a ovaj Bogu.

Istočni grijeh je iz temelja poremetio ovaj divni red.

Sveti Ivan od Križa hoće da ga ponovno uspostavi,koliko je to moguće u sadanjim ljudskim prilikama.Zato nas uči,kako da obnovimo osjetilni dio i podložimo ga duhu,a duh da učinimo savršeno podložnim božanskoj milosti.

Čujmo kako svetac govori u XXV. poglavlju Treće knjige "Uspona na Goru Karmel: "Našim praroditeljima u zemaljskom raju,dok su još bili u stanju nevinosti,sve što su vidjeli i kušali,povećavalo je nasladu njihove kontemplacije, jer je njihova osjetna strana bila sredjena i podložna razumu.Tako i kod onoga,kome su osjetila očišćena od svih stvorenih stvari i podvrgnuta duhu,svako ganuće osjeti-la stvara nasladu kontemplacije i skreće nam misli na Boga." /Uspon III.gl.25.br.3./

Ovo je duboka teološka misao,koja ponovno govori o originalnosti i temeljitosti svečeve nauke.

3. Dva gospodara

Treći oblik podsjeća na nauku evanđelja da - barem u punom opsegu - ne možemo služiti dvjema gospodarima: "Nitko ne može služiti dva gospodara, jer ili će na jednoga mrziti, a drugoga ljubiti, ili će uz jednoga pristajati, a drugoga prezirati." (Mt.VI.-24)

Osnovna načela "nauke poništenja" samo su pravi izraz i primjena ove misli: Bog i stvorovi suprotni su. Zato se ne može jednako služiti jednome i drugome. A budući da sv. Ivan od Križa traži potpuno predanje duše Bogu, on traži i potpuno odricanje od svake stvorene želje.

U z o r

U svjetlu, jasnijem od "podnevnog sjaja" sv. Ivan Ood Križa predlaže nam ideal i uzvišeni uzor ovoga potpunog odricanja, a to je Isus Krist. To treba naročito istaknuti danas, kad se kristološkim problemima daje tolika važnost. Ne samo da se sv. Ivan od Križa ne udaljuje od kristološkog oblika duhovnosti, nego on ubacuje u njega mlazove svjetla i žive stvarnosti. Prije svega, tako reći, on u obilju ponavlja osnovne pouke Kristove o nauci odricanja.

Riječi Kristove: "Tko se ne odreče svega što posjeduje ne može biti mojim

učenikom" /Luka XI - 5/. "Ako tko hoće da ide za mnom,neka se odreče samoga sebe, uzme križ svoj i slijedi mene." /Mat.XVI. 24/. često susrećemo u djelima sv. Ivana.

Ali on se više zadržava na praktičnim primjerima Kristovim,nego na poukama.Za njega najviše vrijede djela.

Uči nas prije svega,da je Krist "Pravi Put". Ovaj se sastoji u tome,da slijedimo Isusa Krista,da mu budemo slični životom,značajem,krepostima i da se upriličiò golotinji /nudita/ i čistoći njegova duha. /Anvisi - Prologo/.

I zato nam on Isusa predlaže kao primjer i ideal nasljedovanja.

"Potrebno je najprije da duša goji stalnu i živu želju da nasljeduje Krista u svakoj stvari upriličujući se njegovu životu.A da ga može nasljedovati mora ga promatrati.U svakoj prigodi ona se mora vladati ni više ni manje nego onako,kako bi se On vladao." /Uspon I.gl.13,br.3./

Ne možemo,dapače ni napredovati,ako ne nasljedujemo Krista.I svetac smatra, da duh,koji se udaljio od Krista nije dobar: "Napredovati možemo samo tako,da nasljedujemo Krista,koji je put,istina i život.Jer nitko ne dolazi k Ocu,osim po njemu... I stoga ni jedan duh,koji bi htio ići putem slasti i udobnosti,izbjegavajući,da nasljeduje Krista,nije dobar. /Uspon II.gl.6.br.6./

Zatim nam tumači,kako se nasljedovanje Krista ne sastoji u duhovnim slatkoćama i utjehama,nego u jednoj jedinoj stvari,koja je potrebna,ta jest,da se doista odrečemo sebe,kako iznutra,tako izvana.Zato moramo od srca prigrliti patnju za Krista,poništujući se u svemu." /Uspon I. gl.13.br.5./

Sv. Ivan hoće,da nam ljubav prema Kristu bude poticaj u teškom radu oko potpunog otcjepljenja: "Neka duša u vremenitim stvarima ne traži ono,što je najbolje,nego što je najgore: iz ljubavi prema Kristu neka želi biti siromašna,gola i prazna od svega,što postoji na ovome svijetu." /Uspon I. gl.13, br. 9./ ..... " a to iz ljubavi prema Isusu Kristu,koji u ovome životu nije imao niti tražio drugog zadovoljstva,nego,da vrši volju Oca,koju je on nazivao svojom hranom" /Isto br. 3./.

Možemo doista sa svecem zaključiti: "mori lucrum - smrt mi je dobitak." /Fil.I.-21./ Ili:umrijeti svim stvarima i sebi samome iz ljubavi prema Kristu, to je moj duhovni dobitak." /Cantico, kit.29 br.7./

Stoga možemo kao zaključak istaknuti veliku važnost "nauke poništenja" od sv. Ivana od Križa.

V a ž n o s t

"Nauka poništenja zauzima kod sv. Ivana od Križa središnje mjesto.Time ne želim pretjerivati njenu zamašitost i učiniti ciljem ono,što je prema zamisli

svečevoj jednostavno sredstvo. Ne,to bi bilo pretjerivanje,u koje su upali i neki drugi pisci. Zadivljeni doduše cjelinom njegove duboke i uzvišene duhovne nauke,oni su ipak skoro isključivo zadržali se na razmatranju i isticanju odricanja,golog križa,potpune praznine,umjesto da idu za njenom divnom sintezom. "Nauka poništenja" ima kod sv. Ivana od Križa podredjeno značenje:ona je usmjerena prema glavnom i najvišem cilju: "sjedinjenju s Bogom".Radi toga i jedino radi toga sv. Ivan od Križa traži od duše,da intenzivno radi oko svoga očišćenja. Ako goni dušu strmim putem "Uspona na Goru Karmel",to čini s toga,da je dovede do božanske intimnosti,do "Vječne Gozbe".

"Da okusim sve, neću užitka nikakva,
Da posjedujem sve,ne ću posjeda nikakva" /Uspon I.gl.13,9./

Uza sve to "nauka poništenja" je kod sv. Ivana od Križa od glavne i središnje važnosti. Mislim dapače,da mogu bez bojazni pretjerivanja ustvrditi,da je stalno i neprekidno nastojanje sv. Ivana od Križa ovo: spremiti dušu za božansko preobraženje pokazavši joj put potpunog odricanja. A to je put velikodušan i kratak. On to govori i ponavlja tolikom upornošću,da bih je mogao nazvati "opsjednutošću". Ovom radu aktivnoga i pasivnoga odricanja on izravno posvećuje dva glavna i najosnovnija djela: "Uspon na Goru Karmel" i "Tamnu noć".

Ova djela u prvom redu pokazuju put,što ga duša mora proći da dodje do savršenstva. A to je put potpunog odricanja.

I posljednja dve djela osobito "Plamen žive ljubavi" -iako se naročito bave ciljem- vraćaju se tu i tamo u jasnim i opetovanim napomenama ovoj "Nauci poništenja". Vidimo dakle,da je to bila misao,koja je sv. Ivana od Križa stalno zaokupljala.

Ako opisuje najuzvišenija stanja mistične molitve,ako govori o svadbi i vjenčanju s Riječi Božjom,ako govori o "blagoj ruci" Očevoj,o "nježnom dodiru" Sina,o "slatkom tamjanu" Duha Svetoga, onda to čini zato,da privabi duše i da ih živo potakne na potpuno odricanje svake stvorene težnje,kako bi postale dostojne tako velike milosti. Dat ćemo samo jedan primjer: Čujte kako svetac govori o nježnom dodiru Riječi Sina Božjeg,pod čime razumijeva njegovo uzvišeno mistično saopćenje duši. Vidjet će Te i osjetit Tvoj dodir oni,koji udaljivši se od svijeta postanu Tebi slični u čistoći. Samo oni moći će to osjećati i uživati. Tvoj će dodir biti to nježniji, što će biti skrovitiji Tvoj stan u njihovim dušama,kad one budu već pročišćene,čiste i slobodne od svakog stvora,od svakog traga i dodira sa stvorenjem. /Plamen kit.2 br.15./

Kad govori o duhovnim vodjama,ističe veliku štetu,koju oni mogu nanijeti dušama,ako ne nastoje,da ih otrgnu i li-

še svake ljubavi i svake tjeskobe za razne stvorove. Čujte ga: "Neka /duhovni učitelji/ nastoje osloboditi dušu i riješiti je nemira tako, da ona ne mari ni za kakvu novost, da ne goji želje za bilo kojom nasladom: neka nema nikakvu drugu brigu. Ona neka bude prazna odričući se potpuno svakog stvorenja, u savršenom siromaštvu duha." /Plamen kit. 3. br. 43./

Kad govori o djavlu opisuje veliku štetu, koju on može nanijeti duši, ako je zaustavi ili vraća natrag na pašnjak osjetila i naslada. Znajući djavao, kaže svetac, da ona izgubi neizmjerna bogatstva, nastoji je u onoj samoći smutiti mrenama vijesti i maglama osjetnih naslada. Ove mogu biti katkada i dobre, pa je s tim još više hrani i tako vrati na odredjeno mjesto /farla tornale cosi al tratto distinto/ i djelovanju osjetila." /Isto br. 59./

Kad govori o samoj duši, on joj neprekidno savjetuje, da se isprazni i otcijepi. A da je dobije zato iznosi joj neizmjerna dobra potpunog odricanja. Čujte ga: "Kako je sretna duša, što se može osloboditi kuće svoje osjetnosti! Misli, da to može razumjeti samo duša, koja to kuša. Ona će jasno vidjeti, kako je teškoj službi bila podvrgnuta, kolikim je bijedama bila podložna, dok je robovala djelovanju svojih moći i želja. Upoznat će, da je duhovni život prava sloboda i bogatstvo, koje sa sobom donosi neprocijenjivih dobara." /Noć, gl. 14. br. 2./

Kad govori o ljubavi on je ovako definira" "Raditi oko toga, da se iz ljubavi prema Bogu otcijepimo od svega, što nije Bog." /Uspon, II. gl. 4. br. 5./ A u jednoj spomena vrijednoj uputi kaže nam: "Ljubav se ne sastoji u tome, da u sebi osjećamo velikih stvari, nego da imamo veliku golotinju duše i da trpimo za ljubljenoga." /Puntt. d'amore, br. 36./ Savršenstvo ljubavi sastoji se prema njemu dapače "u odricanju od svega, u siromaštvu duha."

Kad govori o jedinstvu on nam uz ostalo daje jednu pouku, koja se savršeno slaže s naukom poništenja: "Božansko sjedinjenje ne sastoji se u duhovnim radostima ili osjećajima ili nasladama, nego u živoj smrti križa, svega osjetnog i duhovnog, nutarnjeg i vanjskog." /Uspon II. gl. 6. br. 7./

Kad govori o Bogu, kaže nam, da on može sve učiniti u duši, koja se svega odrekla: "Tko će Boga spriječiti, da u predanoj, gologj i poništenoj duši ne učini sve, što hoće?" /Isto gl. 3. br. 2./

On hoće, da se u svemu postupa mirno, a ako dozvoljava silu, onda to čini samo zato, da se duša odlučno isprazni: "Nesmijete činiti nikakva nasilja nad svojom dušom, osim da je izbavite od svake zapreke, koja bi joj mogla narušiti mir. Sam Bog hranit će vašu dušu nabeskom hranom, samo ako mu je ostavite praznom." /Plamen kit. 3. br. 61./

Ispod pera svečeva izlaze često najgenijalnije i najoriginalnije poredbe, da njima osvijetli "nauku poništenja".

"Tko ne da,da ga želje zanesu,letjet će lagano kao ptica,kojoj ne manjka perja." /Upute br.23./ Sjetimo se već navedene usporedbe s pticom,koja ne može letjeti ni onda,ako je samo tankom niti vezana.

"Muha,koja se spušta na med,spriječena je u lijetu:duša koja prianja uza zemaljske naslade,sprečava vlastitu slobodu. /Isto br. 24./

"Kao onaj,koji vuče kola uza strminu,tako ide prema Bogu duša,koja ne ugušuje svojih želja." /Isto br.47./

"U posudu to više stane,što je ona praznija." /Plamen,kit. 2. br.16./

Želje su kao"trun" ili "mrena",što zamagljuje vid.Kao "pijavice" što nezasitno sišu,kao pčele,što bodu,one su nemirna i obijesna dječica,što su uvijek oko majke tražeći od nje sad ovo sad ono i nezadovoljavajući se nikad."Želje su kao vatra,koja sve to više raste i plamsa,što joj se više drva dodaje: kao smola,koja kalja čak zlato i dijamant."

"Ove težnje slabe dušu kao nove mladice,što niču okolo debla drveta i slabeći mu snagu sprečavaju da ono proizvede obilatije plodove"./Uspon I. passim/

To je samo nekoliko izmedju mnogih

usporedba,na koje nailazimo u djelima sv. Ivana od Križa.A one znatno doprinose laganom i stvarnom razumijevanju njegove nauke.

On ih izriče u čistoj prozi kao i u najblistavijim bojama poezije:

"Tražeći dragu ljubav
Ići ću tim brdima i tim žalima
Niti ću ikada ubrati cvijeća
Niti ću se bojati zvijeri
I proći ću tvrde granice. /Cantico kit.3. s komentarom./

U rječniku odricanja možda nema riječi,koja bi mu bila nepoznata,ili koju ne bi unio u svoja djela.On u njima govori o ništavilu,praznini,tami,lišavanju,duhovnom siromaštvu,golotinji,otcjepljenju,robovanju,križu,oslobadjanju, poništenju,smrti.

Tako u većim djelima.

Ali u manjim djelima,u svim ostalim spisima,na jasan i ne dvojben način izbija "nauka poništenja".

Od dvadeset i sedam pisama sv.Ivana od Križa,što u odlomcima,a što potpunih,koja su citirana u španjolskom izdanju njih dvadeset i dva manjom ili većom opširnošću naglašuje osnovne misli svečeve o duhovnoj golotinji.To najočitije dokazuje veliku praktičnost svečeve nauke i duhovni pravac,kojim je vodio duše.

Od sedamdeset i šest Uputa i Duhovnih načela,u kojima je ukratko i pla-

stično sažeo osnovne zasade svoje nauke, njih 46 sadržava izričite ili podrazumjevane misli o "nauci poništenja".

Dobar dio njegovih <u>pjesama</u> pjeva o odlikama ove golotinje,koja nas obogaćije svakim dobrom.

To je sadržaj djela sv. Ivana od Križa.

Ali ni praksa,obzirom na njega samoga,kao i na duše,koje je on vodio,nije bila drukčija.

<u>Obzirom na njega samoga</u>.Njegovi životopisci jednostavno priznavaju duh savršenog i potpunog odricanja sv. Ivana od Križa.Sveta Terezija prisiljena je posredovati,da ublaži prekomjeran pokornički žar Ivanov u Durvelu. /Fondazioni,gl.2./ Ako ćemo njemu vjerovati,njegova su djela većinom plod njegova osobna iskustva. /Usp.Predgovori-Uspon,Pjesma,Plamen./

O.Ivan Evandjelista,svečev tajnik i pouzdanik tvrdi "da se sv. Ivan nije služio nikakvom knjigom: sve što je napisao,napisano je iz iskustva,što ga je on sam proživio i stekao." /O.Bruno o d Isusa i Marije,Sv.Ivan od Križa,gl. 17/

Ne kaže uzalud Crkva u molitvi na svečev blagdan: "<u>Perfectae sui abnegationis et crucis amatorem eximium</u>", /Da potpuno prezre sebe i izvanredno uzljubi križ/.

<u>Obzirom na druge</u>. Sv. Ivan je odgojitelj odabranih duša,koje snažno,a blago vodi putem ništavila do Svega.Pod njegodim mudrim vodstom i novicijat u Pastrani i naučni zavod u Alkali,i svi samostani u kojima je on poglavar,postaju žarišta kontemplativnih i svetih duša.Sredstvo? Odricanje i molitva.Karmeski binom.

U svakoj pouci,smjernici i prigodi uvijek izbija "nauka poništenja" i potpune praznine.On traži, da to bude duhovnim vodjama glavna briga.A sam je kao takav prvi to provodio.

Ani od sv. Josipa često govori: " Kćeri moja,ne tražite drugo nego križ, goli križ,jer to je izvrsna stvar." /O. Bruno di Gesu Maria,S.Giovani della Croce,gl.17./

Izabeli od Krista: "Kćeri,progutaj ove gorke zalogaje,jer što su oni tebi gorči,to su Bogu sladji." /Isto/

Jednom redovniku piše muževnom odlučnošću: "Ako vas netko,bio on dostojanstvenik ili ne,nastoji predobiti za nauku popuštanja i većeg olakšanja,ne vjerujte joj,niti je prigrlite,makar bi je potvrdio i čudesima.Nego pokora,i opet pokora,i odcjepljenje od svih stvari.Ako želite posjedovati Krista ne tražite ga nikako bez križa." /O. Silverio,Edicion critica,Carta 23./

Glasovit je prizor,kojem su prisustvovale Karmelićanke iz Granade.Vidješe one Anu de Penaloza,duhovnu kćer-

ku sv. Ivana,kao kleči do njegovih nogu, dok je on lica uzdignuta prema nebu,ponavljao:"Ništa,ništa,ništa! Iz ljubavi prema Kristu ostaviti i život i sve ostalo!" /O. Bruno,S.Giovanni dela Croce,gl.16./

+ + + + + + +

Prvi dio konferencije možemo zaključiti ovom tvrdnjom: "Premda nauka poništenja ima podredjeni značaj,ona kod sv. Ivana od Križa zauzima ipak središnje i vrlo važno mjesto."

+ . + . + . +

II. DIO

OSTVARENJE

Preostaje nam sada,da udjemo u najvažniji dio "nauke o poništenju",to jest "praktično ostvarenje",gdje će mo izložiti rad duše, zavr-šen i okrunjen radom Božjim.

Da u svome izlaganju budemo jesni i da se ne udaljimo od svečevih djela, moramo prije svega osvijetliti onu posebnu stranu,na kojoj sv. Ivan od Križa izgradjuje svoju praktičnu nauku.A to je noć i njene razne vrste,kao i način, kako Bog postupa u reformi duše.

Uvod I.: Noć i njene razne vrste.

Već na prvim stranicama svojih djela sv. Ivan od Križa često govori o tamnoj noći,kroz koju duša mora proći,da dodje do Boga.A što on podrazumijeva pod ovom noći?

U svečevoj nauci,ona označuje put, kojim duša mora ići,da dodje do sjedinjenja s Bogom. /Usp.Uspon - Uvod br.I/. To je prije svega put odricanja.Kao što noć nije ništa drugo.nego nestajanje svjetla,kad nam izčezavaju svi predmeti,koje na svjetlu vidimo,tako se može reći,da mrtvenjem svih težnja,na-

staje noć duše. Kad duša ne želi nikakve stvari, kad ni u čemu ne uživa, ona ostaje u tami, lišena svega." (Uspon I.gl.3. t.1) Zato se ovo stanje naziva i put tame. Sv. Ivan dapače osobito proučava duhovni put kao put tame, koju on sa sobom donosi: Svetąc kaže: "...zovemo ih noćima -govori naime o noćima sjetila i duha-, jer duša u jednoj i drugoj stupa kao u tami mrkle noći. (Isto,gl.1.t.1.)Ova tako tajanstvena tama uznemiruje i smućuje mnoge duše.

Sv. Ivan od Križa unijet će svjetlo u ovu tamu.

On razlikuje razne strane i razne oblike ove noći.

1) Dijeli je najprije u osjetilnu i duhovnu.

Prva se sastoji u tome, "da se duša liši i očisti od svih osjetnih želja za vanjskim, svjetskim stvarima, za onim što godi tijelu, pa i od svih naslada volje." (Isto, gl. 1. t.2.)

Ona pripada početnicima, a svetac joj posvećuje prvu knjigu "Uspona"(Isto)

Druga se sastoji u tome, da se duša duhovno liši svega, "ne samo osjetnog nego i duhovnog. Ona se oslanja samo na čistu vjeru i s njenom pomoći diže se Bogu". (Uspon II.br.1) Ta je upravo svojstvena kod onih , koji "počinju ulaziti u stanje kontemplacije", to jest kod onih, koji su napredovali. (Isto gl. 5. br.7.) Svetac joj posvećuje drugu i treću knjigu Uspona.

2.) Zatim dijeli noć na aktivnu i pasivnu.

Aktivna strana noći sastoji se -prema definiciji svečevoj- "u onome što duša sama može vršiti i što uistinu vrši." /Uspon I.gl.13.br.1./

Pasivna je noć,"kada duša ništa ne čini sama svojim nastojanjem,nego Bog radi u njoj,dok ona samo podnosi." /Isto/

Prvi oblik zauzima čitavu knjigu "Uspona".Drugi je sadržan u"Tamnoj noći".

3.) Svetac nam konačno daje i jednu treću razdiobu ove noći,koja se malo proučava.Ali zanimiva je radi toga, što u njoj navodi uzroke,koji tu noć proizvode.

Prvi razlog: ona nastaje lišenjem naslade u svim sjetilnim stvarima.A takvo je odricanje "kao noć za želje" i za sjetila čovječja". /Uspon I.gl.2 br.1/

Drugi razlog potječe "od sredstva ili puta,kojim duša mora proći,a to je put vjere.Ona je našem razumu takodjer tamna kao noć." /Isto/

Treći razlog sastoji se "u cilju,a to je Bog.On je neshvatljiv i neizmjerno viši od svakoga ljudskoga shvaćanja, pa možemo reći,da je On tamna noć za dušu u ovom životu." /Isto/

Prva dva uzroka svetac je obradio u "Usponu":ovaj treći "Tamnoj noći",u kojoj se Bog pasivno saopćuje duši.

Ove tri noći jednako su potrebne za sjedinjenje.

"Ove tri noći -nastavlja svetac- moraju proći dušom ili,točnije rečeno, duša mora kroz njih proći,da dodje k Bogu." /Isto/Malo dalje kaže još izričitije: "Kad prodje treća noć,u kojoj se upotpunjuje saopćenje Božje duši,što biva obično usred velike tame,onda odmah slijedi sjedinjenje sa zaručnicom,to jest s Mudrosti Božjom". /Isto br. 4/

Uvod II. Kako dolazi do reforme duše.

Kad svetac tumači način,kojim Bog dovodi duše svome sjedinjenju,on ukazuje na trostruko načelo.

"Prvo je načelo sv. Pavla,koji kaže: "Quae autem sunt,a Deo ordinata sunt" /Rimlj. XIII. 1./ Sve što je,od Boga je odredjeno.":

Drugo je od Duha Svetoga,u knjizi "Mudrosti".Tamo čitamo: "Disponit omnia suaviter." Kao da kaže: "I ako mudrost Božja seže od jednoga kraja do drugog, od jedne krajnosti do druge,ona ipak blago uredjuje sve stvari."

Treće je načelo Teologije,koja kaže: "Deus omnia movet secundum modum eorum" to jest: Bog upravlja sve stvari prema njihovom načinu /da postoje i da rade/.

Dakle na temelju ovih triju načela, jasno je,da će Bog pokrenuti dušu i podići je iz njene krajnje dubine na najviše visine božanskog sjedinjenja čineći to sredjeno /I.načelo/,blago /II.načelo/ i prema načinu djelovanja same duše /III. načelo/" /Uspon II.gl.15,br.2./ Bog dakle usavršuje čovjeka na ljudski način,počevši od onoga što je najniže i izvanjsko,sve do onoga,što je najviše i nutarnje." /Isto br.3./

Vodjeni ovim jasnim i osnovnim načelima mi smo postavili redoslijed u razvijanju ovoga drugog dijela.I to ovako: reforma vanjskih i nutarnjih osjetila i strasti putem aktivne noći osjetila i reforma duhovnih moći /Pamćenja,uma i volje/ putem aktivne noći duše.

I. - R A D D U Š E

Aktivna noć osjetila

Prvi rad duše sastoji se u obnovi nižega i osjetnog dijela,da ga savršeno podredi višem i duhovnom dijelu.

Taj je rad potreban,jer ako ne umrtvimo osjetila,ona će prevladati u duši i zagnjurit je u zemlju,a duh se ne će moći kretati nebeskim visinama.Prema tome neće se moći usredočiti u jedinom dobru,koje uistinu treba ljubiti i željeti,a to je Bog.Da to zlo otklonimo i da obogatimo dušu dobrima božanskog

sjedinjenja sv. Ivan od Križa predlaže reformu vanjskih i nutarnjih osjetila i potpuno umrtvenje želje. A zato mora uvesti dušu u aktivnu noć sjetila.

a.) Reforma vanjskih osjetila

Da reformiramo vanjska osjtila, svetac traži, da se iz ljubavi prema Kristu, odrečemo "svakoga osjetnog užitka, koji nije isključivo na slavu i čast Božju." /Uspon I, gl. 13 br. 3./

Donosim nekoliko praktičnih primjera -kaže on- Kad se duši pruži prigoda, da sluša stvari, koje ništa ne znače za službu i slavu Gospodinovu, neka se odreče tog užitka, ne mareći, da to sluša. Ako je u prigodi, da s nasladom sluša stvari, koje ne dižu srce Bogu, ona neka potisne želju koja nastaje i neka se uzdrži, da ih ne gleda, pa i u drugim stvarima, koliko je to moguće. "Navest ćemo cijeli tekst svečev, da time istaknemo njegov praktični smisao i da vidmo, kako on ne dozvoljava, da se radi mrtvenja zanemare pravila pristojnosti.. On dakle nastavlja: "Svakako, ako /duša/ radi potreba ili pristojnosti, mora gledati ili slušati i slično, neka nastoji -a to je dovoljno- da se u onim osjetnim utiscima ne nasladjuje. Ona neka svoju nasladu što prije umrtvi i isprazni svoja osjetila, ostavljajući ih -da tako kažemo- u tami. Tako će se pomnjivim oprezom u kratko vrijeme mnogo okoristiti." /Uspon I. gl.

13. br. 3./

Ne ću se na ovom dijelu dulje zadržati, jer će i on ući u sklop općih načela, koja odredjuju mrtvenje želja putem aktivne noći osjetila, o kojoj ćemo brzo govoriti.

b.) Reforma nutarnjih osjetila

Neposredno iza mrtvenja vanjskih osjetila slijedi -više redoslijedom, nego vremenski- očišćenje unutarnjih osjetila. "Osim toga -govori svetac- Bog usavršuje i proučava dobru takodjer nutarnja sjetila tijela odnosno maštu i fantaziju. To čini putem razmišljanja, razmatranja i svetih razgovora na veliku pouku i korist duha." /Uspon II. gl. 15. br. 3./

c.) Reforma strasti i aktivna noć sjetila.

Sveti Ivan od Križa ne zaustavlja se toliko na izravnom očišćenju sjetila. On više naglašava drugo, još temeljitije sredstvo, koje obuhvaća sav osjetni dio i koje čupa stablo iz korijena. A to je: "mrtvenje strasti ili želja."

Svetac posvećuje tome prvu knjigu "Uspona na Goru Karmel". U tome tumači prvu od osam kitica, koje predhode Usponu.

Ovo bi se mrtvenje moglo izraziti

u obliku teze ovako:

"Potpuno, velikodušno, sredjeno, razborito i pozitivno mrtvenje svih želja, izvršenih bez gubitka vremena, odlučno i temeljito."

1) Potpuno. - Čujte ga: "Duša mora biti potpuno slobodna od svih želja, pa i najmanjih, da tako dodje do savršenog sjedinjenja s Bogom." /Uspon I.gl. 11. br.1./ Zatim, on ublažuje, ili točnije, objašnjuje svoju misao, pa kaže: "Nisu sve želje u istom stepenu škodljive niti sve na isti način uznemiruju dušu," /Isto/

On tu isključuje naravne i nehotične želje. Prolazne manje sprečavaju dušu, nego habitualne /uobičajene/ osim, ako i one ne potječu od navike. Ali sve želje /hotimične/ bilo da su one smrtni grijeh, i s toga teške, bilo da su one laki grijeh, i prema tome manje teške, ili su samo nesavršenosti, koje su najlaganije, - moramo mrtviti." /Uspon I. gl.11. br.1./ Dakle: potpuno.

2) Velikodušno ali sredjeno i razborito. "Potrebno je, da ona /govori o duši/ od srca prihvati ovu vježbu odricanja i kreposnih djela, vježbajući u njoj svoju volju sredjeno i s razborom." /Isto gl.13. br. 5./

Smatra, da je zgodno naglasiti ovaj tekst. Zato usvajam ono, što jedan pisac mistike ističe u nekoj primjedbi u vezi s jednom svojom raspravom o sv. Ivanu

od Križa. Naime on kaže: "Načelo o nuždi odricanja bezuvjetno je! Ali kad ga duša primjenjuje mora voditi računa o ljudskoj slaboći i potrebama. Tko bi htio u svom životu prekinuti sa svakom utjehom i svakom razonodom, dospio bi brzo do fizičkoga i moralnoga umora, koji bi bio na štetu i samom duhovnom životu. Uostalom osjetni užici nisu uvijek zli: ima posve nedužnih naslada. Ali, radi se o tome, da srcem ne prionemo uz njih, jer ih inače tražimo. Zato, da udovoljimo svome samoljublju, umjesto, da ih upotrebimo na korist našeg duhovnog života i na slavu Božju.

Prema tome je očito, da potpuno mrtvenje sjetilnog života, što nam ga svetac predlaže, ne znači ukidanje tog života, nego samo njegovo savršeno podlaganje duhovnom životu." /o.Gabriel od sv. M. Magdalene: "Sv. Ivan od Križa, Naučitelj božanske ljubavi - Konf. 3 str. 61./

3) Pozitivno Ne traži se poništenje radi poništenja, nego poništenje radi onoga što je Sve. Praznina se stvarasamo zato, da je ispuni Sve. Ljubav Kristova mora biti pokretač ovoga rada čišćenja i donekle razaranja: "Tjeskobno, ljubavlju sva usplamtjela."

4) Bez gubitka vremena "... Duša će to prije stići na cilj - kaže sv. Ivan - što će navedeno nastojanje /Očišćenje/ biti brže i pomnije."(Uspon I.gl.5.br. br. 6./

A Svetac hoće,da duša brzo dodje do cilja.On doista pokazuje način,kako da se kratkim putem dodje do sjedinjenja s Bogom." /Uspon, Predgovor/

5) Odlučno i temeljito. Radi se zapravo o tome,da se osjetnom dijelu nametne pravi post,dapače,reklo bi se, prava smrt.Svim naravnim sklonostima i željama treba reći potpuni "ne".

"Duša,kaže svetac - mora biti sklona:

ne onome,što je najlakše,nego što je najteže,
ne onome,što je najukusnije,nego onome,što je neukusnije,
ne onome,što je najugodnije,nego onome,što je najodvratnije,
ne počinku,nego naporu,
ne onome,što tješi,nego onome,što rastužuje,
ne najvišemu,nego najmanjemu,
ne najplemenitijim i najdragocjenijim,nego najnižim i najprezrenijim,
ne htjeti nešto,nego ne željeti ništa.

Neka duša ne traži ono,što je u vremenitim stvarima najbolje,nego najgore.Iz ljubavi prema Kristu,neka želi biti siromašna,gola i prazna od svega,što postoji na ovom svijetu." /Uspon I. gl. 13. br.5./

Malo dalje vraćaju se ove iste snažne i praktične zasade,ali ne više odvojeno kao ovdje,nego u odnosu prema

Svemu,kao sredstvo podložno mnogo višem cilju:

1.) Da okusiš sve,ne uživaj ni u čemu.
2.) Da posjeduješ sve,nemoj posjedovati nigdje ništa,
3.) Da budeš sve,budi nitko i ništa,
4.) Da znaš sve,nemoj htjeti da išta znaš,
5.) Da dostigneš ono,što ne uživaš, moraš proći kroz ono,što ti se ne mili,
6.) Da naučiš ono,što neznaš,idi kroz ono,što ti je nepoznato,
7.) Da psotigneš ono,što ne posjeduješ,potrebno ti je proći onim,što nemaš,
8.)Da p tigneš ono,što nisi,moraš proći onuda,gdje ništa nisi." /uspon I. gl. 13. br. 9./

Kao kruna ovoj nauci postavlja "Način,kako da ne spriječimo sve":
1.)"Kada se na nećemu zaustaviš, baci se prema Svemu,
2.) Jer da potpuno stigneš Svemu, moraš sebe potpuno zatajiti u svemu,
3.)I kad jednom budeš posjedovao Sve,posjeduj to ne htijući ništa,
4.) Jer ako hoćeš u svemu imati nešto svoga,tvoje blago nije posve u Bogu."

Na drugom mjestu sv. Ivan od Križa iznosi ovu svoju nauku u drugom obliku, koji je isti tako sažet i praktičan,Da duša "umrtvi požudu tijela,požudu očiju i oholost života,... otkud proizlaze sve

druge želje /Isto br.6./" svetac traži, da ona "djeluje,misli i govori o sebi prezirno želeći,da i svi drugi tako rade,misle i govore o njoj s prezirom." /Isto br. 7./

Jednostavno radimo sve protivno.

Ova jesna,jezgrovita,kao isklesana načela tvore -da tako kažemo- praktičnu suštinu osjetne aktivne noći.

Tko živi prema ovim pravilima,njegov će niži dio za kratko vrijeme dobrim dijelom biti podložan duhu.Osjetila i strasti će biti poslušniji,duša će ući u mir,koji do tada nije poznavala,te će se od sada većom lakoćom moći predati duhovnom životu.I njena molitva bit će duhovnija,manje ovisna o ćutilima. Početnik je tako došao na prag kontemplacije naprednijih.Bog sada svojim boažnskim utjecajem izlazi u susret djelovanju duše -iako u slabijem obliku i gotovo neprimjetno.Divni red prvotne nevinosti opet je djelomično uspostavljen.

Isplatilo se dakle poduzeti ovu odlučnu borbu protiv osjetila.Sv. Ivan od Križa ne oklijeva medjutim,da nam kaže,kako mrtvenje osjetila nije uspješno ni potpuno bez mrtvenja duha.

Zato i mi u zajednici sa Svecem, upućujemo dušu ovom mrtvenju.

Aktivna noć duha.

Duša je dobro pokročila naprijed i oslobodila se tiranije osjetila.Ali joj predstoji još dugi put.

Sveti Ivan od Križa hoće <u>potpunu</u> reformu čovjeka,on hoće pobožanstvenje, preobraz-bu čitava čovjeka.Njegov zemaljski život ima biti obuzet nebeskim životom.Ljudsko djelovanje mora postati božasnko djelovanje:novi čovjek mora zamijeniti starog čovjeka.

Čujte,što Svetac kaže: "Duša se mora riješiti svih stv-orova,vlastitih djela i sposobnosti,odnosno svog načina <u>razumijevanja,uživanja i osjećanja</u>. Odloživši sve ovo,što je različito od Boga i protivno Njemu,postići će božasku sličnost pretvarajući se u Boga." /uspon II. gl. 4. br. 3./

To se nikako ne može postići bez potpunog očišćenja ne samo nižega dijela čovjeka,nego i višega,duhovnog.Stoga je logično,što sv. Ivan od Križa prelazi na čišćenje duha,kad je već očistio osjetila.Noć raste i napreduje. Iz večernjeg sutona prelazimo u ponoć. Tu je potpuna tama.Iz vanjskog mraka i očišćenja prelazimo u nutarnju,težu tamu.Iz noći sjetila prelazimo u noć duha.Duša koja proživljava tu noć,dobrano je napredovala u duhovnom usponu. Od jednostavnog početnika prešla je medju naprednije.Svetac naime primjećuje,da je noć duha svojstvena onima

"koji su počeli ulaziti u stanje kontemplacije" /to jest naprednima/. /UsponII. gl.5. br.7./ Ona se sastoji,kako Svetac kaže,u duhovnom otrgnuću duše od svega, ne samo osjetnog,nego i duhovnog,oslanjejući se jedino na čistu vjeru.Ona se pomoću vjere diže sada Bogu." /Isto uvod/

Treba dakle očistiti duh.A kako se djelatnost duha odvija putem duhovnih noći: uma,pamćenja,volje i njihovih čina,Sv. Ivan od Križa upravit će svoje nastojanje i napore duše u smjeru praktičnog čišćenja ovih moći.

Tri bogoslovne kreposti imaju zadaću,da ih očiste:vjera je za um,nada za pamćenje,ljubav za volju.

"Vjera,kaže svetac,proizvodi u umu prazninu i mrak u shvaćanju.... Jer ona nam govori o stvarima u koje svojim razumom ne možemo prodrijeti.Nada ispražnjuje pamćenje od svakog posjeda,jer predmet nade je uvijek ono, što ne posjedujemo.... A ljubav ispražnjuje volju i lišava je svakog osjećaja i naslade u svemu,što nije Bog... Jer ona nas sili,da ljubimo Boga iznad svega.A to se može ostvariti samo tako, da svoju ljubav odvratimo od svih stvari i položimo jedino u Boga."/Isto gl. 5. br. 2. i 3./

To je genijalna,duboka i uzvišena teološka nauka,koju ćemo potanko izložiti idući sigurnim stopama sv.Ivana od Križa.

a.) Obnova uma putem vjere.

Sve,što nam sv. Ivan od Križa kaže u drugoj knjizi "Uspona na Goru Karmel" obrirom na Reformu uma putem vjere,mogli bismo izrazit kao tezu u dva dijela:

Prvi dio:

"Nijedna stvorena ili zamišljena stvar ne može ljudskom umu poslužiti kao neposredno sredstvo za božansko sjedinjenje."

Drugi dio:

"Samo je vjera bliže i primjereno sredstvo."

O prvom dijelu Svetac govori kroz 22 poglavlja.

Drugi dio izravno razvija u VIII. poglavlju,a neizravno u istim poglavljima,koja su posvećena prvom dijelu,gdje ima više oblik zaključka.

Da dokaže prvi dio,on prije svega donosi ovaj opći dokaz: "Sva sredstva moraju biti primjerena svome cilju.Dosljedno,da se um združi s Bogom,koliko je to u ovom životu moguće,treba da izabere sredstvo,koje ga s Bogom spaja i koje je Bogu neposredno slično.Kod toga treba upozoriti,da nijedan od svih viših i nižih stvorova ne sjedinjuje neposredno s Bogom,niti je sličan njegovom biću." Zatim objašnjujući svoju misao nastavlja dalje: "Jer - ako i jest istina,da svi stvorovi nose izvjesnu sličnost

s Bogom i njegove obrise ipak je udaljenost izmedju božanskoga i njihovoga bivstva beskrajna. Stoga nije moguće, da se um preko stvorova sjedini s Bogom.: /Uspon,gl.7.br.3./

Zatim željeznom logikom prolazi razne spoznaje uma i dokazuje,nijedna od njih ne može služiti kao bližnje sredstvo sjedinjenja s Bogom.Dapače ove spoznaje smetaju duši,jer čine vrlo mnoge štete i prevare,ako se ona na njih oslanja.Ovu nauku primjenjuje sv. Ivan samo na naravne spoznanje,nego i na nadnaravno,na primjer na vizije,objave,pa bilo i na one najviše.Za sve ovo on daje jasan i točan putokaz,primjeran njegovim općim načelima.Taj putokaz možemo ovaki izraziti: Potpuno odricanje.Ne voditi o tim pojavama nikakva računa,ne zadržavati se na njima,ne prianjati uz njih,jer one ne mogu služiti kao bližnje sredstvo božanskom sjedinjenju.One su pogibeljne za poniznost,jer su po izgledu izvanredne:otvaraju vrata djavlu,koji se pretvara u andjela svijetla,vrelo su pogibli i prevare:hrane duh onim,što je osobito. Pa i onda kada one dolaze od Boga,možemo se prevariti u njihovom tumačenju.S toga Svetac odlučno zaključuje: "... Jedno djelo ili jedan čin volje,izvršen u ljubavi,više vrijedi u očima Božjim,nego sve vizije i objave,koje bi mogle doći s neba,jer one nisu ni zaslužne ni vrijedne./Isto gl.20. br.18./

Na eventuani prigovor,da ovaj način vrijedja Boga,koji te spoznaje šalje,sv. Ivan od Križa odgovara: Put potpunog uranjanja još nikome nije naudio.To je dapače jedini put,koji treba slijediti. Uostalom,primjećuje Svetac,dobar učinak, što ga Bog saopćenjem takvih milosti kani postići,radja se u duši pasivno i prije,nego što ona odluči da ih primi ili ne.Poslužimo se jednom prispodobom, koju nam daje sam Svetac: Spoznaja je u viziji ljuska,učinak je plod.Ne vrijedi mnogo baviti se ljuskom,kad imamo plod.

Ostaje dakle dokazano da: "Nijedan stvor,nijedna odredjena spoznaja,makar ona i nadnaravnim putem došla u ljudski um,ne može služiti kao neposredno sredstvo božanskom sjedinjenju."

"Samo vjera je neposredno i primjereno sredstvo za sjedinjenje s Bogom." Uistinu,kaže Svetac"..... izmedju nje i Boga postoji tolika sličnost,da je medju njima samo onolika razlika,kolika je izmedju Boga,koga gledamo i Boga, u koga vjerujemo.Jer kako je Bog beskrajan,tako nam ga ona beskrajnog iznosi: kako je On trojedan,tako nam Ga trojednog i ona objavljuje:i kako je Bog tama našem umu,tako i vjera naš um zamračuje i zasljepljuje." /Uspon I. gl.3. br.1./

Tu istinu obašnjava jednom značajnom sličnosti iz sv. Pisma,to jest s posudama Gedeonovih vojnika, "koji su držali svjetlo u rukama,ne videći ga,

jer su ga držali sakrivena u tamnim posudama:ali kad su se one razbile,svjetlo se odmah pokaza.Slično i vjera.... sadržava u sebi božansko svjetlo.. A u času kad se naš smrtni život slomi i ona se razbije,odmah će se pojaviti slava i svjetlo božanstva,koje vjera u sebi sadržavala." /Isto br. 2./

Iz ovih osnovnih načela sveti Ivan od Križa izvodi slijedeće važne zaključke:

Prvo: Vjera - to su one"tajne ljestve" /Uspon II.br.1./,pomoću kojih se uspinjemo Bogu.To je divno i neposredno sredstvo "svojstveno i primjereno,pomoću kojega se duša sjedinjuje s Bogom, prema riječima proroka Ozeje.: Vjenčat ću te ili sjedinit ću te sa mnom putem vjere." /Noć II. gl.2. br. 5./

Drugo: Što duša ima više vjere,to je više sjedinjena s Bogom. /Uspon II. gl. 8. br. 1./

Neka se dakle duša slijepo preda svijetlom vodstvu vjere,sigurna,da će njenom pomoći doći do sjedinjenja s Bogom.

b.) Reforma pamćenja putem nade

Reforma uma ne bi ništa koristila, kad ne bi išla usporedo s reformom pamćenja.Ono je doista stjecište,u kome ne žive dalje samo oni oblici i spoznaje,koje su prošle umom,nego i razni utisci sjetila.Treba naime spomenuti,da

Svetac združuje pamćenje uma s pamćenjem sjetila.To je dakle svijet stvari, stvorova,koji -već prema poznatoj nauci svečevoj- ne mogu nikad poslužiti kao neposredno sredstvo božanskog sjedinjenja,jer izmedju njih i Boga postoji bezkonačna udaljenost.Čujmo,jedan tekst sv. Ivana izmedju tolikih drugih: "Pamćenje se mora lišiti i isprazniti svih ovih spoznaja i oblika,tako,da oni u njem ne ostave nikakva utisnutog traga ili sjećanja.Nego ono mora ostati golo i glatko,da tako kažemo,te zaboraviti na sve,kao da kroz njega nije ništa prošlo." /Uspon II. gl.1. br.4./ Svetac govori o naravnim spoznajama.To isto ističe i nadnaravnima. /Nameće se dakle potreba potpune i savršene praznine i u pamćenju./

Kome pripada ta zadaća? Nadi - Stoga Svetac poziva dušu,da iznad bijele odjeće vjere stavi zelenu odoru nade,koja će je osloboditi od "ukrasa i običaja svijeta" /Noć II.gl.21.br.4./ Tako će ona moći polagano letjeti bez umora. /Noć II. gl.20. br. 1./

"I doista,primjećuje Svetac,svako posjedovanje protivi se nadi,koja- prema riječima sv. Pavla - jest u onome,što se ne posjeduje.I zato,što se više oslobadja,to više posjeduje nade,a što više nade posjeduje više učestvuje u sjedinjenju s Bogom." /Uspon III. gl.6. br. 3./

To su jasna,osnovna načela,koja idu usporedo s načelima vjere.On nastavlja: "I budući da duša obzirom na Boga to više postizava,što se više nada,a nada se tim više,što se više oslobadja od svega,te će ona kad se potpuno liši svega svog posjeda,savršeno posjedovati koga,u božanskom sjedinjenju. /Isto/ Boga,u božanskom sjedinjenju. /Isto/
I ovdje se ništavilo stvora susreće sa Svim,a to je Bog: odricanje od svakog posjeda dovodi do posjedovanja Svega: "Ali ima mnogo takvih -nastavlja Svetac- koji neće da svoje pamćenja liše naslada i slatkoće,što ih osjeća u spoznajama i zato ne dolaze do najvišeg posjeda i pune slatkoće,jer tko se ne odreče svega što posjeduje ne može biti učenik Kristov." /Isto/

Možemo sa Svecem praktično zaključiti: "Da čovjek živi u potpunoj i čistoj nadi u Boga,treba dakle činiti ovo: činom ljubavi neka odmah obrati dušu Bogu u potpunoj praznini od svakoga spomena na njih.Ne mislimo na njih i ne razmišljamo o njima više,nego je dovoljno i potrebno,da razumijemo svoje dužnosti i da im udovoljimo." /Isto gl. 14. br. 1./

Na drugom mjestu kaže da se sjetimo spoznaja o stvorenim stvarima,kadgod one vrše dobar učinak i to samo zato, da oživimo ljubav i spoznavanje Boga." /Uspon III. gl.6. br.3./

Takvim nastojanjem duša će ubrzo uspjeti isprazniti pamćenje,i učiniti

ga sposobnim za božansko sjedinjenje.

c.) Reforma volje putem ljubavi

"Ma da smo očistili um i pamćenje... nismo učinili ništa -kaže sv. Ivan od Križa-,ako ne očistimo i volju." /Isto gl. 15. br. 1./

On dapače reformi volje pripisuje mnogo veću važnost nego drugim dvjema moćima."Jer moramo reći -to su njegove riječi- da sav taj prevažni posao sjedinjenja s Bogom zavisi o očišćenju volje od njenih sklonosti i nagnuća.Volja, koja je bila ljudska i niska,mora postati božanska volja i sa ovom biti samo jedno." /Isto, br. 2./

Pot bno je dakle potpuno i u svemu očistiti volju.Da se to postigne traži se,da duša svu svoju snagu čuva jedino za Gospodina i da ga ljubi svim srcem, svom misli i svom snagom svojom...A kako da to postigne? Putem treće bogoslovne kreposti.Iznad bijele odjeće vjere i zelene odore nade neka stavi na se grimizni plašt ljubavi.Po njoj će se osloboditi trećeg neprijatelja,to jest tijela i utvrditi druge kreposti.Jer bez ljubavi one ne bi bile Bogu ugodne. /Noć II. gl. 21. br.6./ Dapače i sama vjera i sva druga djela "ne vrijede ništa bez ljubavi." /Uspon III. gl,15.br.1/

Ova plamena ljubav potaknut će dušu, da potpuno umrtvi svoje strasti.Doista,

ove strasti,ako nisu obuzdane proizvode sve mane i nesavršenosti duše: kad su naprotiv sredjene i staložene radjaju najljepšim kreposti a. /Isto,br.3./

Svetac razlikuje četri vrste strasti: radost,nadu,bol i strah."Ova četiri osjećaja samo onda usmjeruju i čuvaju snagu i sposobnost duše za Gospodina,kad su mu razborito podredjena. Onda duša uživa samo u onom,što je isključivo na čast i slavu božju: kad se pouzdaje samo u Njega kad se žalosti nad svime,što se Njemu ne mili i kad se boji jedino Njega.Što će duša naprotiv više uživati u drugoj stvari,to će se manje radovati u Bogu,a što će se više drugome nadati,to će se manje uzdat u Boga.To isto vrijedi i za druga dva osjećaja." /Isto br.2./ O prvom osjećaosjećaja. o drugu Svetac govori u 28. poglavlju: o drugima ili nije pisano ili se izgubilo, što je o tome napisano.

Govoreći o radosti daje nam prije svega slijedeće osnovno načelo: "Volja mora uživati samo u onom,što služi na čast i slavu božju.A najveće štovanje možemo Bogu iskazati,ako Mu služimo prema evandjeoskom savršenstvu.Sve ono, što se ne može na ovo svesti nije ni od kakve vrijednosti i ni od kakve koristi za čovjeka." /Uspon III.gl. br.2./

Zatim redom prolazi šest vrsta dobara,u kojima volja može uživati: to su vremenita,naravna,osjetna,moralna,nadnaravna i duhovna dobra.Svetac nas upo-

znaje sa svakim od njih.Takodjer nam pokazuje štetu i korist,koju namona donose,kao i pravila,po kojima ćemo se praktično ravnati.Prve tri vrste dobara najškodljivije su za čovjeka,budući,da su više materijalna i sjetilna.

Ona čovjeka mogu dovesti do toga, da potpuno zaboravi na Boga. /Isto,gl. 18. br. 9./ Kako će duša prema njima vladati se Svetac ovako izlaže: "Duhovni čovjek služi se nasladom,koja mu sjetila pružaju,samo u odnosu prema Bogu,dižući prema Njemu radost svoje duše .... " /Isto,gl.24.br.6./ A na drugom mjestu izražava to u praktičnijem i jasnijem obliku ovako: "Ako čovjek svaki puta kad uživa u lijepoj glazbi,ili gleda ugodne stvari,ili osjeća slatke mirise,ili kuša ugodan tek imosjeća nježan dodir,odmah na prvo ganuče osjetila k Bogu upravlja zapažanja i osjećaj volje, onda je to znak,da iz ovih spoznaja crpe duhovnu korist." /Isto br. 4./

Sveti Ivan od Križa bio je veliki prijatelj i ljubitelj prirode.Veći dio poredaba u njegovoj "Duhovnoj pjesmi" uzet je iz prirode.Dok je bio poglavar samostana Kalvarije,koji je bio smješten izmedju Sierra Morene i Guadalquivira,često bi se povukao u gustu sjenu šuma ili medju strme gorske vrleti,da ondje,sav uronjen u Boga živi životom nebeske kontemplacije.Katkad bi na izmaku dana poveo onamo i svoje redovnike. Tu bi ih razasute po šumi ili sabrane

zajedno,zaustavio na obali potoka ili na livadnom sagu,te bi kao neusporedivi učitelj uzdignuo njihove duše od stvorova k Stvoritelju.

To medjutim može činiti samo onaj, koji je navikao na odricanje osjetnih naslada,- tako,da svoju volju odmah od njih odvraća i usmjeruje Bogu. "Neka duša znade -kaže Svetac-,da je isprazna i nekorisna svaka naslada,koja se ne osniva na odricanju i savršenom mrtvenju bilo kojega užitka:dapače ona je zaprekom sjedinjenju volje s Bogom." /Isto,gl.26.br.6./

Isto se tako duša mora vladati i prema moralnim dobrima to jest prema naravnim krepostima i dobrim navikama. Ovdje smo svakako u redu dobara,koja se više dolikuju čovjeku i dostojnija mu, da ih ljubimo i cijenimo. "Budući,da kreposti po sebi zaslužuju,da ih ljubimo i cijenimo,možemo se radovati kad ih posjedujemo i vršimo radi njih samih, kao i radi dobra,koje nam one kao ljudima prolazno donose." /Uspon II.gl.26. br.2./ Ali iznad svega moramo u njima uživati potaknuti i vodjeni vjerom,ukoliko radeći iz ljubavi prema Bogu njihovom pomoći postizavamo život vječni." /Isto br. 3./

Obzirom na nadnaravna dobra pod kojima razumijevamo poklonjene milosti, Svetac razlikuje dvostruku korist: najprije vremenitu,a to je materijalna blagodat,koja iz njih proizlazi,a zatim

duhovna,a to je veće poznavanje Boga i služenje Bogu pomoću ovih divnih djela. "Prva korist vrijedi nam vrlo malo ili ništa,jer po sebi koje dušu sjedinjuje s Bogom,nego je to ljubav." /Isto,gl.29.br.2./ Drugoj duhovnoj koristi,to jest,ako "služimo Bogu po njima pravom ljubavlju,možemo i moramo se radovati." /Isto br. 3./

Ostaju samo duhovna dobra,to jest sve ono,što nas promiče i pomaže u božanskim stvarima. /Uspon III. gl.32. br. 2./

Svetac razlikuje nekoliko ovih duhovnih dobara.Ali u stvari preostaje nam samo onaj dio,što govori o dobrima, koja nas potiču i pokreću na dobro.

Po dobrima,koja potiču /beni motivi/ on razumijeva,slike svetaca,molitve i svete obrede. /Isto,gl.34.br.2./ Pod dobrima,koja nas pokreću razumijeva propovjednike.

Kako je štovanje slika vrlo važno i korisno i stoga od Crkve odobreno,može se ipak izroditi u neku vrstu "kulta lutaka"-to je Svečev izraz- "u tolikoj mjeri,da se neki služe slikama kao kumirima u koje su položili svu svoju nasladu." /Isto,br.3./ "... i stoga ono,što im je moralo samo pomagati u njihovu poletu prema Bogu,po ljudskoj nesavršenosti postaje im smetnjom,upravo kao i želja za vlasništvom bilo u kojoj drugoj stvari." /Isto br. 5./ Kod mno-

gih duša sva se njihova pobožnost sa-
stoji više u slikarijama i ukrasima,ne-
go u njenoj pravoj suštini.Dapače,te
slike kao"da ih utvrdjuju u njihovoj
taštini." "One gomilaju slike na slike
i nikad im nije dosta." "Idu na hodoča-
šća više radi zabave,nego radi pobožno-
sti," "Biraju krunice samo odredjenog
oblika i materijala,odredjene boje i
ukrasa i nikakve drukčije....." Kod sve-
ga paze više na vanjski oblik i predno-
sti,nego na pravi duh."I žaloste se
prekomjerno,kad su im ti predmeti oduze-
ti." Takve bi osobe morale pročitati,
što sv. Ivan od Križa u nekoliko saže-
tih poglavlja piše iznoseći na vidjelo
njihovu plitku i vrlo površnu pobožnost.

"Upravo je teško gledati -kaže Sve-
tac- kako se neke duhovne osobe gube i
isprazno nasladjuju u obliku i kakvoći
nabožnih predmeta.Nikad nisu s njima
zadovoljni,nego ih stalno mijenjaju,os-
tavljaju jedne,uzimlju druge.Radi ovih
vidljivih sredstava zaboravljaju dapače
na duhovnu pobožnost,gojeći prema njima
katkad neurednu ljubav,slično kao što
svjetovnjaci ljube svoje dragulje."
/Uspon III. gl.24. br.6./

Zaključujemo sa Svecem: "Kad kr-
šćanska duša vidi neku sliku,neka do-
bro pazi,da njom ne napaja svoje osje-
tila,bez obzira kakva je slika,bila
stvarna ili zamišljena,lijepa oblika
ili bogata ukrasa.Nek se ne zaustavlja
na gledanju slike.Pobožnom molitvom mo-

ra odmah uzdići duh predmetu koji sli-
ka prikazuje,a nasladu volje neka položi
u Boga ili sveca,kojeg zaziva." /Isto
gl.36.br.2./

Govoreći zatim o provokativnim do-
brima,to jest o propovjednicima,Svetac
daje spasonosna pravila za uspješno
propovijedanje.Samo unutarnji duh "daje
propovijedi svu snagu i plodnost." /Isto
gl.44. br.2./ Redovito se dogadja,da je
"plod to obilniji,što je svetiji život
propovjednika,makar se on služi skromnim
stilom,neznatnom govorničkom vještinom,
i makar izlaže običnu nauku." /Isto br.4/
Zato sv.Ivan opravdano primjećuje: "Ne
može se poreći,da uzvišena nauka kićen
jezik i lijep način izlaganja imaju svo-
ju vrijednost i dovode do većeg učinka,
ali samo onda ako ih prati dobar duh..."
/Isto/

To isto vrijedi i za onoga,koji slu-
ša.Ne smije se zaustaviti na vanjskoj
formi nauke i na lijepim svojstvima pro-
povjednika,nego na duhu.I samo u njemu
smije uživati. /Isto br. 5./

Izgubljen je onaj dio,koji govori o
upravnim dobrima,pod kojima razumijeva
duhovne vodje.Isto i o perfektivnim do-
brima,po kojima možda misli sakramente
ili druga vanjska i nutarnja posvećenja.

Nije teško shvatiti praktičnu zama-
šitost takve nauke.

Strast radosti shvaćena u onom op-
segu u kojem je Svetac uzima obuhvaća

sjetilnu i duhovnu ljubav,to jest osnovna čuvstva,koja su uključena u svakom činu.Urediti ovu ljubav znači proći dugi put aktivnog raspoloženja prema savršenstvu.Budući,da se savršenstvo sastoji u ljubavi,ta vježba najviše i najneposrednije sprema dušu na sjedinjenje.

Stoga sv. Ivan od Križa opravdano završava aktivni rad duše reformom volje po ljubavi.Kad je volja obnovljena, duša je učinila sve,što je u njenoj moći da podje u susret Bogu.A Bog,koji se u velikodušnosti neda natkriliti izaći će u susret duši.

Ako duša -kaže Svetac- sa svoje strane učini što može,to jest dodje do toga,da bude prazna i lišena svih stvari,nemoguće je,da Bog propusti sa svoje strane učiniti sve,da joj se saopći,barem u tajanstvenoj šutnji.To bi bilo više nemoguće,nego da zraka sunca ne prodre u čisto prazno mjesto.Kao što sunce u rano jutro ulazi u tvoju kuću, samo ako mu otvoriš prozor,tako će i Bog,koji ne spava,čuvajući Izraela,ući u praznu dušu i napuniti je božanskim dobrima.Bog stoji kao sunce iznad duša, da im se saopći...." /Plamen,kit.3.br. 43.44./

Da dobijemo potpunu sliku "nauke poništenja",preostaje nam još samo,da bacimo kratak pogled na "Božji rad" u duši.

II, - R A D B O Ž J I -

Potreba božanskog zahvata

"Qui non renuntiat omnibus quae possidet,non potest meus esse discipulus" /Luka XI - 15./ Da se savršeno sjedinimo s Bogom,duša se mora potpuno i savršeno iprazniti.Samo svojom snagom ne može do toga doći.Bog mora posredovati.Svetac to izričito kaže.

"Zaista,ma koliko se duša trsila ona se ne može sama svojim nastojanjem toliko očistiti,da bude iole spremna za božansko sjdinjenje po savršenoj ljubavi,ako sam Bog to ne preuzme." /Noć I. gl.3. br.2./

Svetac to dokazuje u sedam uvodnih poglavlja "Tamne Noći",koja su puna fine psihologije.On na divan način crta mnoge nesavršenosti,u koje duše upadaju, pa i nakon mučnog rada aktivnog čišćenja.Bit će korisno i zanimivo,da kratko i sažeto prodjemo za tragom Sveca.

Jadni početnici! Koliko li bijede na njihovu putu! Samoljublje slavi slavlje!Zadovoljni su sa sobom,smatraju, da su duhovni,osudjuju i preziru druge, pa kojiput i vanjskim načinom.Ako im ispovjednici ne odobravaju njihov duh, oni ih okrivljuju,da su slabo duhovni. Da uvjere druge o svojoj duhovnosti i pobožnosti,nastoje se istaknuti uzdisa-

njem i drugim prememaganjima. Ako dobiju ukor silno se žaloste. Ljute se sami na se, što još nisu sveti. Pogledajte njihovu duhovnu lakomost. Oni moraju imati i pročitati veliki broj duhovnoh rasprava. Ali možda neće nijednu temeljito proučiti. Pretrpani su slikama, krunicama raspelima. Drugi opet stvaraju zbirke "Agnus Dei", relikvija i amajlija, pa izgledaju kao djeca, natovarena igračkama. Sjetilni su i vrijedni sažaljenja. Neki se opet ljute, što ih duhovne stvari više ne privlaće.

To su sladokusci, koji ne traže Boga, nego utjehu Božju.

I kad se radi o tjelesnoj pokori, prekoračuju granice poslušnosti. Nametljivi su i dosadni tražeći od ispovjednika, da im tu pokoru dozvoli.

"Životinjska pokora" - tako je Svetac krsti.

Zavidnik zaboravlja, da se treba veseliti videći na drugome kreposti, kojih sam nema. Neki bi htjeli, da Bog hoće ono, što oni žele, a boje se htjeti ono, što se Njemu svidja. /Usp. Noć I. pogl. 2-8./ To je sjajna slika, duboko psihološka, i tako istinita!

Tamna noć

Potrebno je nutarnje i radikalno čišćenje, koje će iščupati drvo iz korijena, istrgnuti i sam korijen strasti i

nesavršenih navika. /Usp. Noć II. gl. 2. br. 1./

"Jer -kaže Svetac- ma koliko se početnik vježbao, da u sebi ispravi i umrtvi navedena djela i strasti, ne može u tome uspjeti ni posve niti većim dijelom, dok se to u njemu ne zbude pasivno, djelovanjem Božjim, putem očišćenja u tamnoj noći." /Noć I, gl. 8. br. 4./

Pasivna noć osjetila

Nakon početnih slatkoća, duša okrenuta sva Bogu, nenadano je uronjena u pasivnu suhoću, koja mora ispraviti slaboće sjetila odučavajući ih od njihova niskog načina rada i djelovanja. To je pasivna noć sjetila. Svetac je ovako opisuje: "Kada duše najvećom nasladom uživaju u duhovnim vježbama, kad im sunce božje milosti, kako im se čini najljepše sja, upravo tada Bog zamračuje ovo svjetlo, zatvara im vrata i izvor slatkih duhovnih voda, koje im je prije davao kušati, kadgod su htjele i koliko su htjele. Gospodin ih ostavlja u mraku... U meditaciji ne mogu ni koraka učiniti, kako su to prije običavali... Bog ih ostavlja u tolikoj suši, da ne samo više ne nalaze naslade ni užitka u duhovnim stvarima i pobožnim činima, u kojima su prije osjećali veliku nasladu, nego obratno nalaze u njima neugodnost i gorčinu." /Noć I. gl. 8. br. 3./

Zatim Svetac opisuje narav ove suše

pokazujući nam,po čemu možemo raspoznati da li ona potječe od Boga ili od drugih uzroka.Kada duša osjeća,da joj s tim usporedo raste snaga i njena hrabrost u službi Božjoj,kad osjeća veliku želju da ljubi Bospodina i da mu služi: kad je istodobno stvorovi ništa ne privlače,znak je,da je Bog počeo djelovati. Neka se tada prepusti njegovu božansku djelovanju suradjujući u tom barem negativno,to jest,neka Ga ne smeta pokušavajući vratiti se meditaciji.

Radi se doista o početku pasivne kontemplacije,koja prema svečevoj nauci znači prijelaz iz puta čišćenja na put prosvjetljenja.Ona uvodi početnike u kontemplaciju i rastući postepeno sve više obuziblje dušu,dok je potpuno ne preobrazi i neposredno spremi za sjedinjenje putem "pasivne noći duha".

Pasivna noć duha.

Da se sjetila i duh potpuno i u cijelosti očiste,duša mora podnijeti još mnogo jaču i žniju kušnju: "strašnu noć duha".

Radi se o borbi izmadju dvije protivnosti,koje hoće,da potpuno ovladaju dušom.S jedne strane prečisto svijetlo Božje: s druge strane ljudska niskoća i nečistoća.S jedne strane <u>Bivstvo</u>, s druge <u>ništavilo.</u>

Kao što vatra prije nego će pretvoriti drvo u žar i plamen,tjera iz njega sokove,koji joj se protive,tako i božanska kontemplacija obuzimajući snažno svojim svijetlom još nesavršeni duh,otkriva njegove bijede i niskoće i tjera ih tako,da se on sam u vlastitim očima prezire.Nedostiživim uspjehom nižu se ispod pera svečeva prebolne i žive slike muka,žalosti i potištenosti.On uvodi dušu u pravo čistilište.Suša vlada,njenim željama i sjetilima,mašta je vezana, um je zamračen:pamćenje ugaslo:volja je suha i uznemirena:sva je duša uronila u bol i gorčinu,u tjeskobu. "Čini joj sekao da ju je progutala nekakva životinja,koja je u svojoj utrobi probavlja. /Isto,gl.6.br.1./ Agonija osjećanja i duha tako je **strašna** da joj smrt izgleda najvećim dobrom. /Isto,gl.5.br.5./

I najsnažniji tekstovi proroka omogućuju nam,da si stvorimo samo neku sliku te strahovite patnje: Duša kliče s <u>Psalmistom:</u> "Pomozi mi Bože,grlo mi se osušilo:oči mi se ugasiše izgledajući Boga svoga." /Ps.68-1-4/."Okružiše me smrtne boli,paklene me muke opkoliše" /Ps.17.-5-7/. Sa Jonom tuži se duša Bogu: "Ti si me bacio u dubinu,u srce moru,da me je zalila voda.Sve poplave tvoje i vali tvoji prelazili su preko mene i rekoh: Odbačen sam ispred očiju Tvojih." /Jona II.4.ss./

S Jeremijom,tim prorokom tužaljka i plača,ona jeca: "Odveo me je u potpuni mrak,a ne na svijetlo... Učinio je

da uvene tijelo moje i koža moja:polomio je kosti moje:podigao je zid oko mene i okružio me gorčinom i mukama. Stavio me u tamna mjesta kao one,koji su umrli zauvijek.Raspršio je tragove mojih puteva i smrvio me,prepustio me očajanju.Nategao je luk svoj,stavio me na biljegu strijele svoje.... Postao sam posmijeh svemu narodu svojemu,ruglo njihovo svaki dan.Nasitio me gorčinom, dao mi pelin da pijem.Prognan je mir iz moje duše." /Tužaljka/ /Noć II.gl.7.br.2/

Muku i tegobu ovih bolnih kušnja povećavaju još nutarnje,osobne muke.Duša misli da je izgubila svaku pobožnost. Za nju nema više milosrdja,niti će ga ikad biti.Čini joj se,da je tako niska, da nije dostojna ni Boga,ni bilo kojega stvorenja.

"Ova sumnja -kaže Svetac- da je odbačena od Boga,prouzrokuje joj neiskazanih muka i boli." /Noć druga,gl.6.br.4/ To dapače i najviše rastužuje dušu u ovom stanju" /Isto gl.6.br.2./

Htjela bi ljubiti Boga,osjeća unutarnji zanos prema Njemu,ali taj Bog je daleko.Moli Mu se,ali njena je molitva suha i hladna.

Sjećanje na prošli bujni život još više pojačava njenu bol.Ni ispovjednici ne mogu je utješiti ma koliko se trudili da joj objasne,kako je ta kušnja za nju samo dobro i posebna milost.

Duša se dakle ".... čisti od svih

nesavršenih osjećaja i navika,kao što se i zlato u vatri čisti od svakoga taloga. /Isto br.4./ Ona ćuti,da gine i nestaje gledajući svoju bijedu i osjećajući okrutnu noć duha." /Isto br.5./ Bol je tako jaka da "....joj se kojiput s usti-ju otkida duhovni krik i vrisak." /Isto gl.9.br.7./ "A ipak mora ostati u ovom grobu tamne smrti radi duhovnog uskrsnuća,koje ju čeka." /Isto,gl,6./

"Bog će -kaže Svetac- probuditi iz tame ogromna dobra,a sjenu smrti pretvorit će u svijetlo" /Isto,gl.4.br.3./ Ova ista kontemplacija,koja joj sada u čišćenju duše uzrokuje muku,postajat će joj sve više slatka,mirna,puna svijetla. Duša će osjetiti "kako ju je ranila snažna ljubav Božja." Obuzet će je tolika ljubav...da ne će samo radosno podnositi svoje patnje,nego bi rado tisuću puta dala svoj život,samo da može ugoditi Bogu." /Isto,gl.13.br.4/"Ona dapače dobiva toliku snagu,živahnost i žar prema njemu,da bi velikom smionošću u ognju opojnosti ljubavi učinila i najneobičnije stvari,samo da podje ususret svome ljubljenome." /Isto/

Mislili smo da se nalazimo pred potpunim slomom,zapuštenosti,očajem.A eto na ruševinama staroga čovjeka digao se nov čovjek,koga sv. Ivan od Križa tako često priželjkuje.Uspostavljen je -barem djelomično- divni red prvotne nevinosti: osjetila su podčinjena duhu, a ovaj Bogu.Postoji samo jedan gospodar,

koji obuzima svu dušu,a to je Bog.Ona je došla do Ništavila,kojem odgovara Sve. Dosegla je potpuno poništenje s Kristom. A iza toga će uslijediti sjedinjenje s Bogom.

Čujmo,kako Svetac rječito govori: "Isus,naš uzor,umro je na Križu,uronjen u boli,poništen,ostavljen od svoga nebeskog Oca.Ali usred ove zapuštenosti, On je izvršio najveće djelo,djelo,koje ni sa svim čudesima i divotama svoga života nije dovršio.To jest smrću je izmirio ljudski rod s Bogom i po milosti sjedinio ga s Njime.

A to se dogodilo upravo onda,kada je preljubljeni Gospodin bio u svemu najviše ponižen i poništen.... Duhovni čovjek treba stoga da shvati ovo: što se više poništuje iz ljubavi prema Bogu, to se više s Njim sjedinjuje i to su veća djela,koja vrši." /Uspon II.gl.6. br.7./

Sad je duša postigla poništenje i prema tome potpuno sjedinjenje.Oh! Uzvišene li plodnosti sjedinjenja!

Zaključak

Iznad svegaovog snažnog,velikodušnog i aktivnog rada duše u noći osjetila i duha:iznad još snažnijega,intimnijega i težeg rada čišćenja na putu božanske kontemplacije,napišite sa Svecem velikim slovima ovo:"Sretne li duše,

što se može osloboditi kuće svoje sjetilnosti!Mislim,da to može dobro shvatiti samo ona duša,koja kuša.Ona će vidjeti,kako teškoj službi bila je podložna,kolikoj bijedi bila je izvrgnuta,dok je robovala svojim moćima i željama.Upoznat će,da je duhovni život prava sloboda,koja sa sobom donosi neprocijenjivih dobara." /Noć II. gl.74. br. 2/

A nada sve najviše dobro,koje je Bog.

\+ + + + + +

o.Gabrijel od sv.Marije Magd.

4. TEOLOG LJUBAVI

"Prvi je dar,što nam Gospodin daje milost,drugi je,da razumijemo,što je milost,a konačno treći je,da to umijemo izreći i drugima saopćiti." /sv.Terezija od Isusa,Život,gl.17.br.5./ Tako govori sv. Terezija od Isusa,da nam razjasni položaj u kojem se može naći duša, obdarena od Gospodina nadnaravnim proživljavanjem.Dobro je poznato,kako je ona savršeno dostigla treći stepen,to jest onaj,u kojem duša može saopćiti, što proživljuje.Njeni opisi nadnaravnih stanja smatraju se općenito prvorazre-

dnim psihološkim dokumentima,koji opisuju prebogato duhovno proživljavanje. Ali preostaje još jedan korak,da se dodje do pravog i savršenog znanja o ispoljavanju nadnaravnog života.To jest: treba ih protumačiti u svjetlu objave i tako,potvrditi njihov nadnaravni značaj: treba ih takodjer protumačiti i dokazati njihovu ovisnost od naše duhovne djelatnosti.Jednom riječi: treba spojiti iskustvo s načelima teologije. /Usp.raspravu:Psihološki značaj duhovne Teologije u "Rivista di filosofia neoscolastica,siječanj 1940. str.31./

To je očito zadaća teologa.Reformiranom Karmelu,kome je Bog dao veliku učiteljicu opisne mistike ne manjka takav teolog.Ivan od Križa prvorodjeni sin Terzijin u obnovljenom Karmelu,dao je uistinu genijalno teološko tumačenje najvišega duhovnog proživljavanja.On ga je znao izraziti teološkim jezikom ljebavi: umio ga je protumačiti zakonima, po kojima se razvija djelotovrna ljubab. Time je dokazao,da je božanska ljubav, koju je Duh Sveti razlio u srcima našim, ono živo srce iz čijih kucanja proizlazi najviše nadnaravno djelovanje,ta sa za dušu na ovoj zemlji nema ništa poželjnijega,nego da raste u ljubavi.On je teoretski i praktično "teolog ljubavi".

Spomenut ćemo ukratko,da je sv. Ivan od Križa u svojim spisima govorio o najvišim manifestacijama nadnaravnog života,dokazat ćemo zatim,da se u izra-

žavanju tih objava služi teološkim jezikom ljubavi. Izložit ćemo napokon i njegovu sintezu zakona ljubavi,koji ravnaju razvojem duše.Otud će proizaći jasan zaključak o normalnom značaju najvišega duhovnog života.

Opis višeg duhovnog života

Ne ćemo se zadržati na dokazivanju, da je sv. Ivan u svojim spisima obradio najuzvišanija stanja duhovnog života. Dovoljno je spomenuti,kako čitavo njegovo djelovanje ide za tim,da dovede dušu do onoga stanja sjedinjenja s Bogom, koje je po njegovoj izjavi najviše,što se može na ovoj zemlji postići.Treba imati u vidu,da je polovina njegovih radova posvećena izlaganju nutarnjeg života duše,koje je dosegla ove vrhunce. Naglasit ćemo naprotiv činjenicu,da se kod Sveca sve objave toga života usredotočuju u silnoj ljubavi prema Bogu. Istina je,da on veoma mnogo govori i o ulivenoj kontemplaciji,koja preplavljuje dušu božanskim svijetlom.Ali to je svijetlo -a Svetac to opetovano kaže- duša dobila putem ljubavi."Kontemplacija je,kaže on,znanost ljubavi." "Ona se saopćuje i ulijeva u dušu putem ljubavi".Dapače ta je "spoznaja o Bogu ulivena i puna ljubavi" ona istodobno prosvijetluje dušu i ulijeva joj ljubav. Tako da se duše postepeno diže sve do Boga,svoga Stvoritelja: jer samo ljubav sjedinjuje i spaja dušu s Bogom." /Noć

II.gl.17.br.2. i gl.18.br.4./ I stoga kad nam u svome posljednjem djelu hoće pokazati napredak duše i onda,kad ona stigne do najvišeg stanja sjedinjenja s Bogom,on nam je predočuje kao vječno ognjište iz kojega u izvjesnim časovima sukljaju plamenovi.U tim plamenovima njen život, koji je opet postao aktivan dosiže najviše visine ljubavi,Stoga knjiga i nosi naslov "plamen žive ljubavi".

Obzirom na samo stanje sjedinjenja Svetac razlikuje dvije faze različite jačine,koje se izmjenjuju: prva je stalnija - to je mirnije sjedinjenje,u kojem duša blagò izgara uživajući u stalnoj prisutnosti svoga ljubljanoga: ona ostaje svoj gospodar i njemu upravlja sva svoja djelovanja: druga faza sastoji se od časova zanosa,u kojima je ona "izvan sebe" te ne može drugo nego slijediti božanski poziv. /Plamen,kit I.br.3./ To su "plamenovi" što se dižu s ognjišta,koje je slika trajne i mirnije faze sjedinjenja.Medjutim oboje i ognjište i plamen prikazuju ljubav,jer se i u jednoj i u drugoj fazi sve završava u ljubavi.

\+ + + + +

"Njegova sam posve:
Sve svoje blago za Njega dajem.
Zaboravljam na svoje stado
Niti imam druge misli:
Ljubav mi je sav moj posao."
/Pjesma,kit.28./

To je pjesma,kojom duša,sjedinjena s Bogom,prikazuje svoje redovno stanje.Ona sada samo ljubi: "Svaka duševna i tjelesna moć,tumači Svetac,pamćenje,um i volja,vanjska i nutarnja osjeti a, želje osjećajne i duhovne,sve se ukratko kreće oko ljubavi i u ljubavi." /Isto br.7./

Kad treba naprotiv izraziti ono, što se zbiva u najuzvišenijim časovima, kad ognjišta bukte plamenovi,moglo bi se na prvi pogled činiti,da Svetac gubi mjeru u svojim izrazima,jer govori,da treba "ljubiti Boga koliko on nas ljubi, da Bogu dademo samog Boga",dapače,da u Bogu dišemo istim duhom,kojim Otac diše u Sinu,a Sin u Ocu,a "taj dah je Duh Sveti". /Pjesma,kit.38.br.2./A da sve ovo znači život ljubavi,koji je dosegao granice snage i uzvišenosti,o tome nitko ne može sumnjati.

Ali cilj ove naše rasprave nije, da slijedimo Svečeve opise najviših objava duhovnog života,nego,da pokažemo kako on o tome govori kao teolog: kako se služi jezikom,koji je po svome značenju doduše mističan,ali je ipak teološki opravdan: i kako tumači najviše doživljaje mističnog života pomoću načela razvoja nadnaravne ljubavi.

Teološki govor Sveca

Počet ćemo proučavanjem Svečeva jezika.Kad ga jasno odredimo,uspješnije ćemo moći tumačiti njegova djela.

Htio bih stoga potsjetit na ovo: U filozofiji - a prema tome dakle i u teologiji /koja istražuje zaključke Objave u svijetlu filozofije/, kad tumačimo narav spoznaje i ljubavi,služimo se posebnim jezikom.Bilo bi krivo, kad bismo taj govor shvatili u entitativnom /stvarnom/ fizičkom redu.Ali je on medjutim posve istinit,kad ga uzimamo u tako zvanom "spoznajnom,teorijskom redu." Kažemo,da poznavanjem mi postajemo spoznati predmet.Očito je,da to ne postajemo "entitativno" ,nego jedino u redu spoznanja,u kojem smo obogaćeni formom predmeta: "Cognoscere est fieri aliud in quantum aliud",veli aksiom, koji u aristotelskom jeziku označuje spoznaju.

Ali ovome "cognitum in cognoscente" odgovara "amatum in amante".I kad ljubimo,ostvaruje se tajanstveno sjedinje-nje posebnog reda izmedju ljubljenog predmeta i nas..To je jedinstvo,u kojem ljubljeni predmet "na duhovni način" obuzima naše srce,da ga usmjeri prema sebi "držim vas u svom srcu",piše sv. Pavao Filipljanima,da pred njima opravda svoju veliku brigu za njihovo posvećenje. /Filiplj.I.7./ I ovdje se očito ne radi o stvarnom,fizičkmo,materijalnom sjedinjenju.

Stoga jedan glasoviti filozof,Maritain /J.Maritain,Sur l'egalite d,amour entre Dieu et l,ame.... Etudes Carm. avril 1932./,predlaže,da se to nazove

prisutnošću intencionalnog reda. A stari skolastici većinom su se zadovoljavali, da o tome govore, kao o posebnoj nazočnosti "afektivnog reda".

Kad se radi o jedinstvu izmedju ljubljenoga i ljubitelja, filozofi osjećaju potrebu, da još izrazitije odrede njegovo "svojstvo" to jest njegov "način sjedinjenja", iako se ono vrši u posebnom redu, koji je različit od entitativnog i fizičkog. Tu u filozofiji i teologiji sv. Tome Akvinskog nalazimo se pred transpozicijom /prenošenjem/ iz bivstveno-fizičkog reda u čuvstveno-duhovni red čitave znacajne terminologije. One termologije, kojom skolastici izlažu jedinstvo materije i forme, a to su sastavna načela materijalnog bića: Iz njih proizlazi jednistveno biće: tijelo. Treba spomenuti, da Anđjeoski Naučitelj vrši ovo prenašanje na metafizičkom temelju - iako je ono izazvano psihološkim proživljavanjem. Ono se naime vrši na promatranju pasivne naravi želje i prema tome nije nipošto bez temelja.

Evo, kako se izrazuje sv. Toma. U ljubavi je ljubljeni predmet kao forma, koja informira afektivnu sposobnost subjekta, upravljajući ga prema sebi. I ako ono, što postaje formom subjekta, postaje jedno s njime, moramo reći, da u ljubavi onaj, koji ljubi, postaje jedno s ljubljenim. U tom smislu sv. Pavao kaže: "Qui adhaeret Domino, unus spiritus est - Tko se združi s Gospodinom, jedan je duh"

/I. Kor. VI. 17./ Dakle ljubav nije ništa drugo nego pretvaranje čuvstva u ljubljeni predmet. Dapače, budući, da u tom pretvaranju čuvstvo mora postati "jedno" s ljubljenim predmetom, traži se uklanjanje drugih forma, koje mogu zaokupiti čuvstvo. Jer "unius una est forma" - samo jedna forma tvori jedan subjekt

A kad je čuvstvo jednom tako pretvoreno u ljubljenoga, ono u svemu djeluje "prema zahtjevima ljubljenoga", kao što u materijalnom redu forma slijedi naravnu sklonost bića. /S. Thomas, In III. Sent. Dist. 27. q. 1, a. 1. sl./

Znam vrlo dobro, da je sv. Toma Akvinski u svojim kasnijim djelima unio mnogo objašnjenja "načina" ovog "informiranja" i "prenošenja", koje se vrši u ljubavi: ali mislim, da mogu ustvrditi, da se on u biti nije nikad udaljio od svoga osnovnog shvaćanja, koje prvi puta izrazio u svome "Komentaru Sentencija." On je samo u većoj mjeri objasnio, da se uistinu radi samo o "posebnom" informiranju o nazočnosti ljubljenog predmeta u ljubitelju na način sklonosti ili poriva prema njemu. Taj će pojam u većoj mjeri odrediti, veliki Ivan od sv. Tome, koji je delikatno tumačio njegova djela. Usvojivši genijalnu izreku sv. Augustina: "Amor meus, pondus meum" - moja ljubav, moj je teret. Ovaj slavni teolog osvijetlio je na veoma lijep način kako se prisutnost ljubljenog u ljubljenome - ili informiranje ljubitelja po ljubljenome - sastoji u duhovnoj

"gravitaciji" ili "teži" ljubljenoga u čuvstvu ljubitelja i kako ta "gravitacija" usmjeruje i privlači njegovo srce ljubljenome. /Joannes a S.Thomas,Cursus philosophicus,Phil,nat.I.P.q.13.a.2.: Cursus theologicus,De Trinit.,Disp.XII. n.7./ Tako možemo reći,da je ljubljeni postao duša,duh onoga koji ljubi,njegovo životno počelo,koje potiče sve njegovo djelovanje i čini,da cijelo ovo djelovanje teži prema ljubljenome.

Jesmo li još u filozofiji ili smo već u mistici? Mi smo u filozofiji i u teologiji,ali smo i u mistici,jer držimo u ruci ključ,kojim možemo prodrijeti u tajanstvene izražajne dubine mističnog Naučitelja sv. Ivana od Križa.

I zaista odmah ćete čuti,da sv. Ivan od Križa govori istinu jezikom,kad tumači,što je sjedinjenje prema kojem on vodi dušu.On ga naziva upravo "sjedinjenjem ljubavi" i "sjedinjenjem preobražaja".Odnosno,kada združi obje karakteristične oznake onda daje naziv " "preobrazba ljubavi".

Stanje sjedinjenja,kaže on,sastoji se u tom,da je volja duše sasvim preobražena u volju božju,tako,da u njoj nema ničega,što se protivi volji Božjoj: jedino volja Božja potiče je u svemu. Zato kažemo,da u ovom stanju dvije volje čine jednu,i to volju Božju:a ova volja Božja,takodjer je volja duše." /Uspon I. gl.11. br.2./

Sjedinjenje ljubavi dakle je naro-

čito združenje naše ljubavi s Bogom.Svetac to vrlo prikladno precizi a kao: združenje s voljm Božjom,jer u životu praktično susrećemo Boga kao volju,koja ravna s našom voljom.U tom sjedinjenju volja Božja mora informirati to jest obuzeti i zaposjesti postepeno našu čuvstvenu sposobnost.Onda će je uistinu preobraziti u sebe.Radi toga je naravski potrebno,da ta osjećajna sposobnost, da ovo naše srce bude posve slobodno od svakoga drugog čuvstva,inače neće doći do potpunog preobraženja.Iz toga pak slijedi,da će Božja volja -to jest Bogduhovno govoreći,postati princip,koji pokreće čuvstva takve duše.Informirajući i preobrazujući ljudsku volju,postao je Bog,božanska volja,njenim životvornim počelom,njenim duhom.U redu želje i ljubavi ne postoje više dvije volje,nego samo jedna: ljudska volja postala je Božanskom voljom. "Una voluntad de dos" -"od dvije volje samo jedna".Taj izraz često ćemo naći kod našega Sveca.Kad bismo ga shvatili konkretno u fizičkom redu,to bi bio panteistički izraz.Shvativši ga naprotiv duhovno,u redu čuvstava,on je više nego opravdan.I dodajem: Taj izrazje filozofski i teološki posve opravdan.

Kod sv. Ivana od Križa ima mnogo tekstova,u kojima se vraća onaj značajni izraz "sjedinjenja" ljudske volje s voljom Božjom.Predugo bi bilo,da ih sve nabrajam.Navest ću ipak jedan u

kojem se izričito tvrdi,da u tom preobraženju Ljubljeni postaje životnim počelom ljubitelja.... "Kad postoji jedinstvo ljubavi,kaže sv.Naučitelj,lik Ljubljenoga tako se živo i duboko skriva u ljubitelju,da se uistinu može reći, da Ljubljeni živi u Ljubitelju,a ovaj u Ljubljenome.I tolika je sličnost,koju ljubav proizvodi preobraženjem ljubitelja,da se može ustvrditi,da je svaki od njih onaj drugi,a obojica,da su samo jedan.Svatko živi u drugom,jedan je drugi,a obojica su jedno preko preobražavanja ljubavi.To je i sv.Pavao htio reći,kad je kazao: "ja živim,ali ne živim ja,nego Krist ži-vi u meni." Kad kaže: "Živim ja,ali ne živim ja,on objašnjuje,da život nije njegov,makar da on živi,jer je preobražen u Kristu. To jest njegov je život više bio božanski,nego ljudski,stoga reče,da ne živi on,nego Krist u njemu." /Pjesma.kit. 12.br.6./ Pavao je postao Kristom.Ne fizički,razumije se,nego duhovno u redu afektivnom.

U preobrazbi po ljubavi,Bog toliko obuzimlje volju i toliko utječe na nju, da On postaje pokretnim principom i same volje kao i svega djelovanja,kojim ona upravlja.Volja naime ne djeluje sama,nego ona stavlja i druge moći u akciju.U svima našim ljudskim činima, mi nužno djelujemo na poticaj ljubavi. Ali ova je ljubav i odviše često samoljublje.Ako duša naprotiv jedino Krista

ljubi,On će obuzeti sva njena čuvstva i utjecajuć na njih postat će pokretačem čitava njenog života.A budući,da je On Bog,i život duše je "pobožanstvenjen".

\+ + + + +

Pogledajmo sada,kako Svetac ovom svojom naukom tumači najviše manifestacije života ljubavi,koje smo prije spomenuli.U njima smo razlikovali dvije faze" 1.) duša kao žarko ognjište 2.) iz nje u izvjesnim časovima sukljaju plamenovi.

Ako je jedino pokretno počelo duše volja Božja,koja svojom ljubavlju na nju utječe i potiče je u svim njenim djelima,nužno slijedi,da duša u svemu svom djelovanju teži Bogu kao svom cilju i da je jedino nastojanje duše <u>ljubav</u>. U svemu što čini,duša ljubi Boga: <u>u svemu</u> je potiče ljubav Božja.

A to su upravo značajke,koje Svetac pripisuje preobraženoj duši,pa i u onim časovima,kad je ona najmirnija i gospodar nad samom sobom.

Svetac je ocrtao taj lik duše po živom uzoru.Kucaj toga života osjeća se u brzom nabrajanju,kojim on niže sve ove moći i sklonosti,koje se zajednički dižu prema Bogu:"Sve moći duše toliko su obuzete Bogom i Njemu upravljene,da odmah u prvom momentu -pa i ako duša toga ne primjećuje- teže djelovanju

u Bogu i za Boga. Jer, um, volja i pamćenje odmah hrle Bogu, a slično i čuvstva, osjetila, želje, nagnuća, nada i veselje. Ukratko sve njene sposobnosti odmah, u prvom poletu dižu se Bogu, iako, ponavlja ona ne primjećuje, da radi u Njemu."

Ona toga i ne primjećuje! Upravo zato, "jer je u tome stekla naviku, ona na to ne pazi", tumači Svetac. /Pjesma, kit. 28. br. 4./

Jednom u posljednjim danima svoje bolesti sv. Terezija od Djetete Isusa, pogledala je u nebo. Njena sestra, s. Marija od Presvetoga Srca reče joj: "Kolikom ljubavlju gledate na nebo!" Malo kasnije povjeri svetica Majci Agnezi: "Slušajući s. Mariju rekoh u sebi: Ona misli, da ja gledajući na svod mislim na pravo nebo! Ali ne! Ja gledam samo materijalno nebo: ono drugo uvijek mi je zatvoreno! /Pri tom je mislila na svoju veliku napast protiv vjere/. Bilo mi je teško. Ali odmah se utješila na pomisao: Istina je, ja sam doista iz ljubavi gledala na nebo. Jer moja se duša sva predala ljubavi: svi moji čini, pa i najneznatniji, obilježeni su ovim božanskim žigom. Osjećala sam, da mi to jedan unutarnji glas govori i bila sam vrlo utješena." /Novisima verba, 8. kolovoza, str. 131./

Evo kako sv. Terezija od Djeteta Isusa, koja je došla do preobraženja ljubavi, nakon razmišljanja uvidja ono, što nije odmah primjetila: u njenim

djelima, pa i onima na oko neznatnima, poticala ju je ljubav, i ona ih je vršila radi Boga.

Nekoliko godina prije toga napisala je u svom životopisu: "Ne mogu ništa više žudjeti osim da se u mojoj duši savršeno ispuni volja Božja. Ja mogu ponoviti riječi iz pjesme našega sv. Oca Ivana: "Ljubav je jedino moje nastojanje!"

"Kada duša dodje do ovoga stanja", piše Svetac tumačeći ove riječi "cijelo nastojanje njenog duhovnog i osjetnog dijela u redu i u patnji na kojigod način budi u njoj sve veću ljubav i nasladu u Bogu.

I kad obavlja vremenite poslove i kad se bavi duhovnim stvarima, duša može uvijek reći, da se sve njeno nastojanje sastoji u ljubavi. Sretan je takav život, sretno je takvo stanje: blago duši, koja do njega dodje!" /Pjesma, kit. 28. br. 8./

Ovaj lik preobražeme duše nije za nas više samo opis, nego mi shvaćamo, da "tako mora biti". Kad jedan jedini uteg povlači čuvstvo, onda se sve djelovanje, koje o njemu osivi, nužno vrši radi ljubljenoga, i duša mu svakim svojim činom izrazuje ljubav. Tko shvaća narav, shvaća i njene vlastitosti. Psihološko proživljavanje duše u ovom stanju potvrdjeno je teološkim pojmom preobražene ljubavi.

\+ + + +

To ne vrijedi samo o redovitoj fazi stanja sjedinjenje,nego se to zbiva i u najvišim momentima.U onima,koje Svetac uspoređuje s povremenim buktanjem plamena s toga užarenog ognjišta.Ne možemo se na tome dugo zadržati.No ipak ću potsjetiti na to,kako Svečev govor,naročito ovdje kao da izlazi iz pravih granica.Tako na pr. kada tvrdi,da duša "ljubi Boga onoliko,koliko On Nju ljubi" da "učestvuje u disanju Duha Svetoga ,da "daje Bogu samoga sebe".Ovi izrazi protumačeni su i opravdani teoškim pojmom preobrazujećeg sjedinjenja,što smo ga gore izložili.Otud slijedi,da su u afektivnom redu volja Božja i volja preobražene duše u duhovnom smislu samo jedna volja.A to je upravo razlog zašto duša ljubi Boga božanskim načinom,kao što On nju ljubi.Čujte,što Svetac kaže: ("U preobraženju) dvije se volje združuju tako,da od dviju postaje samo jedna, i tako dolazi do jednakosti u ljubavi, Jer volja duše,koja se promijenila u volju Božju,sama je volja Božja:volja duše nije iščezla,nogo je postala voljom Božjom.I tako duša ljubi Boga voljom Božjom,koja je takodjer njena.I ljubit će je toliko koliko ljubi nju Bog,jer Ga ljubi volja samoga Boga i u istoj ljubavi,kojom On ljubi nju,a to je Duh Sveti. /Pjesma A.kit.37.br.2./ - Prepisujemo tekst <u>prve redakcije</u> pjesme, jer neposredno govori o preobraženju na ovoj zemlji./

Ako je volja Božja,težeći /gravitando/ potpuno prema mojoj volji,duhovnim načinom postala dušom moje volje, ja ću ljubiti Boga božanskom voljom, koja je postala i mojom,i prema tome ljubit ću "božanski".

Kad je volja duše sjedinjena s voljom Božjom,i ljubav duše sjedinjuje se duhovno s ljubavlju "što ishodi", to jest s Duhom Svetim:a to je razlog, što možemo reći da duša - po sudioništvu - <u>per partecipazione</u> - "diše s Bogom istim dahom,koji Bog udahnjuje u nju".

Bog nas ljubi u Duhu Svetom i duša ljubi Boga u Duhu Svetom,združena s Njim preobraženjem ljubavi.

Ali nakon ovih smionih izraza Svetac nas izričito upozoruje,da ovdje nismo u entitativnom redu.Bog Otac saopćuje dušama istu ljubav,koju saopćuje i Sinu,ali ne "<u>naravno</u>" kao Sinu,nego <u>putem jedinstva i preobraženja u ljubavi</u>./pjesma kit.39.br.3./Nema dakle nikakve dvojbe o značenju ovih izraza... a niti o njihovoj teološkoj ispravnosti i vrijednosti.To isto treba reći i o trećoj tvrdnji Svečevoj "da duša Bogu vraća Boga". U sjedinjenju dvoje, koji se ljube,to jest Bog i duša,jedno se daje drugome.Tako i duša posjedujući Boga i združena s Njime daje Mu se i dalje kao što se i On nastavlja davati duši.Božanska suština,koju u sjedinjenju ljubavi duhovnim načinom posjedujemo,na taj je način zajedničko

dobro obojice. I duša radosna, duhovno je poklanja svome Ljubljenome.

Nema sumnje, da je visoko mistično iskustvo sv. Ivana od Križa u njegovim raznim oblicima i u raznom načinu "izazvalo" ove tajanstvene i snažne izraze, kojima ga on označuje. Očito se čini, da svi ti izrazi tumače psihološko proživljavanje preobražene duše. Dakle ta ovisnost ovih izraza o teološkom pojmu preobraženog sjedinjenja omogućuje Svecu, da ne prijedje u lako pretjerivanje metaforičkog govora, nego, da ostane tehnički i znanstven. Svetac izrazuje mistično proživljavanje teološkim jezikom, koji nalazi svoje tumačenje u teologiji ljubavi.

On se uostalom nije zadovoljio razlaganjem praobraženja ljubavi samo na njenom cilju, nego je razmotrio njegovo nastajanje. On je prikazao, da je napredovanje u ljubavi stalno i sve veće usredotočenje u Bogu, dok se duša u Njemu posve ne izgubi. Bog je središte duše, tumači on, središte, u kojem ona neće naći samo počinak, nego i svoj pravi život. Ljubav je naprotiv "sklonost duše, snaga i sila, koja vodi Bogu, jer pomoću Ljubavi duša se s Njim združuje." Duša će se dakle sjediniti i "usredotočiti" u Bogu prema svom stepenu ljubavi. Dovoljan je samo jedan stepen ljubavi, da duša bude u svom Božanskom središtu: "jer i samo jednim stupnjem, ona se združuje s Bogom po milosti!" /poiche con uno solo si unisce a Dio per grazia./ Postoji

medjutim veliki razmak izmedju ovoga prvog sjedinjenja i posljednjeg stepena, u kojem će se izvršiti preobraženje. Što više duša raste u ljubavi, to se sve više usredotočuje u Boga. A kad dodje do posljednjeg stepena, jedinstvo duše s Bogom, bit će tako tijesno, "da će biti slična Bogu". /plamen, kit.1.br.11./ Bog tada postaje duhom duše, duhom, koji je potiče u svemu, što čini. Taj duh joj u manifestacijama ljubavi ne da počinka.

Sveta Terezija Margareta iz Firence, koja je takodjer bila takvo ognjište sa sukljajućim plamenovima, držala je u svom brevijaru jednu sličicu, rukom izradjenu kako su se onda pravile. sličica je prikazivala sat ljubavi. Brojilo je srce, utezi sata su plamenovi ljubavi. Jedna vrpca tumači smisao: "Moja ljubav je moj uteg." Kad ovaj uteg potpuno povuče volju za sobom, ona se pretvori u ljubav i duša više ne zna za počinak u djelima ljubavi. Kao ura, koju utezi povlače, tako i ona uvijek ide". Zato se i kaže ispod sličice: "Ljubav prema Bogu nikad ne miruje".

Od koga je svetica dobila ovu tako značajnu sličicu? Ne znam! Ali ona divno izražava nauku sv. Ivana od Križa o ljubavi, koja preobrazuje: ona je k tome dokaz, kako ova nauka duboko privlači ne samo učenjake, nego i jednostavne duše. Ugodno nam je ustanoviti, da ova duboka i temeljita nauka i njih

očarava.Dobre duše,zaljubljene u Boga, nasladjuju se u djelima sv.Ivana od Križa.Ondje nalaze na divan način iznešeno sve ono,što odgovara težnjama njihova srca.Neka se nasladjuju! One neće možda shvatit svu teološku dubinu Svečevu,ali u dodiru s njegovom velikom dušom,one će se tim više prožeti idealom ljubavi.što ga sv.Ivan od Križa opisao u njegovu uzvišenu ostvarenju.Zadaća je teologa,da se uvjeri o točnosti ove nauke.On mora pronaći,da se ona temelji na zdravim načelima.A tko shvati kako su najuzvišeniji mistični izrazi sv. Ivana od Križa,točni i precizni i teološki utvrdjeni,bit će nadasve siguran u ispravnost njegove nauke.Na osnovu toga,on će zaključiti,kako je korisno za dobre duše,da se hrane tako krepkim kruhom.

Svetac govori u svim svojim djelima jezikom ljubavi:ali kraj svega svog zanosa,on ipak nikad ne gubi smisla za stvarnost i umjerenost.Njegov govor ljubavi ostaje teološki:stoga je dvostruko dragocijen,jer ono,što je u ljubavi divno spojeno je sa znanstvenom točnošću.

Ljubav i razvoj duhovnog života

Dosada smo pokazali,da su osnovni pojmovi sv.Ivana od Križa teološki pojmovi,koji pripadaju redu ljubavi.A sada ćemo izložiti,kako on svu svoju nauku

duhovnog napredka duše i njenog višeg života u stanju sjedinjenja temelji na zakonima ljubavi.

Ovdje ćemo medjutim ustanoviti,da Svetac vodi računa o dvostrukom aspektu čina ljubavi,to jest o njegovom afektivno-duhovnom obliku.Jer ne smijemo zaboraviti:ako se u razmatranju ljubavi i susrećemo s posve originalnim apsektom /koji nam je dobro poznat iz psihološke introspekcije gdje smo s tim u vezi govorili o sjedinjenju s ljubiteljem Ljubljenoga/ ostaje ipak istinom, da je ljubav djelatnost jedne stvarne moći.Kao takva ona predočuje entitativan aspekt za razliku od predjašnjega "efektivnog".To je naročito važno,kad ne govorimo o kojojgod ljubavi.Ta je ljubav doista nadnaravnog reda,pripada redu milosti.Dapače,onamu pripada kao elemenat,koji ima središnji položaj u organizmu i nadnaravnom životu.Ljubav je kao završni kamen zgrade nadnaravnog savršenstva.Ona je "vinculum perfectionis".Ljubav se ne može razdvojiti od milosti,ona raste usporedo s milosti i stoga je ljubav uvjet za razvoj svih drugih nadnaravnih navika,to jest ulivenih kreposti kao i darova Duha Svetoga.Zato kad konkretno razmatramo razvoj ljubavi -a duhovnik-teolog mora ga tako razmatrati,jer om mora "iz bližega" ravnati životom drugih - onda moramo takodjer govoriti o tome,kako se razvoj ljubavi odrazuje na drugim dijelovima nadnaravnog organizma.Vidjet ćemo,da je sv.Ivan od Križa u punoj

mjeri vodio računa i o ovim "Entitativnim"
uslovima razvoja ljubavi.Sav duhovni
napredak uvjetovan je i ovisi o zakoni-
ma razvoja ljubavi,koja je uzeta bilo u
redu afektivnom ili u redu entitativnom.

+ + + + +

Tko donekle pozna djela sv.Ivana
od Križa znade,da se sv. njegova
nauka oslanja na dva osnovna stožera:
to su očišćenje i sjedinjenje. - Oči-
šćenje kao put jedinstvu ili točnije,kao
uvjet,koji se nužno traži za sjedinjenje.

U vezi s ovim čišćenjem treba na-
ročito paziti na dvije potankosti:
1.) Radi se neposredno o čišćenju <u>čuv-
stva</u>.O drugim moćima posebno ukoliko ih
čuvstvo pokreće ili ih ono primjenjuje.
2.) Ovo očišćenje mora biti potpuno.

Potreba ovih dviju značajki oči-
šćenja opravdana je i utemeljena naroči-
tom naravi sjedinjenja ljubavi.Kao što
smo gore vidjeli,to se sjedinjenje sa-
stoji u informiranju i pretvaranju čuv-
stva u ljubljeni predmet,to jest u volju
Božju,koja se na taj način afektivno
združuje s ljudkom voljom.Neophodno po-
treban uvjet za potpuno uvodjenje nove
forme u subjekt jest,da subjekt bude
potpuno "slobodan" od svakoga prostor-
nog oblika.Ili konkretnije rečeno: da se
volja Božja može sama utisnuti u ljudsku
volju tako,da njom potpuno zagospodari
i postane njenim jedinim principom,koji
je pokreće,bezuvjtno je potrebno,da se

volja oslobodi svake teže protivne "te-
ži Božjoj".Doklegod u njoj postoji ika-
kva privrženost prema stvorovima,jedno-
stavno je nemoguće,da se izvrši božan-
sko preobraženje.Slijedi očito,da oči-
šćenje mora biti potpuno i da se mora
izvršiti izravno u čuvstvu.Praktične
posljedice,to jest tolike daljnje zako-
ne života ljubavi nije potrebno istica-
ti.

Ovaj osnovni zakon potpunog oči-
šćenja nalazi dakle svoje neposredno
opravdanje u "afektivnom" ili "inten-
cionalnom"aspektu ljubavi.

Ali ovo nije njezin jedini oblik.
Moramo imati na umu,da se tajanstveno
sjedinjenje ljubljenoga s onim,koji
ljubi,vrši u okviru djelovanja jedne
ljudske moći.Ono mora prema tome imati
i svoj entitativno-fizički aspekt.Kad
volja ljubi,stvara se u njoj nagnuće,
koje je nosi prema ljubljenom predmetu:
u tom činu volje ljubljeni "gravitira"
k ljubitelju i s njim se združuje.Ovaj
čin volje ima svoju fizičku realnost,
svoje "realne","entitativne",fizičke
uvjete.Dakle i entitativni zakoni uslo-
vljuju njenu opstojnost i njen razvoj.
Da se razvoj života ljubavi potpuno
izloži,treba dakle o tome povesti raču-
na.Sv.Ivan od Križa nije propustio,da
pažljivo razmotri ovaj aspekt života
ljubavi.Dapače,na entitativnim zakoni-
ma njenog razvoja temelji se osnovno
razlikovanje,koje Svetac u svojoj nauci

iznosi izmedju aktivnosti i pasivnosti duše u duhovnom životu. Na tim zakonima zasniva on i ovu tako izrazito kontemplativnu značajku, koju pripisuje razvoju višeg dijela duše.

+ + + + + +

Stupimo sada u "entitativni"red, imajući prije svega u vidu, kako to i Svetac mnogo ističe, /Naročito u II. knjizi Uspona/ da savršenstvo ljubavi, o kome govorimo, spada u nadnaravni red. Ono prema tome spada u red milosti. Gdje postoji nadnaravna aktivnost ljubavi, tu je i utjecaj, poticaj božanske milosti. Božanski Miljenik ne "gravitira" "afektivno" prema duši, a da je istodobno "fizički" ne potiče na ljubav. Odnosno, to se ne zbiva, a da joj Bog ne ulijeva, ne čuva i ne umnožava sklonost ljubavi.

Nema doista nijednog čina ljubavi, a da on ne potječe iz njene sklonosti. A gdje postoji sklonost ljubavi, postoji i posvetna milost, koja je od nje nedjeliva. Postoje nadalje i sva svojstva milosti, to jest ulivene kreposti i darovi Duha Svetoga.

Duša, u kojoj se razvija ljubav, obdarena je dakle nadnaravnim organizmom, čiji dijelovi zajednički rastu i zajednički dolaze do savršenog stanja. Kada duša dodje do savršenstva ljubavi, svi će ovi dijelovi, pa i darovi Duha Svetoga,

biti u njoj savršeno razvijeni. Ovi različiti dijelovi vrše medjusobno utjecaj jedni na druge. Ali da razviju svoju djelatnost, mora ih pokretati djelujuća milost.

Ovaj poticaj aktuelne milosti vrši se u nama na dvostruki način: ili tako, da sami vlastitom pobudom s njom suradjujemo, ili tako, da Bog daje pobudu, a mi je samo slijedimo i uz nju svojevoljno pristajemo. U prvom slučaju imamo suradjujuću milost, a u drugom djelujuću, o kojoj sv. Ivan od svetog Tome značajno kaže: "Imprimitur a solo Deo et facit active sine nobis quia operatur sine nobis deliberato consentientibus et moventibus nos." /Cursus theologicus, in Im Iae, disp, XXIII. a. I. br. 15./

A zašto govorimo o djelujućoj milosti i o "božanskim pobudama"? Upravo zato, jer su nam one u razvoju duhovnog života potrebne. Naš nadnaravni cilj je veoma visok i mnogo nadilazi zahtjeve i sposobnosti naše naravi. Pa makar mi bili obogaćeni bogoslovskim krepostima u duhovnim moćima ne bismo našli sigurnog puta da dodjemo do tog cilja, kad nas sam Bog ne bi vodio. Na ovoj našoj slaboći sveti Toma temelji potrebu darova Duha Svetoga. Moramo imati te dispozicije u nama, da poslušno primamo poticaj Duha Svetoga, koji nam je potreban. /Suma theologica, I. a. II. ae, q. 68. a 2./ Ali ostvarenje darova u našim činima pretpostavlja posebno afektivno proži-

vljavanje /iskustvo/ volje,koje je takodjer pasivno i od Boga potaknuto.Duša dakle ne dolazi do duhovnog savršenstva bez ostvarenja darova Duha Svetoga i bez pasivne ljubavi,koja je takodjer učinak djelujuće milosti.

Sveti Ivan od Križa imao je vrlo dubcki osjećaj za potrebu ovoga pasivnog duhovnog života i života ljubavi. Da to dokažemo,dovoljno je spomenuti,da se prema njegovoj nauci duša uvodi u posljednji stepen ljubavi /koga on metaforikom mistika naziva i duhovnim vjenčanjem/ na posve pasivan način.Svetac kaže,da je na prijašnjem stepenu, to jest u takozvanim "duhovnim zarukama" duša dosegla sve što može doseći "voljom i milošću",to jest:voljom,koja suradjuje s milosti.Dakle posljednji korak, konačno združenje duše s Bogom,koji je pretvara u sebe,isključivo je djelo božanske pobude. /Plamen,kit.III.br.23/

Stoga Svetac izričito ističe,da preobraženoj ljubavi odgovara potpuno zrelost darova Duha Svetoga u nama: "Duša -kaže on- posjeduje sedam stepena ljubavi,to jest ona dolazi do preobraženja ljubavi /mističnog sjedinjenja/,kad savršeno posjeduje sedam darova Duha Svetoga,koje je primila prema svojim sposobnostima" /Pjesma,kit.26. br.2./ Ovim posljednjim riječima želi on kazati,da se ti darovi ne moraju svima ostvariti na isti način.Ali uvijek,gdje je savršena ljubav,ostvaruju se i darovi na odgovarajući savršeni

način.

Da pokaže,kako se u nebu obilato ostvaruju darovi Duha Svetoga,sv.Toma Akvinski potsjeća,da je u nebeskoj domovini "Deus erit omnia in omnibus" /budući da je On ondje jedino središte,koje nas privlači i potiče/,a duša će mu biti posve podvrgnuta./Summa theologica,I.a.II.ae.q.68.a.6./ A to se baš u najvećoj mjeri ostvaruje u preobraženoj duši.Kako smo vidjeli,ona ljubi Boga u svemu onome,što čini,i posve očišćena potpuno Mu se predaje.U takvoj se duši darovi već na zemlji obilato ostvaruju.Opisujući život preobražene duše sv.Ivan do Križa nas upozoruje na veličinu božanske pobude,koja se već u prvim njenim pokretima okreće Bogu: "Duh Božji daje im,da znaju ili da ne znaju ono,što im je potrebno znati ili ne znati,daje im,da se sjećaju onoga, što dužnost od njih traži,i da zaborave na ono,što je bolje zaboraviti:daje im.da ljube,što moraju ljubiti,i da ne ljube što nije u Bogu." /Uspon III.gl. I.br.9./

Ako u duhovnom životu postoji napredak,razumije se,da se ona mora obnavljati i jačati na dugom putu,koji vodi do stanja velike pasivnosti.Eto zato Svetac opetovano izjavljuje,da očišćenje,koje pripravlja dušu na sjedinjenje, mora biti ujedno <u>aktivno i pasivno</u>. "Samim aktivnim očišćenjem ne dolazi se do sjedinjenja,kaže on,dok je pasivno uvo-

di u sjedinjenje." /Isto.br.14./Tumačeći,kako se vrši ovo pasivno čišćenje u svom najjačem dijelu,to jest u pasivnoj noći duha,Svetac izričito govori o pasivnoj ljubavi,koja nije više čin odluke, nego jednostavno pristajanje na božansko djelovanje u nama. /Noć II.gl.11.-13./

On dakle naglašuje potrebu božanske pobude,koje će u nama posve ispraviti težnje naše ljubavi i jedino ih u Bogu usredotočiti.Prema tome,na ovome "entitativnom" uslovu života ljubavi temelji se razdioba noći očišćenja u aktivnu i pasivnu noć.

Ali gdje se razvija ljubav,razvijaju se i darovi,a pasivna ljubav je temelj,na kojem se darovi ostvaruju. Svetac ni ovo ne potcijenjuje."Što je veća ljubav,koju duša posjeduje,to je Bog više prosvjetljuje i daje joj darove Duha Svetoga,jer je ljubav uzrok i sredstvo,preko kojega ih Bog saopćuje." /Uspon II.gl.27.br.5./

Tu se dotičemo osnovne veze kontemplacije i života ljubavi.Ostvarenje darova u nama,po sebi teži za kontemplacijom,dapače ono je i samo proizvodi,kad postane intenzivno.Razvoj života ljubavi u svoj njegovoj potpunosti opisao je Svetac kao postepeni uspon duše putem kontemplacije do života sjedinjenja.A ovo je takodjer okrunjeno najuzvišenijom kontemplacijom. Jedino počelo tih kontemplacija jesu darovi

Duha Svetoga.Oni su dakle savršeno prirodjeni duši,obdarenoj nadnaravnim organizmom,kome oni pripadaju.Povezanost darova i ljubavi takodjer pripada entitativnom shvaćanju života ljubavi kao njegov zakon.Oslanjajući sa na ovu povezanost Svetac je mogao staviti razvoj života ljubavi u isti omjer s napretkom duše u kontemplaciji.Dok raste ljubav, razvija se i kontemplacija,ako po svojoj visini nisu uvijek jednake.

Time smo dokazali,da savršeni život ljubavi -prema svečevoj nauci- znači obilato i često ostvarivanje svih dijelova našega nadnaravnog organizma.U životu preobraženja duše osim ulivenih kreposti važno mjesto zauzimlju i darovi. Duha Svetoga.To proizlazi iz entitativnih uvjeta života ljubavi.

Svima je poznata "Gora Savršenstva", koju je Svetac nacrtao i stavio gotovo kao naslovnu stranu svome temeljnom djelu "Uspon na Goru Karmel".To je na intuitivan način mala sinteza njegova čitavog djela. "Juge convivium",vječna gozba mističnog sjedinjenja prikazuje vrhunac Gore Karmela.On počiva na strmim obroncima,koji se dižu iz neprestanog odricanja:u većim visinama ukrašeni su procvjetalim krepostima,darovima i plodovima Duha Svetoga.U sredini stoluje - ljubav - "vinculum perfectionis" i to je središnja točka,otkud se žari sav duhovni život.Time je Svetac najuvjerljivije prikazao,da se mistično sjedinjenje sastoji u savršenom duhovnom

životu,i da ono obuhvaća ostvarenje svega našeg duhovnog organizma.

+ + + + +

Da označi preobraženje ljubavi sv. Ivan od Križa rado se služi lijepom izrekom sv. Pavla: "Vivo ego,jam non ego,vivit vero in me Christus." Doista u preobraženoj duši postao je Isus Utjelovljena Riječ,Bog i čovjek,jedinom ljubavi,jedinim utegom,koji "gravitira" u srcu potičući ga,da kuca i radi.Ali Isus ne može afektivno obuzeti srce,a da mu istodobno u entitativnom redu ne saopći puninu milosti,savršenstvo nadnaravnog organizma,kojimKrist zaodjeva dušu.Preobraženje ljubavi ide paralelno sa sve većim utjecajem Krista u nama.Isus živi u preobraženoj duši takodjer savršenim saopćenjem milosti.Današnja duhovnost "Mističnog Tijela", koja toliko naglašuje preobraženje milosti od Krista,sastaje se dakle s naukom mističnog Naučitelja.I to upravo u srcu njegove genijalne sinteze,te se bez teškoće na nju nakalamljuje. Ljubav i milost zajednički dolaze do savršenstva.

Općenitost-Redovitost ovog dubokog duhovnog života

Medjutim,je li onda zbilja za sve nas ovaj divni duhovni život,što ga serafski Naučitelj u svojim besmrtnim

djelima opisao?

O tome ne može biti nikakve sumnje. Mislimo sjedinjenje nije ništa drugo, nego savršena ljubav,a to ne može biti neko izvanredno stanje pridržano samo nekolicini povlaštenih! Bog je svima zapovijedio da teže za savršenom ljubavi: "Ljubi Gospodina Boga svim srcem svojim,svom mišlju svojom,svom snagom svojom."Ako je mistično sjedinjenje istovjetno sa sedmim,to jest s najvišim stepenom ljubavi, onda ono potpuno spada u red opravdanih težnja kršćanske duše.Ne smijemo doduše shvatiti, da se u svakoj svetoj duši iziskuju sve one kontemplativne milosti,koje u svečevim opisivanjima preobražena duša uživa.On nam je izričito rekao,da u tome može postojati vrlo velika razlika izmedju pojedinih duša:on opisuje najveću puninu,da dade potpunu sliku najuzvišenijeg stanja sjedinjenja u njegovu najvišem sjaju,koji je moguć. /Pjesma,kit.14.br.1/ Jasno je medjutim, da je djelovanje darova Duha Svetoga vrlo često kod svake duše, koja je došla do mističnog sjedinjenja.S gledišta visoke kontemplacije postoji vrlo velika razlika izmedju velike Terezije od Isusa i male Terezije od Djeteta Isusa.Ali i ova je došla do preobraženja u sjedinjenju.Tko bi mogao i posumljati,da mala Svetica nije stajala pod utjecajem darova,dok u njenom životopisu čitamo: "Isus me svakog dana vodi i nadahnjuje: kad ustrebam dolaze mi

prosvjetljenja dotad nepoznata.Najviše ih primam usred dnevnih poslova,mnogo više,nego u vrijeme molitve./Povijest jedne duše,gl.8./

Kad se pak božansko prosvjetljenje usredotoči napose u molitvi,onda nastaju u duši stanja kontemplacije:ali niti ona nisu izvanredna.To je samo intenzivnije ostvarenje darova Duha Svetoga. Ona su posve prirodjena duši,u kojoj su ti darovi razvijeni; ponizna,predana težnja za tim ostvarenjem ne može biti ni najmanje zla.Ulivena kontemplacija pripada punini života ljubavi, kojoj je ona prirodjena:ako ne možemo i reći,da je upravo potrebna.Vijenac kontemplativnih milosti redovito krasi dušu,koja je došla do mističnog sjedinjenja.Ali ako neka duša i ne primi ovdje na zemlji obilato ovu nagradu,jer ovdje božanska nagrada nije uvijek primjerena zasluzi,dobit će je to obilnije u vječnom blaženstvu.Duša mora dakle neposredno i bezuvjetno težiti za mističnim sjedinjenjem:u svemu uostalom neka se prepusti Božjoj Providnosti.Karmelski Sveci uvjereni su medjutim,da se Bog daje duši u kontemplaciji, ako se ona sva dade Gospodinu savršenom ljubavlju.

Djela sv. Ivana od Križa,koja nenadmašivim načinom govore o ovome uzvišenom životu,nisu dakle hrana pridržana samo nekim povlaštenim dušama,koje Bog izvanrednim putem vodi.U njima je

jednostavno izložena punina duhovnog života,na koji Bog svakog poziva.Svetac izričito i kaže: Bog bi htio sve dovesti do te punine,kad bi svi bili dovoljno velikodušni.Razmatranje krasota ovoga uzvišenog duhovnog života potiče na velikodušnost.Stoga smo uvjereni,da će veliko proširenje djela sv.Ivana od Križa koristiti duhovnom napretku sadanjeg kršćanskog naraštaja.Redom možemo ustanoviti,da je ovo proširenje u posljednjih dvadeset godina poprimilo doista izvanredbe razmjere.Ljubav Božja potrebna nam je:solidna nauka Naučitelja ljubavi naučit će nas putevima,koji do nje vode.

Zaključak

Sveti Ivan od Križa je pravi teolog ljubavi,života,koji je pun savršene ljubavi.

Kad govori o svojim najvišim usponima,kad odredjuje suštinu duhovnog života,služi se govorom čiste teologije i stvara pojmove sasvim teološke naravi, koji se mogu bez poteškoća nadovezati na znanstvenu tradiciju,stvorenu od "općeg Naučitelja" teologije,sv.Tome Akvinskog.Sveti Ivan dao je savršeno teološko tumačenje najvišega proživljavanja.Stoga je on u pravom smislu riječi mistični teolog.

Teolog ne proučava razvoj duhovnog života apstraktno,nego u njegovim psihološkim uslovima:on povezuje iskustvo i teologiju.Opetovanu i stalnu pojavu

duhovnog proživljavanja tumači pravilima razvoja milosti,stvara zakone,koji su po svome obliku i izrazu psihološki, ali i teološki utemeljeni i opravdani. Sveti Ivan od Križa pokazao je konačno, da je najviši duhovni život zap avo izžarivanje života ljubavi.Taj život n nalazi svoje posljednje tumačenje u teologiji ljubavi,koja se najprikladnije izražava jezikom ljubavi.Sinteza najvišega dohovnog proživljavanja i teologija života ljubavi savršena je.

Stvarajući ovu sintezu sv.Ivan od Križa približio je svima nama najviši duhovni život,koji se u nama javlja kao opravdana težnja našeg srca.Razmatrajući taj ideal osnažit ćemo naše žile i učvrstiti naše velikodušne odluke.A zar o toj potrebi smijemo i posumnjati?Svijet gine,jer je izgubio ljubav Božju: otrgnuo se od svog središta,pa nije čudo,što pada u poremećenost.Djeca su izgubila ljubav prema Ocu,i zato nas ne smije čuditi,što se ona medjusobno mrze,dok bi se morala ljubiti.Svijet plaća svoju zabludu krvlju vlastite djece. Pouka je teška"ono,što nismo znali,učiniti iz ljubavi,sada to činimo pod silu. Nismo htjeli postiti,a sad smo na to prisiljeni.Odbili smo heroizam ljubavi, a sada mladi životi na zapovijed idu ususret nasilnoj smrti.Bolje bi bilo, da smo bili heroji iz ljubavi prema Bogu,i u ljubavi Božjoj.Ali je naša ljubav prema Bogu malaksala,jer smo se od njega previše udaljili.Nismo Ga dovoljno poznavali.Zaboravili smo,da je Bog ljubav i da nas On poziva,da Ga ljubimo,da udjemo u istinitost njegove ljubavi.Veliki glas sv.Ivana od Križa opominje nas na to.Oh,kad bi svi mogli čuti njegov glas.

Ali ako ne svi,a onda barem mi! Nemojmo reći,da je to uzaludno!Ljubav se Božja prelijeva! Svaki tko pravo ljubi Boga,povlači za sobom i druge.Koliko je samo sv.Ivan od Križa Bogu pribavio ljubavi.On dapače svojim neumrlim djelima i dalje nastavlja buditi je u drugima.Budemo li se njima hranili, shvatit ćemo,da se isplati živjeti životom ljubavi Božje.Ali ćemo takodjer shvatiti,da ne smijemo raditi polovično, želimo li ga uistinu iskusiti.Mistično sjedinjenje okrunjeno tolikim vrijednostima,traži potpuno odricanje.To je zakon,koji ne pozna iznimaka,tu nema razlike izmedju Židova i Grka,muškarca i žene,redovnika i svjetovnjaka.Samo onaj, koji se potpuno daje Bogu,bit će od Njega preobražen.Tko se Bogu potpuno daje,Bog mu se nikad ne uskraćuje.A ako to vjerujemo,zašto onda oklijevamo?

"O duše,piše Svetac u pjesmi,nakon što je govorio s najvišim visinama sjedinjenja: o duše stvorene za ove visine i na njih pozvane! Što radite?U čemu se zadržavate? Vaše su težnje niske, vaši su posjedi bijedni.... Zašto ste slijepi na toliku svjetlost i gluhi na tako jake glasove? Zašto ostajete bije-

dni i niski i nedostojni tolikih dobara...?! O duše stvorene i pozvane na te visine,što radite?

+ + + + + + +

o.RObert od sv.Terezije od Dj. I.

5. UČITELJ KONTEMPLATIVNIH DUŠA

Potreba ove konferencije i njene granice

Kad raspravljamo o sv.Ivanu od Križa,makar to bilo ukratko i u jednostavnim potezima ne možemo mimoići kontemplativni elemenat,koji u duhovnom shvaćanju Svečevom zauzima dapače prvo mjesto.Ne mislimoda je Ivan najmanji medju katoličkim misticima.A onaj nije mistik tko potaknut unutarnjim plamenom ne baca pogled u intimni svijet Božji i ne vraća ga k nama,preobražena i gotovo pobožanstvenjena u tom svijetlu.A to

je upravo kontemplacija.

Prema tome želimo li,mi ispitati nauku sv.Ivana od Križa obzirom na onaj elemenat duhovnog života,koji sačinjava molitva? Baš to.Čitajući djela Svečeva i usporedjujući ih s djelima drugih pisaca - dovoljno je spomenuti njegovu učiteljicu i učenicu sv.Tereziju - moglo bi se učiniti,da on u njima gotovo i ne govori o molitvi.Ako pak što i spomene,onda to čini nejasno,nuzgredno. To je varav dojam.Ako razmišljamo,onda tog utiska nestaje,a javlja se sjajna stvarnost,stvarnost molitve,koja je dosegla najveću visinu i jednostavnost. /A kako bi Ivan i mogao zamisliti i podići zgradu kršćanske duhovnosti bez molitve,koja je neumoran i nenadoknadiv graditelj?/ Tu molitvu možemo i moramo vidjeti u sjenama "noći".Ovdje je molitva radostan polet duše,koja u prvi osvit zore svim žarom hrli u naručaj Božji.

Ako Karmel toliko ljubi svog Naučitelja:ako ga je proučavao i još ga proučava tolikom zanosom:ako su ga teolozi i mistici Reda stavitli uz bok svoje Obnoviteljice sebi za izvor kao blizanca najčišće mistične nauke,onda je to upravo zato,što su upoznali u njemu vrelo vlastitog života i vlastitog duha.To znači otkrili su u njemu upravo svoj duh i život mistike.

Medjutim priznaje,da od tri osnovna oblika molitve:poštovanje podložnika,prošnja bijednika,te želja i zanos zaljubljene duše,ovaj treći zauzima u mističnoj teologiji sv. Ivana od Križa počasno mjesto.Uzrok tome ne leži samo u osobi i naravi Svečevoj,niti oznakama Karmela,nego i u naravi kršćanskog savršenstva i mističkog savršenstva : jedno i drugo izgradjeno na ljubavi koja goni do najdubljeg sjedinjenja.

Dakle mistična ili kontemplativna molitva je najviša ljubav. A zašto kod sv.Ivana od Križa proučavamo molitvu gotovo isključivo kao kontemplaciju,vidjet ćemo kasnije.

Htjeli smo dokazati,a to treba ostati utvrdjeno,da proučavajući Sveca kao Učitelja kontemplativnih duša ujedno ga proučavamo kao Učitelja na putu molitve.

Cilj dviju prijašnjih konferencija bio je štovanje sinteze nauke velikoga mistika.A to je cilj i ove naše.Potreba bez proučavanja očito proizlazi iz povezanosti kontemplacije s tri sastavna elementa sinteze: mističnog sjedinjenja, nauke poništenja,teologije ljubavi.

Mistično sjedinjenje je cilj i učinak drugih triju elemenata: duhovne golotinje,to jest "noći" u daljem smislu: ljubavi i kontemplacije neposredno.Radi toga ono ne čini predmet posebne konferencije.U odnosu premanauci poništenja ili jednostavnije,potpunog očišćenja putem dvostruke noći sjetila i duha,kontemplacija je kao <u>formalni prin-</u>

cip, budući da je njeno čisto svijetlo uzrok najgušćoj tami duše /to je ono što razumijevamo pod tako zvanom "pasivnom noći"/.

Vezu izmedju kontemplacije i ulivene ljubavi izrazio je sv.Naučitelj ovim riječima: "... kontemplacija nije ništa drugo nego tajno, mirno i ljubezno ulijevanje Boga, koje raspiruje u dušama duh ljubavi, ako mu one otvore vrata/Noć I.pogl.10.br.4./Učenjak ne mora osjetiti topline pred spravama u svom kabinetu, metafizičar može ostati hladan prema svojim kategorijama i svojim bićima: ali mistik ne može ostati hladan prema ljubavi, koja otkriva svoje lica, i on pred tom pojavom mora uskliknuti:

Il tuo aspirar gustoso,
Di beni e gloria pieno,
Quanto soavemente m' innamora!
/Plamen kit.4./

Spoznavanje, koje daje ljubav, ljubav koju daje "proživljavanje" i dodir: evo to je odnos izmadju kontemplacije i ljubavi.

Budući da je i "noć duše" s njima povezana, razumljivo je, da ih je teško razdvojiti. Oni, koji su čuli dvije predhodne konferencije, ne će se dakle čuditi, ako kojiput naidju na sličnosti, Mi ćemo nastojati, da to ne budu nikakva ponavljanja, nego da one posluže samo kao veza.

Još nekoliko riječi o opsegu i granicama ove rasprave. Ne idemo za tim, da stvorimo neki teološki, pa niti povjesni prikaz, ne pretresujemo probleme, niti potičemo pitanja. Prikazat ćemo jednostavno sv.Ivana od Križa kao učitelja kontemplativnih duša. Ova će rasprava, dakle, biti izlaganje njegove nauke o kontemplativnoj molitvi. Već radi opsega i teškoće gradiva ono će biti sažeto i ograničeno na glavne i najpristupačnije poteze.

Usput će se već po sebi javljati i nametati razna pitanja, ali mi ćemo nesmetano proslijediti svojim putem.

U toj odluci krenimo.

I. MEDITACIJA RADI KONTEMPLACIJE

Kod proučavanja meditacije prema nauci Ivana od Križa zanimaju nas naročito dva pitanja: 1.) nutarnje značajke promatrajuće molitve, to jest njena narav, cilj, potreba: 2.) tako zvana "meditativna" kriza, njena pojava, njeni duboki razlozi, način kako da se ona svlada. Da olakšamo to proučavanje, a i da ispravimo pogrešno shvaćenje, koje smo prije spomenuli, trebat ćemo izložiti Ivanovo stanovište prema meditaciji kao i različitu važnost meditacije i kontemplacije. Na taj način nastat će skladna slika u odnosu prema kontemplaciji.

Glavni oblici meditacije,koje je sveti Ivan od Križa proučavao

Mnogi,koji čitaju njegove knjige, možda vele,da meditacija po svoj prilici ne nailazi nikakvu simpatiju kod ovoga Sveca.A zašto,molim vas? - Pa čini se,da on ne poznaje važnosti ove molitve,i jedva zna,da ona postoji.Prolistajte na pr. "Uspon na Goru Karmel". Ako ima i jedno djelo,koje je upućeno svim dušama pa i samim početnicima,onda je to upravo ovo djelo.Pa dobro: u njemu će-te neprekidno nailaziti riječ "ništa", koja vas muči i progoni vas.Čini se,da ga nauka poništenja,ta askeza beskonačnog ništavila progoni kao fiksna ideja, radi koje on uz ostala mnogovrsna sredstva duhovnosti zaboravlja i na meditaciju,premda je ova bezuvjetno potrebna i nemadoknadiva,kao i na njenu silnu vrijednost.

Gdje ćemo u njegovim djelima naći one tople pobude pune unkcije,koje moraju u duši probuditi ljubav za meditaciju? Gdje on naglašuje potrebu ove molitve i bezbrojna dobra,koja iz nje proistječu? Gdje izlaže metodu meditacije,koja je tako potrebna i kojom se toliki drugi učeni ljudi bave? Umjesto toga možemo u njegovim knjigama ovo čitati: "Htio bih uvjeriti duhovne osobe, da se ovaj put Bogu ne sastoji u raznovrsnim meditacijama i drugim pobožnim slasnim vježbama.Premda su i one na neki način korisne početnicima.Taj put sastoji se u jednoj jedinoj stvari,a ta je,da sebe unutarnjim i vanjskim načinom doista zatajimo,da patnju iz ljubavi prema Kristu od srca prigrlimo, da se u svemu poništimo.U ovoj jednoj vježbi vrši se i sadržano je svako dobro drugih vježba,pa još i više.Ali ako manjka ova vježba,koja je osnova i korijen krepostima,svaki drugi način samo je igranje,bez prave koristi,makar poput andjela primali najuzvišenija saopćenja." /Uspon II.gl.6.br.6./

I tako,tek što prestaje biti strašnim asketom,kad se čini,da je prestao razarati,on odmah uzlijeće prema nepristupačnim vrhuncima kontemplacije,kamo ga duše ne mogu slijediti.

Što da kažemo na svu tu nepovoljnu kritiku?

Da sveti Ivan od Križa nije obradjivao sva spomenuta pitanja u vezi s meditacijom,ne možemo poricati.On ih je svakako poznavao.Poznavao je potrebu i korist meditacije,jer on je u Reformiranom Karmelu dodao još jedan sat večernjeg razmatranja: znao je za potrebu i korist metode,jer on je bio prvi magistar novaka - vrlo diskretan i razborit karmelićanski magistar.Ali kad je uzeo pero u ruku druge su ga brige zaokupljale,drugi je bio njegov cilj,pa je logično,da je i sastav njegovih knjiga morao biti drukčiji.

Zaokupljale su ga neprilike i smetnje, u kojima su se našle tolike revne duše, i to nakon kraćeg ili duljeg vremena otkad su se iskreno predale Bogu. I eto, najveće poteškoće javile su im se upravo u meditaciji. Nije se radilo o tome, da li one moraju razmatrati ili hoće razmatrati. One naprosto nisu mogle razmatrati. Nije to igra riječi. Tu se radilo o dušama, koje su bile navikle razmatrati, koje su do tada s ljubavlju i zanosom razmatrale, mučile su se sada, jer nisu više uspjele razmatrati i nisu se više mogle snaći. Osim toga, izmorene raznim neplodnim pokušajima, nevješte tajnama, nesigurne i slabo vodjene, mnoge od njih vratile su se natrag, a druge gonjene Božjim poticanjem teškom mukom se pomicahu naprijed.

Kraj takvog stanja, što je još trebalo drugih rasprava, napisanih po starim uzorima? Što je trebalo takvih novih knjiga, koje bi samo povećale njihov i onako velik broj? O svemu tome se i odviše pisalo, dok se preko najhitnijih pitanja olako prelazilo, kako se to obično dogadja. Sveti Ivan od Križa bio je opravdano uvjeren, da je suvišno govoriti, ako nemamo ništa nova reći.

O ovoj krizi meditacije /ograničimo se sada na meditaciju/ trebalo je napisati nešto novo. A to "novo" izrekao je upravo ovaj "kontemplativni" duh.

Ali možda je on ipak u jednom pogriješio! Nije li on odviše kontemplativan?

Ako je to grijeh, onda je Ivanov grijeh vrlo velik, jer nitko nije toliko ljubio kontemplaciju kao on, nitko nije bolje od njega opjevao njene vrednote, nitko kao on ne nastoji da duše privuče najvišim vrhuncima. On je kao strastveni rabdomant, koji ispod zemlje otkriva skrivene žile ovoga božanskog spoznavanja. Ali Ivan ne laže. On ne opsjenjuje zamjenjujući meditaciju s kontemplacijom. Meditacija je meditacija, a kontemplacija se od nje veoma razlikuje, svaka od njih ima svoju vrijednost. Ali da duša, ili što je još gore, ispovijednik zamrači i pomuti čisto nebesko svijetlo: eto to Svetac nije mogao podnijeti.

+ + + + +

Različita vrijednost meditacije i kontemplacije

Želim još primjetiti, da nije samo lično gledište razlog, što naš mistik stalno i najradije naglašuje kontemplaciju. Osnovni razlog leži u vrijednosti, kojom se ona unutarnjim načinom razlikuje od meditacije.

Meditacija postoji radi kontemplacije, a ne obrnuto. Ostavit ćemo po strani pitanje, da li se meditacija nužno mora razviti u kontemplaciju /a to je jedno od onih pitanja, koje se usput javlja, a koje mi ostavljamo. Ovdje kažemo, da je

meditacija prema nauci sv.Ivana od Križa jednostavno raspoloženje,sredstvo,ljestvica,koja vodi kontemplaciji,i u tome leži njena najveća odlika.Ali ona ne može biti bliže sredstvo mističnog sjedinjenja,ili jednostavnije savršenog sjedinjenja,o kojem Svetac govori.Ta je zadaća naime pridržana kontemplaciji.Tu razliku u vrijednosti uočit ćemo odmah čim ukratko iznesemo nauku Naučitelja o "krizi u meditaciji".Zapamtimo,da Ivan govori o meditaciji samo toliko,ukoliko ona služi kontemplaciji.Jer to traži i sustav njegove nauke i razlika u njihovoj unutarnjoj vrijednosti.

Stoga je shvatljivo što se on dotiče samo glavnih elemenata,koji sa svoje strane osvjetljuju njegovu analizu duše u krizi meditacije.

Ti elementi ,o kojima mi s istog razloga i u istoj mjeri raspravljamo,jesu: narav,funkcija i potreba meditacije.

Narav meditacije

U trećoj kitici svoje pjesme "Živi plamen ljubavi" on u snažnim slikama,dostojnim samog Dante-a,naukom dostojnom Akvinca,toplinom svojstvenom najvećem mistiku,on obnavlja put duše i otkriva neiskazane spoznaje o Bogu.Svetac je tu u malo riječi sažeo tri spomenuta elementa meditacije. "Za bolje shvaćenje položaja ili stanje početnika,kažemo,da je njima svojstveno da meditiraju i da

u mašti govore.U tom je stanju potrebno, da se duši pruži gradivo za meditaciju i govor,da ona sa svoje strane vrši nutarnje čine i da se koristi osjetnom nasladom u duhovnim stvarima.Na taj način hraneći svoje težnje duhovnim nasladama ona se otrgne od sjetilnih naslada i ostavlja sve,što je svjetsko.Ali kad su njene težnje hranom i navikom ojačale i postale ustrajne u duhovnim stvarima, Bog odmah počinje,da tako kažemo,odbijati dušu od mlijeka i stavljati je u stanje kontemplacije..." /Plamen,kit.3. br.30./

Usporedimo ovaj odlomak s drugim odlomcima iz knjige "Uspona".Zaustavit ćemo se na XI. poglavlju II. knjige.Tu ćemo naići i na više ovakvih misli,kao što su ove dvije,koje navodimo: "Takvo mišljenje ili takav način razmatranja, potreban je početnicima,da privuče njihovu dušu i da je preko ćutila hrani... i stoga spomenuti oblici služe kao daljnje srdestvo za sjedinjenje s Bogom.Ali iako duše redovito moraju proći kroz ta sredstva prije nego dodju na cilj i u boravište duhovnog počinka,to ipak ne znači,da se one ondje moraju zaustaviti i stalno boraviti.Jer onda nebi nikad došle do cilja,koji je sasvim različit od dalekih sredstava i nema ništa zajedničko s njima.... Pa dalje: "... iako spoznaje nutarnjih moći ne služe naprednijima kao bliže sredstvo sjedinjenja, one ipak služe kao daljnje sredstvo početnicima.Oni se putem osjetila spreme

i osposobe za duhovne stvari.Tako se oslobode svake druge predodžbe i vremenitih,svjetovnih i naravnih niskih slika." /Uspon II.gl.11.br.4,9./

Zacijelo ste shvatili "motiv",koji se ponavlja u svim navedenim odlomcima /koje smo namjerno citirali/. Taj motiv glasi: Kontemplacija je više stanje od meditacije.Sigurno ste naišli i na potvrdu onoga što smo malo prije rekli o njutarnjoj razlici između meditativne i kontemplativne molitve kao i njihove vrijednosti.Ostavljajući sve ovo po strani,prelazimo na glavne elemente meditacije.A to su: njena narav,fukcija,potreba.

Što je meditacija?

Nemojte misliti,da je to nešto odviše uzvišeno,što samo redovničke osobe i sveci mogu vršiti.Sveti Ivan od Križa govori o njoj,kad počinje raspravljati o čišćenju ili o "noći" uobraženja i fantazije.A to su upravo glavni faktori meditacije.Svetac je ovako definira: Razmatranje je čin razgovora putem slika i likova učinjenih imaginacijom i fantazijom./Uspon II.gl.11.br.2./ Ta je definicija potpuno u skladu s definicijom mistika i filozofa.

Ona ne isključuje posredovanje razuma: to je posredovanje potrebno, da razmatranje ne prestane kao filmska vrpca,nego da bude umovanje odno-

sno čin razuma.Sveti Ivan od Križa ipak označuje meditaciju više kao djelatnost mašte,koja joj pruža gradivo: oblike,slike,privide,pomoću kojih um na svoj način stvara pojmove.

Spomenuli smo"čin govora".Jer razmatranje zapravo i jest neprestano kretanje razuma od slike na sliku,od pojma na pojam,od opažanja do opažanja,od analize do zaključka,od jednog dokaza do drugog - sve ili slučajno zbliženo ili nutarnjim načinom povezani.Jednom riječi,to je ono,što mi zovemo raspravljanje ili razgovor.

Evo to znači razmatrati.Da se razumijemo: govorimo o meditaciji u tehničkom smislu,u pravom smislu riječi.

Stoga je shvatljivo zašto imaginacija i fantazija imaju u ovom činu glavno značenje.Kad ne bi bilo svih ovih slika i likova,razum bi redovito radio bez osnova,naročito što se tiče vanjskog svijeta.Njegova bi djelatnost dapače bila paralizirana,

I evo drugog pitanja: K-ojem redu pripadaju slike,što su ih ove moći sabrale ili proizvele? Jesu li one sasvim duhovne i materijalne suštine ili stoje na razini osjetnih zapažanja.

Pravo govoreći one stoje na sredini.Navedene dvije moći čine most između sjetila i duha.Manje materijalne, jednostavnije i manje složene od vanjskih osjetila,one su ipak u svakom pogledu daleko ispod duha.U sebi imaju

mnogo više osjetnoga nego duhovnog. Sveti Ivan, taj veliki psiholog, kao što je i veliki teolog i mistik, stalno to ističe osobitou "Usponu." Tu je on potresao objektivne vrijednosti pojedinih moći i njihove naravne i nadnaravne čine.

Stoga ako fantazija i umije cvijećem, svijetlom i smiješkom vješto oličiti i ukrasiti svoje tvorevine, ona ne može učiniti, da budu intelaktualno prozirne: jer surova vrsta prvotnog oblika uvijek se prepoznaje i ističe.

Zaključujemo: svijet slika i prikaza, svijet je tjelesnoga i osjetnog. A istina, koja je u njima sadržana, veoma se razlikuje od razumske istine, koju smo intuicijom spoznali.

Fukcija meditacije

Ako je meditacija govorni čin putem slika i oblika, koje je fantazija primila ili stvorila, čemu ona onda služi u duhovnom životu? Koja je njena fukcija, svrha?

Neću se upuštati u hvalospjeve o bezbrojnim i dragocijenim zaslugama meditacije. To je jedan od onih aspekta /oblika/ kojih se sveti Ivan od Križa samo neizravno dotiče, iz razloga, kojih se vi sjećate. Nemojte misliti, da on za te zasluge ne zna. On taj čin procijenju je mjerilom mističkog sjedinjenja, koje je vrhunac i cilj njegove nauke.

Kako slijedi iz navedenih odlomaka odnos meditacije prema sjedinjenju je odnos sredstva prema cilju, i to daljega sredstva, a ne bližeg.

Fukcija i dispozitivna snaga u cilju sjedinjenja pripadaju meditaciji radi dvostrukog učinka, koji smo istakli. Meditacija dakle služi sjedinjenju na dva načina, na pozitivan i negativan. Pozitivnim načinom ona osposobljuje dušu za spoznavanje duhovnih stvari putem spoznaje osjetila budeći u njoj istovremeno ljubav radi osjetne naslade, koja prati duhovne stvari. Negativnim načinom tako, što dušu, koja žudi za spoznajom i užitkom, postepeno ispražnjuje od drugih osjetilnih i svjetovnih oblika. To je svakako prvi korak sjedinjenja. Sad nam je jasniji onaj, već citirani tekst: "....iako spoznaje unutarnjih moći ne služe naprednijim kao bližnje sredstvo sjedinjenja one ipak služe početnicima kao daljnje sredstvo. Oni se na taj način putem osjetila spreme i osposobe za duhovne stvari. Ove spoznaje pomažu takodjer početnicima, da se oslobode svakoga drugog oblika kao prolaznih, svjetovnih i naravnih niskih slika." /Uspon II. gl.11.br.9./

Još jezgrovitija je ova izjava sv. Ivana: "Svrha meditacije i razgovora o Božjim stvarima jest to, da duša dodje do nekih spoznaja o Bogu i do ljubavi prema Njemu. /Uspon II.gl.12.br.2./

O ovom predmetu mogao je Svetac mnogo toga napisati:ako toga nije učinio znak je,da je ta stvar po sebi dovoljno jasna.

Potreba meditacije

Nakon što smo izložili narav i svrhu meditacije,preostaje nam još,da govorimo o njenoj potrebi.Ali budući,da se ovdje ne radi o potrebi meditacije u smislu molitve,nego u smislu njene potrebe kao prethodnog stanja kontemplacije,ne ćemo se gubiti u dugim raspravama.Kažemo samo ovo: ako je meditacija vježba za početnike na putu Božjem,ako je ona daljnje raspoloženje za sjedinjenje:ako su to ljestve,koje vode do mira kontemplacije - sve su ovo Svečeve tvrdnje - onda je potreba njenog opstanka moralno i psihološki opravdana. Jer preko nje dolazi duša do <u>iskustvene</u> spoznaje Boga.

Kriza u meditaciji: njena pojava

Dok je Ivan tako škrt u govoru,kad se radi o tolikim drugim aspektima meditacije,on postaje nenadano rječit,kad govori o onoj pojavi,koju možemo uistinu nazvati "brigom meditacije".Novost ove pojave privukla je pažnju našeg mistika,kao što novost na drugom području privlači pažnju mislilaca i učenjaka.

Stvar je doista od izvanredne i odlučne važnosti.Duše,ispovjednici i teoretičari mistike zahvaljuju danas genijalnom Naučitelju,što je unio svjetla u ovaj tako delikatan i težak problem.

Da nismo o meditaciji još ništa rekli,morali bismo se na ovom pitanju dugo zadržati.Ali ono,što smo već rekli,znatno će nam skratiti put.

Da budemo jasni,svrstat ćemo naše misli u tri poglavlja.I to <u>pojava krize</u> · <u>njeni duboki razlozi: svladavanje krize</u>.

Spominjemo medjutim,da je sv.Ivan od Križa u ispitivanju ovog problema - i u "Usponu" i u "Noći ",i u "Živom Plamenu" - uvijek sebi dosljedan.Prema tome mi se nalazimo pred konačnom naukom,pred utvrdjenim načelom <u>misli</u>.Do "krize" ne dolazi odmah nakon što se duša predala Bogu,nego nakon kraćeg ili duljeg vremenskog razdoblja."Kriza " ulazi kao prvotni elemenat u "Pasivnu noć" sjetila.I kao takva ona znači prelaz iz prve etape kršćanskog života, koju mistici zovu "put početnika" ili put čišćenja,na put "naprednih" ili put prosvjetljenja.To stanje često Ivan naziva prelazom od osjetila duhu,od meditacije kontemplaciji.

On takodjer kaže,da je ta pojava vrlo obična medju duhovnim osobama.No ne kaže koliko je vremena potrebno,da kriza dozrije.To ovisi o dubini samog čišćenja kao i o revnosti,kojom se duša

vježba u aktivnoj "askezi" prema zakonima nauke poništenja ili duhovne golotinje.

Pojava nastaje gotovo nenadano, jer u svome prijašnjem stanju duša nije mogla predvidjeti takvu razliku i takvu promjenu, koja je izazvala prevrat u čitavom njenom sustavu molitve.

Tu nenadanu promjenu i tu razliku u stanju najbolje ćemo opisati riječima samoga Sveca, koji naročito od ovoga časa počinje biti Učiteljem kontemplativnih duša.

Čujte, kako ljupko opisuje prijašnje stanje duše: "Treba dakle znati ovo: "kaže on, u "Tamnoj noći" /Noć I. gl.I.br.2./ Nakon što se duša obratila Bogu i ozbiljno odlučila služiti Mu, Bog je redovito duhovno hrani i miluje, ko što čini ljubezna majka sa svojim nježnim djetetom. Majka doista grije svoje čedo toplinom svojih grudi, hrani ga svojim mlijekom i obasiplje cjelovima i milovanjem... Tek što je milost Božja preporodila dušu na nov život u službi Božjoj, postupa s njom poput ljubezne majke. U svim Božjim stvarima daje joj kušati slatko i tečno duhovno mlijeko bez ikakve muke, kao i veliko zadovoljstvo u pobožnim vježbama: sam Bog pruža joj u ljubavi svoje grudi kao nježnom djetetu. Stoga duša s nasladom provodi mnogo vremena u molitvi, pa i čitave noći: pokora joj je slatka: utjehu nalazi u sakramentima i u razgovoru o Božjim stvarima."

Htio bih vas ovdje upozoriti na ovo: Niti je meditacija jedini sastavni elemenat ove etape duhovnog života, niti je "kriza" u meditaciji jedini sastavni elemenat "Noći osjetila". Ako Svetac unatoč toga promjenom meditacije obilježava prelaz iz jedne etape u drugu, to je onda znak, da u duhovnosti Sv. Ivana nije izvanredno važno samo kontemplacija, nego i meditacija.

Slušajte sada, kako on opisuje ovu nenadanu i duboku promjenu: "Dolazi vrijeme, kad Bog želi povesti početnike naprijed uzdignuvši ih na viši stepen božanske ljubavi. On hoće, da ih oslobodi niske vježbe ćutila i govora, gdje su do sada na nesavršen i ograničen način tražili Gospodina.... Kad oni dakle najvećom nasladom uživaju u pobožnim vježbama, kad im, prema njihovom mišljenju, sunce Božje milosti najojasnije sja, upravo onda zamračuje im Bog ovu svjetlost i zatvara im vrata i vrela slatkih duhovnih voda. Do sada su oni te vode u Bogu kušali svaki put kadgod su htjeli i koliko su htjeli. Jer kako su uistinu bili slabi i nježni za njih nije bilo zatvorenih vratiju.... Gospodin ih dakle sada ostavlja u tami tako, da ne znaju kamo će sa sjetilima mašte i govora. Ne znaju više razmatrati kako su prije običavali, jer im je u ovoj noći uskraćen već onaj nutarnji osjećaj. Bog ih ostavlja u tolikoj suši, da ne samo ne nalaze nikakvu nasladu u duhovnim stvarima i pobožnim vježbama,

kojima su se prije mnogo radovale,nego su im one naprotiv neugodne i gorke." /noć I.gl.8.br.3./

Ovdje Svetac stavlja jednu primjedbu u vezi s početnicima..." ... oni se vrlo čude ovoj novosti videći,da sve ide drukčije nego prije." /Isto/

Ali zar to nije i nama pomalo čudno? Da duša neće više da razmatra nakon što je okusila naslade istina.

Ali kad ona najviše teži za meditacijom,i kada je dugom vježbom stekla veliku vještinu u razmatranju i traženju Boga,da upravo onda ne može više razmatrati,jer joj je to postalo mučno i dosadno: eto to nam je upravo neshvatljivo.

Kriza u meditaciji: njeni duboki razlozi

Sv.Ivan od Križa nam je tu pojavu protumačio.

Razlog,da duša ne može razmatrati ne leži u njoj,nego u jednom višem uzroku,koji joj na tajanstven način veže u molitvi imaginativnu djelatnost.Stoga razmatrajuća molitva ,to jest molitva diskurzivna /diskurzivan = koji se izvodi pomoću razumnog raščlanjivanja/ postaje za dušu nenaravna i usiljena. Otuda ona muka i dosada.

Uzrok je Bog. Bog zatvara vrata svijetla i suši vrelo slatkih voda: on trga dijete sa slatkih grudi i pušta ga iz ruku.

Sredstvo,kojim Bog tu sušu pasivno unosi u dušu,jest kontemplacija,koja u gustoj -ali još ne u najgušćoj- tami noći sjetila počinje tajanstveno prodirati u dušu.Ali u ovom uzroku i uspjehu njegova čišćenja govorit ćemo u drugom dijelu.

Zadržat ćemo se naprotiv na konačnom uzroku,radi kojega je kriza i hitna i potrebna.

Taj konačni uzrok je nadosjetno nadrazumsko mistično sjedinjenje.

Svetac usporedjuje dušu početnika s djetetom.Kod nje prevladavaju osjetila.Kao što dijete zamjenjuje svijet stvarnosti sa svijetom igračaka,tako su i ovakvoj duši Božanske stvari zamračene i gotovo razvodnjene osjetilnošću.

Početnik pada u bezbroj sitničavosti.O tome bi se dalo iznijeti zanimivih sličica,kako ih sveti Ivan počevši od drugog poglavlja "Noći ćutila" nenadmašivom vještinom donosi.Nije nam svrha,da se na takvim djetinjim manama zaustavljamo:ali ne možemo zaboraviti, da i meditacija boluje od prirodjene nesposobnosti za božansko sjedinjenje to jest od prevlasti sjetila.

Čuli smo već od našega Naučitelja,

da je meditacija govorni čin,svojstven imaginaciji,a po predodžbama konačno pripada sjetilnom svijetu.On sam kaže, da se sličnim oblicima i slikama ne može postići najviše spoznanje/sommo intelligibile/: Stoga se nameće proces razvoja: od vanjskog prema nutarnjem,od osjetnoga razumskom,od složenoga jednostavnom,dakle od meditacije kontemplativnom životu.

Jer mašta je odličan suradnik u životu i u znanosti.Ali ona odviše žudi za prevlasti.Silno oštroumna,lukava, neumorna,ona prekupljuje od sjetila njihove proizvode,obradjuje ih i mijenja te onda prodaje uz konkurentne cijene i poklanja ih.Ona znade i salijetati duše,koje oskudjevaju na istini.Pridobiva ih,da budu isključivo njoj odane i poslušne.A to je robovanje.Ako prevlast mašte toliko smeta posjedovanju najviših naravnih istina,koje ona ne može dokučiti,tim više smeta svijetlu Božanske istine,koja nadilazi i sam čovječji um.

Oslobodjenje od sjetila radi mističnog sjedinjenja ostaje dakle opći i prvi razlog "krize" kojom meditacija ustupa mjesto kontemplaciji.

Svladavanje "krize" u meditaciji

Preostaje nam još,da kažemo nešto o svladavanju krize.

Kad čitam djela sv.Ivana od Križa dobivam utisak,da je on u cijelom tom pitanju baš ovu stranu najbrižljivije istražio.Možda je to učinio radi njene sasvim praktične važnosti.To sjedinjenje je za mnoge pitanje života i smrti.

Svetac se obraća i duši i ispovjedniku.

Za oboje vrijede znaci,koji obilježuju početak puta kontemplacije.Ti su znaci prikazani i u "Usponu" i u "Noći".Mislim da su svagdje jednako prikazani,osim nekih sporednih razlika. /Noć I.gl.9.br.5./

To su slijedeći znakovi:

1.) Sve veća nesposobnost meditiranja,ako ga ovdje shvatimo osobito kao govorni čin.Tu meditacija privlači dušu, a istodobno je i odbija: volja je sili na razmatranje,a nutarnje neraspoloženje je odbija od njega.

2.) Tjeskoban strah,da ne služi Bogu.Taj strah potječe od suše,koju dušaproživljuje uslijed nedostatka duhovne naslade.Ta suša,primjećuje Ivan - /Uspon II.gl.11.br.10./ - stvara u duši prazninu i sklonost za samoćom i mirom.Duša ne može i neće da s nasladom misli ni na koju stvar posebno.

3.) Odbojnost,koju duša osjeća prema drugim stvarima,pa i prema duhovnim.

Ova tri znaka nisu slučajna,nego

opravdana formalnim počelom očišćenja to jest s pravom kontemplacijom tamne noći sjetila.

A kada postoje ova tri znaka? Ivan ne prestaje gurati dušu sve više unutra. /Uspon II.gl.11.13.,Noć I.gl,9, Plamen kit.3.br.30./ Potiče je,hrabri,umiruje i kara.Duša oklijeva,da krene novim, mračnim,tužnim,pustim putem:često malakše i vraća se natrag.To vraćanje je nepopravljiva nesreća. Zašto da se i dalje muči meditacijom i mnogovrsnim govornim činima? To znači vraćati se i ponovno počimati ono,što je već svršeno:znači silaziti i ponovno uzlaziti, kad smo već na vrhu stepenica.Čemu ta muka? Čemu ostavljati suštinu duha i prebirati koru,koju smo već daleko odbacili? Duša se uzalud uzbudjuje i ludo se smućuje.Neka ne ometa djelovanje Božje,koje joj pasivnim načinom ulijeva svjetlo i toplinu:neka ne spriječava nezgrapnim slikama čisto svijetlo nebesko.Ona može slobodno i bez naprezanja slijediti sklonost unutarnjoj sabranosti predajući se u općoj i neodredjenoj spoznaji dobrostivoj pažnji,koja je blago privlači.

Duša osobito u početku ne shvaća kako je njen napor oko meditacije uzaludan i kako je novi put siguran.Ali ispovijednik?

Ivan nije nježan s ispovjednicima. Možda je naišao i na odviše velik broj

lažnih učitelja,takvih, koji dušu milovanu delikatnom milosti Duha Svetoga uče,drugom,niskom načinu života.S tim, što su se oni sami služili ili su o njemu tu i tamo nešto pročitali,a koji je dobar možda samo za početnike. /Plamen kit.3.br.29./

Njihovo neznanje,kojem su sami krivi, njihova umišljenost,kojom omalovažuju najuzvišenije duhovne putove i kvare djelo Božje,bude u Svecu srdžbu.Zato mu ona i u pero navire.On ih u "Živom plamenu" /Plamen kit.3.br.29.sl./ oštro napada:naziva ih kovačima,koji samo čekićem i maljem umiju udarati po duhovnim moćima.Zove ih nadalje tesarima, koji bi htjeli biti slikari i savršeni umjetnici.Šteta,koju prouzrokuju velika je:fina slika,koju oni griješno kvare više vrijedi nego stotinu slika osrednje vrijednosti. /Plamen kit.3.br.39./

Ispovjednik mora dakle suradjivat s Bogom i s dušom.Sva njegova mudrost i sve njegove težnje,koje ga moraju ispunjati,sadržane su umovom tekstu mističnog Naučitelja: "Kada,dakle,duša dodje do ovog stanja,nastoj,o učitelju da je odvratiš od svake težnje za nasladama i duhovnim meditacijama.Nemoj je uznemirivati kakvom željom za višim stvarima,a pogotovo ne za nižim.Nastoj, da je dovedeš do potpunog otcjepljenja i do što veće samoće.Jer što više bude postigla,što brže dodje do ovoga mirnog nerada,to će obilnije primiti duh božanske mudrosti,koji je dobrohotan

i iskren,samotan,miroljubiv i blag.Taj duh toliko opaja dušu,da se ona osjeća blago i nježno ranjena i zanesena,a da i ne zna od koga,ni otkuda ni kako.A to je stoga,što joj je saopćen taj duh mudrosti,a da ona sama sa svoje strane nije ništa učinila." /Plamen kit.3.br.36/

Završavamo podrobni pregled ove nauke s tri primjedbe ovoga mudrog Naučitelja:

1.) Kriza u meditaciji /ili općenitije noć sjetila/ ne znači za sve duše konačni ulaz u kontemplaciju.To je kriza kod nekih duša samo privremena i prolazna,a svrha joj je,da duše umrtvi i izliječi od nekih mana,naročito od duhovne pohlepe./noć I.gl.9.br.7./

2.) Meditacija i kontemplacija nisu u životu oštro odvojene kao bijelo i crno:prijelaz je postepen:tu postoji plima i osjeka.U duši će zato prevladavati čas pasivan elemenat,čas aktivan, i redovito u ovoj etapi nijedan od njih ne prevladjuje potpuno.To vrlo važno upozorenje sadržano je u 13.poglavlju II knjige Uspona .Pazite,na primjer,na fino razlikovanje u slijedećem tekstu: "Duša će se stoga mnogo puta naći u ovom blagom,mirnom spoznavanju a da sa svojim moćima obzirom na posebne čine ništa aktivno ne radi,nego samo prima: a mnogo puta trebat će se pomoći razlaganjem,ali umjereno i bez naprezanja, da se ustali u spoznaji." /Noč I.gl.9. br.3./

3.) Kako god je potrebno,da duša napusti meditaciju,kad dodje za to vrijeme,da nebi spriječila sjedinjenja,tako je potrebno,da je sada ne pustimo naprijed,jer je meditacija neophodno potrebno raspoloženje i dalj-nje sredstvo za sjedinjenje. /Uspon II.gl.11. br.9./

Da ponovimo ukratko:

Tko sad jednim pogledom obuhvata glavne vrste nauke sv. Ivana od Križa, mora se diviti njenoj logici,točnosti i mudrosti.

Cilj ostaje mistično sjedinjenje. Njegov nadnaravni značaj obilježen je negativno: Bog nije podvrgnut osjetima i predodžbama.Sposobnosti zapažanja i osjećanja nisu ipak razorene:one imaju prethodno izvršiti važnu funkciju.One je i vrše u koliko meditacija - kao pretežno njihov čin - intelektualno i afektivno čisti dušu od drugih nižih oblika,upućujući je pozitivno nadnaravnom saznanju i ljubavi.A po njoj duša stiče sve ono,što je moguće steći putem osjetila i zadobiva dovoljno svijetla i snage,da podje novim,nepoznatim, gorkim putem.

Ostaje svojstveni nedostatak meditacije:početno /nepotpuno,rudimentarno/ poznavanje božanske istine kao i ljubav,nastala osjetnom nasladom.Da izliječi takav nedostatak,milosrdni Bog ulijeva spoznaju,koja nadilazi sje-

tilni svijet,što ga duša ljubi!Tako je On privremeno ili konačno,manjom ili većom snagom otkupljuje od robovanja sjetilima,uvodeći je u svijet duha.

Sve ovo vrlo je lijepo i utješno, a to je zasluga sv.Ivana od Križa.

II. KONTEMPLACIJA

Proučavat ćemo kontemplaciju u njenom odnosu s tri razdoblja duhovnog života,jer ovaj način bolje odgovara konkretnoj i praktičnoj metodi mistike sv. Ivana od Križa.Ali prije toga reći ćemo nešto o vezi izmadju meditacije i kontemplacije.

Veza izmedju meditacije i kontemplacije

Proučavajući meditaciju,naročito u njenom kritičnom razdoblju,mi smo se često,iako samo na čas susretali s kontemplacijom.To je posve naravno s dvostrukog razloga: radi stanja u kojem se duša nalazi,radi duge i pažljive vježbe u meditaciji i radi toga što Bog upravo putem noći kontemplacije kao formalnim principom čisti dušu.Za vrijeme ovog razdoblja dakle,čitav duševni život,pa i u onim oblicima,koje mi nismo razmatrali,stoji pod utjecajem kontemplecije.

Jedan od oblika ove kontemplacije prema svečevoj nauci jest njeno "nastavljanje" na meditaciju.Na koji način? Da li meditacija u jednom izvjesnom času nužno,po unutarnjem zakonu radja kontemplacijom ili se u nju pretvara? To pitanje živo zanima savremene teologe-mistike...Budući da Ivan od Križa nije raspravljao o mistici kao apstraktni teoretičar,nije ni postavio to pitanje u apstraktnom i općem obliku. Stoga mislim,da u tom pravcu ne trebamo od njega očekivati neko riješenje.U nekim tekstovima kao da tvrdi,da je kontemplacija općenito potrebna i redovita: /Plamen kit. 2. br.23./ u drugim tekstovima očito ograničuje njenu pojavu i točno je odredjuje. /Noć I.gl.9. br.7./

Nas to pitanje ovdje ne zanima: naprotiv za nas i za naše duše,koje Bog zove na unutarnju sabranost i na jednostavan pogled kontemplacije,vrlo je važno znati ovo:dobro obavljena meditacija neprimjetno i postepeno nas dovodi do sve intimnijeg,lakšeg,češćeg i jednostavnijeg dodira s Bogom.Gledanjem i istraživanjem božanske ljepote um se prosvjetljuje i preobrazuje,a slika lik Božji pomalo prodire u obični život duše.Na taj način se raspaljuje i potiče oganj ljubavi,koja obnavlja nutrinu i oplodjuje apostolat.

Tako barem čitam u slijedećem tekstu <u>Uspona</u> i to upravo ondje,gdje Ivan otkriva prisutnost kontemaplacije,koja se neopazice uvlači u djelatnost duše.

"Svrha meditacije i razgovora o Božjim stvarima jest,da dodjemo do nekog saznanja o Bogu i do ljubavi prema Bogu.Svaki puta kad se duša razmatranjem koristi,ona izvrši jedan čin,svaki čin bilo kojega reda radja u duši navikom. Tako i mnogi čini spoznaje ljubavi,koje duša stalno vrši uslijed meprestanog ponavljanja postaju joj konačno navikom. .. I tako dok je duša prije tek mučnim razmatranjem malo po malo dolazila do pojedinih spoznaja,sad je to u njoj postalo navikom i suštinom opće spoznaje ljubavi,koja više nije različita niti posebna kao prije.Kao što onaj,koji je došao do izvora pije bez napora mirno i spokojno tako i duša kada sad počne moliti.Božanska voda ne mora joj više pridolaziti kanalima prijašnjih razmišljanja,predodžbama i slikama.Stavljajući se[u]prisutnost Božju,ona ulazi u čin neodredjen,mirne i spokojne spoznaje,u kojoj pije mudrost,ljubav i nasladu./Uspon II.gl.12.br.2./

Možda ovdje Ivan prerano govori o miru,koji nastupa nakon očišćenja.Medjutim na svaki način duše zanima konac meditacije i uska veza,koja je spaja s prvom fazom ulivene kontemplacije.

Sad ćemo govoriti o ulivenoj kontemplaciji.A to je drugi put kršćanskog savršenstva.

Ulivena kontemplacija je jedna od onih nadnaravnih stvarnosti,koje se rijetko proživljavaju,s mukom se opisuju,

a teško ih je znanstveno razvrstati i analizirati.Sv.Ivan od Križa govori o njoj svagdje u svojim djelima,danače u Usponu,iako neki radi toga -vjerojatno krivo- misle,da se tu radi samo o stečenoj kontemplaciji.

Način kojim Svetac raspravlja,nije sistematski,osim kad analizira čišćenja u Tamnoj noći. Ona namjerice ne povezuje kontemplaciju s odredjenim nadnaravnim principima.Premda je čitav život pobožanstvenjene duše,kako je opjevan u drugoj polovici "Pjesme" i u "Plamenu" najuvjerljiviji dokaz,da je ta kontemplacija proizvod darova Duha Svetoga.

Ivan je proučava po čudesnim učincima,koje proizvodi u duši.A to nije samo opravdano praktičnom naravi njegovih spisa i neiskazanim pojmom ulivene kontemplacije,nego je i dragocijeno,jer na toj značajki temelji se njen znanstveni sustav.

Stoga ćemo i mi promatrati kontemplaciju preko učinaka,prolazeći brzo glavnim etapama mističnog duhovnog života.

Dok se kontemplacija u mističnom sjedinjenju očituje velikom puninom nadnaravnog života,spojena s neiskazanom nasladom,u dvije pasivne noći sjetila i duha možemo razlikovati negativnu stranu ili očišćenje i pozitivnu stranu ili prosvjetljenje.

Kontemplacija u pasivnoj noći osjetila

1.) Snaga očišćenja - Slika pasivnog čišćenja duše iznesena je u trećoj konferenciji.A i mi smo se takodjer na nju dovoljno osvrnuli govoreći o "krizi meditacije".

Da uspješnost očišćenja u noći ćutila treba pripisati ulivenoj kontemplaciji,to Ivan sasvim odlučno tvrdi već u "Tumačenju" prve kitice svoje pjesme "Noći".U ovoj prvoj kitici duša pripovijeda,kako je obzirom na osjećaj izišla iz sebe i iz svih stvari.Putem pravoga mrtvenja ona je umrla i njima i samoj sebi,da bi živjeli u Bogu slatkim životom ljubavi.Kaže,da je do ovoga izlaska došlo "Jedne tamne noći", pod čime ovdje razumijeva kontemplaciju očišćenja... koja u duši pasivno proizvodi odcjepljenje od sebe i od svake stvari." /Noć I. Tumačenje br.1./

Noć ćutila,kako joj i ime kaže ide za očišćenjem osjetnoga dijela ili točnije,kako kaže Svetac,zatim da se osjetila prilagode duhu. /Noć I.gl.8. br.1./

Kontemplacija ima dakle istu svrhu.

Ali otkud kontemplaciji ova uspješnost?

Odgovor možemo naći naročito u 9. i 10. poglavlju "Noći osjetila",gdje

su očišćenje i ljubav usko povezani pa tako obuhvaćaju i nauku poništenja.

Ivan tumači rad "početnika kontemplacije,koja je tamna i suha ćutilima, skrovita i tajna onome,koji je posjeduje. /Noć I.gl.9.br.5./ Tu kaže,da se Bog počinje saopćavati duši " ne putem sjetila i putem razgovora s kojima je ona prije sastavljala i razdvajala svoje misli,nego putem čistoga duha,gdje nema govora.To jest,On joj se saopćuje jednostavnom kontemplacijom,do koje vanjska i nutarnja osjetila nižega dijela ne mogu stići.Stoga predodžba i mašta ne nalaze oslonca ni u kojem razmišljanju,niti će one ubuduće imati ovamo pristupa." /Noć I.gl.9.br.6./

Nemojte misliti da je ovo spajanje i razdvajanje misli putem predodžaba za duše isto,što je za djecu: Jedanput jedan.Za nju je to život,jer ona živi od ćutila: i što više ljubi Boga,to više ljubi život osjetnosti,preko koga ona zamjećuje prisutnost Božanskog Dobra. Isušiti izvor osjetnosti,kako to čini kontemplacija,znači našem organizmu oduzeti zrak.

Ne zaboravite,da se isušenje osjetnosti odrazuje u svim granama duhovnog života,iako kontemplacija pripada spoznajnom redu.

Najviše se to odrazuje na ljubavi. Svetac već sada uporno naglašuje nerazdruživu vezu izmedju ulivene kontemplacije i ulivene ljubavi.To je dvoje dapa-

će povezano u istoj vrlo značajnoj definiciji: "Ako duša ne spriječava učinka kontemplacije, koju joj Bog ulijeva, ova je obilato krijepi i užiže ognjem ljubavi. Ova tamna i tajna kontemplacija sobom donosi tu ljubav i u duši je raspaljuje. Jer kontemplacija i jest zapravo samo tajno, mirno ulijevanje Boga: ako joj se otvori put, ona raspaljuje dušu u duhu ljubavi." /Noć I. gl. 10. br. 4/

Plamen, koji se na časove uzdiže, ne daje slatkoga okusa ljubavi. On ranjava, jer i on mora osušiti osjetni dio. Kojiput jače gori, tada je to žudnja, gorućа žedj, silna želja za Bogom, čin duha, koji se krijepi kruhom jakih. /Noć I. gl. 10. br. 5./

2.) Snaga prosvjetljenja - Osim na uspješnost očišćenja Ivan upućuje i na pozitivne učinke kontemplacije u ovoj noći.

"Prva i glavna korist, koju duša crpi iz ove suhe i tamne noći, jest ova: spoznaja same sebe i vlastite bijede." /Noć. I. gl. 11. br. 2./

Ne smijemo misliti, da je navedeno spoznanje zaključak, izveden iz metafizičke analize: ono je plod krvavog iskustva. Pod udarcima Božjim duša počinje uvidjati, što je ona. Dok se svježa, sretna kretala u otmjenoj blagdanskoj odjeći, smatrala je, da nešto vrijedi:, sada, kada se na njenom radnom odijelu tu i tamo javljaju zakrpe, ona se stidi gledajući samu sebe. /Isto/

Duša počinje usporedjivati veličinu Božju sa svojom bijedom: posljedica toga jest, da ona postaje smjerna i osjetljiva: djelomično gubi svoju oporost, kojom su je ćutjela zaodjenula.

Pored te dvostruke spoznaje ovoga mračnog /nejasnog/ spoznavanja, koje veže osjetila i ovoga plamena, koji ih spaljuje, suše se i padaju sva nesavršenstva, što poput šipraga niču na sjetilnim težnjama, s kojima je duša ušla u pasivnu noć. U humusu duše ostaje samo korijenje, od kud će ga odtrgnuti i iščupati ulivena kontemplacija pasivne noći duha.

Kontemplacija pasivne noći duha

1.) Snaga očišćenja - Duša je stvorena za ljubav. To dobro znade i ona i njeni ukućani i susjedi. I stoga, kada dodje vrijeme, svi se oni nude za posrednike i spletkare i stvaraju zavjere i spremaju kobne napitke - svakako to ne čine nikako nesebično.

A što čini prosvjetljena duša, nad kojom Bog bdije. Kad bi se upustila u pogadjanja ili makar samo u pregovore, bila bi izgubljena, jer se više ne bi snašla u ovome začaranom labirintu. A budući, da joj se ovo nikako ne svidja, ona toga ne će i nalazi samo jedno sredstvo: bijeg.

In una notte oscura
Con ansie d'anor tutt'infiammata,
oh felice ventura!
Uscili....

/jedne tamne noći - željom plamene ljubavi, - Oh kakve li sreće! - Izadjoh .../ /Noć,I.kit./

Noć je tamna,put je strm i težak. Onkraj tame, - tako duša misli- na čistom vrhuncu dočekat će je.

"Onaj,koga više od svega ljubim" /Pjesma,kit.2./

Silnom željom penje se s jednog vrhunca na drugi.Tko je vodi?

"In quella venturosa
Notte,in segreto che nessun vedea,
Ne io mirava cosa
Ne luce o guida avea
Fuori di quella che nel cor mi ardea."

/"U onoj burnoj noći
Noći,tajno,ni od koga vidjena,
Niti ja išta gledah
Niti imadjah svjetlo ni vodju
Osim one,koja mi u srcu plamsaše."

Vodi je ljubav.

Nakon što je čitavu noć hodala u dubokom mraku vjere,unutar svjetla,koje na vrhuncu gori - gdje se iznad svega diže Bog - :duša se na vječnoj gozbi zasićuje Božanskom mudrošću.

Noć je svakako bila teška.Teška je

noć sjetila,ali ova noć duha strahovito je tamna.

Idimo redom.

Princip čišćenja u ovoj noći"....jest utjecaj Božji,koji čisti dušu od njena neznanja i običnih naravnih i nadnaravnih nesavršenosti.Kontemplativne duše zovu taj utjecaj,ulivenom kontemplacijom ili mističnom teologijom.U njoj Bog tajanstvenim načinom vježba dušu u savršenoj ljubavi,a da ona pri tom ništa ne čini niti razumije ovu kontemplaciju.jedino ljubezna mudrost Božja proizvodi u dušu one divne učinke: ona je čisti i prosvjetljuje i time je sprema na sjedinjenje s Bogom u ljubavi....." /Noć II.gl.5.br.1./

Da izmjerite opseg i snagu tog početka očišćenja,ne zaboravite na slijedeće pretpostavke toga čina:

1.) Ova noć ne obuhvaća samo duh, nego su i sjetila ponovno podvrgnuta čišćenju.

2.) Ona se takodjer ne ograničuje na to,da očisti drvo ili da odreže neku **njegovu** granu,nego ga mora isčupati s najdubljim korijenjem.Prodrijet će i onamo,gdje su se u mračnim zakutima ugnijezdile loše navike kojekakvih mana i težnja."U duhu ipak ostaje -kaže Svetac- mrlja staroga čovjeka,iako ih on ne vidi.Ako se one ne odstrane sapunom i jakim lugom očišćenja u ovoj noći,duh neće nikada moći doći do čistoga božan-

skog sjedinjenja." /Noć II.gl.2.br.1./

Imajući u vidu ove napomene,poglédajmo božanska Mudrost na djelu.

Ivan,taj snažni genij /usput:bilo bi vrlo zanimivo našega Sveca umjetnički sporediti s Dante-om i Shakespearom/ stvara niz odvažnih slika,kao da nam hoće tvrdi kamen neizrecive kontemplacije razbiti u komade.Sve te slike imaju nam riješiti jedno pitanje,koje se samo po sebi nameće: Zašto se ta blaga Mudrost,koja je po sebi tako čista,jasna i radosna, - javlja kao noć i tama, muka i tegoba?

Zato,jer božansko žestokim načinom prodire u ljudsko,mudrost u neznanje, čistoća u prljavštinu,dobrota u krivnju, bivstvo u ništavilo.I to ne samo sa svrhom uništenja,jer to bi bio posao od jednoga časa:nego da ove dvije protivnosti medjusobno beskrajno udaljene, izjednači u potpunom mističnom sjedinjenju.

Tada dolazi do strahovitoga sudara izmedju Boga i čovjeka,koga Ivan opisuje u Plamenu mračnim bojama.

"Tad se javlja u duši borba izmedju dviju opreka protivnosti duše protiv onih Božjih,koje provaljuju u dušu. I one /kako filozofi kažu/nastupaju blizu jedne drugih,ratuju u istom subjektu,to jest u duši,nastojeći, da se uzajamno istjeraju i da u njoj zavladaju. To znači: kreposti i svojstva Božja,beskrajno savršena bore se protiv do skrajnosti nesavršenih navika i osobina subjekta duše.Zato radi tih opreka u sebi ona silno trpi.Božanski je plamen neizmjerno sjajan i obuzimajući dušu on sja svojim svijetlom u njenoj tami,koja je takodjer beskrajna.A duša onda osjeća tamu svoje naravi i svojih mana,koja se opire nadnaravnom svijetlu." /Plamen. kit.1.br.19./

U nju dakle prodire božanska mudrost. Ona poput naoštrene oštrice prodire onamo,gdje je tama najgušća:svladava i uništava naravno shvaćanje ulijevajući novo i nadnaravno.Mudrost nastupa žestoko:jer kako tijelo ljubi duh, kao svoj moralni oblik,u kome živi,tako i um ljubi svoje naravno djelovanje i u njemu se ukorjenjuje,živeći od njega. Sada je progutana sva njegova mudrost i on je postao ništa.

I kako će duša kad se perobrazi u božansku mudrost zajedno sve stvari kušati,tako je danas ona sama uronjena u svaku bol,i svi valovi mora žestoko se gomilaju nad njenom glavom.

Čistoća i dobrota,obavijene tamom ulivene kontemplacije provaljuju u prljavštinu i grijeh.Voda pranja s jakim lugom prodire izjeda zastarjele mrlje, kojima je da tako kažemo duboko prožeto tkivo duše.Ona je postavljena kao prazan kotao na užareno ognjište,da se rastopljena očisti od taloga,gotovo nevidljivih nesavršenosti,s kojima je

kao srasla.

Prodire u dušu beskrajno Biće,obavijeno tamom ulivene kontemplacije:pred Njegovim nemogućim djelovanjem nestaje čovječje jadno ništavilo.Ono se mrvi i drobi i gotovo isčezava,da ga mističnim načinom obuzme Sve.

Zar da duša,prestrašena i uzbudjena pred božanskim,koje silovito provaljuje,osvaja,razara i potpuno stvara, ne poviče Bogu: Ti si mi se promijenio i postao okrutan? Nema razloga tužiti se,što se on baca kao div na nju.Uzima ju kao laki i goli nišan svojih strelica: hvata je za šiju,bacajući je o kamen: skida i guli s nje staru kožu?

Oči joj gore u plamenu očišćenja dok gleda svoje neizmjerno siromaštvo i bijedu: obuzima je žalost i očajanje. Sama poput Joba sjedi na buništu,okružena crvima,koji je rastaču:obasuta je pogrdama i pritisnuta tajnim bolom.Nije li onda opravdano,da joj se s ustiju otkida krik poput rike pobješnjelih valova?

• To je u kratkim pc tezima mračna slika,koju je Svetac iznio,/To je vjerna skica,učinjena prema divnim i dubokim poglavljima 5-10 druge knjige Tamne noći.Nismo naveli sva citirana mjesta, da ne povećamo odviše broj bilježaka./ koji sa svoje strane priznaje - a mi to vjerujemo- da je sve ovo tek blijeda slika svega onoga,što se stvarno zbiva

u duši.

Sreća je za nju,da se djelatnost očišćenja prekida na časove,dok je plamen kontemplacije i ljubavi obuzima i prosvjetljuje.Inače,kaže Svetac,umrla bi od žalosti i bola. /Noć II.gl.12. br.4/

2.) Snaga prosvjetljenja - U ovoj strašnoj noći se ruši,ali se i gradi. Ivan govori o mističnom spoznavanju, koje je tako vedro,čisto i ugodno,da se to ne može opisati.Ali iznad svega privlači ga ljubav.Ljubav počitanja i strastvena,koja se postepeno i brzo diže,dok ne dodje do vratiju slave. /noć II.pogl.11.13.19. - 20./

Mistično sjedinjenje učinak je pasivne noći duha.Pa budući,da već duva povjetarac božanskog sjedinjenja, udjimo u nj i prodjimo letimično njegovim cvjetnim stazama.

Kontemplacija i savršeni život

Ljubav upravlja i vlada životom mističnog sjedinjenja,ona dariva,ograničuje,osniva i preobrazuje.Duša,koja je sada u prvom redu zaručnica,s pravom pjeva sa Zaručnikom vjereničku pjesmu govoreći Mu,da je On u njenim očima i u njenoj kosi uhvaćen i ranjen.

To ne znači,da ovdje nema kontemplacije.Naprotiv.Duša je u svoje vrijeme bila kao komad drveta bačena u

plamen kontemplacije očišćenja i ljubavi. Drvo crni,dimi se i zagrijava,pucketa, suši se,jeca i plače prosipljujući sok, od kojega je nekoć živjelo.Nakon što ju je plamen očistio,on se ne gasi,nego s dušom zajedno mirno plamsa.

Duša se sada potpuno produhovila, i njeno je djelovanje posve jednostavno. To se djelovanje očituje u ljubavi,a u njoj se krije kontemplativna mudrost. Niste li opazili u crtežu "Gore",da u blizini sjajnoga vrhunca piše: božanska šutnja,božanska mudrost?

Kontemplacija je dakle svagdje prisutna i aktivna,ona diže um u božanska spoznavanja.Koliko se njen utjecaj opaža na čitavom čovjeku,toliko ga ona u svome lijetu obuzima.

U "Pjesmi" i u "Plamenu",Ivan ne piše sistematski kao u drugim djelima nego se slobodno prepušta lirskom zanosu ljubavi.Stoga nam nije moguće,da u pet minuta prodjemo sav njegov lijet, nego ćemo se silom prilika ograničiti na nekoliko momenata: herojsko proživljavanje kreposti pod djelovanjem Duha Svetoga: mir u slobodi duha: nekoje neiskazane spoznaje o Bogu.

1.) <u>Herojsko proživljavanje kreposti pod utjecajem Duha Svetoga.</u>- U Ivanovoj pjesmi duše mističnog sjedinjenja predivno govore o vrijednosti,skladu i nasladi herojskih kreposti.Ali budući,da se odnosi u prvom redu na ljubav,ne ćemo se na tome zadržavati. /Svetac često govori o krepostima mistične duše.Ne znam zašto se ova prelijepa teološka nauka dovoljno ne ističe.Treba pročitati <u>Pjesmu</u>,kitice 16-18,24,30-31. /Svratit ćemo samo jedan pogled na prisutnost kontemplacije.

Herojske kreposti su jake,medjusobom čvrsto povezane,nerazdvojive,nesavladive,ali su isto tako delikatne,ljupke i mirisave.Grudi zaručnice su čelični oklop,ali isto tako i košara cvijeća:Zaručnik ih dapače naziva cvjetnim vrtom,ložnica - neka nam bude dozvoljeno poslužiti se govorom mistika: idući naime ljihovim stopama zaboravljamo na zemlju i na sjetila - je okružena leglima lavljim, /<u>Pjesma</u>,kit.24.br.2./ ali isto tako i vijencima najljepšega cvijeća.Oboje zajedno pletu vijence,to jest proizvode herojske kreposti:

"Izmedju šarena cvijeća i lijepih ruža" /<u>Pjesma</u>,kit.18.br.2./

Kad su kreposti na djelu,osobito kad prodje čišćenje,duše osjeća mir,svijetlo i radost.

Ivan zapaža medjutim,što je svojstveno savršenoj duši.Tumačeći sedamnaestu kiticu "Duhovne pjesme",gdje upućuje poziv Duhu Posvetitelju:

"Dodji lahore,što budiš čistu ljubav,
Zaduvaj u mome lijepom vrtu,
Nek se prospu njegovi mirisi"

"Vieni,Austro che i casti amori
svegli,
Soffia pel mio bell' orto:
Ne spirino gli odori....

- on primjećuje: "Duša se osjeća i ne kuša uvijek aktuelno kreposti,koje je stekla ili primila ,jer one su u zemaljskom životu duše kao cvjetni pupoljci ili kao mirisava trava,čiji se miris ne osjeća dok se ne otkrije odnosno ne pokrene.

"Kojiput Bog ipak čini svojoj Zaručnici i takve milosti,da duvajući u njenom cvjetnom vrtu otvara sve pupoljke kreposti.On joj otkriva mirise bogatih darova i savršenog duha.Objavljujući skrovito blago duše Bog razvija svu njgovu ljepotu.I onda se na zbilja divan način otkriva duši bogatstvo njenih darova i ljepota cvjetova njenih kreposti.A kad se svi ovi cvjetovi rasvatu,oni šire u njoj prekrasni miris, svaki prema svojim vlastitostima." /Pjesma,kit. 17. br 4-5./

Reći ćete: U kakvoj je to vezi s kontemplacijom? Oprostite,ali zar niste čuli,da topli dašak Duha Svetoga stvara cvjetove i nježnim lahorom širi njihov miris?A budući,da duša osjeća sav nebeski miris,zar bi onda to mogao biti plod ćutila ili mašte?

2.) Smirivanje u slobodi duha - Učitelj kontemplacije žarko ljubi slobodu duha,stečeni borbom i smirivanjem

čitavog čovjeka.

Ta snažna želja izražena je u značajnom tekstu,kojim on zaključuje četrnaesto poglavlje druge knjige Noći.Vi ste ga već čuli,kad je bilo govora o "Naučitelju poništenja":

"Oh kako je sretna duša,što se može osloboditi kuće svoje sjetilnosti! Mislim,da to može shvatiti samo duša, koja to kuša,ona će jasno uvidjeti,kako je teškom ropstvu bila podložna,dok je robovala djelima svojih moći i želja. Upoznat će,da je u životu duha prava sloboda i bogatstvo,koje sa sobom povlači neprocijeniva dobra." /Noć II. gl.14.br.2./

A zašto ova srdžba i prezir prema svemu,što je u vezi s osjetilima?

Jer osjetila slabe duh sišući mu srž.Uživanje u osjetnim dobrima,zamračuje um,budući,da ćutila zamjećuju samo ono,što je u stvorovima sporedno. /Uspon III.gl.18.br.3.:gl.19.br.2. Neka se pročita prelijepo 25 pogl./ Evo stoga zaručnica vapi,a zaručnik zapovijeda, da za vrijeme njihova mističnog sjedinjenja nikakova moć svojom bukom i prividnim slikama ne muti njihova mirnog uzajamnog naslađivanja. /Pjesma, kit. 18.,20-21./. . . Zato Ivan naziva ćutila prostim stadom,koje nesavršeno pasu,a pašnik to su niski poslovi, s kojima se nesavršeni naprežu. /Pjesma kit.26.br.14:28.br.6./

U duhovnom vječanju čovjek je potpuno miran,ćutila ne smetaju miru kontemplacije.

Jer upravo kontemplacija smiruje ćutila u spoznajnom redu.Kad nebi nje bilo,ćutila nebi bila smirena,nego mrtva.Sam Svetac kaže u Plamenu,da se ovo ciganško ćutilo u kontemplaciji utapa. /Plamen kit.3.br.36./

Samo u posljednjoj kitici"Pjesme" Svetac se ponovno izmirio sa osjetilima nazvavši ih "vitezovima",koji ne silaze da piju,nego samo,da duž obale vide svježu vodu nadnaravne kontemplacije./Pjesma, kit.40.br.5./

Neizrecivo spoznavanje Boga.- Orao se otkida sa zemlje i lomata svojim širokim i jakim krilima,nadlijeće planine i u velikim krugovima diže se prema modrim visinama,gledajući u sunce.Jedva iz daljine možemo slijediti njegov lijet.

Otkad je duša otkinula usta od osjetnog i počela žudjeti za spoznajom Boga, nije više imala mira. /Idući za Svecem možemo slijediti uspon duše u kontemplativnoj spoznaji.Upoznavanje Boga preko stvorova - Pjesma kit.4-5: nesavršenost te spoznaje i želje za višom izravnijom spoznajom - isto,kit,6-7,10-11:produbljenje spoznaje vjere - isto kit.12.: bljenje spoznaje vjere - isto kit.12.: pravo mistično spoznavanje -kit 13.- koje osposobljuje za spoznajno proživljavanje božanskog djelovanja -usp na pr, kit.17. - dok se duša putem kontem-

placije Kristovih tajna ne preobrazi mistično u božansku ljepotu - kit.37- putem razmatranja unutarnjeg života Božjeg kit 39.: Plamen kit.3.br.1.-24. - i putem tajanstvene spoznaje sviju stvari u Bogu - Pjesma kit.39: Plamen kit.4./ Izmučena žedju za Beskonačnim i Apsolutnim zavjerila se sama sebi,da se neće zaustaviti,dok se nebude obilato napojila Njime.

To su teške stvari,koje izskuju posebnu raspravu.Čitaoci će shvatiti, zašto smo prisiljeni,da preko toga prijeđemo.Tako je i učinila. Od prvoga letimičnog gutljaja Božjeg traga u stvorovima - u tamnim šumama i cvjetnim livadama. /Pjesma kit.4./ Žedj je sve više pali.Ili piti ljubljenoga do zasićenja ili umrijeti:

"Otkrij Tvoje ljupko lice,
Neka me Tvoj pogled i tvoja ljepota ubije"/Pjesma, kit.11./

Nakon duga puta ova žedna i tajanstvena duša zaustavlja se pred kristalnim vodama izvora vjere.Požudno pije - ali neobične li pojave! pije vodu, ali joj ona ne gasi žedj.Oh!

"Se tra queste tue immagini d,argento
Formassi repentino
I cari occhi bramati,
Che stanni in cor,ma sol confusi e ombrati!" /Pjesma.kit.12./

Ljubljeni,za njim ona gori i žedja-

čuo je povik i kao u bljesku otkriva duši svoje oči. "Oblik i lik dragog Dobra" /Pjesma.kit.11./st.5./ utiskuje se na čas u dušu,i ona u zanosu otkriva taj lik u ljepotama prirode: Gore i sjenovite doline,daleki nepoznati otoci, veličanstvene i buče rijeke,nježni,milotni lahori: vi ste za me moj Ljubljeni! Bijela i čista svjetlosti prvih praskozorja,smirena sinfonijo svijeta, tiha harmonijo svijeta: vi ste za me moj Ljubljeni! /Pjesma,kit.14-15./

Njena žedj još se nije utažila. Hoće da vidi ljepotu Božju,da se u Njoj ogleda, i da se u nju pretvori.

"Godiamoci,o Diletto,
E andiamoci a vedere in tua belezza"
"Uživajmo,o Ljubljeni,
i gledajmo se u Tvojoj ljepoti!"...
/Pjesma,kit.36.st.1-2./

Ljubav joj dala smjelosti i ona želi prodrijeti u neprohodne puteve tajna Kristovih.I dok vidi i dok se ogleda i prodire do dna,eto u nepomućenoj tišini,u vedroj noći samotne kontemplacije,u miru šume i ozračja - eto pjesme slavuja - počinje slavujevo biglisanje slave.To je glas Zaručnika,to je glas zaručnice,i napokon to je snažan zbor čitavoga stvorenog svijeta. Laus gloriae!Stvaralačka moć Božja,tajna unutarnjeg saopćenja ljubavi,sklad, život,snaga,ljepota sviju stvari u beskrajnoj pučini Bića,u kome se svako-

bivstvo radja,plovi i pjeva. /Pjesma, kit.39.,6.: Plamen kit.4.str.4-8./

Ako se usudjujete tražiti još nešto uzvišenije onda tražite,ali ne izvan sv.Ivana od Križa.

On,kao istraživač nepoznatih svjetova,vodit će vas.A uspijete li svladat sveti strah,sidjite s njime u ponore morske.On sekreće unutar duše prodirući u neizmjerne dubine,koje samo Beskrajnost može ispuniti.Mnoge svjetiljke slične kraterima u erupciji,osvjetljuju tamu ovih dubina.Nemojte misliti, da smo u svijetu bajka.To je svijet Božanskog Bića,koji je jedan u bezbroj raznih savršenstava.On se u najvišoj mističnoj kontemplaciji saopćuje duhovnim moćima duše,koje su rasplamsane i obavijene sjajem. /Plamen kit.3. br. 1-24. To je djelo koje ukratko iznosi opis Sveca.Treba čitati ove stranice,u kojima je Ivan jednako najveći mistik, teolog i pjesnik./

+ + + + +

Zaključimo,ili točnije završimo.

Ivan od Križa je veliki mislilac i veliki umjetnik: ali za nas je on naročito - neka mi bude dozvoljeno govoriti i u ime moje dvojice subraće - Učitelj kontemplativnih duša,Teolog ljubavi, Naučitelj poništenja.

Učitelj ili vodja? - Učitelj po svome nebeskom znanju,Vodja,jer nas za ruku vodi najtamnijim i najvišim putevima molitve.Nitko nije govorio o neistraživim stvarima kao on.

On ima vrlo visoku misiju: da uči duše najčišćem idealu,nepokvarenoj duhovnosti Evandjelja.Njegova je nauka neusporedivo visoka,ona je originalna, ona je snažna: još više,ona je herojska. Ona daje životu herojski smisao.

Mudrost i heroizam: dvije snage velikog čovjeka.Ali Ivan ima više mudrosti od jakoga i više snage od mudroga,a više od obojice najveću sintezu, to jest sjedinjenje.Život i mudrost u njemu su jedno: herojska mudrost sjedinjena je s herojskom dušom.

On je učitelj velikih duša.Nije on previše kontemplativan,nego smo mi odviše uronjeni u osjetila.

Danas više nego ikada on je na svjetioniku i mora poučavati.Ne stoji, da i u današnjim vremenima nema duša, koje bi ga mogle razumjeti.Danas više nego ikada treba velikodušnih duša.Sav duhovni svijet je u grčevitoj krizi: to je istina.Ali upravo stoga,što se naoko sve ruši,Bog i duh ljudski ostaju nepomični.

O. Simon od sv. Alberta

III. - U T J E C A J -

1. DUHOVNI VODJA

Uvodna misao

Neprekidni porast duša,koje - pozvane od Boga i prezrevši osrednjost- streme prema punini nutarnjeg života, dragocijen je zalog bolje sutrašnjice, koju svi priželjkujemo radi općeg stanja.Bog u svojoj providnosti na izvjesnim povijesnim prekretnicama pokazuje, da se "njegova ruka nije skratila"

/Iz 59,1/, i da"njegova milost obiluje tamo,gdje se umnožio grijeh"./Rim.5.20/ A to služi na utjehu dobrima,za podršku plašljivima i kao poziv izgubljenima.

To ističe i sv. Ivan od Križa u svojim opomenama.On kaže: "Gospodin je smrtnicima uvijek otkrivao blago svoje mudrosti i svoga duha: ali ga mnogo više otkriva u ovim vremenima,kad ljudska zloba sve više otkriva svoje lice" /Duhovne opomene/.

Kako onda,tako je i danas.

Što je gušći mrak,to svijetlo Božje više sja.Što je više ruševina,koje smrt širi,to se Božji život više utvrdjuje i veće slavlje slavi.Što je veći bijes,kojim svijet razara moralne i duhovne vrednote,to je veća snaga,kojom se one nameću duši u skrovitosti.

Jednom riječju: protiv poplave zla stvaraju se nasipi dobra.Ako rastu lažni proroci,istodobno rastu i glasnici ljubavi.S jedne strane silno nas žalosti golem broj duša,koje se zadrvaju na ispraznosti života.S druge pak strane veseli nas kad vidimo koliki broj onih koji unutar samostanskih zidina,ili na mučnim putevima ovog svijeta,u časnom svećeničkom staležu kao i medju redovima Kat.Akcije,osjećaju poticaj želje i poriv volje,da se potpunim predanjem dadu Bogu,Božjoj ljubavi i Božjim interesima.

Bog ih zove,a one su spremne da mu odgovore.

Stoga takve duše osjećaju hitnu potrebu za duhovnim vodstvom.Istina je, da bi ih i sam Bog mogao voditi.On je to katkada i učinio,a čini i danas.Ali obično i redovito to se ne dogadja.On izgradjuje svoje svece posredovanjem i sudjelovanjem svojih blaženika.Potrebno ja dakle,da ovi službenici budu sposobni suradjivati s Bogom: da naime osjete svu Božansku ljepotu ovoga poslanja. Oni moraju biti uvjereni,da je to najplemenitiji oblik apostolata i prema tome posvetiti mu se onom spremom,koju ta najviša božnaska umjetnost predvidja i nalaže.

A ima li danas mnogo takvih uvjerenih i spremnih duhovnih vodja,koji bi znali tim dušama reći i dati ono,što one traže i očekuju? To zaista ne bih mogao ustvrditi.Dapače,ako smijemo vjerovati svome - iako neznatvom - iskustvu,morao bih reći,da se nerjetko i na duhovnom području ponavlja onaj teški i tužni uzdah uzetoga u Ribnjaku: "hominem non habeo" /Iv.5,7,/: nemam nikoga tko bi me razumio,tko bi mi pokazao pravac,tko bi me ohrabrio,da se uspnem na strmi cilj.Koliko puta duše upravo vape za ovom riječi svijetla,utjehe i ohrabrenja.Namjesto njihove nesigurnosti,ona bi im unijela vedrinu,koja bi kao tračak plavetnila rastrgala njihovo olovno i burno nebo,da se njihove

snage probude i odlučno pokrenu. Ali ta riječ ne dolazi. Njihov krik gubi se u praznini, a one, izgubivši pouzdanje padaju mlitavost i klonulost.

Providencijalno je dakle, da se sada sjećamo četvrte stogodišnjice divovskog lika ovoga Sveca, koji je bio stručnjak u duhovnom vodstvu. Neka taj spomen probudi veći broj njegovih sljedbenika, koji će - odgojeni u njegovoj školi i nadahnuti njegovim primjerom - biti kadri, da bolje shvate tajin-stveno djelovanje milosti. I umjesto da bacaju duše u malodušnost, ili da ih hirovito ili nasilno zaustavljaju na putu, kojim bi Bog htio voditi, neka im budu andjeli čuvari, prosv etljeni i mudri vodje, sposobni da sveto privedu kraju veličanstveni pothvat njihova posvećenja. Jednom riječju, neka budu graditelji, kipari, očevi i učitelji.

Time smo došli do trećeg dijela u ciklusu ovih predavanja. Najprije "Čovjek", onda "Nauka", a sada "Utjecaj" na duše. Prije svega utjecaj Sveca na duše, koje je on - kao "Duhovni vodja" vodio. S najviših vrhunaca, s orlovskih visina, kamo su se naši prijašnji predavači popeli, sidjimo dakle večeras u skromnu nizinu i nastojmo zateći Ivana od Križa u njegovu divnom djelovanju duhovnog vodje.

Mali predgovor

Prije svega, priznajemo, da je ovo

naročiti oblik njegova apostolata, da su se na području ove složene i delikatne umjetnosti svi darovi njegove naravi i milosti razvili i očitovali u potpunoj mjeri. Izričito kontemplativna duša, koja je žudjela da se zakopa u Kartuziju: učenik reda, u kojem se pustinjački život spaja s apostolskim, u kojem se na divan način kontemplacija spaja s akcijom - ali uvijek uz prevlast prve, t. j. da prva skuplja svjetlo a druga ga izžaruje, prva hrani ljubav a druga širi njen plamen - kao takav, primio je Ivan od Serafske Majke točno označenu misiju.

Ona, koja već pet godina naporom, gorljivošću i mučnim žrtvama medju ženama ostvaruje divan ideal prvotnog Karmela, sada živo želi, da ga može ostvariti i medju muškar ima. Glavni razlog je ovaj: Da njene kćeri mogu u njima imati ne samo mjerodavne poglavare i vizitatore, nego takodjer - ali ne i isključivo - učene i sposobne vodje, koji će ih odlučnom rukom i sigurnim okom blago voditi strmim usponom do vrhunca svete Gore, gdje ih čeka najuzvišeniji zagrljaj.

"Ali nisam imala nikoga - kaže ona - i nisam znala što da učinim" /O. Silverije od sv. Terezije, Historia del Carmen descalzo, IV, 29-30./.

I Bog joj šalje Ivana. Jednoga dana dodje pred nju neki mali i mladi re-

dovnik. I Terezija, onim svojim divnim poznavanjem ljudi, koje je kod nje značajno, ili točnije, instinktom genija i intuicijom svoje svetosti, odmah otkriva u njemu čovjeka, kojega joj je Providnost poslala. Prepoznaje u njem savršenog redovnika, koji će biti idealan predstavnik novoga Karmela. Taj čas ona otkriva u njemu dapače duhovnog oca svojih kćeri, a kasnije i svojih sinova. Ne prepoznaje ona u njemu organizatora i glavu svoje Reforme, nego njenu dušu i srce /P. Bruno di Gesu Maria, S. Giovanni della Croce/.

Kroz neko vrijeme sv. Majka ga drži uza se, stavlja ga na čelo novih Karmela i usavršuje ga u svojoj školi. A zatim, pošto mu je dala i odjeću, koju mu je sama priredila, šalje ga sa svojim blagoslovom u jednu kolibicu u Durvelu, da ondje kao magister novaka osnuje novi samostan.

Istina, u prvo vrijeme nema tamo novaka, ali zato ima okolni puk. Ispovijedajući i propovijedajući Ivan u kratko vrijeme uli svoj serafski žar i svoj visoki duh molitve u ovaj narod. A kad stadoše pritjecati prvi novaci, čiji odgoj, radi izvjesnih oporih i neuravnoteženih temperamenata, iziskuje mnogo brige, i donosi sa sobom pravih i ozbiljnih poteškoće, Ivan se odmah pokaza izvrsnim učiteljem žrtve i umjerenosti. On ukanja i suzdržava pretjeranost, a unosi u srca duboki osjećaj sigurnosti

i mira.

A kad se s osnutkom prvoga Zavoda u Alkali javlja potreba postavljanja smjernica, koje će biti u skladu s Reformom i koje će trebati slijediti, da nauka i molitva idu usporedo, on će taj pravac uklesati u jednoj izreki, u jednoj lozinki. A zatim će ga i ostvariti u svojim mladim studentima. Ovi pak, vodjeni njegovim očinskim savjetima, uvijek će rado stavljati svoj umni rad u službu Boga, koga će dublje upoznati i snažnije ljubiti.

Kasnije, kad Terezija drhteći preuzima tešku službu i vrlo delikatnu službu poglavarice u samostanu Utjelovljenja, ona hoće uza se Ivana, kao ispovjednika i duhovnog vodju svojih novih kćeri. Svetac sluša i s jednim subratom povlači se u kućicu, koju mu je Majka podigla kraj samostana. Tu se on kroz pet godina neumorno i vedro žrtvuje. Plodovi su dragocijeni i obilati: površnost se smanji, redovnička disciplina procvate, žar se obnovi. Sin je uistinu upotpunio i okrunio djelo svoje Majke, koja je u tome uživala

Ali eto, nad njenim jadnim sinovima provali oluja progona. Prva žrtva, koju ova oluja zahvati jest Ivan, prvorodjenac, ugaoni novoga Karmela. Ugrabljen usred noći iz svoje kućice i surovo bačen u pravi pravcati zatvor u samostanu "ublaženih" u Toledu. Hranjen pogrdama ostao je ondje više od osam mjeseci.

Ali to su bili mjeseci u kojima je Bog usavršio svoje remek-djelo,i u kojima je Ivan dosegao vrhunce. Tu je novim mističnim iskustvima uvećao i ojačao svoje osobine Oca i Učitelja. Izišavši posredstvom Marijinim iz "ovoga kita koji ga je progutao",kako se kaže,on će te sposobnosti znati iznova novim žarom primjeniti na korist sinova Reforme,od kojih će mnogi postati njenim stupovima u raznim samostanima,kamo ga bude poslušnost zvala. Ali takodjer i na korist kćeri,koje žudeći za savršenstvom hrle u ove Gospine golubinjake,što nastaju i cvatu u sjeni samostana.

I tako se dogodi,da najprije samostan u Baesu,a zatim onaj u Granadi,pod njegovim neodoljivim utjecajem i njegovom snažnom i blagom djelatnošću postadoše dva prava laboratorija izvanrednih duša. Jer Ivan,koji posjeduje genij visina,čeliči i izradjuje,oblikuje i pripravlja velike utemeljiteljice. A te će sutra širom svijeta,u domovini i izvan nje,imenom i ljubavlju Serafske Majke raznositi duh i žar,što a je u njima užgao i odgojio njihov mistični otac.

Tu bih mogao dodati njegov visoki duhovni rad što ga je medjuvremeno vršio medju svjetovnjacima,muževima i ženama,pravednicima i grešnicima,profesorima i djacima,upravnicima i učenjacima. Svi ga oni traže u raznim samostanima gdje je bio prior,da ih on očisti i pouči,odgoji za ljubav i dovede do sve-

tosti. Značajan je tu primjer samoga Lorenza de Cepeda,koji k njemu dolazi po savjetu svoje sestre Terezije od Isusa. Jer Ivan se svakako ne ograničuje na to da - tako reći - uz pučke cijene dijeli odrešenja,kako se katkada dogadja. Nego on vodi dušu od grijeha do milosti: od milosti do pokore,a od pokore do ljubavi i savršenstva. O tome nas uvjerava sama Obnoviteljica crtajući ga divno u pismu Majci Ani od Isusa. "Upravo mi je šaljiva vaša bezrazložna tužba, kćeri moja, - kaže ona - kad pomislim da imate ondje mog o. Ivana od Križa,koji je nebeski i Božji čovjek. Vjerujte, kćeri moja,otkad je on onamo otišao, nisam u cijeloj Kastiliji našla nikoga koji bi bio kao on...koji bi toliko revnovao na nebeskom putu. U ovome svecu imate veliko blago.... neka mu sve sestre otvore svoju dušu. Vidjet ćete koliko će im to koristiti i kako će napredovati.... Naš Gospodin udijelio mu je posebnu milost. Sa svoje strane uvjeravam vas,da bih smatrala velikom milošću,da imam u blizini mog o. Ivana od Križa,jer je on doista otac moje duše,jedan od onih,od kojih je ona primila najveća dobra. Kćeri moja,nastavlja ona uporno,obraćajte se njemu svim pouzdanjem,jer on je uronjen vrlo duboko u duhovne putove,te povezuje veliko iskustvo s najdubljom znanosti. One koje su bile odgojene u njegovoj nauci,jako osjećaju da im on fali. Zahvalite Bogu, koji je odredio da ga imate tako blizu.

Pisat ću mumodmąh da vam pomogne. Znam njegovu dobrotu i sigurna sam da će on učiniti,ma o kakvoj se potrebi radilo" /O.Silverije,cit.dj.V.gl.7./.

Mislim da je to više nego dovoljno,da opravda ono što sam na početku ustvrdio: da je naime vodstvo duša naročiti oblik njegova apostolata,kojim je njegov život isprepleten,obuzet i ispunjen. Na temelju toga možemo pozdraviti u Ivanu duhovnog Oca one redovničke obitelji,kojoj je zadaća,kako je to netko genijalno primjetio,da u Crkvi Isusa Krista razvije i uzdrži kontemplativni duh: odnosno -kako se kardinal Piazza,patrijarha Venezije,divno izrazio u prekrasnom djelu,koje nedavno izašlo: "ne da drugima daje bogatstvo privatne kontemplacije - contemplata aliis tradere - nego zlatni ključ okovan od prokušanih učitelja,kojim će ući u najskrovitije blago Božje: contemplanda aliis tradere" /Vita Contemplativa,svibanj 1942./.

Dobar pastir

Jasno je dakle,da je naš Svetac bio duhovni vodja i da je njegovo duhovno vodstvo u svakom pogledu bilo vrlo uspješno. To proizlazi i iz mog,iako kratkog izlaganja.

U čemu je tajna ove divne uspješnosti?.... Poznata nam je klasična parabola o "Dobrom pastiru",tako lijepa u svoj svojoj jednostavnosti i tako izrazita u svom značenju. I eto,ta parabola, koja je za Isusa postala historijom, mora biti program za sve one,koji su kao sudionici njegova svećeništva,pozvani da nastave njegovu misiju otkupljenja i posvećenja. Oni moraju imenom i djelom biti duhovni vodje drugim dušama. Sv. Ivan je u sebi utjelovio tu parabolu i postao uzornim duhovnim vodjom. To ćemo sada vidjeti.

Duhovni vodja mora se u prvom redu osjećati pastirom:

"Ego sum Pastor...." /Iv.10./

To znači,da mora visoko cijeniti svoju misiju,vjerovati u vodstvo,smatrati ga najvišom umjetnošću."ars artium", kao što ono i jest,jer mu nije svrha da promiče sjaj lijepoga u materiji,nego sjaj milosti u duhu. Ukratko,on mora biti uvjeren u svoju misiju. Ivan je to i bio. To zaključujemo,bez obzira na svjedočanstvo njegova čitavog života, iz njegovih posve odredjenih i upornih tvrdnja.

Za njega je potreba duhovnog vodstva osnovno načelo. Čujte ga: "Tko neće da ga vodi učitelj,sličan je drvetu, koje se nalazi osamljeno usred polja bez gospodara. Njegovi plodovi,ma kako bili bujni,ne će sazreti,nego će ih ubrati putnici: /Duhovne opomene/. I dalje: "Sama duša bez ikakvog učitelja jest kao užareni komad ugljena,koji je

sam. I umjesto da sve više gori, on se ohladjuje" /Isto/. I konačno, da se ograničim na posljednje svjedočanstvo: "Da duhovne osobe budu sigurne, neka se dadu voditi savjetima svoga duhovnog vodje" /Uspon II.gl.20.br.8./.

Zato on pripisuje najveću važnost izboru učitelja: "Duša koja ne želi nazadovati nego napredovati, neka pazi kakvim se rukama povjerava....jer kakav je učitelj, takav će biti učenik, kakav otac takav sin" /Uspon III. gl.44.or.2./.
Na temelju toga upućuje on opomenu duhovnim vodjama, da misle na odgovornost koju su preuzeli na sebe prihvaćanjem vodstva. "Božje stvari - piše on - treba obavljati uz mnogo razmišljanja i otvorenih očiju" /Plamen kit.3.br.32./.
Radi toga on kaže, neka svećenici dobro paze, da ne vode duše prema svom osobnom gledištu, kao da su oni tu glavni činioci, a ne samo orudje u rukama Božjim. Neka ne propuste u svoje vodstvo unijeti potpuno uvjerenje duha i svu onu pomnju, koja tom vodstvu osigurava uspjeh. Neka se radi svoje udobnosti ne izgovaraju s time, da se posvećenje duša tiče isključivo Boga. Ne, ono se tiče i svećenika. Doista, Ivan kaže, da Bog ni one duše, što ih sam poučava, ne upućuje u svemu što je potrebno za duhovni život, nego mnoge stvari prepušta poučavanju i upravljanju onih, koje je postavio namjesto sebe.

On mnogo trpi na pomisao, da ih pu-

no ima takvih, koji su radi slabe spreme odnosno radi nepromišljenosti ili radi nemara loši ispovjednici. Takvi sebe izlažu opasnim pogiblima i teško će ostati bez kazne, a dušama nanose neprocjenive štete.

Ivan, koji je obično u svojim djelima tako miran i vedar, raspaljuje se, kad govori o tim lažnim i lošim pastirima. On naziva kugom pojavu, da neki sprečavaju redovnička zvanja i guše poziv Božji u dušama. A to se dogadja u svim vremenima, pa i u našim.

Istina je, da naš Svetac nišani u glavnom na one ispovjednike, koji svoju privatnu pobožnost miješaju s božanskim unkcijama, koji poput kovača kuju i svojom nezgrapnošću onemogućuju polet duša, lišavajući ih na taj način mnogih dobara. No svakako ne isključuje ni one koji su lakomisleni ili šeprtlje u duhovnom životu. Vodstvo duša se dakle ne smije uzeti na laku ruku: to je naprotiv najsvetija i najdelikatnija misija, koju treba razvijati u suradnji s Bogom. Ona stoga traži pravu spremu i ujedno iskorištavanje svih snaga i svih najboljih osobina. Traži se prije svega velika dobrota, koja će osvojiti dušu sažaljujući ih, pomažući im i potičući ih na dobro.

"Pastor bonus...."

Dobrota otvara srca, omogućuje i olakšava iskrenost, približuje nam du-

se i pribavlja njihovo povjerenje.Dok im naprotiv oporost udaljuje od na . Surovošću se ne upravlja,a još manje se njome može voditi nekoga.To odlučno tvrdi sv.Ivan,koji tu manu često osudjuje i kod poglavara i kod ispovjednika.On postavlja ovo načelo: "što je ispovjednik svetiji,to je blaži" /O. Bruno,cit.dj./.I ne htijući,on je time ocrtao samoga sebe.Zato u apostolskim procesima tako jasno iskače ova činjenica: Ivan od Križa bio je u svojim odnosima prema dušama sama blagost

To nam tvrdi i o.Gabriel,koji tu blagost niti nakon dugih godina ne zna i ne može zaboraviti.Razgovarajući sa sv. Ivanom svatko je imao osjećaj, da govori "Snebeskim dvorjanikom,sa serafom,s upaljenom bakljom".Njegove su se riječi nametale duhu,a njegova je blagost nalazila put u srca.

To nam ponavlja s.Augustina od sv.Josipa.Ona ističe veliku blagost, kojom je sv.Ivan stišavao duše,umirivao bojažljive,koji svom ispovjedniku - kako nam je poznato - pripravljaju mučenički vijenac.Dok su se drugi brzo umorili vodeći takve duše,koje su katkada i izbjegavali,Ivan toga nije činio.On ih je uvijek strpljivom nježnošću slušao i smirene otpuštao.

O tome nas uvjerava o.Elizej,koji svjedoći,da su i same njegove pouke i prekori nosili biljeg blage

strogosti i velike očinske nježnosti.

To nam potvrdjuje o.Ljudevit,koji donosi prekrasnu sintezu duhovne djelatnosti našega Sveca i pokazuje,kako je ona prožeta najljubeznijom dobrotom.

Ta se dobrota proteže i na grešnike, ljude pokvarene i opasne,težeći da njome pokrije mnoštvo njihovih grijeha.Kod njega nema nijedne od onih gesta,od onih provala,koje mnogo puta uništavaju dugi i strpljivi rad,što su ga jadne žene ili zaručnice ili majke izvele u potpunoj tišini,ne bi li se njihove drage ali zalutale osobe vratile Bogu.Naprotiv,on je uvijek jednako i nepromijenjeno krotak,pa i onda,kad bismo mi poput sv.Tome sigurno posegnuli za užarenim ugarkom.Pri tome mislim na onaj opće poznati prizor s mladom napasnicom, koju vedra dobrota Ivanova,puna dubokog sažaljenja obraća u pokornicu.

Ta se dobrota očituje iskreno i na vrlo delikatni način i onda,kada tješi žalosne.Koliki hrle k njemu! A on ih sve prima,tješi i podiže.Dapače,tek što bi vidio kojeg redovnika da je žalostan ili potišten,odmah bi ga pozvao na stranu - kako iskazuje o.Gabrijel -.Poveo bi ga sa sobom u samostanski vrt ili u otvoreno polje,i redovnik bi se vratio ne samo vedar,nego spreman da iz ljubavi prema Isusu podnese nove nevolje.U Caravaci nalazila se jedna redovnica vrlo žalosnog duha.Sv.M.Terezija napisa njenoj poglavarici: "Nastojat ću,da o.Ivan

od Križa dodje tamo....Utješite se s njime,jer to je duša,kojoj Bog saopćuje svoj duh" /O.Silverije,cit.dl.VIII! str.278./. Malo kasnije javlja joj da je Otac krenuo,te joj ponavlja svoje preporuke.

Njegova dobrota odsjeva i u vodstvu samih odabranih duša.Iako voli raditi brzo,kako ću dalje reći,on ipak ne sili,ne umara,ne pravi skokove,nego čeka,shvaća i uvijek velikom blagošću vodi u visine.To je značajka njegovog duhovnog vodstva.

Znamo,da je vrlo oprezan kad se radi o vizijama i objavama.Dapače,on se odlučno protivi,da se tome poklanja pažnja.A ipak ne odobrava ispovjedniku i osudjuje ga,ako nije blag i strpljiv prema dušama,koje mu se u tom pogledu povjeravaju.To obrazlaže time,što na taj način nestaje njihovog povjerenja. Odbačene oštrim riječima,one postaju zbunjene i smućene,te se nužno zatvaraju u sebe. "Treba naprotiv,zaključuje on,postupati blago i mirno,hrabreći ih da se povjere." /Uspon II.gl.20.br. 18./

"Što je ispovjednik svetiji,to je blaži".To je njegovo osnovno načelo,njegov program.To je odraz njegove velike ljubavi prema dušama,a ujedno i tajna njegova utjecaja i neodoljivog čara što ga je nad njima vršio.

Blagošću ih je vezao uza se,blagošću ih je vodio Bogu,kao neisporedivi vodja,Dobar Pastir,pravi predšasnik Franje Saleškoga.

Medjutim,dodajem odmah,da blagost kod njega nije bila isto što i slabost. Obratno! Istina je,da se poput milosrdnog Samaritanca znao samilosno sagnuti nad svaku slaboću i krhkost ljudske naravi,ali... tanquam auctoritatem habens, uvijek uvjeren i sveto ljubomoran na svoju nadmoćnost.Nikada nikakva odstupanja prema svojoj duhovnoj djeci,nikakve nagodbe,nikakve slabosti.Osjećao se Učiteljem i Ocem.U tom svojstvu bio je doduše vrlo blag,ali i odlučan i slobodan prema svakome bez razlike.Dapače i prema Serafskoj Majci.Jednoga dana kad je on bio ispovjednikom u samostanu Utjelovljenja,ona mu povjeri,da vrlo voli primati Isusa u većoj Hostoji.E dobro! Nekoliko dana kasnije Ivan dijelio redovnicama sv.Pričest.Kada dodje Terezija na red,on se zaustavi,prelomi Hostiju i dade joj samo polovicu.Sigurno je htio,da je otcijepi od onoga,što je moglo biti odviše sjetilno u samom njenom pričešćivanju.Njihovi duhovni razgovori bili su česti.Ali ako je Ivan i sjedio,Terezija je morala klečati, pa i kroz dulje vrijeme.To je on od nje tražio,da je vježba u poniznosti. Pazite,ona je već bila u pedeset i sedmoj godini života,a on tek u tridesetoj.Ali Ivan se osjećao Ocem njene duše,te ju je dapače nazivao "kćeri moja" na vrlo veliku sablazan Ane od Isusa.

Njegov stav medjutim bio je sasvim prirodan i razumljiv.

Da, iako je bio blag i dobar, ponavljam, bio je takodjer neovisan i odlučan, te vrlo suzdržljiv, naročito prema ženama. Znao je vrlo dobro, da "je jedina posljedica ljubeznosti ta, što ona radja uzajamnim osjećajem, od koje duša nema nikakve koristi", ovo će Ivan kasnije napisati ispovjednicima kao opomenu /O. Elizej de Los Martires, Dictamenes de espiritu dist. 14 Obras de S.J. de la Cruz (Ed. Silverio IV. str. 538)/.

/To je vrlo blago rečeno, jer se u tom kriju sasvim druge pogibli. Ako ništa drugo, svećenik ostaje bez svog autoriteta, gubi svoju slobodu. A onda, umjesto da vodi, kako si to umišlja, on slijedi svoju penitentkinju uz neizbježivi slom duhovnog vodstva.

....Cognosco eas.....

Uz dobrotu, koja je kći ljubavi i majka blagosti, ispovjednik mora imati osim toga i dar razboritosti, po kojoj će znati sve bolje prosudjivati duše, sve potpunije i dublje poznavati njihove sposobnosti, njihove mogućnosti, njihova pozitivna i negativna svojstva. Na taj način moći će u njima otkriti djelovanje milosti, pronaći i najmanji otpor ljudske naravi, koja bi ih mogla zavesti na krivi put. Prema raznom položaju u kojem se duše nalaze, on mora ucijepiti u njih i primijeniti na njih velika načela duhovnosti. Jednom riječju, razboritost mu je potrebna, da njegovo vodstvo bude uspješno i da može zaista o sebi reći: cognosco eas...bonus pastor proprias oves vocat nominatim...

Ivan je to zaista mogao kazati. Duboko je poznavao svoje duhovne sinove i kćeri i zvao ih je imenom. Pa i u svim zakutcima duše on se uistinu lako kretao. Savršeno je poznavao tok strasti, lutanja mašte, vijuganja samoljublja, skokove taštine, jednom riječju sva krivudanja i slaboće naše jadne ljudske naravi. To nam medju ostalima kaže i ovaj prizor. Jednoga jutra sakristanka je zaboravila oltarno platno. Misa treba da počne, ona bi htjela popraviti svoju zaboravnost, ali se boji, da joj Majka glavarica ne prigovori. Zato se ne usudjuje napustiti svoje mjesto. Zamoli stoga potiho o. Ivana, da on sam uzme neopažice što je potrebno. Ivan medjutim upotrebi zgodu koja mu se pružila, da onu dobru redovnicu ispravi, te joj reče: "Idite i uzmite tjelesnike: ako vas pak Majka utemeljiteljica zapita što nosite, recite, da ispravljate jednu svoju zaboravnost" /O. Bruno, cit. djel./. To je tek neznatan prizor, ali mnogo otkriva. Terezija opravdano piše: "Smatram da je vrlo mudar....i da bistro sudi. Čini mi se, da počinjemo dobro". O tome naročito govori njegova "Tamna noć" sa svojim živim i jetkim sličicama, koje se doimlju kao "instantane-slike". O njima se prije govorilo, zato ih ovdje samo letimice

spominjemo.

Najprije su opisane duše,koje oholost kvari,koje sebe uvijek previše cijene. Mnogo obećavaju ,a ništa ne izvrše.One vole zanose,ali samo onda,ako to drugi vide.Zatim dolaze one,koje se pretrpavaju sa slikama i raspelima,s relikvijama i s "Agnus Dei" više nego djeca s igračkama.Ove duše sad uzimlju ovo,sad ono i uvijek bi htjele nešto novo,neku promjenu.To su žrtve duhovne lakomosti.A onda,eto srditih:oni su stalno nemirni, uvijek se ljute na se,što su još uvijek mankavi i nesavršeni.Ovi bi po svoj prilici htjeli u jednom danu doći do svetosti.Eto i onih,koji hlepe za pokorom, koji se ubijaju svakovrsnim mrtvenjem, koji se iscrpljuju i troše nerazboritim, neurednim postovima,ne pitajući nikoga za savjet.I mogao bih tako nastaviti i dalje,slijedeći ga u njegivu psihološkom istraživanju,u čemu ne zaostaje za ženevskim biskupom.Mogao bih dozvati u pamet njegove duhovite slike,koje ni sam La Bruyere ne bi sigurno odbio.Ali mislim da je dovoljno,ako ustvrdim da Ivanovu doista prodornom,intuitivnom i -recimo-kliničkom oku ništa ne izmiče.To je sretna osobina,koja će mu i te kako pomoći, da ustanovi djelovanje Božje u dušama i da ga uspješno pomogne.Pomoću nje će on moći razjasniti najtamnije točke mističnog života,iznijeti najhitnije probleme, pred kojima se duhovnik može naći.Ta osobina će mu pomoći da pruži najbolja rješenja u raznim slučajevima,pa čak i da

točno odredi kriterij i postavi sigurne zakone.

I tako dok je Ivan od Križa u svome životu bio dobar pastir,koji tješi i pomaže duše u nutarnjim kušnjama,blaga ruka koja im olakšava težak posao čišćenja,siguran vodič kroz tamu,poluga ko ih - bez neumjerne žurbe - diže do najviših visina,danas je on učitelj učiteljima,vodja duhovnim vodjama.

Kao duboki poznavalac psiholoških odjeka,koje razvoj milosti nužno sa sobom donosi,on nas na doista nenadmašiv način uči ka o možemo iz psihološkog stanja du ,što nam ih je Bog povjerio, upoznati djelovanje milosti,koja ih potiče.Na taj način on nam pomaže,da ih vodimo i podupiremo ,da u njima promičemo djelovanje Božje,umjesto da ga zaustavljamo i sprečavamo.

S.Augustina,koju smo malo prije spomenuli,nalazila se u vrlo teškoj duhovn j muci.A nije se nikomu povjerila.Naš Svetac došavši u samostan dade je dozvati k sebi.I kad ona dodje k njemu,reče joj:"Kćeri moja,ne mučite se radi ove žalosti.To nije ništa,sve će se svršiti za vaše dobro".Tako je i bilo.

Majku Mariju od Isus mučila je jedna napast,radi koje je sasvim klonula.Kad je došla pred Ivana,on joj naredi da obnovi redovničke zavjete. Ona ih položi u njegove ruke,a napasti

za uvijek nestade.

Istina,mi ne možemo očekivati da poput sv.Ivana od Križa čitamo u srcima i da imamo drugih izvanrednih milosti,kojima je njegov duh bio obogaćen, a njegov utjecaj i ugled toliko povećan. Ali iskustva o mistici,koja naš Svetac stavlja duhovnim vodjama na raspolaganje,više su nego dovoljna,da oni mogu kao pravi pastiri dublje upoznati svoje ovčice i sve ih po imenu zvati.

....dat animam suam....

Potrebno je da sad istaknem drugu jednu značajku duhovnog vodje.A to je:da bude svima sve,kako kaže apostol,da sve predobije za Boga.On treba da dade dušama svoje mogućnosti,svoja nastojanja,svoju revnost,sve što ima,sve što jest,i to u potpunom predanju.

I u ovom pogledu Ivan je uzorni duhovni vodja.On nije ništa uskraćivao, sve je dao dušama ne štedeći samog sebe i ne umarajući se nikada.Bio je veoma genijalan u izboru najprikladnijih sredstava za promicanje savršenstva i neobično sretno ih je primjenjivao.On je bio pravi umjetnik svetosti.I sv.Alfonso to priznaje.

Prirodno je,da je on ovu umjetnost vršio prije svega iza rešetaka ispovijedaonice.Ondje se on susretao s dušama i od srca k srcu razgovarao sa svojom djecom. Ali iza toga njegovo se vodstvo proširilo od pojedinaca na cijelu zajednicu, naročito u samostanima,te bi u valu svijetla i žarke ljubavi obuhvatio čitav samostan. "Kad je o.Ivan dolazio u samostan,da nas ispovijeda,izjavljuje jedna redovnica,činilo se da se cijela kuća pretvorila u raj.Sve smo tada gorjele ljubavlju prema Bogu i željom za savršenstvom" /O.Silverije cit.dj./ Po prirodi on je neprijatelj beskorisnih razgovora.Znamo dapače,da je nekim brbljavim osobama,kakvih nikada ne manjka, kojima se uvijek hoće savjeta,i prodika - začepio usta,davši im ovu lekciju: "Kad znamo što nam je činiti,onda ne treba ispitivati,nego raditi". Ali kad se radilo o pravoj koristi,kad se našao pred čistim,iskrenim i velikodušnim osobama,nije štedio ni briga ni napora ni vremena.Takvima bi se sav posvetio. To svjedoče njegove kćeri.

Od rešetaka ispovijedaonice prelazi na rešetke u govornici,gdje se s redovnicama pobožno zadržava u duhovnim razgovorima i konferencijama.Tamo pitanjima i odgovorima objašnjava i ispravlja,razvija i produbljuje svoju nauku. Redovnice hvataju najljepše njegove misli i prenose ih na papir.A onda ih poslije ljubomorno čuvaju i pohlepno uvijek iznova čitaju šapćući s ganućem: "Naš otac je pravi Svetac".

Jednoga dana kad se s njima razgovarao o vrlo uzvišenom predmetu,koji se kao uvijek odnosio na Boga,jedna redo-

vnica počne govoriti jednu običnu pjesmicu /tolika je bila sloboda u tim razgovorima!/Kad je Svetac uhvatio nekoliko riječi,reče joj: "Što to recitirate? ponovite!" Sestra posluša.A on zapamtivši pjesmu,stvori prema njoj nekoliko stihova najčišće ljubavi prema Bogu.

Eto i ceduljica:kratke misli,jezgrovite izreke,duhovne opomene,"prava zrnca papra",kako ih otac Doria označuje,"koja unose oganj u srca" /D!Chevallier.Les avis,Not.hist./,i koje se radi svoga zbijenog oblika lako pamte.

One ceduljice bi Ivan ostavljao sad jednoj sad drugoj sestri uz poziv, da ih za njegova odsustva "promozgaju". Ti papirići vjerno odrazuju duhovne potrebe pojedinih duša.Ujedno se odatle naslućuje,kako Svetac živo želi njihovo posvećenje i kako se u tu svrhu sa svime služi.

Evo i crteža:U slici Raspetoga, koja ulijeva više pobožnosti nego bilo kakvo umjetničko djelo,i po nacrtu"Gore savršenstva",koji u krupnim potezima pokazuje nauku Uspona,označio je on put kojim se dolazi do uskog sjedinjenja s Bogom; od potpunog odricanja do punine ljubavi.Istina,to je jednostavni nacrt, bez svih onih ukrasakoji se obično dodaju kod izdanja i umnažanja njegovih djela.Ali uza sve to,nacrt neizrecivo drag njegovoj djeci,koja ga primaju iz njegovih ruku (i koliko je on takvih kopija načinio!).Oni ga čuvaju u svom

brevijaru i drže pred sobom kao uspomemenu i kao poticaj na velikodušnost.

Vjerujte,za njih je prava sreća ta briga i njega takvog vodje,koji sve uspjehe svog invencioznog genija postavlja u službu svog umijeća.Ovu sreću oni cijene,iskorišćuju potpuno i zahvaljuju za nju Gospodinu.Ali na žalost ne potraja dugo i tako se radosti što ga imaju u svojoj sredini pridruži tuga rastanka.

A onda eto i pisama,koja brišu daljine i dopuštaju Ivanu,da nastavi voditi svoju djecu iako je udaljen.Premda je on daleko od svega što je suvišno, neprijatelj svakoga prikrivenog samoljublja,veliki ljubitelj šutnje i apostol potpunog otcijepljenja,ipak se u vrlo velikoj mjeri dopisivao sa svojom duhovnom djecom.To su uostalom činili i brojni drugi sveci: svi naime znamo, da crkvena književnost posjeduje mnogo takvih zbirka pisama.Istina je,da ih od našega Sveca posjedujemo tek nekih dvadesetak.Ali ne treba zaboraviti,da je postojalo vrijeme,kad je svako prijateljevanje s njime značilo zločin.S. Augustina nas uvjerava da je u Granadi spalila čitavu jednu vrećicu toga.Nikakvo čudo dakle,što tako malo ima pisama od sv.Ivana od Križa.To su samo ostaci brodoloma.Ali kod toga je važno,privlačivo i značajno baš to,da se sva ova pisma odnose na duhovno vodstvo.U jednom od njih,što ja uputio Ivani Pedra-

ca,spominje se stalno dopisivanje.I druga pisma govore slično.Iz apostolskih procesa zaključujemo,da su se osobito mnoge duše povjeravale preko pisama svom dalekom ocu.One su mu na taj način iznosile svoje sumnje i otkrivale svoje nemire.A otac je bio nježno zabrinut za njihovo dobro,pa im je uvijek spremno odgovarao.Čas u kratkim zbijenim pisancima,čas u opširnim raspravama,koje su bile prožete vrlo uzvišenom naukom.

Ne mogu propustiti ni pjesme pune dražesti i svježine.Usred muka toledskog zatvora,u opojnoj šutnji samoće,one mu namiru neodoljivim porivom iz srca raspaljena ljubavlju,iz duha obasjana svjetlošću.Zato su za Ivana i pjesme odlično orudje apostolata.Pjesnik i to veliki pjesnik,on pjesmi povjerava svoja mistična proživljavanja.I u tim djelima divnog sastava,koja su prepuna dubokih mističnih misli,sažimlje on svu suštinu svojih učenih rasprava.Sinovi Reforme znadu ih na pamet,ponavljaju ih i često pjevaju.U onom božanskom ritmu,koji je tako pun nebeskih odjeka,oni nalaze u teškim časovima života utjehu i vedrinu.A u časovima neizbježivog umora crpe oni iz njih nove i svježe snage, da obnovljeni i okrepljeni nastave svoj strmi put i uspon.Svi pak znamo,da je Ivan svoja neumrla djela pisao potaknut božanskim saučešćem prema dušama i ljubavlju kojom je izgarao za njihovo posvećenje.

Dobar Pastir je dakle neiscrpivi u svojim nastojanjima,neumoran u svojoj djelatnosti.Sav se daje,svima se služi, sve žrtvuje za dobrobit svojih ovčica.

Tako je eto radio Ivan od Križa sa svojom duhovnom djecom i njegov upliv bio je dubik i trajan.Ovdje mi se nameće jedna moralna refleksija.Ali ostavit ću je da upotpunim sliku Dobroga Pastira,odnosno duhovnog vodje,što je divno oličen u velikom Svecu,koji sada pred nama stoji okrunjen dvostrukim vijencem znanosti i svetosti.Znanost je neophodan uvjet vodstva,a svetost je njegova kruna i pečat.Prvi vodi duše bez krzmanja i eksperimentiranja,a druga daje radu duhovnog vodje najveću uspješnost i privlačivost dobra primjera.

....et educit eas....

Nakon onoga što ste čuli od vrijednih predavača,koji su se prije mene izredali,bilo bi suvišno i dalje govoriti o znanosti i učenosti sv.Ivana. Možda će biti korisnije ako se zadržimo na jednoj potankosti.A to je: Ivan snabdjeven velikim mističnim znanjem vodi dakle duše k svetosti.Dobro je.Ali kamo ih točno vodi i kako ih vodi?

Kamo ih vodi?! Jedinstven je i odredjen cilj što si ga je postavio: Voditi k Bogu,sjedinjenju s Bogom,najvišem sjedinjenju koje se ovdje može postići, sjedinjenju preobraženja,koje napokon nije ništa drugo nego pretvaranje u Isusa Krista.Ali i ako naš Svetac gleda

na krajuputa Isusa kao Boga,za vrijeme puta on promatra i upire pogled u Isusa kao Čovjeka.Božanstvo je cilj,čovječanstvo put.Ne može se doći do cilja, ako se prije ne prevali put: ne možemo se preobraziti u božanstvo,ako ne nasljedujemo presveto Čovječanstvo.Svi napori duše imaju se usredotočiti u nasljedovanju Isusa,koji trpi.U opomenama i u pismima,ali naročito u svom duhovnom putokazu,on se na to neprekidno poziva. Duša može samo onda napredovati,ako se nasloni na Isusa,ako gleda u Isusa,ako ljubi Križ Isusosv.Križ! Eto putnoga štapa,što ga Ivan pruža svojoj duhovnoj djeci."Tko ne traži križa Kristova kaže on,taj ne traži ni slave Kristove" /Duh.opom./. I dalje: "Križ,to su ona vrata,koja vode u bogatstvo Božanske mudrosti: /Pjesma B.kit.36.br.13./.

Kako vidite,njegova strastvena ljubav prema Raspetomu vraća se i prožimlje njegovu nauku,ona sačinjava temelj njegovog sustava i odrazuje se u njegovu vodstvu kao daleki,ali živi i savreni odjek apostolov:"Što smo u boli sličniji Kristu,to ćemo više sudjelovati u njegovoj slavi" /Rimlj.VIII.17./. Što dublje se u nas utisne lik trpećeg Isusa,to ćemo se potpunije u njega preobraziti već na ovoj zemlji. Et educit eas: putem Krista -Čovjeka vodi ih Kristu-Bogu.Et pascua inveniet:u Kristu Bogu i čovjeku pripravlja im najhranjiviju i najbiraniju pašu.

Isus Krist zauzima dakle središte

njegove nauke i njegova duhovnog vodstva.

Kako ih vodi?! To jest,koji je duh koji Ivana potiče? To je lako reći:duh totalitarnosti.Ivan ne pozna polovičnih mjera,ne zaustavlja se na polovini puta, neće da zna za zaobilaženja.On ide ravno.Voli okomite staze.Hoće sve,traži sve.Do dna,do vrhunca.Ne govori nam samo o Bogu,nego o najvećem sjedinjenju s Njime.Ne pokazuje nam samo savršenstvo,nego puninu savršenstva.A to iziskuje najveći napor i potpuno odricanje. Od potpunog poništenja do apsolutnog Sve.Zato i čita jedna Karmelićanka na papiriću,koji joj je Otac ostavio:"Sve za te,ništa za me".Ali eto odmah i druge izreke,koja je tješi i puni nadom:Bog se ne zatvara u Sebe,nego se daje sav, onome,koji se Njemu sav daje".

To je glavni motiv,duhovna atmosfera u kojoj se njegovo duhovno vodstvo kreće i kojim odiše.

Klima svakako neugodna ljudskoj naravi:pred njom se ljudska narav propinje i plaši.Ali upravo radi toga,to je najpovoljnija klima za odgoj i za disanje Svetih:najprikladnija,da se u svijetu unaprijedi procvat Svetaca.Ona može doprinjeti,da najljepše i najuzvišenije kitice obogate uzvišenu epopeju kršćanskih vjekova,epopeju svetosti,koja pripovijeda i klikće od svijetla i ljubavi Božje.

Svete su uistinu bile one čete du-

ša,one divne vojske kontemplativnih duša,koje proizadjoše iz škole sv.Ivana od Križa.One sačinjavaju njegovu najljepšu krunu.Pri tome mislim na one velike Utemeljiteljice,od kojih je preko 10.000 Bosonogih Karmeličanka,koje danas postoje na svijetu.Silnom ljubavlju oca i pastira,on nam ih je oblikovao jednu po jednu.A njegov utjecaj traje i danas i sve dalje se širi.Ali ne samo u teškoj polusjeni Terezijinih samostana,nego i na osunčanim stranama svijeta, u srcima mnogih duša,koje naročito danas gase žedj čistom i bistrom vodom njegove nauke.Pod vodstvom takvoga Učitelja one uče,da skrivene,šuteći trpe, da pjevaju dok su im oči zastrte suzama, jednom riječju,da žive životom ljubavi i boli.To su ovčice koje ga poznaju, koje zamjećuju njegov glas,te vedre i jake idu za njim.Jer doista Ivan ide pred njima.

....ante eas vadit....

Ako je zbilja istina,da je blagotvorni utjecaj sv.Ivana od Križa uvjetovan i potpomognut njegovom nebeskom naukom isto je tako istinito,da je taj utjecaj učvršćen i zapečaćen heroizmom njegove svetosti.To je istina za one, koji su bili toliko sretni da su ga osobno poznavali: a to je istina i za nas, koji ga posredno poznajemo.On je pravi pastir koji ide pred svojim ovcama.Njegova nauka je osnov njegovu životu,a njegov život je odraz njegove nauke.U

učitelju Križa vidimo učitelja Raspetoga.On je onaj put što vodi na Svetu Goru,koji nam je sam zacrtao tolikim znanjem.On se prvi njime uspeo kroz tamni mrak noći velikodušno i herojski dosegavši njegove krajne vrhunce.I kad je stigao tamo,predaje se pjesmi,dok sav ne usplamti živim plamenom ljubavi, koji je epilog i nagrada tolikih tjeskoba,obećanje i preludij vječnoga blagdana.

Znamo da je snaga primjera neodoljiva,da primjer više od svega utvrdjuje i potkrijepljuje nauku.Zaista,svet život je najdostojnija kruna i ujedno najbolja pomoć duhovnom vodstvu.Jer svetost će najbolje održati duhovnog vodju pod utjecajem Božjim,čije djelovanje on mora pomagati.On će ga najbolje sačuvati da ne skrene i da ne poskliznе, što bi za njega i za duše bilo veoma štetno.Tako misli i naš Svetac kad kaže: "Bog zazire od onih,koji uče dobrom duhu,a sami ga nemaju" /Uspon III.gl.44 br.3./.

Uza sve to ostaje istina,da nepoznavanje puteva Božjih,kako i sv.Ivan na nekoliko mjesta tvrdi,najviše škodi dušama,jer ono je stvorilo i stvara nepotpune i nesposobne ispovijednike.

Z a k l j u č i m o

Sv. Ivan od Križa je dakle stručnjak u duhovnom vodstvu,idealni duho-

vnik,uzor ispovijednika.Naročito medju potomcima Karmela on je ovoj misiji posvetio čitav život i ubrao velike plodove.On ju je veoma uzvišeno shvatio i osjetio strahovitu odgovornost,koja je s njom povezana.Uvijek se smatrao orudjem u rukama Božjim i tako je i radio. Blage ćudi,ali ujedno otvoren i slobodan,bio je pun delikatnosti i suzdržljivosti.Ove osobine otvaraju i potiču srca na povjerljivost,što je potrebno u duhovnom vodstvu,ali one takodjer odlučno uklanjaju svaku pogibeljnu srdačnost. Fini psiholog i teolog umio je lako prodrijeti u duše i sigurnim okom uočiti u njima djelovanje Božje.Zanešen živom ljubavlju prema dušama,on je na bezbroj načina pomagao i olakšavao to djelovanje,vodeći se kod toga jedinim programom da ih sve odlučno,najkraćim putem preko stepenica Križa dovede Kristu. Budio je u dušama riječima,ali poglavito svojim herojskim primjerom strastvenu ljubav prema Raspetome,koji je bio jedina njegova težnja,njegova slava, njegova nagrada.

Pastir duša u potpunim i božanskom smislu te riječi! On ih još i danas providencijalno pase,dajući time najvrijedniji doprinos mučnom a tako potrebnom djelu duhovnog vodstva.

To je djelo potrebno kažem,jer, kako sam u početku ustvrdio,danas svijetom prolazi novi i svježi val prave duhovnosti.Neprestano raste broj plemenitih duša,koje možda iz otpora prema prosječnosti - ovdje ta sredina nije baš "zlatna" - što ih okružuje,željno streme prema Bogu i očekuju

...."na sidru...
znak božanski
za novi put"... (Zanella).

To su dragocijene zahihe naše sutrašnjice.

To je nada Majke Crkve.

To je vojska pravog spasa.

Na nama je da im budemo uporišta i vodiči,oci i pastiri.Na nama je da im pružimo krila za veliki lijet prema svijetlu,prema ljubavi,prema životu.

Ivan ponizni i veliki Svetac i Učitelj pruža nam u preobilju svijetla,primjera i iskustva.

Na nama je da se time okoristimo!

\+ + + + + + +

O.Anastazije od sv. Krunice

7. S V. I V A N O D K R I Ž A I

K A T O L I Č K I L A I K A T

U duhu hodočastim u Španiju 16. stoljeća,da ondje potražim svoga Oca. Znam za preveliku njegovu ljubav i plodnost,a ipak u duši drhćem od straha.

Krstarim Španijom Karla V. i Filipa II.,gdje se moć i slava rumeni grimizom krvi: Španija Inkvizicije,koje se crveni u bljesku lomača gdje se

gdje se vjera zanosi gledajući preživjelu,ali ne i svladanu maursku veličinu.

I kao da nisam dovoljno zbunjen epskom silovitom veličajnošću ovoga vijeka,rekoše mi na odlasku: susrest ćeš svog Oca"na kraju jedne ceste,strašnog, krvavog i osušenih očiju" /Huysmans!/. Ili možda ćeš ga vidjeti "kako kao pijani i slijepi orao grčevito leti prema sniježnim vrhuncima" /Maeterlinck/. Pa kako da se onda pred tom nadljudskom veličinom ne osjetimo sićušni i prestrašeni?....Ali srce ima svojih intuicija, koje osvjetljavaju metež duha:one će mi pomoći,da nadjem Oca Reformiranog Karmela.

Eto ga: U Medini del Campo usred bogatih Kastilijanskih trgovaca i genoveških bankara,susrećem ga na kraju jedne ulice....Pruža ruku moleći milostinju za jadne okuženike u bolnici! Nema mu još dvadeset godina,a s lica mu otsijeva najčišće plemstvo,njegova mrtvoga oca i blaga dobrota majčina.

Zašto su te, o Ivane de Yjepez, proglasili neljudskim,nepristupačnim, a ja te nalazim,kako si iz ljubavi prema Bogu i Božjim stvorovima postao brat-prosjak?....Možda tvoje drhčuće srce osjeća,da u isto vrijeme dok ti pružaš ruku za siromahe,iz velike duše Terezijine niče u Avili novi Karmel, koji će se u Tebi utjeloviti,u kojem ćeš se ti prvi zaljubiti u Raspetoga?.. Ne znam.Ali otkad te vidjeh,da prosiš

Ljubav,shvatih,da se tvoje poslanje sjedinilo s misijom Karmela i da se ono proteže na sve duše.Tvoja povijest, tvoja duša,tvoja nauka,kucaju za svačije srce,tražeći radi Boga,ljubav Božju.

Sveti Ivan od Križa nije dakle divlji,suhi.On ne bježi od ljudi,nego im se srdačno približava.On traži srca...
Lakomislenima,koji rasipaju svoje srce, njegovo traženje nije ugodno.Poslužívši se nehotičnom sukrivnjom nekog bešćutnog pisca i hladnog povjesničara,oni su skovali bijednu osvetu,te ga proglasili tvrdim,neljudskim,apstraktnim bićem.Tako je Ivan postao isključivo Svetac zatvorenih asketa i raspetih pokornika.To je zabluda.

Nema sumnje,da duše posvećene uzvišenom zvanju nalaze kod njega dublje razumijevanje i veću bratsku naklonost. Medjutim u bogatstvu njegova genija i u preobilju njegove svetosti ima svijetla i plamena za svakoga,pa i za bojažljivog učenika Isusova.

Dapače,ovim našim nastojanjem,koje je plod dodira sa životom sv.Ivana od Križa,želimo dokazati,tako se barem skromno nadamo,da katolički svjetovnjaci - dostojni toga imena - imaju na temelju njegove povijesti,njegove duše i njegove nauke,vrlo uzvišenih razloga, da ga ljube i da mu se dive.A to udivljenje i ta ljubav nisu samo njihovo pravo,nego mogu postati i njihova dužnost,u interesu njihova nutarnjeg

života.

Povijest

Zemaljska povijest sv.Ivana od Križa utopila se u more njegova dubokog mističnog života.Naše oko ostaje zasljepljeno i začudjeno na taj pogled.A u toj zapanjenosti izmiču nam mnoge stvari.Tako nismo nikada prije opazili veliko bogatstvo dokumenata,koje posjeduje Svečeva fotografija u vezi s njegovim odnosima sa svijetom izvan samostana. Sv.Ivan od Križa okružen rodjacima,vezan slatkim vezama prijateljstva,koji pazi na društvenu ugladjenost,koji je zauzet materijalnim poslovima,svakako nije rejovita slika,ali je ipak duboko utisnuta.

U Durvelu,u Manceri dobri seljani poznaju prvog Bosonogog Karmelićana, koji se kao Isus smiješi njihovoj djeci, koji je blag i dobar,učitelj i tješitelj.U Postrani,u samostanskom vrtu, Ivan predstavlja knezu Ruy Cjemez Franju de Yepez ovim riječima poniznog plemstva: "Evo moga brata,koji radi,da si zasluži kruh".

Kao rektor Karmelskog Zavoda u Alcali svojim žarom privlači misaone sveučilištarce i velikodušno cvatu redovnička zvanja.Svetac još nema trideset godina,mlad je,a bratimi se već s plamenim umovima,kod kojih izazivlje udivljanje,blagosivljajući heroizme.

Godine 1572. Avila ga prima kao ispovijednika u samostanu Utjelovljenja. Ne spominjući ostale pohvale, ograničit ćemo se na bl. Anu od sv. Bartolomeja. Ona nam saopćuje, da se sv. Tereziji veoma svidjao njegov način i obazrivost kojom je uredio odnose izmedju samostana i svjetovljaka. Nije tu bilo nikakva sukoba, ali niti kakve slabosti, nego neodoljiva poniznost, kojom je umio prositi kruh za sestre, zaručnice Isusove. Brat sv. Terezije i njeni prijatelji Lorezzo de Cepeda, Franjo de Saleedo, Donna Guiomar de Ullva svom dušom su prionuli uza nj: on im uzvraća ljubav. A kad kasnije taj njihov prijatelj bude zatvoren u Toledu, oni će za njim plakati.

Njegova privlačivost je duboko ljudska, zato joj podliježu i oni opaki, kod kojih se ona pretvara u plodan apostolat. Diže iz blata jadnu griješnicu, kao što će kasnije u Segoviji otmjenu svjetsku damu, Angelu de Ateman. Oslobadja jednu opsjednutu, razoružava i umiruje svoju drsku napasnicu i tako od vojske otkupljenih duša on stvara jedno veoma drago stado, koje ne napušta ni uz cijenu nasilja i rana. To je sveta vjernost prema dušama i ljudska nježnost prema slabima, koju ni tijelo izmučeno trapnjom ne guši, niti je samostanska šutnja gasi. Jer ona je pravi plod ljubavi!

I kad je sv. Ivan od Križa živio

kao pustinjak u samostanu, na gori Kalvariji, često bi ga u tami praćenoj vječnim šumom Guadalquivira, čekao na duhovni razgovor po koji nepokorni vitez, koji se vrzao medju vrletima Sierre, a sada ukroćen i raskajan njegovom ljubavlju što sve spašava.

Od godine 1579. on je poglavar u Baezi. I jedan svjedok nas uvjerava, "da su k Ivanu kao božanskom proročištu grnuli najsvetiji, najozbiljniji i najmudriji ljudi grada. Isto tako i učenjaci, profesori sa sveučilišnih katedra. I svi bi odlazili diveći se njegovom govoru".

Mudrost i milosrdje su cvali u njegovoj duši!

Kad se na grad oborila kobna pošast gripe, nekadanji bolničar u Medini del Campo, našao se na čelu svojih redovnika herojskom i materinskom brigom uz postelju oboljelih od zaraze.

Ovo je činio vrlo radosno i smatrao to posve prirodnom stvari, zato nije mogao razumjeti zahvalno udivljenje gradjana. Ganutljivo je kako se on čudi mističnoj duši, pučanki Tereziji de Ybros, koja mu za okrepu njegovih redovnika, shrvanih naporom i bolešću, nudi tridesetak pilića. On ne bježi od tjelesne bijede, nego kao čovjek bratski olakšava svaku patnju i svaku suzu.

Pogrešno je misliti, da ga njegovi zanosi udaljuju od nas. Što znači ako

on upravo u Baezi bježi od oltara da izbjegne božanskom žaru ljubavi,izazivajući time neobičan poziv jedne svete žene "da andjeli dodju dovršiti ovu misu",kad znamo da u isto vrijeme on dopušta jednom razvratnom vitezu - koji se kasnije velikim žarom obratio - da stalno prisustvuje noćnom molenju Jutarnje? Što onda,ako u Granadi roni u dubine svojih tumačenja punih ljubavi i "poništenja",kad istodobno nalazi vremena da pomogne zidarima,kako će to kasnije učiniti u Segoviji,da plate velike dugove,kad misli na oskudicu i glad ublažujući ih uvijek svojom budnom ljubavi,koja stv . čudesa?

Kako je on bliz životu!

Puk u Granadi znade to vrlo dobro a sv.Ivan od Križa ne štedi se ni malo. Jedan svjedok tvrdi nam:"Ljubav sluge Božjega prema bližnjemu bijaše vrlo velika.Neke je dizao iz poroka ispravljajući ih i namečući im poštovanje samim svojim pogledom.U onima,koji su s njim dolazili u saobraćaj i koji su ga motrili,raspaljivao je Božansku ljubav i blago ih priklanjao savršenstvu.Pomagao je svima neumarajući se nikad:toliko je žedjao za spasom duša"....Ljudevit od sv.Andjela često je puta gledao,kako ga salijeću boležljive i žalosne duše, koje su drugi odbijali,jer su ih one zamarale.Ivan naprotiv ih je slušao i tješio neumorno i s takvom milinom,da zato treba blagosivljati Gospodina." Jedan moderni Svečev životopisac tumači: "To je sveopći apostolat,tim uspješniji,što je dublji.Ni sami bijednici ni iz daleka nisu neosjetljivi za žive vode,koje izviru u visinama,samo ako one prolaze kroz kanal ljubavi Kristove. To je ona,koji Ivanu de Pedraza nježno naziva "kćeri moja u Gospodinu",i koji joj dne 12. listopada 1589. piše ono sjajno pismo,što bi ga svaki duhovni čovjek morao čitati u časovimaodmora. On,čije se riječi utiskuju u srce učitelja Ivana Sanchez Mirana,potomka jednog od osvajača kraljevstva,nalazi na obronku los Maritres plamene riječi,riječi ljubavi,kad se ondje jadni Mauri pokršteni od Antequeruela,na njega obraćaju.Njegova je vjera tako živa,da užiže i njihovu.Tko da izbroji konačna obraćenja,koja je sv.Ivan od Križa ondje izvršio medju onima,koji su bili Španjolci samo po imenu i kojima se sv. Oficij stalno prijetio?....On nije pravio razlike izmedju tih jadnika i mogućnika,koji su k njemu dolazili." /O.Brunood G.M.O.C.D..San Giovanni della Croce,tal.prijevod.Milano,1938.str.241.sl. - Povijesnu dokumentaciju našeg djela izvadili smo najviše iz "Historia del Carmen Descalzo" od č.o.Silverija od sv.Terezije naročito iz kanonskih procesa,koje je ovaj otac objavio u "Karmelskoj Mističnoj knjižnici" sv.XIV./ Bio to ma tko,možda neka nemirna gospodja strahovito napastovana nečistim slikama, ili koja bezimena mulatkinja....,on je svima poklanjao razumijevanje,dobrotu, mir.

Onaj Ivan od Križa,koji živi na vrsinama svoje gore,uvijek je onaj blagi Ivan di Yepez,koji prosjačeći ljubav u pratnji svoje majke i brata prolazi krajevima vedre Kastilije i vatrene Andaluzije,blizak ljudima velikim i malim,hrabrima i plašljivima!

Ni djeca,koja tako dobro ćute istinu,ne boje se njega.U Granadi traži ga i povjerljivo mu se približuje jedna djevojčica,imenom Justina de Paz:u Segoviji okružuju ga Bernarda i Jeronima de Carrien,a kad odrastu one će se sretne sjećati,kako je Svetac"vrlo često" pohadjao njihovu kuću i kuću tetke Donne Angele d' Espinosa.

Čini mi se,da vidim,kako se one svete ruke spuštaju na nemirne glave djevojčica,dok se njegova nježnost stapa s nježnošću majke.I čitam one slatke riječi iz "Tamne noći": "Nakon,što se duša obratila Bogu i obiljno odlučila da Mu služi,Bog joj obično hrani duh, i miluje ju,kao što ljubezna majka čini sa svojim nježnim djetetom.Majka doista grije svoje čedo toplinom svojih grudi, hrani ga svojim mlijekom i slatkim i probranim jelima,nosi ga i stišće u rukama obasipljući ga poljubcima i draganjem." /Noć,gl.1.br.2./

Kako je opravdano ganuće njegova zadivljenog životopisca."Najsladje riječi španjolskog jezika,nježnost prema majci... saučešće prema dušama bez vodstva,prema bijednicima i bolesnicima,Ah!

kako sve ovo ublažuje fizionomiju,koja se često pridaje ovom,hodočasniku apsolutnoga!Ivan je pravo janje.Poput sina sv. Monike znade i on,da je "bolje plakati" i tužiti se,nego biti bez toga, jer time bi ostali bez pravoga ljudskog srca." /O.Bruno od I.M.,cit,dj,str.219/ Zaista,nismo ga nikada vidjeli "na kraju ulice strašna,krvava,suhih očiju." A niti nam povijest dopušta,da ga gledamo zakopana u strogom samostanu,pristupačna jedino gorljivim novacima,zanesenim redovnicima i po kojem povlaštenom mističnom duhu.Njegova je duša odviše velika,da se tako ograniči.

D u š a

Slika,koju smo usput promatrali otkriva nam u sv.Ivanu od Križa naravno bogatstvo razumijevanja i najfinije uzajamnosti /solidarnosti/ sa životom ljudi.To je solidarnost,koju njegove kreposti ne uništavaju,nego je uzdižu u svijetlu ljubavi.Ljudi i njihov svijet nisu za njega tek ništavilo,odjeveno zavodljivošću,kojoj se svijet mora opirati.Oni su njemu takodjer,dapače, rekao bih,prije svega,braća,kojoj treba sve darovati ne tražeći ništa za sebe. Nauka poništenja,koju on proživljuje, ne stvara od njega "strašnog asketu,čovjeka,koji si je iščupao srce",nego ona u Bogu preoblikuje dušu po sebi tankoćutnu i punu "gotovo ženskog" žara.Tako se njegova ljubav prema ljudima i

stvarima,njegovo razumijevanje života, njegovo bratstvo prema svima,koji imaju srca po nadnaravnom bogatstvu užiže,osvjetljuje,postaje velikodušno.Stoga svjetovnjaci nisu za njega /kako bi to mogli biti za neku školu i zalutalu svetost/ "izgubljeni ljudi",vezani bezuvjetno za bijedu ovog života.Oni su za njega braća porodice velike u svom kršćanskom dostojanstvu i u svom pozivu na složene dužnosti.Uz ovu obitelj ćuti se vezan vezama krvi,koje on ne kida,nego ih blagosivlje vezama prijateljstva,koje ne prezire,nego posvećuje,vezama zahvalnosti,koje poštuje,a nada sve vezama apostolata,koje ljubi.

Čitaocu prvotne opreznosti,koju je Svetac napisao,može se pričiniti,da su ovakva ljudska popuštanja srcu daleka njegovoj duši.Ali oporost njegovih neumoljivih riječi smekšava se kad gledamo, kako na pr. ga u Durvelu s ljubavlju okružuju njegova majka,brat i šurjakinja,koje je on pozvao,da tamo obavljaju skromne samostanske poslove.

Duša sv.Ivana rodjena za ljubav, shvatila je evandjeosku zapovijed mržnje kao i zapovijed ljubavi.I on je ostvaruje ljubeći do krajnosti jedino Boga, a sve stvorove radi Njega.

Time možemo protumačiti neke njegove postupke.

Evo ga u Avili sama u njegovoj svetoj sobici.Najednom otvore se vrata, a pred njim bjesni drska djevojka,kojoj

je strast obuzela pamet.Dramatska atmosfera,ali Ivan osluškuje u duši mirno strujanje mržnje i ljubavi.Zavodnički stvor traži od njega ljubav,na koju samo Bog ima pravo.I zato on djevojku mrzi bez milosrdja.Žrtva strasti otkriva mu bijedu srca,i on je ljubi bez osvete.I zato je izbavlja i spašava. Ovo tajanstveno spajanje mržnje i ljubavi,koje na oko zamračuje lik Svečev, ---- naprotiv osvjetljuje kristalnu čistoću njegovih prijateljstva,najveću nesebičnost njegove zahvalnosti,i velikodušno predanje njegova apostolata. Ali ono ne uništuje pri tom njegove srdačnosti i radosne svježine.Čujte, kako Svetac piše jednoj dobroj gospodji: "Isus bio u Vašoj duši.Zahvaljujem Mu,što mi je dao prigodu,da Vam pišem,da se ne kaže,kako Vi to,nažalost tvrdite,da zaboravljam na siromahe, hraneći se potajno.I sama pomisao,da biste mogli tako vjerovati kao što govorite,vrlo mi je teška.Bilo bi vrlo zlo,kad biste tako mislili nakon tolikih iskaza s moje strane.I da to tvrdite upravo onda,kad sam to najmanje zaslužio.Samo bi to trebalo,da Vas zaboravim! Pomislite malo,da li bi to bilo moguće kraj onog poštovanja,koje gojim prema Vama.... Pišite mi brzo i češće... bio sam malo bolestan...preporučite me Bogu,kćeri moja u Gospodinu". /Pismo g.Pedraza/ A drugom prigodom: "Ne znam,kad ću otputovati.Osjećam se dobro iako sam.-što se tiče du-

še - jako zaostao.Preporučite me Gospodinu i predajte za me češće pisma br. Ivanu ili redovnicama.Kadgod je to moguće.Bilo bi bolje,kada ta pisma ne bi bila tako kratka." Koliko ljudske i ponizne nježnosti!...

Prijeteljstvo ima pravo i na prijateljska obaviještavanja.Pa ih ni naš Svetac nikako ne odbija.On umije latiti se pera i pisati g.Ani de Penalosa,svojoj vjernoj kćeri,koja ga je iz Granade slijedila u Segoviju: "Isus bio u Vašoj duši kćeri moja.Primio sam ovdje u Penueli svježanj pisama,što ga donio sluga.Vrlo mi je milo plamenito sjećanje.Sutra odlazim u Ubedu,da izliječim neku groznicu,koja me već dulje od tjedan dana drži i ne pušta me.Stoga mi se čini,da su mi potrebni lijekovi... Vrlo se veselim,što je gospodin Don Luigi /brat gospodje kojoj je pismo upravljeno/ već svećenik Gospodnji.I želim mu, da to bude kroz mnogo godina.....Ne usudjujem se moliti ga,da se kojiput i mene sjeti u svetoj misi.Ja,medjutim, kao dužnik,činit ću to uvijek,jer iako sam zaboravan moram ga se sjećati,jer je spomen na njega toliko povezan sa spomenom na njegovu sestru,koje se uvijek sjećam.Mojoj duh. kćeri gospodji Agnezi izručite mnogo mojih pozdrava u Gospodinu.Molite Ga obje,da se udostoji spremiti me,da podjem k Njemu.Sada više neznam,što bih pisao,i stoga prestajem. To takodjer i radi groznice,premda bih želio biti opširniji.Ne pišete mi ništa,

napreduje li parnica ili ne?" /Pismo gospodji Penalosa./

Nismo,se ustručavali donijeti ovo pismo tako puno života upravljeno jednoj svjetovnoj ženi,da vam možemo postaviti pitanje: je li sv.Ivan od Križa uistinu hladan i zatvoren,bez osjećaja i bez smij eška?

On koji ne poriče čežnje za svojim zavičajem Kastilijom,ne stidi se kao uskrsni dar zamoliti posredovanje sv. Terezije,da može napustiti Andaluziju, koju nije mogao zavoljeti?...

Jedan glasoviti španjolski učenjak vrlo opravdano tvrdi,da se oko duše ovoga Sveca stvorila dvostruka legenda:crna legenda i plava legenda - Obje su u isključivom smislu krive.Lažna je crna legenda,koja izobličuje sv.Ivana prikazujući ga u nekom liku kao,da nije čovjek: lažna je plava legenda,koja ga uzvisuje stvarajući od njega andjela. Uz takve predrasude duše se od njega udaljuju,jer misle,da on ne vidi njihova svijeta i ne dijeli njihovih opravdanih oduševljenja.Drže,da on ne blagosivlje njihove radosti,ne cijeni njihove nade.A ipak,kako je stvarnost sasvim drukčija!

Ivan od Križa vidi sigurno iz svoga mističnog svijeta /kao spisateljica "nutarnjeg dvorca"/ "ružnu komediju života",ali on je umije shvatiti i oplemeniti ljubavlju.Jer on postaje brat ljudima,koji se u njoj kreću,bilo u ve-

ličini,znanosti i umjetnosti,bilo u poniznosti rada.

Znanstveni istraživač nebeskih dubina može osjetiti blizinu pustinjaka iz Segovije,koji se iz malene špilje, "otkud ne vidi mnogo neba" zanosi i u oduševljenju pjeva.Kako zgodno rekoše redovnice,on je postao "češljugar Božji" Duh,zadivljen prirodom,koja je puna čara,naći će se skupa sa kontemplativcem Kalvarije i Los Martiresa,koji osjeća veličajnost andaluzijskih oluja i slatkoću samoće Sierre,kao i poeziju raspjevanih šuma.

Možda je El Greco u Toledu vidio, kako se Svečev duboki pogled zaustavio na njegovim slikama,iz kojih odiše heroizam.Skromniji Ivan di Vera u Baezi svakako je našao dragovoljnog pomoćnika u primitivnom,ali sposobnom risaču mnogih likova Raspetoga Krista i puno simboličkih crteža.

Boscan i Garcilaso de la Vega nisu u kastilsku poeziju uzalud unijeli talijansku tehniku i pomalo duh Petrarkin, jer se pjesnik "Noći" i "Pjesme" njima poslužio,te se lirikom ljubavi uzdigao do vrhunaca izdjelane umjetnosti skladnom finoćom.

Rekoše,da sv.Ivan od Križa nije volio umjetnost.To je istinito samo onda, kad se pod umjetnošću ne razumijeva sjajno ostvarivanje lijepoga,nego neplodan i prazan zanatski rad bez duše.

Svakako,tko je vidio Sveca,kako oborenih očiju prolazi ispod čudes-a Alhambre u Granadi,morao je shvatiti, da iznad ljubavi prema umjetnosti u njemu bukti ljubav prema Bogu.

Čini se,da iz onoga,što smo do sada rekli,možemo povući ovaj zaključak: Sv.Ivan od Križa blizak je životu svijeta u onome,što je u njemu najpoštenije i najdostojnije..I ljudi,koji ostvaruju manifestacije života,kao: obitelj, znanost,umjetnost i rad,njemu su i kako blizi.Ovaj je zaključak od osnovne važnosti za one,koji žive u svijetu,te su mogli posumnjati,da je duša Svečeva za njih zapečaćena škrinja.Njegov duh,rastvoren pred svim dušama,umio ih je privući svojim toplim sjajem i znao se je davati iznad svega.Zaustavimo se časak, da analiziramo ovaj velikodušni stav, što ga Svečevi suvremenici nazvaše: stav čovjeka Božjeg.

Današnji svjetovljaci možda često otkrivaju,da je njihov svećenik "odviše ljudski".Oni radi toga i trpe,jer bi htjeli,da on bude bez slaboća i bez suvišnih povjerljivosti.Sv.Ivan od Križa je jedan takav uzor.Zapamtio je,što mu je upravnik Granade rekao,da naime više voli redovnika u samostanu nego u društvenim posjetima.I godine 1583. na kapitulu u Almodovaru reći će javno, da su posjeti redovnika svjetovnjacima opravdani jedino onda,kada ih vodi kršćanska ljubav i potreba.

Tom povučenošću daje pobudu i primjer svjetovnjacima,a istodobno primjer razborite budnosti nad samim sobom,jer je svijet pun pogibli.Jednom dobrom subratu,koji ga je vidio svega zaokupljena u zidarskim poslovima,reći će smiješeći se: "Sinko moj,ne bojte se,kad radim s vapnom i kamenjem,mnogo se manje spotičem,nego kad imam posla s ljudima." Ipak,njegova je povučenost uzorna i razborita,koja ne udaljuje druge niti neulijeva neraspoloženje.

Neka lijepa i razuzdana djevojka, idol avilske mladeži,bojala se svetosti Ivanove:ali kod prvog susreta s njime oćuti,kako joj najčišća dobrota miluje srce:"Kćeri moja,što su ispovijednici svetiji,to se manje sablažnjuju,to su blaži."

On je daleko od farizejštine /licemjerstva/.Slaboće ljudske ne stvaraju od njega neumoljivog revnitelja,nego brižnog liječnika.Puk to znade i otkriva mu svoje tajne.U svome prebogatom srcu nalazi za svakoga slatki balzam, ali i jetki oganj,kad je to potrebno.

Smiješak utjehe,riječ prosvjetljenja,pokret koji blagosivlje:šutnju opomene,pogled umirenja,dobrotu,koja svladava,snagu,koja lomi,ironiju,koja potresa.....sve ovo on posjeduje u svome velikom duhu,koji želi da se daruje.

Umišljena Marija de Paz iz Baeze,

koja je sumnjala da li Svetac ima dovoljno naobrazbe,da vodi njen složen duh, čula je kako joj on jetkom finoćom govori:"Učen sam i pismen,kćerko za moje grijehe: a kažem ti to,jer ti je potrebno."

Njegov saobraćaj,njegova djela,njegovi razgovori s dušama proizlaze jedino iz brige za njihovo dobro.On ne traži osobnih koristi i zadovoljstva,jer to bi učinilo neplodnim rad,koji mora biti isključivo u Bogu i za Boga.Njegova duša je nesposobna,da traži nagradu od ljudi i buni se,kad vidi,da u djelovanju Božjeg svećenika izbija briga za vlastitu korist.Jednom svom redovniku, koji je u propovijedi odviše jasno i odredjeno tražio milostinju,rekao je strogo i bez okolišanja:"Ono,što ste rekli spada u kuhinju,a ne na propovijedaonicu."Poštivati svoju misiju i svoje dostojanstvo,poštivati vjernike,to je bila za njega dužnost,koja se nikad ne može dovoljno vršiti.Ove delikatne osobine,davale su njegovom vladanju ugodno i privlačivo obilježje,kojim je vladao nad svakim,tko mu se približio.A tim darom imao se poslužiti za svoj mnogostruki,blagotvorni rad.Ganuti smo,kad nam povijest prikazuje ovog uzvišenog učitelja najdubljih misli,kako pomaže puku u njegovim najobičnijim potrebama. Tako na primjer jednoga brijača u samostanu Segovije iznenadjuje darujući mu novi haljetak... Neustrašivali i neiscrpna bogatstva srca,koje se sjedinilo sa srcem Božjim!

Ne treba zaboraviti,da ovo začudno bogatstvo duše sv.Ivana od Križa nije samo plod povlaštene naravi,nego je iznad svega plod nadnaravnog života,koji je razvijen do krajnje punine ljubavi.Na taj način herojska svetost sv.Ivana od Križa koja ga naoko - čujte me svjetovnjaci - od vas udaljuje,sve više vam ga približuje kao bratskog druga u životu.Upravo zato,jer je tako svet,on drhtajem svoje velike duše pristupa vašem srcu,da i vama kaže svoju nauku,koja se sastoji od propete ljubavi.

N a u k a

Prošlih večeri uvaženi učenjaci su osvijetlili nauku sv.Ivana od Križa i iznijeli njenu genijalnost i sjajni sadržaj.

Ali možda se u kojoj začudjenoj duši javilo pitanje:....zar je ova mračna i ujedno sjajna nauka za svakoga?.... Odgovor leži u samoj povijesnoj misiji Svečevoj. Č.O.Silverije od sv.Terezije, u svojoj spontanoj,majstorski izradjenoj konferenciji,dokazao je,da je nauka poništenja i ljubavi,ostvarena u odricanju i kontemplaciji bila providencijalna protuteža mutnom i pogibeljnom iluminizmu tog razdoblja,koji je naročito harao medju neopreznim svjetovnjacima.Sigurno je,da se naš Naučitelj neograničuje na to,da udalju duše od nezdravog iluminizma:to mu nije dovoljno.

Da ih osigura,on ih baca prema najvišim vrhuncima.I zato se vara onaj,tko samo površno čita uvode velikih rasprava pa onda zaključuje,da su one odredjene za posebni krug odabranih duša.Ako je uvijek pogrešno zamjenjivati ciljeve prigodnih izdanja neke knjige s njenom misijom,onda je mnogo veća zabluda,ako se to čini s djelima sv.Ivana od Križa. Jer u njima i te kako provejava duh univerzalnosti.Uostalom poznato je,da je najuzvišenije i najzanosnije tumačenje to jest ono o "Plamenu žive ljubavi" Svetac napisao na zahtjev jedne pobožne majke obitelji,gdje.Ane de Penalosa.Njoj ga izričito i posvećuje.Da shvatimo ovu univerzalističku nakanu njegove nauke ne možemo takodjer zaboraviti /kako je rečeno ovih dana/ da se ona osniva na teološkim zakonima razvoja nadnaravnog organizma i na psihološkim zakonima djelovanja moći.A ti su zakoni očito istovjetni za svaku dušu bez razlike staleža.

Kršćanski život je samo jedan: služiti Bogu."A što mislite,piše on gospodji Ivani de Pedraza,što mislite u čemu se sastoji služba Bogu,ako ne u tome, da se uzdržavamo od svakog zla,da vršimo Božje zapovijedi i da nastojimo oko Božjih stvari,koliko možemo? Ako je tome tako,čemu onda tolika druga maštanja i svijetla i naslade pohvatane ovdje-ondje.U njima redovito ne manjka zapreka i pogibli za dušu,koja se u svom shvaćanju i težnjama vara i zbu-

njuje,jer je same njene moći dovede u zabludu? Stoga je velika milost Božja, kad On osiromaši dušu time,što joj zamrači moći,te ona ne može lutati...A kad ne lutamo,što je drugo potrebno za sigurnost,nego da idemo ravnim putem zapovjedi Božjih i Crkvenih,da živimo u tamnoj i istinitoj vjeri,u sigurnoj nadi i savršenoj ljubavi? Što je potrebno,nego da prolazimo zemljom kao siromašni,prognani,sirotni i žedni putnici bez puta i bez ičega,očekujući svako dobro na nebu?" /gdji.Pedraza/.

Dakle logično i bez uvijanja i nauka poništenja vrijedi za svjetovnjake. "Oh kad bi ljudi znali,kolikog dobra i božanskog svijetla lišava ih njihova sljepoća,koju u njima uzrokuju čuvstva i želje.I koliko zlo i štetu nanose sebi svaki dan,radi toga,što ne vrše stalno i pravo mrtvenje! Ne smiju polagati odviše važnosti ni na jaki um,niti na druge darove,koje su od Boga primili.Ako njeguju u sebi sklonosti i težnje,ostat će u tami i zaslijepljenosti i padat će po malo iz zla u gore.Tko bi ikad rekao da će tako mudar čovjek i tako pun nebeskih darova,kao što je bio Salamon,postati tako slijep i lud,da u svojoj starosti podiže oltare idolima i sam im se klanja? Da je do toga došlo,dovoljna je bila njegova sklonost prema ženama,što nije pazio,da se odreče težnja i želja svoga srca./Uspon I.gl.8.br.3./ Naprotiv,potrebno je odreći se i onih najduhovnijih i najsvetijih sklonosti.

Gospodji Bernardini de Rolles u Baezi, koja želi osjetno plakati nad svojim grijesima,sv.Ivan od Križa kaže: "Kćeri moja,ne žalostite se,ako ne osjećate boli nad svojim grijesima.Nastojte samo,da u predanju mirno i slijepo služite Bogu." To poništenje želja treba primjeniti i na zemaljske radosti."Nemoguće je opisati,kaže Svetac,koliko nesreće nastaje iz uživanja naravne ljepote i dražesti. Doista radi toga ima svaki dan toliko mrtvih,toliko izgubljene časti,toliko pogrda i napadaja,toliko proigranih baština, toliko prepirka i svadja,toliko preljuba, nasilja,nečistoće,i toliko palih svetaca. Oni su slični trećini zvijezda,koje su pale s neba,jer ih je zmijin rep povukao i oborio na zemlju.Vidimo fino zlato,kako je bačeno u blato pošto je izgubilo svoju vrijednost i svoj sjaj.Nekoć slavni plemići Siona,koji se oblačiše u najčišće zlato,sada su kao razbijeno posudje od blata.Dokle seže otrov ovog zla?" /Uspon III.gl.21.br.3./ Evo mogućnika,opojenih zlatnim kaležem babilonske žene,evo Samsona,zaslijepljena i nemoćna,evo andjela, koji su uživali u svojoj ljepoti,a sada su oboreni u paklene ponore! Stoga Svetac zaključuje: "Čim se srce gane radošću nad naravnim dobrima,neka se duhovni čovjek sjeti,da nije samo tašto,nego i opasno radovati se bilo čemu drugom osim službenju Bogu.....Neka se potaknu i na vrijeme poslušaju savjet,što ga pjesnik daje onima,koji počinju prianjati uz užitak: Požurite se,da odmah u početku primijenite prikladno sredstvo,jer ako se

zlu dade vremena,lijek će prekasno doći. Ne gledajmo,kaže mudrac,kad se onc crveni,kad lijepom bojom sja u čaši.Ono ugodno ulazi,ali na kraju ujeda kao zmija i sipa svoj otrov kao zmaj." /Isto/

Tu osjećamo žarko uvjerenje Učitelja poništenja,koji postaje rječit,da bi duše povukao za sobom.Ali u isto vrijeme,on stalno zabada u duh oštro gvoždje,da iščupa i posljednju klicu prianjanja uz bilo što."Čovjek se ne smije radovati,ako ima bogatstva,ili,ako ga njegov brat posjeduje,osim jedino zato, da s njima u većoj mjeri služe,Bogu... To isto moramo reći i o drugim dobrima: Titulama,častima,službama i t.d.Taština je,kad se čovjek njima veseli,ako u njima ne služi još više Gospodinu,i ako po njima ne ide sigurnije putem vječnog života."

Ako se čovjeku sve smiješi i sve mu polazi za rukom,on se mora više plašiti,nego radovati se tomu.Jer takvim napretkom raste i prigoda i pogibelj, da zaboravi na Boga." /Uspon III.gl.17. br.3.sl./

Ništa ne može izbjeći neumoljivoj logici čišćenja.I zato se ne možemo čuditi,što Ivan od Križa bez oklijevanja ulazi i u samo obiteljsko svetište,spreman,da i ondje nametne odricanja.Čujte ga: "Ne treba se veseliti ni djeci,što ih mnogo ima i što su obdarena naravnom ljepotom i bogatstvom,nego samo onda, ako služe Gospodinu.Ni ljepota ni bogatstvo,ni visoki rod nisu mogli na pr. učiniti,da Apsalon,sin Davidov,služi Bogu.Stoga bi bilo isprazno,da se David nasladjivao u takvom sinu.Zato je taština i željeti djecu,kako to neki čine. Iz težnje,da imaju djecu,oni pune svijet svojim jadikovkama: a ne mogu znati,hoće li im djeca biti prave i dobre sluge Božje! Ne će li se možda ono zadovoljstvo,kojem se od njih nadaju,pretvoriti u bol,a okrepa,utjeha i čast,koju od njih očekuju u gorčinu,muku i sramotu! Napokon ne će li možda djeca za njih biti prigoda,da još više vrijedjaju Gospodina,kako se to nažalost mnogima dogadja.." /Isto/Ako Svetac kudi jadikovke onih,što žele imati djece,a što bi on rekao,da živi danas,kad se radi ubojničke sebičnosti svijet puni zločinima,zbog kojih kolijevke ostaju prazne? U istim XVII.pogl.III. knjige Uspona /to bi poglavlje svi svjetovnjaci morali razmatrati/on dodaje još napomene o odricanju od samih bračnih radosti. "Bilo bi takodjer ispravno radovati se ženi ili mužu,ako bračni drugovi ne znaju jasno,da li u svome staležu savršenije služe Bogu.Morali bi se naprotiv žalostiti,jer je ženidba razlog,što -prema riječima sv.Pavla- ne poklanjaju potpuno svoje srce Bogu,budući,da su ga uzajamno položili jedan u drugoga." Zaključak se nalazi u riječima sv.Pavla: "Braćo,vrijeme je kratko.Odsada treba,da i oni,koji imaju žene budu kao da ih nemaju,i koju plaču,kao da ne plaču,i ko-

ji se raduju,kao da se ne raduju,i koji kupuju,kao da ne posjeduju,i koji uživaju ovaj svijet,kao da ga ne uživaju." /Isto/

Svi znamo,da apostol nije odstranio ljubav iz obitelji,nego ju je posvetio zapovijedima i sakramentom Kristovim. Tako ne smijemo ni sv.Ivana krivo razumjeti: on hoće jedino očistiti atmosferu,koja je puna sebičnosti,sjetilnosti i nagona,pa bi mogla zatrovati domaće svetište.On unosi u nj mirisavi val kršćanske ljubavi,koja sebe zaboravlja i neprekidno se daje.Zato se ne smijemo preplašiti kad slušamo kako upravo jednoj kršćanskoj majci herojskom neumoljivošću ponavlja: "Ništa,ništa,ništa, i kožu svoju ostaviti radi Krista",jer znamo,da je ovo potpuno poništenje i za svjetovnjake uvod u ljubav: ljubav,koja nas radi Krista lišava i otcjepljuje od svega,što nije Bog."

Gospodji Ivani de Pedraza piše: "Neka duša mi uza što ne prione...Bog će se brinuti za nju,jer ona nema,niti smije imati drugoga gospodara.To vidim dobro u sebi: Što mi stvari više pripadaju,to više polažem u njih dušu i srce svoje nastojanje.Jer onaj,koji ljubi postaje jedno s ljubljenim predmetom. Tako i Bog čini s onim,koji ga ljubi.Što ga ljubitelj ne može zaboraviti na ljubljenoga,a da ne zaboravi vlastite duše: dapače on radi ljubljenoga zaboravlja na svoju,jer više živi u njemu,

nego u sebi.Oh,veliki Bože ljubavi,i moj Gospodine,koliko li bogatstva polažeš u one,koji samo Tebe ljube i u Tebi se nasladjuju!..... Potrebno je,da nam ne manjka Križ,kao što nije uzmanjkao ni našem Ljubljenome sve do njegove smrti ljubavi.On uredjuje sklonosti naše ljubavi,da bi naše žrtve bile veće,i da budemo u njegovim očima vrijedniji.U ostalom sve je kratko i sve se ograničuje na to,da podignemo nož: I eto Izak ostaje živ i dobiva obećanje za mnogobrojno potomstvo" /List gospodji Pedraza/.

Iz ovoga divnog odlomka pisma možemo vidjeti,kako i suhi Križ procvate u ljubavi.Taj dar Ivan uvijek pretače iz svoje duše,kad nadje koje dostojno srce i duh.

Zavidnom čežnjom mislim na one povjerljive razgovore u Segoviji.Ana di Penalosa ostavlja palaču,koju joj bogatstvo pruža,te u tijesnoj kućici,sagradjenoj blizu samostana,gdje živi onaj, koji joj je darovao <u>Plamen žive ljubavi</u>, razgovara s njime.I vesela nećakinja Ines de Mercado prisutna je kod tih razgovora.A bosonoge redovnice,koje to znadu,ponavljaju slikovito: "Jeronim,Paula i Eustohija,govore u Bogu"...Tko da nam iskaže svjetlu jasnocu onih časova,kad se riječima ogledalo srce,a duša zaljubljena u Boga,našla u njima svoj izraz, kad se glas pretvarao u pjesmu mističnoga "osamljenog vrapca",oblivena plavetnilom duboke prozirnosti neba?

Ali pjesma sv.Ivana od Križa ne umire.

Njegov život stopljen od heroizma i nježnosti,jest spomenik,koga vrijeme ne nagriza.Njegova duša je plamen,koji se sve više širi,što vjekovi dalje odmiču.Njegova nauka,satvorena od ljubavi, koja krvari,vjekovna je pjesma duhova, velikih u Kristu.Stoga je sv.Ivan od Križa,u svoj svojoj potpunosti savremeniji danas,nego ikada.Dapače u naše vrijeme materinska mudrost Crkve proglasila ga je Naučiteljem katoličkog svijeta. Jer danas duše trebaju njega,službenika kruha,što je natopljen krvlju,ali životvoran poput Hostije.

Svetogrdna oholost,zanesena sjetilnost i surova sebičnost našega vijeka trebaju otkupljenje,što može dati jedino sila Križa i beskrajne ljubavi.

Jedan dubok kršćanski mislilac primjećuje: "Naturalizam je danas toliko uništio i pokvario narav,da ona može ozdraviti i vratiti se stalnom razumnom redu,jedino putem priznanja evandjeoskih zahtjeva i putem žive vjere.Dok se lome svi potpornji ljudskog života,svatko si mora u vlastitoj bijedi nametnuti jaram heroizma.Danas,kad Križ svom težinom prezrene ljubavi pritište nezahvalan svijet,koji uzalud jeca i koji ga prezire,potrebno je upoznati najteže tajne mudrosti i snage.Ne preostaje nam drugo nego da uzljubimo Križ.Samo on dovest će nas životu,koji ne umire,nego siječe

njegove vode poput brzog čamca - ladje." /G.Maritain u Uvodu Djela o.Brune,str. 38-39./A gdje,da nadjemo mudrijega i prosvjetljenijeg kormilara od Naučitelja Raspete ljubavi?.....

\+ + + + +

O vi,koji se gušite u atmosferi svijeta,koji je zaboravio na Boga i hoće,da izgradi svoju budućnost bez oltara i bez vjere,i vi,koji osjećate nezadovoljstvo srca,zavedena ništavilom,što se zaodjelo u veličinu radost i slavlje, primaknite svoju isušenu dušu srcu Ivanovu.On će vam reći,da su stvorovi,makar i okrunjeni zlatom,prožeti čarom,procvali smiješkom,tek jedno ništa,koje prolazi.Dok naprotiv vaše srce ima većih,vječnih prava.

O vi,koji radi slaboće i krhkosti gubite hrabrost pred golim vrhuncima, što se u suncu lelujaju,naslonite umornu ruku na Križ Ivanov.Taj Križ se zarumenio krvlju,on se uzdiže vrletnim putem. Ali bratsko Raspelo,koje vas prati,ulijeva u izgubljenu dušu sigurnost slavlja:onoga slavlja,gdje Bog ispunja prazninu srca,a vjera rasvjetljuje tamu duha: gdje vječna ljubav kruni život.

Vi,koje prosječnost mlohavi i osiromašuje lakom nagodbom izmedju heroizma i kukavštine,uprite snene oči u

plamen Ivanov,da ondje nadjete polet mladosti,koji ne zna za lijena koleba-nja,već traži plodna predanja.Tamo ćete naći odvažnost,koja prezire ustupke pobijedjenih,a posvećuje smionost jakih.

Vi,koji osjećate,da ste rodjeni za veličinu,koja ne umire,za slavu bez sjene,za bogatstvo,koje se ne iscrpljuje,zaustavite se podno Gore i još jednom čujte Ivana od Križa: "Vaša su nebesa i vaša je zemlja: vaši su narodi, pravednici i grešnici: andjeli su vaši, Majka Božja je vaša i sve je vaše,jer Krist je vaš i sav za vas." /Molitva zaljubljene duše./

To je poziv na usponu.

\+ + + + +

Njeg.Uzor.br.A.G. kard. Pizza.

8. S V. I V A N O D K R I Ž A

C R K V E N I N A U Č I T E L J

Jedna od najprivlačivijih stranica Duhovne pjesme,toga remek-djela mistične lirike sv.o.Ivana od Križa,omogućuje mi,da raspravljam o njemu kao o Naučitelju Crkve.Drag predmet,ali koji bi iziskivao naročito ovako odabranim slušateljstvom sasvim drugu spremu i naobrazbu.To je kitica,u kojoj Zaručnica pjeva Zaručniku:

"Od cvijeća i smaragda,
sabranih u svježim jutrima,
isplest ćemo vijence,
od cvijeća u tvojoj ljubavi
i vezane jednim mojim pramom."

U ovoj kitici -tumači Svetac- Zaručnica /duša/ se obraća Zaručniku /Sinu Božjem/ u ljubavnom saopćenju i razonodi.....Ona mu govori,da će zajedno plesti vijence,bogate darovima i krepostima,koje su stečene u prijatno i prikladno vrijeme.Ove kreposti poljepšane su u ljubavi,kojom On ljubi nju,a podržavane i sačuvane u ljubavi,kojom ona ljubi Njega." Eto u malo riječi teologije,milosti i ljubavi s veličanstvenim bogatsvom svetosti,koja iz nje proizlazi.

Kristova aureola

Ali autorova misao proširuje se u daljnje,još genijalnije tumačenje:"Ovaj stih -nastavlja on- može se vrlo dobro primijeniti na Crkvu i Krista.Crkva, njegova Zaručnica,govori Mu: "Plest ćemo vijence.A pod vijencima razumije-va svete duše,koje Krist porodio Crkvi. I uistinu,svaka je od njih kao vijenac, ukrašen cvijećem kreposti i darova,a sve zajedno čine vijenac na glavi Zaručnika Krista." I Svetac nastavlja obradjujući sve potanje i sve bolje svoju misao: "Pod lijepim vijencem možemo razumjeti ono,što se drugim imenom

zovu aureole,takodjer sačinjene po Kristu i Crkvi.Ima ih tri vrste: prva se sastoji od ljupkih,bijelih cvjetova svih djevica.Svaka od ovih ima svoju aureolu djevičanstva,a sve zajedno načinit će jednu krunu,koja će se položiti na glavu Zaručnika Krista. - Druga je ispletena od sjajnih cvjetova svetih naučitelja,od kojih svaki nosi svoju aureolu učiteljstva,a svi zajedno bit će jedna aureola,koja će doći nad djevičansku krunu na glavi Kristovoj. - Treća je složena od crvenih karamfila.To su mučenici,od kojih takodjer svaki ima svoj vijenac.A svi zajedno nadopunit će svojom aureolom vijenac Zaručnika Krista."

Ta zamisao pjesnički dimna,a ipak teološka,podsjeća nas pomalo na vijence "živog i blještavog sjaja",od kojih je u "Danteovom raju" načinjena kruna.Sladji uhu,nego što su oku sjajni. Danas bi Alighieri izmedju blještavog plamena Tome Akvinca i svijetle voštanice Dioniza Areopagite morao dodati živ i svijetao sjaj Ivana od Križa.Ali ova stranica Mistika dubinom nauke i ljepotom alegorijskih slika nadmašuje stihove toga pjesnika.Svakako krasota i raznolikost vijenaca,gdje aureola Naučitelja sja izmedju bijelog vijenca djevica i crvene krvi mučenika - divno sačinjenih u skladnoj suradnji Crkve,majke svetaca i Krista,najvišeg vrela svetosti i ljepote - kao i stapanje triju vijenaca, koji tvore na glavi Kristovoj jedinstvenu aureolu njegove vanjske slave: to su

slike i misli.koje nadilaze svaku,isključivo ljudsku poeziju i nauku.

U kojem od ovih triju vijenaca potražimo Ivana od Križa? Kao netaknuti ljiljan djevičanstva i karamfil skrovitog mučeništva,mogli bismo ga uvrstiti u prvi kao i u treći vijenac...Ali njegovo "službeno" mjesto je u drugom vijencu,medju Naučiteljima.Divan cvijet, što sja vlastitim i posebnim svijetlom svoje mistične boje,kojom se razlikuje od drugih! I on je bio satvoren zajedničkom i velikom ljubavi Zaručnika i Zaručnice: i on je postavljen,da ovjenča glavu Krista: fizičkog i slavnog Krista u kraljevstvu blaženih: i već je tri i pol vijeka,što je tamo uzdignut. Mističnog Krista,da na neki način,bude odraz njegove nauke na zemlji: a tek je petnajst godina,što je proglašen Naučiteljem Crkve.

Kako i zašto je podignut na te vrhunce? Odgovor možemo naći samo ako istražimo polagani postupak Crkve ,koja je od Krista nadahnuta,da Zaručniku pripravi čudesnu krunu ovog Naučitelja. A taj je zadatak upravo meni dodiljen. Nakon rasprave,u kojima je tokom ovog tjedna prikazan lik sv.Ivana od Križa, preostaje mi samo da stvorim sintezu, koja će biti usredotočena u naslovu Naučitelja.A da svoj predmet iznesem jasno i u nekom redu,preduzeo sam si, da slijedim ovaj put: uspon Učiteljstvu - osnova papinskog proglašenja -

posebna misija našeg Naučitelja.

1.- U S P O N

Razne etape

Potrebno je,da označimo nekoliko najznačajnijih datuma,kao etape uspona. Ivan de Yepez -u Redu nazvan "Od Križa"- rodio se za vremeniti život pred četiri stoljeća g.1542. Na vječni život rodio se u 49. godini života rano ujutro dne. 15.prosinca 1591. U času njegova preminuća zasjala je jedna svjetla kugla u njegovoj skromnoj ćeliji.Dva dana prije toga,Ivan je spalio snop intimnih pisama.Ova gesta možda tumači zašto su se izgubili gotovo svi originalmi rukopisi njegovih Djela."Književni grijeh",rekoše,koji je nadoknadjen jedino herojskim primjerom poniznosti.

Ali svjetlo njegove misli,nije se imalo na zemlji ugasiti.Mnogi prijepisi rukom,neki pregledani od Sveca,sačuvaše nam ono blago mudrosti,koje je odmah pobudilo udivljenje.Važnost ove činjenice istakao je jedan očevidac: "Sumnjam da su djela bilo kojega Naučitelja od početka Crkve do danas bila toliko prepisivana,kao što su se prepisivala i čuvala djela našeg Sveca.U tolikoj i takvoj cijeni bijaše nauka ovog "Zanosnog Naučitelja". Taj naslov,koji je već unaprijed ušao u običaj nije bez razlo-

ga.Kad je one spise trebalo dati prvi puta u tisak g. 1618.,pet censora sveučilišta u Alkali izjavi,da su pisani "posebnim duhom Božjim uz posebnu njegovu milost".A taj sud donesen je kratko vrijeme /1623/ prije osude "de los Alumbrados" - tobožnjih prosvjetljenih!

Bilo je naravno,da svjetlo svetosti bude povezano uz svjetlo nauke.Klement X. proglasio je Ivana blaženim dne 25.siječnja 1675.,a svetim ga je proglasio Bendikt XIII. dne 26. prosinca 1726. U kanonskom procesu njegova su djela bila strogo ispitana i u Buli kanonizacije dobiše slijedeću pohvalu,koja je bila samo potvrda općeg mišljenja: "Ivan,jednako kao i sv.Terezija,prosvjetljen odozgo u tumačenje božanskih tajna napisao je knjige mistične teologije,pune nebeske mudrosti." Taj sud uvršten je u Rimski Brevijar.

Ali Ivan još nije bio službeno proglašen Naučiteljem.Zašto se čekalo dva stoljeća,sve do druge stogodišnjice kanonizacije,da tek časne uspomene papa Pio XI. svojim dekretom od 24. kolovoza 1926. donese to proglašenje? - Da i ne posegnemo za drugim,pa i najnovijim primjerima,koji to potvrdjuju,čini se, da transcedentna narav mistične nauke iziskuje polako sazrijevanje prije konačnog suda.Svijetlo je moralo proći svoj put da ono upravo u naše vrijeme dosegne svoj najviši sjaj.A vidjet ćemo da to nije bilo bez odredbe Providnosti.

Sunce Karmela

Sunačni sjaj toga svijetla zasja najprije u Reformiranom Karmelu,u kući, koju je Ivan od Križa uz bok Terezije od Isusa osnovao i prosvjetlio.Sveta Majka bila je prva,koja je otkrila i objavila ovo divno svjetlo,što je do tada bilo sakriveno.Ona ga je i osigurala Karmelu.To je po svoj prilici bila najveća tekovina "otimačice uma i srca" i najdragocijeniji dar njenoj obitelji kroz sve vjekove.Njen "Senequita","nebeski i Božji čovjek", "bez premca u poticanju na nebeskom putu", "veliko blago Sveca", "otac njene duše", "vrlo duhovan,velikog iskustva i naobrazbe" /pismo majci Ani od Isusa/,sigurno nije prevario njenih materinskih očekivanja. On je bio onaj,koji je mudro oblikovao prve sinove i kćeri Reformiranog Karmela,tog divnog naraštaja kontemplativnih duša.Njima je poglavito i namijenio svoja Djela. "Moja glavna nakana -tako on piše u uvodu Uspona- nije da govorim svima,nego samo nekim osobama našega svetog Reda Gore Karmela,braći i redovnicama,koji su to od mene tražili."

Neosporne zasluge našeg Reda jesu ove: Karmel je potaknuo Ivana,da otvori i pruži blago,što ga je on stekao za korist vlastitog duha,i koje bi bez vanjskog poticaja ostalo sakriveno pod neprodirnim velom poniznosti. - On je kao svetu baštinu Reda i Crkve sabrao,pre-

pisao i ljubomorno sačuvao prijepise Ivanovih Djela. - Održao je živ njegov duh u tradiciji Redovničke obitelji i u praksi kontemplacije,koju je Ivan ostavio kao značajni biljeg našega Karmela. - I napokon naš Red je na osnovi Ivanovih Djela razvio Karmelsku školu mistične Teologije,kojoj se on sam kao prvi učitelj novaka i prvi rektor zavoda u Alakali i Baezi,može smatrati pravim osnivačem i organizatorom,kao što je bio i neusporedivim njenim Učiteljem.

Radi njegovog sustavnog i znanstvenog postupka postade Ivanov utjecaj u ovoj školi širi od utjecaja svete Majke, premda je i ona bila predmet velikog proučavanja i štovanja.Neka mi bude dozvoljeno navesti barem imena nekih prvaka Karmelske mistične Škole,koji su u 17. i 18. vijeku temeljito proučili duhovna pitanja: Inocent od sv.Andrije, Dominik od Isusa i Marije ,Ivan od Isusa i Marije,Toma od Isusa,Josip od Isusa i Marije.Pa kasnije,ali uvijek idući tragom očevim: Filip od Presvetog Trojstva,Antun od Duha Svetoga,Josip od Duha Svetoga.Sve su to plemeniti kontemplativni i učeni likovi,koji u školi Ivana od Križa i Terezije od Isusa naučiše umjetnost,kako će ostvariti divnu sintezu Mistične Teologije u skladu sa Sumom i naukom Andjeoskog Naučitelja.

Izžarivanje i utjecaj

Sunce bijaše i odviše sjajno,a da obasja samo Karmel.Već su neke kopije Ivanovih djela u rukopisu izašle iz samostana.I sjetimo se,da je Duhovna pjesma,bila napisana na molbu Majke Ane od Isusa,poglavarice u Granadi,a djelo: Plamen žive ljubavi na poticaj gospodje Ane de Penalosa.Kad se pak pojavi štampano izdanje u Alkali g.1618. bi odmah razgrabljeno i ponovno objavljeno slijedeće godine u Barceloni,iza toga usljedi Madridsko u g.1630. i divno ispalensko g.1703. Kad se pojaviše prijevodi izvan Španjolske,naročito u Italiji i Francuskoj,tada je mistično sunce obasjalo i poplavilo duše,koje su bile željne njegova svjetla.

Možda izgleda suvišno,ako navedemo pohvalan sud raznih uglednih osoba.Tako je glasoviti augustinac Ljudevit de Leon zadivljen Ivanovim spisima tvrdio,da ne postoji nijedno djelo napisano od svetaca,koje bi se svojom delikatnošću moglo usporediti s njegovim.Učeni karmeličanin rekao je,da je u njima sadržana tako uzvišena nauka,da se slična može naći samo u Svetom Pismu. - Veliki Bossuet služio se naukom našeg Sveca u glasovitim sporovima protiv Fenelona i kvijetista.On je dapače govorio,da sv. Ivan od Križa uživa u mističnoj Teologiji toliki ugled,kakav uživa sv.Toma u skolastičkoj Teologiji,i kao sv.Oci u

moralnim naukama.Ali sva ova mišljenja nadmašena su papinom izjavom u Buli kanonizacije.

Gotovo svi se slažu s mišljenjem Crkve - ističe se u odluci o proglašenju Naučiteljem .Tokom vremena Ivan je u mističnoj askezi stekao toliki ugled, da su pisci svete nauke,pa i sami Sveci našli u njemu učitelja svetosti i pobožnosti.A raspravljajući o duhovnim stvarima,oni su crpli iz njegove nauke i njegovih djela kao iz bistrog izvora kršćanskog osjećaja i crkvenog duha.Potvrdu ove svečane i opširne tvrdnje može svatko naći u spisima crkvenih naučitelja sv.Franje Saleškog i sv.Alfonza Marije de Liguori,kao i u djelima Balmesa,Scaramellia,Fabera i svih,koji su se nokon njega posvetili tom naučavanju.

Najdublji i najblagotvorniji utjecaj zbio se bez sumnje duboko u dušama,gdje svjetlo obasjava puteve i oplodjuje klice svetosti.Nakon sv.Terezije i njene veličanstvene krune,ne bi bilo teško predstaviti čitav niz privlačivih likova,obasjanih svjetlom Ivanovim.Dovoljno je spomenuti čudesa našeg vremena.A najljepši medju njima je cvijet,što se nedavno rascvao na zrakama našeg sunca i već je postavljen na oltare,naime sv. Terezija od Djeteta Isusa.Da upoznamo, kako je očinsko svjetlo duboko prodrlo u život i nauku ove slatke učiteljice maloga puta,treba poći dalje od onoga, što se navodi u "Povijesti jedne duše", - treba poći do nadublje suštine njene

duhovnosti i njenih misli.Ne će biti smiono,ako ustvrdimo,da je glas ove male Svetice,tog prvijenca i te zvijezde pontifikata Pia XI. djelovao na njega u korist proglašenja Naučiteljem sv.Ivana od Križa.I to možda više,nego sve najrječitije molbe i želje.Morao bih spomenuti i drugu jednu karmelićanku,koja se sad uzdiže na obzorje Crkve.Takodjer jedna učiteljica duboke mistike,proživljene u naše teško vrijeme: to je s.Elizabeta od Trojstva.Ali ova privlačiva tema treba da bude još bolje proučena radi svoje buduće slave.

Crkveni Naučitelj

Nakon više od dva stoljeća proučavanja i prakse pod očitim ili tajnim vodstvom Krista ili Crkve,bio je pripravljen vijenac,koji će okruniti glavu Zaručnika.Bilo je medjutim potrebno,da sama Crkva pozove nepogrešivo učiteljstvo Rimskog Pape.I eto molbama vrhovnog upravitelja i Generalnog Kapitula Terezijinog Reda pridruži se zbor najviših predstavnika katoličke Obitelji: dvadeset i dva kardinala,pet patrijarha,preko 430 nadbiskupa i biskupa sa svih strana svijeta,katolička sveučilišta,sjemeništa, crkveni zavodi,pa i svjetovna udruženja s bezbrojnim predstavnicima znanosti i duhovnih nauka.Reklo bi se "sabor i plebiscit",kakvih je bilo malo u povijesti Crkve.

Ali ne radi se samo o imenima i molbama. "Positio" je sabrala u pismima i željama bogat i divan dokazni materijal.Ona je strogo ispitala Svečevu nauku bilo obzirom na uvjete postavljene od Benedikta XV. bilo obzirom na prikladnost takvoga suda.O ovom predmetu opsežno se raspravljalo u Svetoj Kongregaciji Obreda i napokon bi okrunjen vrhovnim odobrenjem sv.Oca.To odobrenje je u navedenoj odluci izraženo ovako: "Po našem sigurnom znanju i zreloj odluci,te punom vlašću apostolskom odredjujemo i proglašujemo sv.Ivana od Križa ispovidaoca "Naučiteljem Opće Crkve".

Blagdan Karmelskog Reda blagdan je i cijele Crkve,kojoj on sad pripada po svome dvostrukom naslovu: svetosti i učiteljstva.Blagdan na zemlji i blagdan na nebu.Ondje ga duše,koje je on vodio i učio -počevši od serafske Majkepa do najmladje kćeri - okupljene u vijenac kličući pozdraviše uz skladno pjevenje novih pjesama i neiskazani sjaj i radost.

Nije li Ivan u svakom uvodu svojih Djela isticao nakanu,da se ni najmanje ne udaljuje od zdrave misli i nauke Svete Majke Crkve Katoličke,podlažući se potpuno njenom sudu"? Eto dakle božanski pouzdanog i pobjedničkog odgovora Crkve,koja posvećuje njegovu nauku i usvaja je.A jedan novi sjaj zablistao je u središnjoj aureoli Kristovoj.

II.- T E M E L J

Mistični Naučitelj

Papina izjava ima dvostruko opravdanje: subjektivno radi nepogrešivog autoriteta,koji ju je proglasio: objektivno radi nauke proglašenog Naučitelja. Ovo je temelj učiteljstva i bit će dobro,da ga barem ukratko iznesemo.A to znači ući u svijetlo i sastavne elemente divne naučne aureole sv.Ivana od Križa.

Mislim,da je zgodno istaknuti ovo: u svim poniznim molbama Svetoj Stolici tražilo se,da naš Svetac bude proglašen "mističnim Naučiteljem":odobren je medjutim jednostavni naslov Naučitelja Opće Crkve.Taj odgovor u većem je skladu s rimskim tradicijama,a u stvari nadmašuje ono,što se tražilo.Sigurnost njegove nauke dobila je "univerzalnu" vrijednost obzirom na opseg učenja,jer je i Crkva univerzalna.Isto tako i obzirom na sam sadržaj nauke u vezi s bilo kojim njenim predmetom:teologijom, sv.Pismom,askezom i mistikom.Izjava ima ne samo negativnu vrijednost,ukoliko u nauci nema ničega,što se protivi hijerarhijskom učenju,nego i pozitivnu, jer je nauka proglašena najprikladnijom, da vodi duše vrhuncima svetosti.

Ipak iz same naravi i pretežnog značaja njegovih djela proizlazi i njegovo posebno obilježje. Ivan je filozof velike duhovne sinteze, dubokog psihološkog istraživanja, koji željeznom logikom povezuje dijelove u cjelinu. On je odličan teolog, koji iz vjerskih zasada odgovarajućim dokazima izvodi svoju duhovnu nauku i sredjuje ju čvrsto oko središta nadnaravnog života. - Ivan je vrlo pronicav egzegeta, više puta originalan. On iz sv. Pisma vadi najskrovitiji smisao i primjenjuje ga na načela, koja želi dokazati ili objasniti. Ali iznad svega on je Mistik, koji nosi svoju svjetiljkku najvišim putevima božanskog proživljavanja sve do zagrljaja mističnog sjedinjenja. Svaki drugi pojam u odnosu na sv. Ivana stapa se s pojmom mističnog Naučitelja. Jer on zaista svu svoju ogromnu znanstvenu književnu naobrazbu stavlja u službu jedinom cilju, što ga si je postavio: da skupi nauku, koja može kontemplativne duše voditi savršenstvu ljubavi.

Naslov Crkvenog Naučitelja iziskuje veliku nauku. Budući, da moramo objasniti razloge radi kojih Ivan od Križa nosi taj Naslov, potrebno je, potražiti tu veličinu na izvorima nadahnuća, u suštini nauke, u osobnosti naučavanja. Teški su to i složeni zadaci, kojih se možemo samo letimično dotaknuti. U sastavu ovog učiteljeva vijenca upoznat ćemo takodjer divan splet cvijetova i dragulja kreposti i darova. Naići ćemo, naime,

na osobni rad Svečev i na usporedni rad Zaručnika i Zaručnice, o kome se govori u njegovoj Pjesmi.

I z v o r i

Sam Naučitelj govori o izvorima svog rada. U uvodu Uspona on tvrdi, da mu za njegov zadatak treba "svjetlo znanosti i iskustva". I odmah ponizno doda, da ga ne posjeduje u dovoljnoj mjeri. Ali ni ljudska znanost, nastavlja on, nije dovoljna za razumijevanje, a niti iskustvo ne može izraziti dubinu tame i muka, kroz koje duša mora proći "prije nego dodje do božanskog svjetla savršenog sjedinjenja ljubavi Božje." Prema tome, on se ne pouzdaje ni u jedno ni u drugo, iako se koristi sa oboje. Zato će se "barem - tako on piše - u najvažnijim i u najnužnijim stvarima služiti Svetim Pismom: jer tko njega slijedi ne može zalutati, budući, da je to Riječ Duha Svetoga." Ali to nije sve. U Pjesmi sam priznaje, da je pisao, "nekim žarom ljubavi prema Bogu, čija je mudrost i ljubav neizmjerna", i da je one kitice sastavio "u ljubavi, koja obiluje mističnim razumijevanjem." Evo dakle izvora njegove nauke: iskustvo, podaci znanosti i sv. Pismo, te nadahnuće Božje.

Prvi je izvor iskustvo. Drukčije ne bi ni moglo biti, jer mistične pojave potvrdjene iskustvom upravo sačinjavaju gradivo i predmet ove znanosti. Napusti-

ti psihološko i eksperimentalno područje značilo bi, dignuti se u zrak na krilima fantazije sa snovima života, punog tlapnje.Zar proživljena mistika nije definirana kao eksperimentalno poznavanje Boga? Pravi učitelj mistike, koji se dakle ne zadovoljava jednostavno sastavljanjem obrazaca,mora putem vlastitog i tudjeg iskustva upoznati onaj tajanstveni svijet u koji Bog izlijeva svoja bogatstva.Tek onda imat će pravo gradivo i dovoljno autoriteta, da o tome govori.

Ivan od Križa našao se upravo u tome položaju.Kao svetac - a to je prvi potreban uslov,da netko može postati Naučitelj - uzdignut je do najviših područja kontemplativnog života,on je bio i jest mistični Naučitelj prvog reda,koji je i ne htijući u svojim djelima iznio vlastitu sliku i bogatstvo svoje duše.Osim toga kao ispovjednik došao je u dodir s drugim kontemplativnim dušama.Medju njima i sa sv.Terezijom.Tako se obogatio tudjim iskustvima, kojima se zatim u svojim spisima poslužio.To je uzvišeni "eksperimentalni laboratorij" duša,gdje je njegovo istraživačko oko otkrilo čudesa božanskog djelovanja,koja je on objavio svijetu.

Ali to je područje tamno i puno pogibli.Zato mudri duhovni vodja podvrgava ta iskustva nadzoru i svijetlu filozofske,teološke i biblijske znanosti,koju on u velikom opsegu stekao

u školama,a produbio svojim genijem i proučavanjem.Nije isključeno,da je on proučavao asketske i mistične autore, koji su prije njega pisali.Ali prije svega,on je u objavi,koju Crkva usmenom predajom čuva - i u svetim knjigama tražio ono svijetlo,kojim će osvjetliti put tamo gdje Bog izravno razvija svoju posvečujuću djelatnost.I tako se dogodilo,da je on suradjujući s djelom Krista i Crkve,neovisno pripravio sebi aureolu Naučitelja.

Ovim izvorima,koji bi mogli biti zajednički i drugim učiteljima duhovnosti,pridružuje se kod Ivana najuzvišenije svijetlo,koje neposredno silazi od Boga."Divinitus instructus",nazvao ga je sv.Otac.Mi takodjer osjećamo u njegovim djelima obilje božanskog nadahnuća i ubiremo plodove njegova "mističnog poznavanja".Točnije rečeno,to nije bilo više izvora,nego samo jedan jedinstveni,iz koga je izvirala nauka "poput bujice,koju duboka žila hrani".Taj izvor bila je duša Svečeva,koja se koristila silnim naravnim darovima,koji su tako postali nasljedstvo Crkve i duša.

Djela i opći pregled

Djela sv.Ivana od Križa već su nam poznata.Sada ćemo samo letimice spomenuti neka manja.A to su: Savjeti kao mlazovi svijetla i vazda upaljene nu-

tarnje svjetiljke: "Opreznost"/Cautele/ mali i sažeti kodeks askeze,kako,da se duša oslobodi od neprijatelja: malobrojna Pisma,bogata duhovnim dokumentima: lijepi rukovet "Pjesama" gdje labud iz Fontivero sa u lirskom zanosu pretvara vjerske istine u svijetlo i pjesmu.Potrebno je medjutim označiti veća Djela, koja tvore pravu i čvrstu osnovu njegova Naučiteljstva.

Osnovu tih djela čine tri alegorijske pjesme u "pjevanju",koje je on sam ispjevao.Od prve pjesme protumačio je samo dvije početne kitice,koje mu poslužiše za dvije rasprave: Uspon na Goru Karmel i Tamna noć.Zapravo ta dva dijela sačinjavaju jedinstveno djelo.U njemu izlaže Ivan svoju nauku potpunog odricanja,koje je uvjet božanskog sjedinjenja.Odricanje od osjetnih i duhovnih težnja,vrši sama duša uz pomoć milosti.Kasnije pak to nastavlja i dovršuje sam Bog,putem tame i prosvjetljenja,suhoće i najteže zapuštenosti.To su dvije Noći: aktivna i pasivna.Svetac ih razlaže bogatom i dubokom psihološkom analizom i potkrepljuje jasnim i čvrstim dokazima.Samo ove dvije rasprave bile bi dovoljne,da mu osiguraju naslov Naučitelja.

Druga njegova pjesma šireg odaha je Duhovna pjesma.Ona mu je pružila temelj za njegovo remek-djelo.U tom djelu on tumači unutarnji odnos izmedju zaljubljene duše i Riječi Božje.I to duše u stanju ulivene kontemplacije i misti-

čnog sjedinjenja,koje počinje zarukama, a dosiže savršenstvo u duhovnom vjenčanju.Pjesma se nadovezuje na četri neprotumačene kitice Uspona i sva se odbija u obliku dijaloga uzvišene svadbene pjesme,slično Pjesmi nad pjesmama./Pjesma nad pjesmama bila je našem Svecu toliko draga,da su mu je morali čitati i nekoliko sati prije njegove smrti/.Rasprava i gipko povezano slijedi pjesnički tekst, a pr ćena je trijeznim i jasnim tumačenjem naučnog blaga.Puna je zanosne ljepote.

Mističnu trilogiju završava "Živi plamen ljubavi" na osnovi četiri kitica, "koje govore -kako naslov najavljuje- o najintimnijem sjedinjenju i preobraženju duše u Bogu." Jer i ovdje duša zanosno pjeva o svojoj sretnoj sudbini i o ljubavnom plamenu,koji je izgara,dok ona živi i uživa u stalnom zagrljaju Božjem.Tu duša dotiče vrhunce mističnog sjedinjenja.Ona je potpuno preobražena u Božanstvo,te iz nje sada suklja od časa do časa "živi plamenovi" užarenih moći kao s kakvog ognjišta.

U svim ovim djelima provlači se nit jedinstvene zamisli,koja je od početka točno odredjena,a postepeno u većem ili manjem opsegu sve više se razvija.Elementi tog plana,što ih je Ivan u "Gori savršenstva" grafički prikazao jesu: put,cilj,pokretna snaga.Cilj,koji daje jedinstvo cijelom sustavu,jest sjedinjenje ljubavi s Bogom.Taj cilj,koji se po-

stizava tek na kraju,najavljen je već u prvim riječima i nalazi se posvuda u njegovim djelima kao najviši ideal.Put je kontemplacija u kojoj se vrše aktivna i pasivna čišćenja,a on vodi kroz tamne noći u blještavo svjetlo sjedinjenja.Snaga,koja pokreće dušu u svakom času njena uspona,jest ljubav.Ljubav, koja s drugim bogoslovskim krepostima djeluje u raznim čišćenjima;Ljubav koja se u sjedinjenju postepeno preobrazuje, dok se ne razbukti u požar.Iza ovoga pak postoji samo triumf ljubavi u slavlju.

Ovaj blijedi pregled svakako ne može pružiti svu veličinu genija i djela Ivana od Križa.Ipak,mislim,da je dovoljno istaknut prvorazredni značaj njegove nauke na mističnom polju,gdje se on uzdiže kao div i osvajač.

Lirski oblik i naučna metoda

Oružje,kojim Ivan osvaja,naoko je medjusobom suprotno,ali ga je on divno uskladio.Osim bitne vrijednosti to je lirski oblik i strogo naučna metoda.I umjetnici i učenjaci,proučavaju njegova djela,jednako su zadovoljni i zadivljeni.Mjerodavan sud,s obzirom na oblik dao je Menendez y Pelayo.Pošto je zanosno govorio o br.Ljudevitu de Leon,odmah kliče: "Ali ima još jedna,u još većoj mjeri andjeoska,nebeska i božanska poezija,koja kao da nije od ovoga svijeta. Ova se ne može mjeriti književnim mjerilom.U njoj je više žarkog osjećaja, nego u bilo kojoj svjetovnoj pjesmi: oblikom je otmjena i fina,živopisna i slikovita kao najsočniji plodovi Renesanse.To su duhovne pjesme sv.Ivana od Križa." Nakon što je u njima otkrio toliki plamen osjećaja i požar ljubavi, da bi se i mramor rastalio on mudro zaključuje: "Ali ovo je samo omot i spoljašnost.Prodremo li u dubinu,naći ćemo najvišu filozofiju,koju su ljudi ikad zamislili /kako sv.Terezija piše br. Ljudevitu/.Zato ne smijemo sumnjati,da Duh Sveti vodi i ravna pero piščevo." Moramo priznati,da je ovaj vrsni španjolski kritičar točno pogodio.

Mistično stanje jest stanje duhovne opojnosti,koje se ne može potpuno izraziti samo u lirskom poletu.Značajna je činjenica,da je <u>Duhovna pjesma</u> provrela iz duše našeg Sveca usred muka u Toledskom zatvoru: dok su velika djela započeta u samostanu Kalvarije, u čarobnom okviru prirode i u "zvonkoj samoći",gdje se jasno zamjećuje glas Božji.Sam autor ovako je opravdao pjesnički oblik,kojim je zaodjenuo svoju misao: "Tko da piše -pita se u uvodu pjesme- ono,što Duh Sveti otkriva zaljubljenim dušama,u kojima boravi? I tko da riječima očituje osjećaje i želje, koje on u njima budi?Radi toga takve duše nastoje,da slikama,usporedbama i sličnostima izraze nešto od onoga,što

osjećaju,te iz obilja duha izlijevaju duboke tajne,koje onda razumljivo tumače." Nijedna druga poezija osim one u svetim Knjigama,ne krije u sebi takvo blago.

Stoga nije čudo,da je u komentarima lirski oblik združen sa strogo znanstvenim postupkom.Čini mi se,da je to upravo značajka,kojom se djelo sv.Ivana razlikuje od isključivo opisne Mistike,te se on u tom pogledu diže i iznad same Majke sv.Terezije.Kao duboki teolog i filozof nije se mogao zadovoljiti time, da zgrće iskustva.Narav njegova duha i sama sigurnost njegova vodstva potakoše ga,da oprezno bira i prosudjuje či[illegible]nice u svrhu istraživanja puteva Božje djelovanja u dušama.A onda ide za tim, da otuda izvede opća pravila,koja će popostati znanstvenim zasadama,zadržavši ipak eksperimentalnu narav.Da to postigne,on je u psihološko područje uveo dogmatiku.Ondje nam je u svjetlu teoloških spoznaja milosti,kreposti i darova, otkrio i dao zakone,koji redovito upravljaju razvoj nadnaravnog života sve do mističnih sfera.

Stoga se sv.Ivanu od Križa ne može osporiti,da vrsnoćom svoje metode nadilazi sve one,koji su prije njega njegovali ti znanost.A po tome je još dostojniji naslova Naučitelja.

Tragom genija

Bilo bi korisno baciti jedan pogled unatrag i istaknuti najoriginalnije dijelove njegove nauke.To je medjutim možda suvišno sada,kad se završava niz ovih vrsnih predavanja,u kojima je lik sv.Ivana bio svestrano osvijetljen.Ipak neće biti neumjesno,da u njegovim djelima letimično potražimo tragove genija.

Ivan je nazvan Naučiteljem poništenja. Istima bilo je i drugih,koji su raspravljali o odricanju i samozataji, koja treba,da u nama ostvari tajnu Križa.Ali možda nikome ni prije ni poslije njega nije uspjelo dati tako stvarnu i potpunu sliku o tome i razumjeti je u tako jasnim i odredjenim izrekama,koje u prvi čas ulijevaju strah.A sigurno nitko nije bolje od njega umio razjasniti,da odricanje nije samo sebi svrhom, nego da je ono samo polazna točka i neophodno sredstvo za najviše uspone.Tako je on spojio Askezu s Mistikom i na savršeno otcjepljenje zazvao božansku utjehu,koja puni oduševljenjem onoga tko se uzdiže,a ponor poništenja ispunja svijetlom Božjim.

Ivan je takodjer nazvan Naučiteljem mističnih noći.Pa to je i točno rečeno, jer ovom novom nazivu odgovara i potpuna originalnost pojmova: Tamne moći suše i bezutješnosti,ali izbrazdane svjetlom,koje upravo iz tame izlazi.Ivanov

genij temeljito je proučio očišćujuće i prosvjetljujuće djelovanje bogoslovskih kreposti u aktivnoj noći i djelovanje darova Duha Svetog u pasivnoj noći,koja na neki način predhodi moćima,a onda se izvršuje savršeno sjedinjenje ljubavi. Karmelska liturgija pjeva o njemu:

"Noctem voluntas mysticam,
In nocte lucem percipit:
De luce flammam suscipit,
Carmeli ut agmen instruat",
/Jutarnja/.

Ali ne samo Karmel!

Ivan je takodjer nazvan Naučiteljem mističnog sjedinjenja.On je doista orao, koji teži uvijek prema vrhuncu.Originalna prednost njegove nauke leži u tome, što je u mističnoj kontemplaciji razlučio bitno od nebitnoga: mistično sjedinjenje od izvanrednih pojava - kao govor,objave,zanosi - koje ga katkad prate. Osim toga značajno je kod njega,što je naučavao jedinstvo duhovnog života u njegovom redovitom toku i razvoju,od časa,kad se Bog nastani u duši,pa do konačnog preobraženja.On priznaje poseban zahvat milosti kod prijelaza na put pasivnog stanja kao i kod duhovnog vjenčanja.

Ivan je konačno proglašen i pravom smislu riječi teologom i Naučiteljem ljubavi. U tome naslovu sadržani su uistinu svi drugi naslovi.Taj naslov savršeno prikazuje lik velikog sveca i mističnog Naučitelja.Ljubav je ona zla-

tna nit,koja se provlači cijelim njegovim sustavom.To ćemo bolje shvatiti,ako pomislimo na ono gorljivo i radosno predanje i požrtvovnost njegove duše,na privlačivost njegova primjera kao i na žar njegovih riječi.Zato i jest povjesničar vjerno zabilježio: "Kad bi on došao u koji samostan,činilo se,da je plamen svu kuću zahvatio." To je pravi lik sv.Ivana od Križa,pravog učenika i časnog učitelja sv.Terezije od Isusa. Ona je Seraf,koji izgara ljubeći Boga i pjeva Mu u svom plamenu blaženstva: on je Kerub,koji upire zjenice u Boga, gori i budi plamenove kudgod podje svojim duhom i svojom riječi.

III.- M I S I J A

Svjetlo Svete Crkve

Preostaje mi još,da progovorim o misiji,koja je sv.Ivanu dodijeljena, kad je uzdignut na čast crkvenog Naučitelja.Misija svjetla jest da prosvjetljuje.Doista,sjajni vijenac Naučitelja,procvao u ljubavi Kristovoj, a spleten voljom i ljubavlju Crkve,pojavio se pred Ivanom usred bjeline djevica i grimiza mučenika. "Sjajan" - to je njegova posebna oznaka i njegova funkcija.I zato,kad je Ivanova kruna dobila najviše priznanje,liturgija je zapjevala: "Naučitelju najbolji,svjetlo

svete Crkve." Zar je dakle i Crkvi potrebno prosvjetljenje? To moramo objasniti: Pravo i nepogrješivo svjetlo Crkve je Vječna Riječ,koja je postala svijetlo i riječ.Ali Crkva ne može zanemariti ona druga svjetla,što su odrazi Vječne Riječi.Ona ih sama objavljuje i širi,dodavajući rado svojem idealnom nasljedstvu uz sveti polog objavljene istine još naučnu baštinu Otaca i Naučitelja.Tako se dogodilo,da je Crkva uz Bibliju,samo nešto niže stavila Sumu Sv. Tome Akvinskog, Moralnu Teologiju sv. Alfonza i Teotima sv.Franje Saleškog.A isto tako uz ove časne sveske i u istom redu nedavno je položila djela sv.Ivana od Križa,iz kojih izbija silna svjetlost,što obasjava najviše puteve duha.Naučiteljstvo sv.Ivana ima apologetsku vrijednost,jer pokazuje,da Crkva, ta mistična Zaručnica,i danas kao i uvijek,stupa,okružena povorkom kontemplativnih duša,koje je njen miris privukao. - Ima didaktičku vrijednost,jer prikazuje Crkvu kao učiteljicu najskrovitijih tajna i kao vodiča mističnih duša,koje prati do Kraljevog prijestolja. - Ima polemičku vrijednost,jer iz knjiga Ivanovih uzeto je oružje za obaranje iluminizma,kvijetizma i drugih sličnih zabluda.Crkva i danas nalazi u njima prekaljeno oružje,da njime pobija lažne misticizme,koji niču u svakom stoljeću.Tim oružjem ona brani sebe i vjernike od tako zvane ljudske mistike, koja je i suviše ljudska,a stvara se za

uporabu ali na štetu tobožnjih gradjanskih zajednica.

Apostolsko poslanje

Isus Krist kaže: "Ne upaljuje se svijeća,da se stavi pod vagan,nego na svijećnjak,da svijetli svima,koji su u kući." /Mat.5.15./ A Bog je sam zapalio i hranio ovu svjetiljku i čuvao ju je u svetištu Reformiranog Karmela.Kroz više od tri stoljeća On je medju sjenama širio njen sjaj,a konačno je pokrenuo ruku i volju svog Namjesnika,da je uzdigne na svijećnjak.Taj čin sv.Oca kao da je ujedno apostolsko poslanje svih onih,koji borave u kući,a u prvom redu onih,koji ravnaju dušama.Upravo za njih je sv. Ivan od Križa sastavio svoja prva djela.Preblagi Svetac,žalostan radi gorkih činjenica,obuzet Ilijinom revnošću bez ustručavanja napisao je ove oštre riječi: "Ima ispovijednika i duhovnih vodja,koji nemaju svjetla i iskustva na tim putevima,te stoga obično više smetaju i škode onim dušama, koje su pozvane na mističnu molitvu, nego što im pomažu.Takvi svećenici slični su graditeljima Babilona,koji su morali pružati i nabavljati odgovarajući materijal,a mjesto toga radili su sasvim drukčije.I tako se nije ništa izvelo." Ima li još takvih ispovjednika i duhovnih vodja? Može li se dakle

dopustiti,da svećenici ne poznaju ove knjige i svoju tako delikatnu službu?

Sveta Stolica zabrinuta ovim teškim pitanjem,odredi i sjemenišnom "Ratio studiorum" g.1920, da moralka bude upotpunjena <u>Asketskom i Mističnom Teologijom</u>,koja je neophodno potrebna za vodstvo duša."Već godinu dana prije sv.O. Benedikt XV. izrazio je svoje živo zadovoljstvo videći,da je na Papinom Sveučilištu "Gregorijanum" podignuta katedra asketsko-mistične Teologije.Ona ima svrhu,da dublje odgaja Kler putem znanstvenog i praktičnog proučavanja glavnih pitanja u vezi s kršćanskim savršenstvom. Naše srce -nastavio je Papa- otvorilo se tada najradosnijim nadama,jer nije bilo teško predvidjeti odabrane plodove pobožnosti i revnosti, koje će donijeti nauka prema mišljenju najsvetijih i najučenijih duša.Jer ona je prikladna,da odgovori stvarnoj potrebi,koju su svi osjećali." Je li on bio mjerodavni odjek našeg Sveca? Sigurno je,da ove uzvišene riječi nisu bile uzaludne.Taj primjer našao je opće nasljedovanje,a Apostolskom konstitucijom "<u>Deus scientiarum</u>", postala je zatim duhovna Teologija obvezatnom na svakom teološkom fakultetu.Sada,kad Mistična Katedra ima svog službenog Naučitelja -premda sv. Terezija,<u>Mater spiritualis</u> ostaje i nadalje na svom zasluženom povlaštenom položaju- slobodno nam je predvidjeti,da će se priželjkivani "plodovi gorljivosti i pobožnosti" svaki dan sve više povećavati.

Proučavanje Mistike ima pretežno praktični cilj: njeno poznavanje naročito zanima duše posvećene molitvi.A tko smije bez velike štete zanemariti tu vježbu? Djela sv. Ivana ne smiju stoga ostati zatvorena u školama i knjižnicama,jer ona su pristupačna i shvaćanju pobožnih duša.Može se dogoditi -Svetac nas na to upozoruje- da će nauka i izrazi u prvi čas biti tamni:ali poslije,ako ponovno čitamo sve će postati jasno.Teorija odricanja svakako nije privlačiva za one,koji u molitvi traže slasti: ali za svakoga tko teži za golotinjom duha,to jest za pravim savršenstvom,to je nauka solidna i hranjiva. /Usp. uvod u <u>Uspon</u>./To je hitan poziv katoličkim svjetovnim osobama,ali napose dušama Bogu posvećenim.One su naime nalaze u boljem položaju,da shvate i vrše askezu poništenja i kontemplacije, jer su napustile svaku svjetsku brigu. Reformirani Karmel,vjeran svojim davnim predajama,zadržava svoj položaj i hoće da uvijek bude prethodnica onih,koji se penju na vrhunce.

Božja Providnost ima svoje vrijeme: da se razcvatu poljski cvjetovi i heroizmi svetosti u dušama: da iz plavih dubina izvede na površinu neba svijetlo novih zvijezda i da iz ponora slave iznese na obzorje Crkve nove zvijezde ljepote i mudrosti. A vrijeme Providnosti je uvijek najbolje.

Proglašenje našeg Naučitelja pada u najzgodniji čas Providnosti. Pokret duša revnih i željnih božanske stvarnosti, upravljao se sve više prema izvorima života i mistične znanosti. To je prirodni otpor premnogim zabludama vladajuće kulture:

- otpor protiv spiritizma, koji ako nije očita prevara, zaludjuje opasnim zazivanjem drugog svijeta, služeći time Sotoni: otpor protiv modernizma, tog skupa svih krivovjerja, koji je tobože išao za izgradnjom vlastite duhovnosti, osnovane na lažnim teorijama podsvijesnoga i zato pobijan od Svetog Pape: otpor protiv panteistčkog idealizma, koji stvara glupe teorije, da tobožnjom svemoći ljudske misli stvara sve, čitav svijet, pa i samog Boga: otpor još uvijek u toku, protiv nove poganštine, koja prevrćući dno povijesti i prirode donosi nove mite, koji bi na području morala i građanskog života, morali opravdati svaku stvar.

Moderna duša, umorna od pretrpljenih razočaranja, pritisnuta teškom, krvavom sadašnjicom, traži druga dobra i druge ciljeve. Ona žedja za svjetlom, pravdom, za ljubavi. Osjeća se potaknutom, da udje u samu sebe i da tu otkrije vrela pravog života: žudi za višim stvarnostima, koje će joj dati utjehu i odmor. Ona hoće proživljavati vlastito ljudsko i kršćansko dostojanstvo, milost, primljenu u sakramentima, čistoću ideala i tekovina. Ukratko, duša teži, da na svom putu susretne Boga, da Ga vidi, da osjeti Njegovu prisutnost, da u Njemu uživa. Evo postanka mističnog pokreta, koji se sve više širi! Na pozadini ove psihološke i moralne slike, treba gledati savremenost našeg Naučitelja.

I doista, usporedno s općim pokretom tekao je i razvijao se pokret simpatije i shvaćanja, proučavanja i praktične primjene nauke sv. Ivana od Križa. Papinim dekretom taj je pokret šutke odobren i krepko unaprijedjen. Iza kritičnog izdanja zaslužnog o. Gerarda nakon dekreta uslijedi izdanje o. Silverija, kritički mnogo bolje proučeno i obogaćeno opsežnim i dragocijenim ilustracijama i dokumentarnim gradivom. Učestaše ponovna izdanja i prijevodi na strane jezike. Najnoviji talijanski prijevod od o. Nazarena objavljen je od Generalne Postulacije Reda. Takodjer

su nastali mnogi životopisi te kritičke i egzetske rasprave medju raznim narodima. Pa i ovaj tečaj predavanja, održan povodom IV. Stogodišnjice rodjenja sv. O. Ivana, pobudio je u Vječnom gradu veliko zanimanje za mistična pitanja. A to svjedoči o pokretu visoke duhovnosti koji je na diku našeg vremena i vrlo dobar znak za budućnost.

Neka mi bude dozvoljeno dodati još ovo: da se zajamči uspjeh i ispravni smjer općeg mističnog pokreta, treba ga sve odlučnije uvrstiti u mističnu struju Karmela, osobito našeg Naučitelja. Medjutim koristit ćemo se takodjer zaslugama, iskustvom i naukom i drugih Mistika, a naročito Akvinca. Mislim, da je to vrlo u skladu s Papinim činom. I tako nam mistična nauka, u kojoj je sv. Ivanu od Križa zajamčeno prvenstvo, svojim sve opsežnijim izžarivanjem u škole i u duše, dozvoljava, da za skoru sutrašnjicu – kad čovječanstvo izadje iz "tamne noći" sadašnjeg časa – predvidimo procvat duhovnog proljeća. Ono će pripremit bolje psihološke uvjete za nove triumfe božanskog djelovanja.

Susreti i sinovski pokloni

Na završetku ove konferencije i čitavog Tečaja, dužnost nam je da u poštovanju uzdignemo svoju misao prema Papi Piju XI. On je proslavio našeg sv. Ivana i s tog razloga ima pravo na

trajnu zahvalnost Karmela, a -usudjujem se dodati- i cijele Crkve. Piju XI. koji je sretno okrunio polagani uspon skromnog samostana Durvela i Kalvarije sve do uzvišenog vrhunca općeg Naučiteljstva: Piju XI., koji je svojom autoritativnom potvrdom posvetio čvrsti osnov nauka, sabranih u ovim neumrlim Djelima: Piju XI., koji je Ivanu od Križa podijelio visoku i prosvjetiteljsku misiju u Crkvi i na neki način dao apostolsko poslanje onima, koji njeguju mistične znanosti kao i kontemplativnim dušama: ipsum audite!

Drago mi je konačno istaknuti, da se istodobno s proslavom stogodišnjice rodjenja našeg Sveca slavi i biskupski jubilej vladajućeg Pape Pija XII., koga je Pijo XI. u jednom svom dirljivom i znamenitom govoru navjestio svojim Nasljednikom. Uoči svečanog otvorenja papinske godine iz srca nam spontano navire na usta sinovska želja: Da "Andjeoski Pastir", kojega nam je Providnost darovala, bude još dugo vremena sačuvan ljubavi i upravljanju Crkve: da uzmogne svijetu objaviti još mnoga svjetla, što blaženstvom sjaju iznad posljednjeg vrhunca Sv. Gore Božje: da uzmogne ovdje na zemlji i u Crkvi podijeliti i druge divne aureole, koje već sjaju ondje gore oko glave Kralja Slave.

\+ + + + +